

18/12

శ్రీరస్తు.

నింహాననద్వాత్రింశిక.

ద్వితీయభాగము.

కొఱవి గోపరాజకవికృతము.



M. Krishna Duvvuray
Andhra Bhasha Nilayam
Tulsi Bazar, Hyderabad-195.A.S.

1030

కాకినాడ:

ఆంధ్రసాహిత్యపరిషత్తువారిచే బ్రకటింగ్ బడినది.

1933.

వెల రు 0-12-0.

కాకినాడముద్రాక్షరశాల, కాకినాడ.

సింహాసనద్వాత్రింశిక.

ద్వితీయభాగము.

ద్వాత్రింశతాస్థలభంజకలను పేరుగల ముప్పదిరెండుబొమ్మలు చెప్పిన విక్రమార్థనికథలు. కొఱవి గోపరాజకవిత రచింపఁబడిన పండ్రెండవ శాస్త్ర సముల పద్యకావ్యము. దీనికిఁ బరిషత్తుస్తక భాండాగారములో రెండు ప్రతులు గలవు. మొదటిది తాళపత్రపత్రి, శిథిలము. రెండవది చెన్నపురిలో రాజకీయ ప్రాచ్యలిఖిత పుస్తక భాండాగారమునందలి 13-5-9 సంఖ్యగల ప్రతినుండియు, 14-4-8 సంఖ్యగల ప్రతినుండియు వ్రాయింపఁబడినది. ఈ రెంటినిబట్టి మేముక ప్రతిని వ్రాసితిమి దానిలోఁ బ్రథమభాగమున విశేషము సవరణలు కావలసినభాగములు, లోపములుండుటచే దానిని బ్రచురించుట కవకాశము కలుగలేదు. ఈద్వితీయభాగమునకు బ్ర॥ పోతాపైగడ బ్రహ్మానందరావు కంతులగారొసఁగిన కాగితపుఁబ్రతి యైదవ యాశ్వాసమునుండి కలది యొకటి కొంత సాయము చేసినది. సులభసాధ్య మైన యీ భాగమును ముందుఁ బ్రకటింపఁగలిగితిమి. రెండవది యగు మొదటిభాగమును జాలవఱకు సవరించినారము. శీఘ్రముగనే దానిని ముద్రించెదము.

ఈముద్రితభాగములో వస్త్రాశ్వాసము మొదలు ద్వాదశాశ్వాసమువఱకుఁ బూర్తిగాఁ గలదు. ఇందుఁ బదుమూడవ బొమ్మ చెప్పిన కథ మొదలు ముప్పదిరెండు బొమ్మలకథలుం గలవు. ప్రథమసంపుటములో మొదటియైదాశ్వాసములలోను బండ్రెండు కథలుమాత్ర మేకలపు గాని గ్రంథ మించుమించుగా నింతకు మించి యుండును. కృత్యాదిపద్యములు దానిలోనున్నవి, కావునఁ, బీతిక, కవి కాలనిర్ణయము మొదలగునవి యందే విపులముగా నొసర్పఁబడును.

ఈ గోపరాజు తండ్రి కనకరాజు, తల్లి కామాంబిక, తాత గోపరాజు-హరితసగోత్రజుఁడు. ఈతని తండ్రి నివాసస్థానము వేముగల్లు. ఈతని మూలపురుషుడగు వెన్న మామాత్యుఁడు, సనదనోలులో వెలనాటి చోడులయొద్ద మంత్రిగా నుండెను. అతని కితఁ డేడవతరమువాఁడు కావచ్చును.

ఈ భాగము తొమ్మిదవయాశ్వాసములో 69 వ పుటలో రెండు పద్యములర్థము కా లేదు. చెన్నపట్టణములోని ప్రతులలోఁ గూడ వీని యర్థము విచార్యమని వ్రాయఁబడియున్నది. కాఁబట్టి వీనిని మేమిందుఁజేర్చు జాల మైతిమి.

పాఠకులు దీని నాదరించి ప్రథమభాగము త్వరలోఁ బ్రకటింపఁబడునట్లాశీర్వాదింతురుగాక !

శ్రీరస్తు.

సింహాసనద్వాత్రింశిక.

ద్వితీయభాగము. *

షష్ఠాశ్వాసము.

— పదుమూడవకథ —

- క. శ్రీకరుణారసమయ విభ, వాకరనయనద్వయ ప్రభామిత ఘననా
భీకమలస్థితసుతు విన, తాకారు వికారదూరు నఖలాధారుణ. ౧
- క. ఘనమునఁ దలఁచుచు భోజం, డను వగులగ్నమున నెక్త నరుదేరఁగ నా
సనపాంచాలిక నిలునిలు, మని జనులకు నెల్ల విస్తయంబుగఁ బలికెన్. ౨
- క. సత్వము సాహసమును దా, తృప్త్యును విక్రమార్హుఁడెఱుగఁగ నకే
సత్వరగతి నరుదేరఁ బ్ర, భుత్వము ఘన మానె యతని బురుడించెదవే. ౩
- క. మదిఁ దలఁచి చూడు నాపుడు, విదితంబుగఁ దస్థుణములు వినిపింపుము స
మ్మద మొదవ నిచట ననినం, బదుమూడవబొమ్మ భోజపతి కి ట్లనియెన్. ౪
- ఉ. ఖండితవైరిమండలుఁ డఖండపరాక్రమదర్పశాలి యా
ఖండలవైభవుండు త్రిజగద్భరితామలక్షీరిచంద్రికా
మండితమండలాగ్రుండు సమగ్రజయాస్పదభాహుయుగ్మఁడై
చండతరప్రతాపుఁ డగుసావాసభూషణుఁ డుర్వి యేలుచున్. ౫
- గీ. ఆఱునెలలు గడపి యంత దేశాంతర, మరిగి వనము లూళ్లుఁ దిరుగుచుండి
కనియె గంగపాంత జనమేజయుం డను, భర్తశాలి దైనధర్మపురము. ౬
- క. ఆయగ్రహార మొయ్యన, జాయఁగ మా పైన నొక్కటన్ ద్విజునింటన్
రే యుండి రేపకడ నది, తోయంబులఁ గ్రుంకఁ జనుచుభూర్జటిఁదలఁచెన్. ౭
- ఉ. కామునిఁ గాల్చి బూడిదను గంధముగాఁ గొని యెద్దు నెక్తుచుం
భాములుఁ దోలు నెమ్ములుఁ గపాలములుం దనమేని సొమ్ముగా
గాములఁ గూడి యాడుచును గాడు గృహంబుగ నున్నవాఁడు గం
గామృత మాఁదలం జిలికి నంత సదాశివుఁ డయ్యె నెల్లెడన్. ౮
- క. అనుచుం గనుఁగొనెఁ గృతముని, జనసంగన్ ద్విజసురంగఁ జపలతరంగన్
ఘనకంకణలసదంగన్, జనితామితదురితభంగ జాహ్నువిగంగన్. ౯
- ప. కని మొక్కి శుచి యై సచేలస్నానంబు సేయుచు. ౧౦

* ప్రథమభాగము, అయిదాశ్వాసములు, ప్రత్యంతరము లేమిఁజేఁ బ్రచురింప నడుపుపడలేదు.

- క. మలినుడు మై గడగిన ని, ర్తలుఁ డౌ టది చెల్లు లోకమాతా నీలో
దలఁ దడిపినఁ జలి తే దని, వెలయుట యాహరునినుదుటి వేడిమిఁజుమ్మి.
- గీ. ఒకనియడుగుఁజేరియొకనియాఁదల యెక్కి, యొకని వెంటవచ్చియొకనిఁ గలసి
వెడలి పాటి తనుచు విందు మట్లయ్యు నీ, జీవనంబు లోకపావనంబు. ౧౨
- చ. అని కొనియాడుచున్ జలకమాడి శివార్చన దీప్తి సూర్య నిం
పునఁ బ్రణతించి యూరిదెసఁ బోవఁగ వీనుల కెల్లఁ దేనియల్
చినుకఁ బురాణవాక్యములు చెప్పెడివిపుని జూచి యమ్మహా
జనసభఁ జేరి మ్రొక్కి సరసస్థితితో వినుచుండ నయ్యెడన్. ౧౩
- గీ. దానధర్మములకుఁ బూనక తనపొట్ట, నినుపుకొనఁ దలంచుజనుఁడె పశువు
పసరమైన మెఱుఁగు బండియీడుచుదున్ను, నంతకంటెఁగవ్వఁడండ్లుబుధులు.
- క. వదనము ప్రసాదసదనము, హృదయము సదయంబు మాటలి పులతేటల్.
మెదలుట మేలునఁ బొదలుట, సదమలవర్తనుల కివియ సహజగుణంబుల్.
- క. సురలకు ధరణీసురులకు, హరిహరులకుఁ బియమైనర్చుయాగము లెల్ల
సరిగూర్చి యెత్తుచోటను, శరణాగతరక్షణంబు సరిగా వెందున్. ౧౪
- చ. అని చదువం బురాణవచనార్థము సత్యముగా నెఱింగి న
జ్ఞులు మనంబులోనఁ గడు సంతసమందుచు నుండఁగా భయం
బున మదిఁ దల్లడిలుచును బొబ్బలు వెట్టుచు నొక్కవృద్ధకా
మిని పఱతెంచి వారలసమీపమున న్నొటచేసి యెడ్చుచున్. ౧౫
- గీ. పొలములోన జింకఁ బులి పట్టుకెవడి, పడి నెదిచ్చి సంత్యవార్చువేళ్ళ
గంగలోన మొసలి మ్రొంగెను నాపతి, ననదఁ గావరయ్య యయ్యలార!
- ప. అనుచుం బెదవులు దడుపుచు దీనవదన యె మ్రొక్కి న నక్తజంబుగా నక్తా
మిని యక్తఁజఁ జక్తఁబెట్టలేమి నక్తటా యనుచు నొక్కటియు ననలేక
విప్రజాతి గావున నొండురులమొగంబులు చూచుచు నున్నెడ నిగులు
గప్పిన నిష్పాచోప్పన నున్న యప్పురుషరిత్తుం బప్పుడ దిగ్గున లేచి. ౧౬
- క. తలీ యిఁక నులంబునఁ, దలడ మందకుము మొసలితలఁ ద్రెంపుదునీ
వల్లభు విడిపింతును నే, కిలోలిసి గలఁతు హలకల్లోలముగన్. ౧౭
- గీ. అనుచు నభయమిచ్చి యటఖడ్గసహితుఁ డై, గంగఁజొచ్చి రాజపుంగవుండు
కొంకు లేక యూది అంకెలు వేయుచు, గడిఁది మొసలిదృఢముగఁదలంచె.

గీ. పిడుగుకంటె మిగుల బెడిదమా నడిదంబు, పూని డాసి వేసి దానిఁద్రుంది
యంటుఁగోఱ లెవరి గంటి ముత్తించుచు, బడుగు బాఁపనయ్య వెడలనడిపె.
క. నిజనామము దలఁచిన నం, బుజనాభుఁడు వచ్చి మొసలిఁబారిగొని కరుణన్
గజపుంగవుఁ గాచినక్రియ, ద్విజపుంగవుఁ గాచి మరుజదేవుఁడు వెడలన్.

శా. ఆవేశేజ్ జను లెల్ల నుల్లములఁ జోద్యం బుదుచు స్థలు మే
లీవీరాగణి సాటిచెప్పఁ గలరే యేవీరు లైన న్భువి
దైవం బీతనిపాలఁ గల్గె నని వింత ల్లాఁ బ్రశంసించఁగా
న్యూనిపుండు నిజ ప్రియాసహితుఁ డై హన్సించి దీనించుచున్. ౨౮

ఉ. సాహసికాగ్గణ్య రథసంబున నీ వరుడెంచి యచ్చుహా
గ్రాహముఁ ద్రుంచి నన్నుఁ గృపఁ గాచితి దీనికి మాఱు మేలుగా
నీహిత మే నొనర్చెదను నీ వతిమర్లభ మంచు దీని సం
దేహము లేక కైకొనుము దేవసమానుఁడ నీవు గావునన్. ౨౯

క. ఓపురుషచర్య నే నొక, తాపసు దయఁ బొల్లి స్తద్దాతీరమునన్
గోపాలచంద్రజపమున, నీ పిన్ క్రియఁ దపము సేయుచుండఁగ నాకున్.

వ. ఒక్కనాటి గాత్రి సుఖవృత్తావసరంబున. ౩౦

సీ. మేనుంబు కడఁబొల్చుమెఱపుకై వడినున్నపీతాంబరముదిండు బిగియఁగట్టి
తరుణతపద్యుతి హరిచందనం బొప్ప రవిధంగి నురమున రత్న మలర
యమునాజలన్లుపై నమరు కైశ్చల్లుల తన్ముతా తెలిగన్నుఁదమ్ముల మరఁ
గరిరాజశిరమున ఘనరత్నఖచిత మా దండచామ్మనఁ బీలిదండ యమర
వన్నెలన్నియుఁదనఁబోనివ న్నెలనఁగఁ, గరుణఁబొడవై నరూపశృంగారమనఁగ
గోపికల మరులుకొల్పిన తీపులాఁడు, రమణఁగనుపట్టెగోపాలరత్న మెదుర.

వ. ఇట్లు సన్నిహితుఁ డై. ౩౧

శా. ఆదేవుండు మహాస్రసన్నవదనుఁ డై యాత్మలోనగ గృహ
శ్రీదైవాఙుఁగ నన్నుఁ జూచి తలఁపు ల్పిన్దించు నీ కిప్పు డో
భూదేవోత్తమ నీజపంబును దపంబు న్మాత్మఁ గైకొంటి నే
నీదైవంబు ఫలంబు దీనికిఁ దగ్గ నిర్మించి నీ కిచ్చెదన్. 3౦

న. వినుము స్ఫటికసౌచానంబులును గనకఘటికలును నింద్రసీలస్తంభంబులును
నుహారజలకుశ్యంబులును రమ్యచ్ఛక్త్యంబులును చీనాంశుకధ్వజంబును గుసు
మితపర్యంతవనంబును విద్యాధరిగణాంబును గామగమనంబును గలుగు ది

వ్యవిమానంబు దేహావసానసమయంబునఁ బ్రాపించు నని యానతిచ్చి చని
యె నట్టిఫలంబు నీ కిచ్చి కృతార్థుండ నయ్యెదఁ గైకొను మనిన నమ్మను
జేంద్రుండు. 30

క. అత్యాతురుఁ డని నిను నా, నిత్యకృపావృత్తిఁ గాచి నిలిపితిఁ గాకే
బ్రతువుపకారంబున కీ, కృత్యము సేయుచునె దీనికిం బ్రియ మేలా. 31

గీ. అనదఁ గాచుట కులవిద్య యుష్టమాకు, రాజపుత్రుండ నిదియశ్చంద్రంబుగాదె
నీకుఁజేసినమేలుగాఁగైకొనకుము, య త్రియకులంబుభువిదానసాత్ర మగునె.

ఉ. నావుడు విపుఁ డిట్టివచనంబుల నాతని విక్రమార్కుఁగా
భావములోపలం దెలిసి పార్థివశేఖర నేఁడు నీ వనం
తీవిభుఁ డౌట నే నెఱిగితి న్నటి యన్యుల కిట్టిచిత్తము
స్లావును సాహసంబు శుభలక్షణము ల్విసయంబుఁ గల్గునే. 32

చ. ఇది కడు మేలు చేకుతె నరేశ్వర ని స్సనుఁగొంటి బ్రహ్మకుఁ
వదన భుజోరుపాదముల వర్ణము లుద్భవమందె నాల్గు చ
క్షుఁదనమునందు విపులకు యత్రియజాతికి నొక్కవేళ మే
లొదవఁగఁ బెట్టుడుం గొనుట యుం దమలోపలఁ జెల్లువీడ్వడఁ. 33

ఉ. ఈదురవస్థ కడ్లువడి హీనుని విపునిఁ గాచె నంచు నీ
మేదినిలోనఁ గ్రియును మేలుఁ దలిర్పదె నిన్నువించుచో
నాదరణంబు సేయఁ దగదా సుకృతం బిది దుష్టదానమే
కా దననేల కొ మ్మనుచుఁ గైకొనఁ బ్రార్థనచేసి యిచ్చినఁ. 34

ఉ. కైకొని విపు వీడుకొని గంగకు భక్తి నచుస్థరించి కం
థాకరవాలయోగవిధిదండసమన్వితుఁ డై నృపాలుఁ డ
స్తోకమనఃప్రసాదమున జోగివిధంబున నంతనంత ను
త్సేకము లేక యేగి బహుదేశములుం గలయం జరించుచుఁ. 35

సీ. రుచిరసరోలంబరోలంబః కంఠకలకంఠకులవృతకలకలంబు
బంధుకబంధుసౌగంధకగంధినికేతనకేతకీకేతనంబు
పరిభూతభూతప్రపంచాస్యనాగేంద్రనాగేంద్రనాగేంద్రభోగభూమి
సేకసముత్సేకభీకరసూకరకాసారకాసారభాసురంబు
చలపలాశపలాశరసాలసాల
తాలహింతాలశీతలోత్తాలతలము

మృగమృగాదనమృగనాభిమృగమయంబు

వింధ్యవనము సొత్తెంచె నవంధ్యబలుండు.

3౮

క. అక్షడం గడు దూరము చని, యొకడ నిలుచుండివాహ మొలయంగ జలమే
దిక్కునఁ గానక చీకటి, నక్షజముగ నిండి శూన్య మగుగుడిఁ గనియెన్. 3౯

క. శాశ్వతముగ నాముందఱ, నీశ్వరలక్ష్మీ శభారతీశ్వరమయ మై
విశ్వజనాక్రమముగ నొక, యశ్వత్థముఁ జూచి చేర నరుగఁగఁ గ్రిందన్.

క. వెడఁద మొగబురు గోటలు, మిడిగ్రుళ్లును గుటుచ చెవులు మిడిమీసమ్ముల్
మడిగొన్న వైపుకలతో, నుడియఁగ నొక బ్రహ్మరాక్షసుం గనుఁగొనియెన్.

చ. కని నిశ్చంకుఁడు సాహసాంకుఁడు మహాకౌతూహలుం డై రయం
బుర డాయం జని యిట్టి కాటడనిలో భూతంబవై యుని యె

. వ్యనియూలంబుర నయ్యె నెవ్వఁడవు సర్వంబు దగం జెప్పుమా
యనిన నిన్వేఱఁ గంది వాఁడు నిజవృత్తాంతస్థుఁడై న్ననుండై. ౪౦

క. ధరఁ గలపురాణముల వ్యా, కరణంబుల శాస్త్రముల నిగమములఁ గవితం
బరిణతుఁడ మాళ వేంఘ్రుని, పురోహితుఁడ జన్మసృష్టం బురుహూతుండన్.

గీ. అధిపుకొలుపున నేఁ బరీక్షాధికారి, నగుటఁజేరియు నొకవిపుఁ దెగడి పుచ్చి
యట్టికొన నొకం బైనయవని, జచ్చి గతి లేక బ్రహ్మరాక్షసుండ నైతి. ౪౧

క. ఈయెడ నేనుండఁగ నిదె, వేయేడులు చనియెఁ గీడు విషవమ బలిమిన్
నీయట్టిపుదుషకర్తం, బీయలజడి వాపనోపు నీశ్వరుఁడణన్. ౪౨

ఉ. నావుడు వానిదీనవచనంబులకుం గరుణార్ద్రచిత్తుఁ డై

భూవరుఁ డాత్మలోనఁ దలపోసి వినిశ్చయబుద్ధి నీయఁ

ద్యావముఁ బాపనోపెడు నెపంబుగఁ జిత్రమానం దలంచి నా

జీవము వేడినం గొఱఁత సేయక యిచ్చెన వేడు మియ్యెడన్. ౪౩

చ. అనవుడు వాఁడు సంతపము నచ్చెరుచం గడుఁ బిచ్చులింపఁగా
మనమునఁ బొంగి పాపము క్రమంబునఁ బాయఁగ గంగలోన వి
ప్రుని దగఁ గాచి కైకొనిన పుణ్యము నీకడఁ గల్గఁబోలు నిం
పెనయఁగ ముక్తిమార్గమున. నేగెద నాఫల మిప్పు నావుడన్. ౪౪

గీ. బ్రహ్మరాక్షణమునఁ బడసిన సుకృతంబు, బ్రహ్మరాక్షసుండు బక్షి నొసఁగ
బ్రహ్మరాక్షసుండు బ్రహ్మమీఱినపర, బ్రహ్మపదముఁ జేరి భవ్యుఁ డయ్యె.

- క. నిష్పాపదేహుఁ డై గతి, నిష్పన్నం బైన నెగసి నెలతలు గొలువం
బుష్పాయుధసముఁ డై మణి, పుష్పకమున నుండి మ్రొక్కి పోయెఁ దివికిఁ.
- వ. ఇట్లతం డరిగిన తదనంతరంబు గిం
- శా. ధాత్రీపాలకశేఖరుండు నటఁ దత్తార్థంబు సంధిల్లఁగాఁ
జిత్రం బంది విదేశపర్యటన మీక్షింపంగ నాకుఁ జగ
న్దైత్రీకారణ మయ్యె నంచు మది నానందించుచు స్థూఢచా
రిత్రుండు మగిడె న్యశంబు దిశలఁ రెట్టింప నుజ్జేవికిఁ. గిం
- క. కావున నీకీగుణములు, లే వీజ్ఞనమున నెక్కులే వీ పనినఁ
భావం బెడలఁగ ధారా, భూవల్లభుఁ డత నంతిపురమున కరిగెఁ. గిం

— పదునాల్గవకథ —

- వ. మఱియును గతిపయదివంబులు చనిన. గి3
- క. కదలనివిల్లును గాల్చి, బాదలెడునారియును నిద్రనోయెడుశరముం
బదనుండు జడముడియుఁగల, ముదిజోదున్నదలివేల్పుముదమునఁదలఁతుఁ.
- క. అని భోజుఁడొక్క వేశం, గనకాంబరభూషణములు గడు బెడఁ గడరం
జని సింహాసన మెక్కఁగఁ, గని పదునాలుగవభాన్తు కలకలఁ బలికెఁ. గి4
- క. ఓనరనాయక చెల్లని, పూచిక లని నెఱపనేల భువి నుజ్జయిసి
మానవనాథుని కెనయగు, గానగుణము లేక యెక్కఁ దరమే నీకుఁ.
- క. నావుడు నాతని వితరణ, మే నెరవున నెచట నొదవె నెఱిగింపు చునఁ
భావజ్ఞులు మనమున నం, భావింపఁగ నిట్లు పాలభంజిక వలికెఁ. గి5
- క. ఆయననీపతి కీర్తి, స్థేయుఁడు పరస్మత్కులావిధేయుఁడు ధృతిగాం
గేయుఁడు వితరణగుణరా, ధేయుఁడు జనసత్వవైన తేయుఁడు చుమ్మి. గి6
- ఉ. పార్థివుఁ డొక్కనాఁ డచనిభారము మంత్రికి నప్పగించి ధ
ర్మార్థము మేన నించుక ప్రయాసము దోఁపఁ జరింపకుండినఁ
వ్యర్థము జీవనం బని నయంబున వెల్వడి యోగి వేషి యె
త్థిరములు బురంబులు విదేశములుం దగ సంచరించుచుఁ. గి7
- క. అగణిత సౌఖ్యోజ్జ్వలరుచి, గగనస్థలి యభగంగగతి నమరంగా
నగపక్షవైరినగరము, నగియెడుగతి నున్న యొక్కనగరముఁ గనియెఁ. గి8
- క. ఆనగరముచేరువ ను, ద్యావననాంతరమునందు నలరెడునదిలో
ష్టానంబు చేసి సిద్ధస్థానం బగు నచటిగుడికిఁ జని సంప్రీతిఁ. గి9

- క. అంబురుహంబులు దనహ, స్తాంబురుహంబులఁ దెచల్చి యతిధీరుం డై
త్ర్యంబకునిదేవి యగు జగ, దంబకు సంబికకు భక్తి నర్చన లిచ్చెన్. ౬౨
- ఉ. ఆకడ మున్ను చండికకు నర్చన లిచ్చుచుఁ గొల్చియున్నయ
స్తోకతిపఃప్రసిద్ధుఁ డవసూతుఁడు చూచి యుదారమూర్తి నీ
వీకడ కేల వచ్చి తను డేను విదేశిఁ బరిభ్రమించుచున్
మీకృపఁగోరి తీర్థములు మెట్టుచు నిక్కడ కేగుదెంచితిన్. ౬౩
- క. అనవుఁడు నాతఁడు నవ్వుచు, ననుమానములేదు విక్రమాస్తుఁడ వగుటం
గని యెఱుఁగుమఁబూర్వంబున, ననుమూఢునిజేసి మొఱఁగ నాయంబగునే.
- వ. అనిన నతం డే నియ్యెడు బరదేశి నగుట దప్పును సకలరాజ్యభారంబున
నీతిధురంధరుం డగు మంత్రిశిరోమణి భట్టి బురంబున నిల్చి భవాదృశు
లగు పురుషరత్నంబులం జూచుట కారాంబుగాఁ దీర్థంబులం దిరుగుచున్న
వాఁడ ననిన నజ్ఞనవల్లభునకు బుద్ధి నెప్పుచు సిద్ధవల్లభుం డిట్లనియె. ౬౪
- క. పూజ్యుడవు సకలతిమిరహ, రజ్యోతీరూప మైనరవిమూర్తివి నీ
రాజ్యంబు నిఖిలధర్మ, ప్రాజ్యం బది విడిచి యిటకు రాఁ దగ వగునే. ౬౫
- క. ధనముం గృషియును విద్యయు, వనితయు నృపసేవనంబు వాణిజ్యంబుం
దనగర్హంబుఁ జికిత్సయు, ననుదినమును గట్టిగాఁగ నరయఁగ వలయున్. ౬౬
- గీ. ధరణిఁ దిరుగ నన్యధరణీపతులచేత, నచట నొండు కార్య మయ్యెనేని
దిక్కు గలదె బేల తిమ్మరు టది యేల, చాలు నింక మగిడి చనుము పురికి.
- ఉ. నావుడు భూవరుండు మునినాథ ననుం గృపఁజూచి పల్లుచో
నీవచనంబు దప్ప దది నీతియుతం బగు వస్తురక్షకున్
దైవికమానుషంబు లనఁ దద్దళముల్ ద్వివిధంబు లందులో
వేపురు దైవ మెక్కు డన వేపురు నుద్యమ మెక్కు డం డ్రులన్. ౬౭
- ఉ. ఈయెడఁ గర్త భూమియగు డెవ్వరికైనను బుద్ధి నేర్పునం
జేయఁగ లేదు కాల మెడచేసిన నేతిము లెత్తి కాల్యలం
బాయలఁ గోట్ల నూతులును బావులు రాట్నములున్ జలార్థమై
చేయఁగ నాయెఁ గాక మఱి చేయనినాఁ డవి తామె పుట్టునే. ౬౮
- క. ధాత మును నోరుం గన్నులు, జేతులు దగ నిచ్చి కుడువఁ జేకూర్చినచో
జేతఁ గడి యండుకొనఁడే, నాతఱి గడి యేగి వచ్చి యంగిటఁ బడునే.

- క. ఉత్తముఁ డుద్యోగఫలా, యత్తుఁడు భాగ్యాభిలాషి యథముఁడు రెంటం
జిత్తంబు గొల్పు మధ్యముఁ, శుత్తముకడ నుండ లక్ష్మి యొడఁబడు నెపుడున్.
- వ. అట్లయ్యును మానుషకృత్యంబున కుపహతి గలదు గాని దైవకృతంబు
నకుఁ జేటు లే దని మున్నునాకుఁ బ్రసన్నుం డైన ఋషిశ్రమనిమిద
భారం బిడి నిశ్చింతండు నై చరియింపుడు. 23
- గీ. లావు లేనివేళ దైవంబు గలిగిన, నెచట నైన లక్ష్మి యేగుదెంచు
నడవిఁ జొచ్చినంత యక్షులకృపఁజేసి, రాజశేఖరునకు రాజ్య మయ్యె.
- ఉ. నావుడు రాజశేఖరుఁడు నా నతఁ డెవ్వఁడు యక్షదైవసం,
భావన యెట్లు గల్గె జనపాలక యాకథఁ జెప్పు మన్న నా
భూవరుఁ డిట్లనున్ ద్రవిళభూమివరుం డతఁ డాజిత్రులం
బ్రోవులుగా నొనర్చి సిరి వొందఁగ రాజ్యము సేయుచుండఁగన్. 24
- ఉ. నొచ్చినవారి నూను లగునూర్వురు రాజులు దండుగూడి పై
వచ్చినఁ గోటలోనఁ బరివారము గొంచెము గావున న్వడి
నిచ్చి చనంగ నానృపతి వేగమ పత్నియుఁ దానుఁ గానలోఁ
జొచ్చి నిగూఢమార్గమున స్రుక్తుఁడు గందుచు లోనఁ గుందుచున్. 25
- ఉ. అక్కడఁ బ్రొద్దు గ్రుంకఁగ మహావటవృక్షముఁ జేరి విన్ననై
చెక్కిటఁ జేయిఁ జేర్చి తనచేడియ చింత మునుంగ నాత్మలోఁ
బొక్తుఁడు నిద్రలేక తలపోయఁగ నానడురేయి వింతగా
నెక్కటి మట్టిమిఁద గల యేవురు యక్షులు కార్యదక్షులై. 26
- చ. మనకు విహారదుర్గ మగు మద్రపురంబున కీశుఁ డైన యా
జనపతి నిన్నఁ జచ్చె మఱి సంతతి లేదు తదీయరక్షక
వ్వని నిక నిల్చి రాజ్యసుఖవైభవ మిత్తము చెప్పుఁ డంచు నే
ర్పనఁ దమలోనఁ గూడి తలపోయుచునుండఁగ నొక్కఁ డిట్లనున్. 27
- ఉ. ఇతవిచార మేల మన కీవటవృక్షము క్రిందనున్న భూ
కాంతుని నప్పురంబునకుఁ గరగఁ జేయుద మెల్లి నావుడున్
సంతసమంది యందఱును సమ్మత మౌ నిది యంచుఁ బల్లినం
జఁతి దొఱంగి యానృపతి చెల్వయుఁ దానును నుల్లసిల్లఁగన్. 28
- ఉ. ఆకమలాప్తసూతుఁ డుదయాద్రికిఁ జేరుచుఁ దూర్పుదిక్కునం
జేకొని కెంపుగుంపు గొనఁ జేయుచుఁ దారల పెంపు డింపఁగా

జీకటి రాజశేఖరుని చీకటితోడన కూడి పాయఁగా

నాకడ యత్సు లాతనికి నవ్వరమార్గముఁ జెప్పి యంపఁగఁ.

౫౦

ఉ. భాస్కరుఁ డంతలో నుదయపర్వత మెక్కఁగ భూవిభండు శ్రే
యస్థరి యైనలక్ష్మీక్రియ యంగన తోడుగ నేగి కానలోఁ
దస్తరమార్గము ల్గడచి దవ్వలఁ *గాంచె దటాంతకీలితా
హస్తరత్నజాలవలయం బగుయత్నవిహారదర్శమున్.

౫౧

ఉ. ఆనగరంబుచేరువ వనాంతముఁ జొచ్చి సరోవరంబులో

స్నానము చేసి భాస్కరుని సారజపంబునఁ గొల్చుచుండఁగా

మానవు లెల్ల నెవ్వనికి మద్రపురాధిపతిత్వ మిత్త మం

చూనినచర్చ నున్నయెడ నొయ్యన యత్సులు బుద్ధి గొల్పినఁ.

౫౨

క. మదకరిణిచేతి కొక చ, క్షుద్రనపు వనమాల† యిచ్చి కదలించినచో

నది యెవ్వనిమెడ నిడియెను, విదితంబుగనతఁడెమనకువిభుఁడొననుచుఁ.

క. అందఱు నొక మదహస్తిని, నందముగ నలంకరించి హస్తాగ్రమునం

జెందొవలదండ యిడి వే, ధ్రం‡ దూర్యధ్వనులు చెలఁగఁ గదలించినచోఁ.

క. జంభారి నెదురుకొనఁ జను, కుంభీంధ్రునితోడి పిడియొకో యిది యనఁగాఁ

గుంభిని పురి వెల్పడి యా, కుంభినివతియఱుత దండ కొమరుగ వైచెఁ.

వ. ఇట్లీనుఁగు పువ్వులదండ మెడ వైచిన.

౫౬

ఉ. ఆద్రవిశేఠుఁ డాత్మసలి యవ్వరలక్ష్మీయుఁ బోలె మున్నుగా

భద్రగజంబునెక్కి కపిపాతకగాయకక్షీరనీయుఁ డై

మద్రపురంబు సొచ్చెఁ దను మంత్రులు గొల్పి మహాసనస్థుఁడై

రుద్రసఖుండు వోలె నతిరూఢికి నెక్కి నుదారసంపదఁ.

౫౭

మ. రమణీచందనగీతవాద్యకుసుమ స్రగ్వస్త్రభూషాదిభో

గములం గోరికి మూరిఁబోవ నతిసౌఖ్యం బందుచు స్థరత్రివ

గ్గము కార్యంబులు దీర్పఁ బారు లనురాగం బంది నందింప రా

జ్యము సేయంగ సహింపలేక బలిమి న్నామంతభూమిపతుల్.

౫౮

ఉ. ఎక్కడివాఁడొ వీఁడు మన మిందఱ ముండఁగఁ దేరకాఁడు దా

నిక్కడఁ జేరి మద్రపుర మేలెడి వీనికి రాజ్య మిం కిటం

* గాంచెను రత్నకారితా, హస్తరత్నరాజనిలయంబగు- † చక్కదమగువనమాల- ‡ దేను
కం దూర్యధ్వనులు.

- డక్త్రీన హాని యశా నని కడంగి తదుద్ధరణాభిలాషులై
యొక్కెడ దండు గూడుకొని యుక్తునఁ గోటకుఁ జట్టుముట్టినఁ. ౮౯
- గీ. అపుడు సంధిచూట లైన నాడింజక, దొరల నైనఁ బోరి కరుగుఁ డనక
ధరణివల్లభుండు తానైనఁ గదలక, యతివతోడ నెత్త మాడుచుండె. ౯౦
- వ. అయ్యవసరంబున మంత్రులును దొరలును బివారంబును వైరు లెత్తి వచ్చి
కోటమీఁద విడిసినప్పుడు నీ పూరకునికి రాజధర్మం బగునె మాకునైన సెల
వాన తి మ్మనిన విని యు విననిభంగి నున్నఁ దత్తాంతారత్నంబు పాచికలుచే
తంబట్టుకొని. ౯౧
- గీ. తఱిమి సామదానదండభేదములలో, నొకట నైన వైర ముడుపవలయుఁ
బగతురెల్లఁ గూడి *నై నెత్తివచ్చిన, నెత్త మాడుచుండ నీతి యానె. ౯౨
- క. అనపుడు జనవల్లభుఁ డిది, మనచేతల నొనఁ దైవమాయాగత మై
చననున్నవి చను నెచటను, మననున్నవి మను జలాగ్నిమధ్యములందుఁ.
- క. వృక్షముననున్న యేగురు, యత్నులు మనరాజ్యమొసఁగ హరియింపఁగ న
ధ్యక్షులు మన కిది పనియే, యక్షంబులు వైపు చాలు నాడుద మబలా.
- వ. అని యనంతరంబ తత్త్వతస్థరణంబుగాఁ బలికిన మనంబున నెఱింగికొని
యయ్యత్ను లక్షణంబ మన మిచ్చిన రాజ్యంబున కుపద్రవంబు పుట్టుచున్న
యది యొక యుపాయంబు తర్కింపవలయు నని వచ్చి యాకూడిన రాజుల
లోఁ బరస్పరవైరంబును మనోవైకల్యంబును బుట్టించిన నాదండు రెండ
టలై. ౯౩
- మ. తమలోఁ బోరుచు నస్త్రోఘట్టన సముద్యద్భూరివహ్నిస్ఫులిం
గము లాశాంతములం బిశంగములుగాఁ గావింపఁగా బాహువి
క్రమముల్ చూపి గజాదిసైన్యములు మ్రగ్గం దోర మై రక్తపూ
రము కెందూళి నణంపఁగాఁ గడంగి రారాజన్య లాజి న్వడిఁ. ౯౪
- డి. అక్షలహంబు చూచి చని యాన్యపశేఖరుఁ డాజభూమిలోఁ
జక్త్రీన యశ్వరత్నములు సింధురబ్బందములు స్ర ధంబులుం
బెక్కుధనంబు లస్త్రములు భేరులు జోళ్ళును గోటలోనికిం
గక్కునఁ గొంచు నేగి యధికం బగుసంపద నేలె నప్పరిఁ. ౯౫

*వైచిత్రి విడిసిన, అపుడు నెత్తిమాడ నర్హులగునె దైవసత మేగతియో, చననున్నవి
పేగమ చను.

వ. అనిన విని యయ్యవధూతకుం డిది భాగ్యం బుటి వేని పూర్వకృతసుకృతి
విశేషంబున నిది లభించెం గాక కానినాఁ డిటు గా నేర్చునే తొల్లి నేఁడు
నుం జేయవేని నింతియ కాదు యక్షసహాయంబు గలిగియు నుద్యోగి య
య్యరణ్యంబు గడచి మద్రపురంబుఁ జేరిన కతంబున రాజ్యంబు గలిగెం
గావున దైవంబున కుద్యోగంబు ఫలసాధకం బగు నదికారణంబుగ నీవును
రాజ్యంబేమటక పాలింపు పొ మ్మని వీడ్చొలుపుచు. ౯౦

క. నీమహిమకుఁ గడు నెలవగు, భూమిశ్వర భూమి నిది యపూర్వం బనుచుం
గామితఫలదాయక మై, లేమి యుడుపు చంద్ర కాంతలింగము నిచ్చెన్.

క. ఇచ్చినఁ దైకొని పురికి, న్వచ్చు నెడ నివ్వుఁ డొకఁడు వదనము వాడ
న్వచ్చుని యూర్పుల నాఁకట, వెచ్చుచుఁ జనుదెంచి మనజవిభు దీవించెన్.

గీ. మూఁడు దినము లయ్యె వేఁడంగ నెచ్చట, గమికెడన్న మైనఁగలుగదయ్యె
గ్రాసమాత్ర మేమి గలిగిన నాకిచ్చి, నన్నుఁ గరుణఁ బ్రోపు మన్నఁ జూచి.

క. ఇక్కడ నన్నము దొరకదు, దిక్కితనికి నెద్ది పనిఁడి దినరా దిక నీ
యక్షజకు నడ్డ మగు నని, లెక్కింపక చేతి సిద్ధలింగము నిచ్చెన్. ౧౦౨

వ. ఇచ్చిన. ౧౦౩

శా. ఆవిప్రుండు మణిప్ర భావమున దివ్యాకారుడై తుత్తిపా
సావైకల్యము లెల్లఁ బాసి చనియెఁ డ్దౌసాలు దీవించుచున్
దేవేంద్రప్రతిమానుఁ డొనతఁడు నాదేశాంతరవ్యాప్తి నా
కీవెంటఁ హిత మయ్యె నంచుఁ గళతో నేతెంచె నుజ్జేనికీ. ౧౦౪

గీ. నీకు నట్టిగుణము లేక యీగడ్డియ, నెక్కరాదు చలము దక్కు మనిన
నచ్చెరువుఁ బ్రయంబునొచ్చెముఁ బెనఁగొనఁ, దిరిగిభోజుఁడంతిపురముసొచ్చె.

వ. అంతటఁ గొన్ని దినంబు లరిగిన. ౧౦౬

—(పదునైదవకథ.)—

క. కమలారిఁ గమలహిత దృ, క్షమలుని గమలాంక నాభికమలాకరునిం
గమలాంకరమణిరమణు, గమలాసనహృదయకమలకమలప్రి యునిన్.

క. మదిఁ దలఁచుచు భోజం డొక, సుదినంబున నె క్కఁగోరుచుం జరుదేరన్
మొదల నె వారించుచు నా, పదియేనవబొమ్మ యిల్లుపలికెం బెలుచున్.

క. మర్యాద యెఱుఁగ విది తగు, కార్యమె యీవిక్రమా ర్థు కరణిని నీకున్
క్షైర్యము సాహసమును నొ, దార్యమును లేక యె క్కఁ దగవే దీనిన్.

వ. అనవుడు నతని సాహసాదికోదారభావంబు లెట్టి వనిన నప్పించాలిక నప్ర
పంచంబుగా ని ట్లని చెప్పం దొడంగె. ౧౧౦

ఉ. ఏ మనిచెప్పఁ దక్కిన నరేశ్వరు లెవ్వరుఁ గారు గాని నేఁ
డీమహి విక్రమార్చ విభు నీడున కౌదు రమోఘబాణ సం
గ్రామమున న్రతి నివిమతఖండన మై బలిమి న్ముఖప్రభా
రాముఁడఁ గాముఁడుం బరశురాముఁడు భీముఁడు సోముఁడుంగదా. ౧౧౧

గీ. అట్టి మనుజువిభుఁడు భట్టి ప్రభానిగా, నయ్యవంతి నేలు నాదినములఁ
గలఁడు వేదవేది ఘనుఁడు ధర్మజ్ఞుఁడు, సుశ్రుతుండు నాఁగ న్నాత్రితుండు.

ఉ. సుశ్రుతుఁ డెల్లతీర్థములుఁ జూచెద నంచు దృఢ న్రతస్థుఁడై
యాశ్రితకల్పవృక్ష మగు నాశతిపంపున నేగి ధన్యు
న్మిశ్రముగా సుదేశములు ముట్టచుఁ బుణ్యముఁ గూడఁబెల్లచు
స్విశ్రుత మైనతన్వహిమ వించు వెసం జనియెం బ్రయాగకుఁ. ౧౧౩

మ. తరగ లేత్తులు పక్షిజాతములకూత ల్లఁకణకావ్యాణముల్
*నురుపు లైల్లని చామరంబు లన నన్యోన్యంబు నుప్పొంగుచు
నగరి గంగాయమునల్ తగం గొలువఁగా ఛాయావటచ్చత్రసం
స్ఫురణం జెల్వగు తీర్థరాజ మచటం జొచ్చెం బ్రశంసించుచుక. ౧౧౪

క. నీలము ముత్యముఁ గూర్చిన, పోలిక హరిహరులు గూడుపొందున నొకచోఁ
గ్రాలెడి గంగాయమునల, నోలాడె నినుండు మకరయుతుఁ డౌవేశక. ౧౧౫

మత్తకోకిల. అందు భక్తులు ముక్తిత్రోవకు నందుకోలగు నందమా

బిందుమాధవదేవునిం గని ప్రీతిఁ గొల్చి విసీతుఁడై
యిందుశేఖరు విశ్వనాథు ననేకభంగులఁ గొల్పునా
పొందుచేకుట నేగె విప్రుఁడు పుణ్యరాశికిఁ గాశికి. ౧౧౬

వ. అచ్చటంగదలి యట్లేగి యష్టభైరవేశ్వరంబును, భూతభైరవేశ్వరంబును,
గాలభైరవేశ్వరంబును, గళాభైరవేశ్వరంబును, బాతాళభైరవేశ్వరంబును, మ
తంగేశ్వరంబును, జంబుకేశ్వరంబును, మణిక్పణ్డికేశ్వరంబును, సాంబాది
త్యంబును, గరుడాదిత్యంబును, లోలాన్తంబును, బిందుమాధవంబును
చూన్ముగాఁగల బహుకోటితీర్థంబులచేత నలంకృతంబైన పంచక్రమంబుఁబ్ర
వేశించుచుఁ దగ్గుణప్రశంసోన్ముఖుండై. ౧౧౭

క. శివుఁ డిందుఁ బక్షవానికిఁ, జెవి మంత్రముఁ జెప్పఁ బూని శిర మటు వంపక
శవమువయిఁ బడినసురనది, శివపదరాజ్యోచితాభిషేకము సుమ్మి. ౧౧౮

క. ఉడు మైనఁ దొండ యైనను, గడఁ జైనను దుప్పియైనఁ గడువెస వీటం
బడువప్పుడె పురుషుండును, బడఁతియు నగురూపు వడసి పడనేరదట.

వ. అని కొనియాడుచు. ౧౨౦

శా. స్రా లేయాచలచందనద్రవసుభాస్రాచుర్యవీచీలస
స్త్రే లీడోల విశాలశీలసుమనఃస్త్రీజాలఫాలస్థలా
వ్యాలోలాలకమాలికానుకలనావ్యాలంబరోలంబలీ
లాలోలాంబుజచిహ్నితం గనియె మధ్యాహ్నంబునన్ జాహ్నువిక్. ౧౨౧

వ. కని యందు నిమజ్జనం బానర్చి భస్మస్మిపుండ్రాదివైవలక్షణలక్ష్మితుండై సకల
దైవతారాధ్యు విశ్వేశ్వరస్త్రిసుప్తహాదేవుని సందర్శించి సాష్టాంగదండప్ర
ణామంబు లాచరించి నిటలతటకరకమలపుటుండై నుతియించుచు. ౧౨౨

శా. వింటి సుర్యపురాణము ట్టివిజు లేవెంట న్నినుం బోలలే
రంటం దీర్ఘవిలోకనా జవతపోయజ్ఞాదిపుణ్యంబు లొం
డొంటి స్త్రీఁగ భాగ్యవైభవము నేడుప్పొంగ ముక్తంటి ని
స్సంగిన్ జన్మఫలంబు గంటి నిచటం గాశీశ విశ్వేశ్వరా. ౧౨౩

మ. నినుఁ జూడం జనుదెంచు నప్పట నెద న్నెక్కిన్న మార్గశ్రమం
బున విచ్ఛాయములైన భస్మలపదాంభోజంబు లత్యంత న
మ్రునిలింపాపళిమాళిరత్నములచే రక్తాతిరక్తప్రభం
గనుపట్టుక శివరాజ్యపట్ల మగుచుం గాశీపురాశేశ్వరా. ౧౨౪

వ. అని కొనియాడి కృతకృత్యుండై యందు మాసక్రయంబు గడపి పదంపడి
ఫలునవర్ధనంబును, జిహ్వోలంబును, దక్షిణమానసంబును, నుత్తరమా
నసంబును, బ్రహ్మసరోవరంబును మున్నుగాఁ గల స్థలంబులఁ బితృపిండ
ప్రదాన తప్తపాపహంధై, పితృముక్తికారణంబు లగు నీశానవిష్ణుకమలాసనకారి
కేయపహ్ని శ్రయా ర్చరజితగణేశ్వరాదిదేవతాచతుర్దశపాదంబులను, నక్ష
యవటచ్చాఁ రుయు, జనార్దనహస్తంబును, మొద లగుస్థలంబులఁ గల్పితపితృ
తర్పణంధై గణాధరునకుంబ్రణమిల్లి, యుగళగారికి మ్రొక్తి మగిడివచ్చుచో
నొక : ప్రిహావస్తుంబున. ౧౨౫

- క. నలనలఁ గ్రాఁగెడు తైలము, కొలఁది యెఱుంగఁ దలఁచు భంగి గుణరత్నసము
జ్వలుఁడు గుబేలున నుటీకెను, జలనిధిలో నసలుించు జలజాపు క్రియఁ.
- వ. అంత సంఘ్యాంగనయుం బోలె హరిచందనారుణపయోధరభారయు నార
క్తాంబరయు వికసదిందీవరాక్షియు రాగవతియు నైనకందర్పసంజీవనీ నాగ
కన్య చనుదెంచి నిజవిద్యాప్రభావంబున నారాజుం బునరుజ్జీవితుం జేసిన.
- గీ. జలజకాంతి మెఱయ జలధివెల్వడి తూర్పుఁ, గొండ యెక్కునట్టి యెండతేని
చొప్పు దోచ నూనెకొప్పెర వెల్వడి, నిలిచె విప్రుమోము తెలివికెక్కు.
- ఉ. ఆత్మనిఁ జూచి కన్య వినయంబున మ్రొక్కి యమేయసాహస
భ్యాతచరిత్ర నాదువృత్తకల్పత నేడు ఫలించె నే నిక
న్నీతగుదాసి నైతిఁ గరుణింపుము రాజ్య మనుగ్రహింపు సం
ప్రీతి యొనర్చుదానఁ దగురీతి ననుం బని వంపు మిత్రుఁడీ.
- ౧౩౮
- ఉ. నావుడు దాసివేని విను నావచనం బికఁ ద్రోపుసేయ కీ
దేవసమానునిఁ ధరణిదేవుని శుశ్రుతు నాశ్రయింపు త
ద్భావము పల్లవింప నని పార్థివుఁ డానతి యిచ్చె నంత ల
జ్జావనతాస్య యశాచు నెదురాడక లేమ వరించె విప్రునిఁ.
- ౧౩౯
- మ. ధరణీనాయకుఁ డిట్లు చేకుటినకాంతారత్నముఁ రాజ్యముఁ
ధరణిదేవున కిచ్చి నిల్పి తనయత్నం బీగతిఁ ధర్మసం
చరణాస్తకి ఫలించె నంచు మదిలో సంతోష ముహ్వాంగఁగా
ననుదెంచె నిజదాసధర్మగుణగణ్యం బైన యుజ్జేనికీ.
- ౧౪౦
- క. విను మదికారణముగ నో, జననాయక యెక్కుఁ దగదు చను మనవుఁడునె
ప్పనమున నచ్చెరు వందుచు, మనుజేంద్రుఁడునదనమునకుమగుడంజనియె.
- శా. ఉష్ణాంశుద్విజరాజలోచను సపాయోపేతతావచ్ఛిదా
నిష్ఠాతస్థిరతత్త్వబోధమయమానిస్వంతపం కేజవ
ర్తిష్ఠఁ నిష్ఠఁ నగణ్యపుణ్యధనవర్ధిష్ఠఁ న్నదాధృష్ఠఁ భౌ
జిష్ఠఁ సుంతతకృష్ణ కాంతిచయరోచిష్ఠం దమోజిష్ఠనిఁ.
- ౧౪౧
- ఉ. నిర్జరసిద్ధసాధ్యభజనీయపదాంబుజయుగ్మఁ దిగ్గపా
దార్జునరత్నమారుతహితాత్ముని రక్షితయక్షరక్షకుఁ
గర్జితభాసుర ప్రళయకాలసమంచితపంచవక్త్రు న
త్యూర్జితతర్జనాచరణదుర్జయు దుర్జనుదూరు భూర్జుటిఁ.
- ౧౪౨

మాలిని. ప్రవిమలతరచిత్రా బ్రహ్మసంస్తుత్యవృత్తా
 భవనభరితక్షీర్తి పుణ్యలావణ్యమూర్తీ
 దివిజభరణలోలా దీనరతౌనుకూలా
 భవమురరిపురూపా భాగ్యభోగ్యస్వరూపా.

౧౪౪

గద్యము. ఇది రాయగజగంధవారణ వైరిమండలీక భేకఘణీంద్ర వీర ఘోట్యవిభా
 శకళింగదేశనిర్హామధామ త్యాగనాగాజ్ఞున కన్ఘాటద్రవిళాంధమహారాష్ట్ర
 భూపాలరూపనూపురసుందరచరణారవింద సనదస్త్రోలిపురవరాధీశ్వర వెల
 నాటిపృథివీశ్వరరాజ్యసమర్థరణ శ్రీకొఱవి వెన్నయామాత్యపాత్ర హరిత
 సగోత్ర పవిత్రసకలసుకవిమిత్ర కనువరాజతనూజ గోపరాజప్రణీతం జైన
 సింహాసనద్వాత్రింశిక యనుకావ్యగుణనందు విక్రమాద్భుద్విధైర్యసాహసాదా
 ర్యప్రశంస యన్నది షష్టాశ్వాసము.

శ్రీరస్తు.

సింహాసనద్వాత్రింశిక.

సప్తమాశ్వాసము.

క. శ్రీసంపన్నకు బేర, ప్రాసాదోపవనపవనపానస్ఫురదు
ల్లాసఫణీంద్ర ఫణామణి, భాసురనిజమూర్తిఁ బరమపావనకీర్తిక. ౧

క. మృదిలోపలఁ దలఁచుచు న, భ్రువదయం బగునట్టిలగ్నమున గద్దియపైఁ
బదమిడు నెడ వారించుచుఁ, బదియాటవబాష్టు భోజపతి కి ట్లనియెక. ౨

— ౧ పదాటవబాష్టుచెప్పినకథ —

క. అతిశయముగ నుజ్జయినీ, క్షీతిపతిక్రియ దానగుణము సిద్ధింపక సం
గతిమాలినచేతల సుర, పతిసింహాసనముమీఁదఁ బదమిడఁ దరమే. ౩

వ. నావుడు సతనియతిశయగుణజాలం బెట్టి దనిన. ౪

మ. వినుమీ భోజధరాతలేంద్ర, త్రిజగద్విఖ్యాతకీర్తిప్రియుం
డనుకూలక్షీతిపాలరక్షణకళాయత్రప్రభావుండు స
జ్జనచిత్రాంబుజమిత్రుఁ డిష్టవనితాసంభోగపంచాయుధుం
డనఘం డుజ్జయినీపిఘండు నిజరాజ్యం బింపుతో నేలఁగక. ౫

శా. ఆరాజన్యశిరోమణిం గొలువ నెయ్యం బొప్పఁగా నింపు పెం
పారం దక్తనభూమిపాలురు మహాయత్నంబుతో రత్నము
ల్నారీరత్నములుం దురంగములును న్నాగంబులు న్తున్నుగాఁ
జేర న్వచ్చి వనంబులో విడిసి రాసీమావిభాగంబులక. ౬

ఉ. ఇంతులమానభంగము మహీరుహపంక్తులదర్పమూల మ
త్యంతమహోత్సవంబుల విహారము జాణలభోగ భాగ్య మా
కంతుని ప్రాపు కోకిలశుకంబుల వాచవిపంట నాఁ బ్రజల్
సంతసమంద నంతట వసంతము వచ్చె వనాంతభూమికెక. ౭

మ. మొదలక దక్షిణమారుతంబు వనభూము లొసఁగుచు స్వీక ను
స్తదపంచాయుధవహ్నిచిహ్న మగు ధూమంబో యన స్వీవఁగాఁ
దుద లొక్తింతుక యెండఁ గందు వెడలం ద్రోచెం గడల్ స్రుక్తఁగాఁ
బద నింకెక బిరు సయ్యెఁ బండఁ బడియెం బర్ణంబు లుర్విస్థలిక. ౮

క. కాకులలోఁ గోకిలములు, కాకులఁ బడలేక కులము గలయఁగఁ బవనుం
డాకులపాటొనరింపఁగ, నాకులపాటయ్యె విరహులగులోకులకుఁ.

క. శీలము వదలనిపథకుల, తాలిమిఁదూలించు మారుతముపెల్లున నా
భీలం బగుమదనాగ్ని, జ్వాలలక్రియ బాలవల్లవము లొప్పారెక్క.

శా. ఏచెఁ గ్రొన్నన మాధవీలతలపై సెంపెక్కి సంపెంగలుం
బూచె న్నావులుఁ బొన్నలుం బొగడలుం బొల్పొందె రాచిల్లులు
న్వాచాలత్వము సూపెఁ బుప్పొడి దిశ లాస్తిసింప సొంపారఁగా
వీచెఁ గమ్మనితెమెర ల్గునకు న్నిచ్చోపులై ప్రాపులై.

శా. కాయం జొచ్చె రసాలము ల్విరహు లాకంపింపఁగాఁ గోయిల
ల్గాయం జొచ్చె మనోజుద్విజయ మాఘోషించుచుం దుమ్మెదల్
మ్రోయంజొచ్చె నవీనపుష్పశరము ల్కొత్తంబుగాఁ జత్తజం
డేయఁజొచ్చె నతు ల్గదిం గలఁగఁగా నెచ్చోటులం దానయె.

సీ. గంధబంధురఁ డైన గంధవాహుండు మున్నేర్చినపట్టపుటేనుఁ* గనఁగఁ
బచ్చపక్షైరలట్లు పక్షంబు లొప్పారు వరకీరములు వారువము లనంగఁ
బడవతిఁ బుప్పొళ్లు పర్వఁగా నేతెంచునలులమూఁకలుకాలిబలములనఁగఁ
బంచమస్వరములఁ బరిణమింపఁగఁజేయు పికములు కీర్తిగాయకు లనంగ
నేచియున్న మాపు లెల్ల గొల్లెన లన, లలిత మైనరాజ్యలక్ష్మి మెఱసి
యితరనృపులభంగి ఋతుచక్రవర్తియు, నతనిఁ గొల్వవచ్చి యచట విడిసె.

క. ఆవృత్తాంతము దెలియఁగా విని సచివేంద్రుఁ డచట గందర్పగుఱు
భూవరులను సక్రియ సంభావింపఁ దలంచి సార్వభౌమున కనియె.

గీ. ధరణిపాలురెల్ల ధరణీశ మిముఁ గొల్పి, వచ్చియున్నవారు వనములోన
గౌరవంబు మెఱసి వారల కవసరం, బిచ్చి కరుఁఁ జూడ నిచ్చుగింపు.

క. ఇంతియకాదునరేశ్వర, యింతులతోలువేటఁ బురువు లేలెడుఘనుఁ డా
కంతుని ప్రాణసఖుండు వ, సంతుండున్నాఁడు కొలువఁ జనఁగావలయు.

క. “కాలో వసంత” యనువా, క్యాలంకృతి నన్నిఁబురువులం దధికుఁడు త
త్తాలోచితపూజలచే, గాలాత్తకుఁ డైనవిభుఁడు కడుఁ బ్రియ మఁడు.

గీ. పూజ్యులైనవారిఁ బూజింపకున్నచో, మేలు దొలఁగునండు మేదినిక
యప్పసిద్ధు లాది నగవడ్డ వనక నే, డవ్వసంతపూజ కరుగవలయు.

క. అనవుడు నాఁగా కనినం, జని యుపవనమధ్యమున వసంతోత్సవభే
లనమునకుఁ దగిలవస్తువు, లొనగూర్చియమాత్యచంద్రుఁడొయ్యనమగిడఁ.

వ. ఇట్లు మగిడి.

౨౦

ఉ. పంచశరాధిదేవతలపట్టులుగా మఱివేదిపంక్తిని

ర్థించితి రత్నమండపము మించులబట్టల మేలుకట్లు గ

ట్టించితిఁ గాంతి దిచ్చల నటించఁగఁ గాంచనతోరణంబు లె

త్తించితి విన్నవింప నరుదెంచితి రాఁ గరుణించు భూవరా.

౨౧

సీ. అని విన్నవించిన జనవల్లభుఁడును జతురంగబలములు సరస నడువ
భేరులు శంఖము ల్పెన్గకారులు మ్రోయ దిచ్చల నినదంబు స్ఫిటిలఁగఁ

గవిరాజగాయక స్తవములు నిగుకంగ తోరులు ధీరులుఁ జేరికొల్ప

నస్తుచోత్సవమున కాధరణంబునా నంగనారత్నంబు లరుగుదేరఁ

బ్రజలక్ష్మిను గన్నులపండుగౌచు

వాయువేగ మనుత్తమాశ్వంబు నెక్కి

గతులఁ ద్రొక్కించి మెఱయుచు గవనివెడలి

యరిగె నుద్వానవనములో నవనివిభుఁడు.

౨౨

ఉ. అప్పుడు చేరవచ్చి సమయం బిది దర్శనయోగ్యమంచు న

వ్యాప్తికుకాంతలుం దురగయాశము రత్నచయంబు ముచ్చగాఁ

గప్పుముల్లెఁ దెచ్చి మది గప్పెనుభీతి దొలంగ నస్తులై

యొప్పున చేసి రాన్పవతు లుజ్జయిచివతికిం గ్రమంబునఁ.

౨౩

సీ. అంగాధిపతి వీఁడె పంగాధిపతి వాఁడె నేపాళపతి వాఁడె భూపతిలక

కర్ణాటపతి వీఁడె కాంభోజపతి వాఁడె సావీరపతి వాఁడె సార్వభౌమ

గూర్జరపతి వీఁడె కోంకణపతి వాఁడె కుంతలపతివాఁడె కంతురూప

బర్బరపతి వీఁడె పాంచాలపతి వాఁడె మత్స్యధిపతి వాఁడె మానవేంద్ర

యనుచు వేటువేట నందఱునెఱిగించి, యధిపుచేతఁ గుశల మడుగఁజేసి

వీడియముల గారవింపించె నీతిస్వ, తంత్రబుద్ధి యైన మంత్రివరుఁడు.

౨౪

క. అజ్ఞనపతు లందఱుఁ దన, పజ్ఞం జనుదేర మండపములోనికి వి

ద్యజ్ఞనచింతామణి యగు, నుజ్జయినీధరణిపాలుఁ డొయ్యనఁ జనియెఁ.

ఉ. అందు వసంతుని న్రతి ననంగుని లక్ష్మి నుపేంద్ర గౌరి న

య్యిందుకళాధరు నృచి సురేంద్రుఁ గ్రమంబునఁ బూజచేయఁగా

- దుందుభిమర్దశప్రముఖపూర్వరవంబులు నిండ నేర్పున
స్పందరు లాటపాటల వినోదము మాపి తీపులంటఁగఁ. ౨౬
- వ. అప్పుడు కర్పూరాదిసుగంధస్రవ్యంబులు వసంతచాలనం బొనర్చెడి వారి
లో నుండి కలహకంటకుం డను రాచలెంక వెడలి వచ్చుచుఁ దనమీసము
లను నంటిన సుగంధంబు విదిర్చికొనుచుఁ జూచిన నెదుర నున్న యేకాం
గవీరుం డను సంగపతిలెంక తనదు దురభిమానంబునం గనలి. ౨౭
- క. ఏరా ముందట గానక, నేరమి పైఁ చెచ్చుకొనుచు నీమీసలు నా
చేరువ వడిపెట్టెడ విడి, యోరీ యేకాంగవీరుఁ డుంట యెఱుఁగవే. ౨౮
- క. నాపుడుఁ బరిమాళించెద, నీవుండుట యెఱిగి కాదె యిది నేట్రుగ నేఁ
గావించెదఁ బేరికిఁ దగు, లా విందుక కలిగె నేని లటపట లేలా. ౨౯
- వ. అనినం దివియు మనుచు నయ్యిర్లఱు గప్పిన దుప్పట్లు తొలంగవైచి
జిప్తివం గతారంబులు డుస్సిన డగ్గఱ గల తలవరు లెడసాచ్చి పట్టి తొలం
గం దిగిచి యీమహాత్మ్యచంబులో నిట్టిగలబలు నేయ మీయట్టి బలుబం
ట్లకు సందిక్రంతలజగడంబులు వల దని తోడ్చిని చని రత్నమండపమాఖ
శాల యైన కొల్వమండపంబులో నున్న గోవిందచంగ్గుం డనుపదవాలు
ముందటం బెట్టి యీకలహకంటకుం డంగాధిపతిలెంకతోఁ బోట్లాడఁగడగ్గ
ఱునెడ మానిపించి యిద్దఱు దోడితెచ్చితి మచధరింపు మనిన నతండును.
- క. తగునోయి కలహకంటక, జగడంబులు నేను కొండుసమ మునులేదే
పగపాటి నీకు నితనికిఁ, దగిలిన దీనిందుతో వితండము గలదే. ౩౦
- గీ. అనుచు నతని దూఱి యాతనిదెసఁజూచి, యితనితోడ జగడ మేల యయ్యె
ననుడు నతఁడు వలికె నను నితఁ డిప్పుడు, ప్రేసెఁగాన నిట్టివివర మయ్యె.*
- క. ఆపదవాలును దమభటుఁ, గోపీచురుఁ గవుల బాఠకుల శూరుల నా
లోపలఁ గూర్పుండఁగ నిడి, యాపాడి దగంగఁ దీర్పుఁ డని నియమించెఁ.
- సీ. వారలు నేకాంగవీరుండ ప్రేటున కైతగిలినవాండ వనుచుఁ జూచి
కలహకంటకయేలకలహంబుగై కొంటి వనుచుఁబోట్లాడవేడ్త య్యెననుడు
మఱి తావు లేదె యీమర్త మేర్పడఁ జెప్పు మనవుడు ప్రేయుటయదినిజంబు
నామీసములసుగంధము విదిర్చికొనంగ నితఁడు నేనుండుటయెఱుఁగ వనిన
మాటమీఁద నదియె ప్రేటుగాఁ జేసితిఁ బిఱికి వీడు బురుకపిట్టయంత
గాని లేఁడు వీనిఁ గైకొందునా నేను, జెడి పాటవైతు భండనమున. ౩౧

వ. అని పలికినఁ గలహకంటకుం గోపించి తుచ్చపూబలుకులు పలుకుదురే
 పగవాని ఘనతచేసినఁ దనదొడ్డతనం బెప్పుడగు నతని హీనంబుగాఁ బలికిన
 సరిపూనికెం దానును హీనుం డగు నింతియ కాదు విక్రమాన్తుండును నం
 గాధిపతియును మిత్రులు వారికన్నులం బుట్టిన కొడుకులు మీలో జగడంబు
 వలవదు. 3౫

క. మగతనము నెఱవఁ బూనియుఁ, బగ యేమియు లేనిచోటఁ బరిమూళింపం*
 దగ దతనికి నది నీకును, దిగులువడ నిలువనాడఁ దగ దాతనితో. 3౬

గీ. అనఁ గలహకంటకుం డనునల్ల నవ్వి, పంతమా మీరెఱుంగని పాడిగలదె
 గుడికొలుపుబంటు మల్లనికొలఁది పంత, నుయ్యె నిచ్చట నదియెట్లు లంటిరేని.

వ. ఒకడు దేవరభాండాగారంబు నింటికడం బాలెము వడం గొలిచి పల్లెరం
 బులఁ బ్రసాదంబు దినుచుఁ బోతుక్రియ నుండ నొకనాఁడు దేవర దర్శింప
 వచ్చి వారినందఱిగో నొక్క యాడిగ తనకాలు ద్రొక్కినం గోపించి యే
 మీరా బంటుచున్న న న్నెఱుంగవా తన్నితి వనిన నతండు నేనెఱుంగన యీ
 నందఱిలోఁ గాలు దాఁకె ననిన నెరయం దన్ని యెఱుంగ ననినం బోని
 చ్చేదనా యనుచు నందంద దట్టించిన నయ్యాడిగ డాకేలి కటారి వలకేల
 నందుకొని తన్నినాడ నే మనియెదవురా యనిన నతని బిటుసు చూచి
 బంటుచుండు స్త్రుక్కి యేమియు నే మనియెద దేవర కూడిగంపుబంటుం
 గాన దోస మనియెద ననియెం గావున. 3౮

క. ఆపంతము గానుండఁగ, నాపేరును నతనిపేరు నాణెంబులుగా
 మీపిన్నవాండ్ర మమ్మును, జేపట్టి యొకింతవేడ్త సేయింపఁదగున్. 3౯

వ. అని మ్రోగిన నట యంగపతిభటుండు- ౪౦

గీ. మీకుఁ బిన్నవాండ నేకాంగవీరుండ, అంకెవైచిన నడవించ మైన
 నగినఁ గేరడించిన స్త్రీసలంటినఁ, †బట్టి తివియ నాకుఁ బాడిగాదె. ౪౧

గీ. నృపులుగవులుభటులుఁగృపఁబులుశూరులు, నొక్కచోటఁగూడియున్నవారు
 వీరుమెచ్చమమ్మువిడిచిమన్నించుట, ఘనతయిదియుమీకుననుచుమ్రొక్కె. ౪౨

క. అమ్మాటలు విని పెద్దలు, మర్రిట మన్నించి మీరుఁ మాకిట జగడం
 బిమ్మనినఁ గలహకంటకుఁ, డెన్నెయి మెయికొనక యున్న నిరవడనిమతిన్.

*బగగలిపింపందగదతనికేని నీకును. †చూడ నిదియు నాకుఁ పాడిగాదె.

వ. మీర లిద్దఱు రాచలెంకలు గావున నారాజులు సూడంగఁ బోల్లొడవలయు
నాయితపడి రం డనిన మాకు నిదియ యాయితంబు బంటువానికిం
గటారి చేత నున్నం జాలదె యుడు నేమియు బంటుతనంబునకుఁ గొఱత
గాదు రాజు వెడలివచ్చునంతకుం బోయి రండని యొడొండ యనిపినం
జని రనంతరంబు. ౪౪

సీ. కఱకంచువలిపెంబు గట్టిగాఁ గాసింది చెలిత్రాడుకాసెపై బలియఁజుట్టి
దేహంబు కప్పగా లోహకంచుకలీల జిగిబిగిల నల్లజగు రమర్చి
వక్షఃస్థలంబున రక్షపూసలపేరు దండతామెతులును దగ ధరించి
తిలకంబు దళముగాఁ దీర్చి చుంగులపాగ తలముడితోఁ జొల్లెమలవరించి
కేలఁ బుల్లతియును నీలి నూలునఁ బూని కేలిగతిఁ గటారికోల వట్టి
సంగడిలుగొల్పఁ జనుదెంచెనొకమత్తగజముభంగి కలహకంటకుండు. ౪౫

వ. అటఁ గొందఱు సంగడిలం గూడి. ౪౬

క. నగుమొగమలరఁగఁ గస్తురి, తిగురు మెయిన్నలఁది కాసె దిటమై మెఱయన్
మగతనముఁ గటారియుఁ దో, డుగ నయ్యేకాంగవీరుఁడుంజనుదెంచె. ౪౭

సీ. అపుడుచుక్కలలోన నన్యుతాంశుగతి దోఁప రాజులు గొలువంగ రాజు వెడలి
వచ్చినఁ దత్పరివారసమేతుఁడై పడనాలు డగ్గఱి భటులఁ జూపి
వారివైరముఁ బరివారంబుఁ దగవును మున్నుగా నన్నియు విన్నవించెఁ
దనలెంకఁ దిక్కి యిద్దఱ న్నొక్కటిగఁ జేయ భట్టి నంగాధిపుం బాలుపెట్టె
చారు మాకు సెలవుగారెండునూటలు, విడుపుడనియున్యపుని వెఱపుసూకుఁ
బనిచెఁ గర్త గాన బంటుతనమునకు, విడుతురయ్య... ౪౮

క. నావుడు నిద్రఱుఁ జని పృథ్వీనరునకు వాంఛ్రచలము వినిపించిన నే
నీవీరుల నొప్పించుట, భావం బొడఁబడ దటంచుఁ బతి చింతించె. ౪౯

క. ఆవేళ నమాత్యుడు మహీవర నీమాట సేయ రేమనవచ్చున్
లావరులై లెంకల మని, కావరమున నున్నవారు నైకొన రొరులన్. ౫౦
గీ. పసుల కుయ్యిగాదు బ్రాహ్మణచెఱగాదు, స్వామిహితముగాదువ్రతము గాదు
లోకహితముగాని యేకాంగిపోరునఁ, జచ్చువాని కేమి స్వర్గహానె. ౫౧
వ. నావుడు వీరకులోత్తముం డగు వీరకులోత్తముండు. ౫౨

గీ. మానభంగ మైనమరణంబు శూరుల, కదియ చూడ నాత్మహత్య గాదె
యాత్మహత్య పాప మది నీవయెఱుఁగుదు, పాప మొందకున్న బ్రదుకుబ్రదుకు.

- వ. వ్రేసినవ్రేటును గాడినమాటయును లేకయుండుటది మహావ్రతంబు. ౧౪
- క. బొంకుట సుర సేనించుట, బొంకమి వేయశ్వమేధములఫలము భటుం
డంకమున సత్యమునకై, శంకింపక వచ్చెనేని స్వర్గము గాదే. ౧౫
- క. అది యెట్లనినను మిత్రుఁడు, మదిఁ గలఁగెడుననియు వీండ్లుమడిసెదరనియుం
గొది కెడు నామన మనవుఁడు, నిదియెంత ప్రసంగమనుచుహితమతిఁబలికె. ౧౬
- క. *అంగాధిపతి యు నేనును, ముంగల నిరుదెసల నిల్చి మొనయుకతారుల్
ఖంగనఁగఁ బట్టి బంట్లకు, భంగము గాకుండ మనసుఁ బట్టెద మనఘా. ౧౭
- క. అనునెడ నిన్ద్రులు బంటులుఁ, జరుదెంచి కడంక మ్రొక్కి జనవర మముఁజూ
డ నవధరించియు విడుమా, యనవుడుఁ బంతముల కొలఁదు లడిగె న్నావిక. ౧౮
- వ. అప్పు డొక్కదండ నె పోట్లాడంబూని యేకాంగవీరుండు. ౧౯
- సీ. పుల్లతి వెట్టిన భూమికిఁ గొసరిన నెదిరిపోటునకుఁ జే యొదుఁగుచున్న
దండకైదప్పినఁ దప్పగ్రేళ్ళుఁజీకినఁ బంతంబుగొన్నఁ జౌబళము గొన్న
దానికిఁ జొచ్చిన దాఁచిన మానిన నరువనొడ్డిన బయలాసపడినఁ
జాఁగఁబొడువకున్నలాఁగంబునకుఁగొన్నమడమగెంటినవ్రేళ్ళుమగుడఁబడిన
దాటుమాటులైనఁ దలవంచి పొడిచిన, బారుగాఁ దలంచు పంతమిదియె
కదిసి యొక్కపోటు పదిముఖంబులుగాఁగ, బొడుచువాడ దేవరడుగులాన. ౨౦
- వ. అను నంతకమున్న వానిపంతంబులకొలందిం బుల్లతి మున్నగా నన్నియుం
గొని యున్న కలహకంటకుండు. ౨౧
- సీ. మతిఁ గాకదృష్టి నేమటక రక్షించుచు సూకరదృష్టిమై ధాకగొలిపి
గర్జనసేయక మార్జాలదృష్టిమైఁ దరలక పరుజించి తాఁకఁబూని
భల్లూకదృష్టి నపాంగసంగతి గని కపిదృష్టి వంచించి కాపుసూపి
చేష్టదప్పక గృధ్ర దృష్టి గనుంగొని యొయ్యన ఫణిదృష్టి నొడియఁజూచి
మనసుదేఱఁజూచియును జూడకున్నట్లు, దృఢముగాఁగఁ జోరదృష్టి నడఁగి
జంకిమీదఁనొడిసి శార్దూలదృష్టిఁ బైఁ, బడుటసురియకాండ్ర పంతమిదియ. ౨౨
- క. తొమ్మిదిదృష్టులలో నా, యిమ్మగు పులిదృష్టిఁ జొచ్చి యెదుఱొమ్ము కతా
రమ్మున నది తొలుపోటుగఁ, గ్రుమ్మెద నేనొండు లేక కుంభినిఁ గూలక. ౨౩
- వ. అనుడు వింతపంతంబుల కచ్చెరు వంది పొందుగాఁ జూచి విడువుం డన
భట్టియు నంగాధీశ్వరుండును నిలువంబడి విస్తారంబు గలుగ వైహళి వీర్చి

యెల్లజనులం గూర్చుండ నిడి గలబపుట్టకుండ నెడ నెడం దలవరుల నిలిపి
పట్టెడువారల మాట మాటలలోనఁ బట్టుం డని నియమించి నలుపురుబట్ట
నడుమనిడి కతారంబు లొక్కకొలందిగాఁ గొలిచి నిన్నుపండ్ల దొడసి యెడ
గలుగ బట్టచేతి కిచ్చినం బమ్మకొని యవ్వీరులు చూచువారి చూపుగముల
కెల్లఁ దార లక్ష్యంబు లగుచు ధీరధీరంబుగఁ జొచ్చి. ౬౪

క. మ్రొంగెడు కృష్ణార్గముల, భంగి న్నెబ్బలులక్రియ నిభంబులకరణి
సింగములభాతి నలవడు, సంగతితోఁ గదిసి రెల్లజనులుం బొగడన్. ౬౫

వ. కదియుచుం గలహకంఠకుండు తెలిసి పొడుపు మోయన్న యని తెలుపుచు
ఘాతగొనంగ నోహో చాలుం బట్టుం డని యిద్దఱం బట్టించి భట్టి నృపుని
దగ్గఱందెచ్చి వీరిజగడంబులు సంతసపడియె* ననిన. ౬౬

క. విను కహకింటకుండ గ్ర, త్తున నాతని గాఁగిలించుకొను మనవుడు నే
మని సంతసపడుదుమొకటి, యను వీడము పోటులాట యుడిపితిరేలా.

గీ. అనుడుదెలిసిపొడుపుమమాయన్నయంటి, యన్నదమ్ములకొకకలహంబుగలదె
యనిన దక్కలపడుచు నెట్లాడిరేసి, నేమి దప్పుగుననుడు మం త్రీశ్వరుండు.

క. ఓకలహకంటకుండయిది, నీకొఱకై కామ శత్రుని డగ్గఱుచున్
రాకొట్టి పిలిచి మది ను, ద్రేకము పుట్టించి పోటు దెలుపఁగవలయున్.

గీ. కవులు పొగడువేళఁ గాంతలు రకవేళ, సుతులు ముద్దువేళ శూరవరులు
రణము సేయువేళ రాకొట్టి పిలుచుట, పాడి యిదియ మిగుల భజనకర్తు.

వ. వెండియు నీ వెఱచలంబు గొన్నను గారణంబు లేని జగడంబు గావున
భగవతియు బేతాళుండును నెట్లాడించి రింకఁ బాడిగాని చెఱలకుం జొరక
రమ్మని డగ్గఱం దిగిచిన నప్పుడ రాజులుం బరివారంబును బ్రజలు నిదియ
పంతంబనం గలహకంటకుండును నేకాంగవీరుండును గాఁగిలించుకొని యెడ
యని యడుగులం బడిన. ౬౭

మ. ధరణీనాయకుఁ డిద్దఱ ససమముగాఁ దాంబూల జాంబూనదాం
బరభూషాదుల నాదరించి వరుసం బార్శ్వంబుల న్రాజులుం
బరివారంబుఁ గవీంద్రులుం గొలువఁగా భద్రాసనాసీనుఁడై
సరసాలాపకథానుకర్తనముల న్నింప్రీతితో నుండఁగన్. ౬౮

క. ధనహీనుం డొకఁడవు, డనువగుచో బెండ్లిసేయ నరము వేడం
దనయచెయి పట్టుకొనుచుం, జనుదెంచెన్ ద్రెన్యవృత్తి జనపతికడకున్.

చ. దినకర తేజః డౌ జనపతిం గని దీవన లిచ్చి విప్రుఁ డి
 ట్లనియె నృపాలశేఖర దయాపరిపూర్ణ మదీయభాగ్యజీ
 వన యిది నాతనూభవ వివాహము చాగదు నేఁడు మేరగా
 నెనిమిదియేఁడు లయ్యె ధనహీనుడఁ గావున వేఁడవచ్చితిన్. 2౪

సీ. రాజ్యంబు వదలక రసికత్వ మెడలక జయశీల ముడుగక నయము చెడక
 దీనులఁ జంపక దేశంబు నొంపక నిజ ముజ్జగింపక నేర్పు గలిగి
 విప్రులఁ జుట్టాల వెన్నుసొచ్చినయట్టివారిని గొల్చినవారిఁ బ్రజల
 హర్షంబుతోఁ గాచి యన్యాయముడుపుచు మున్ను చెప్పినరీతిఁ జెన్నుమీటి
 చేత లొండు లేక ప్రాతల విడువక, యశము కలిమి దమకు వశముగాఁగ
 వసుధయేలు రాజవర్గంబులోన న, య్యాదివిష్ణుమూర్తి వండ్రు నిన్ను. 25

వ. ఈసీసపద్యంబులో గీతసహితంబుగా నాటుపాదంబుల మొదలియక్షరం
 బులు, నందర్థంబుల మొదలియక్షరంబులుఁ గ్రమంబునం గూడుకొనంగ
 నైన నా విన్నపం బవధరింపు మనిన నచ్చేరు వంది క్రమము జదివించి
 మొదళ్ళ నర్థంబులఁ బండ్రెండక్షరంబుల నిడుకొని “రాజ దీని వివాహము
 చేయవయ్యా” యని యున్న బంధకవిత్వంబున కితి విస్తితుం డై తదైన్యం
 బుడుపం బూని. 26

క. జనసాయకుండు విప్రున, కెనిమిదికో ట్లర్థ మిచ్చి యెల్లనరేంద్రుల్
 తనుఁగొల్చినడువఁగా నొ,య్యనఁబురికరుడెంచె వైభవాధ్యతమెఱయన్.

క. కావున నీవాతని సరి, గావు నృపా మగిడిచనుట కార్యం బనినన్
 భావమునఁ దద్గుణము సం, భావించుచు భోజవిభుఁడు మగుడంజనియెన్. 2౭

వ. మఱియుఁ గొన్నిదినంబు లరిగినఁ బదియేడవవాకిటం జనం జూచి. 2౮

—1 పదునేడవబొమ్మకథ. 1—

క. నీలాంబరపోషరు రజ, నీలాంఘనదివసచిహ్నా నేత్రవిలాసున్
 నీల గ్రీవప్రియసఖు, నీలోత్పలనీలవర్షు నిలారమణున్. ౨౦

కా. తాత్పర్యంబున సంస్తుతించుచుఁ బ్రశంసం బైనలగ్నంబునన్
 సత్పాత్రప్రతిపాదితార్థుడయి భోజతోణిపాలుండు సం
 పత్పూర్ణంబగు వైభవంబు మెఱయ నృపదాసనం బెక్కిఁగాఁ
 దత్పాంచాలిక నిల్పు నిల్పు మని తత్రస్ఫూర్తిగా నిట్లనెన్. ౨౧

- క. నృపరత్న మైనయుజ్జయి,నిపతిక్రియ సాహసాదినిపుణత్వము న
త్యుపకారంబును గలుగక, చపలమతీ దీని నైక్య జనునే నీకున్. ౮౨
- క. ఉర్రోనాయకుఁ డయ్యును, నిర్వాణుల మీటి యర్థనిస్పృహఁ డగునా
సర్వజ్ఞుని సద్గుణములు, నిర్వచనముగాఁగ వినుము నే వినిపింతున్. ౮౩
- క. మాటలయం దెఱిఁగెదవే,నాటను ముంజేతికంకణంబున కద్దం
బేటికి వితరణగుణమునఁ, బాటిల్లెడి గుణము లెల్లఁబ్రభువుల కుర్చిన్. ౮౪
- క. మతిగలిగి చదువుఁ జలుకలు,*హతమందంగాను బోటులాడుం బశువుల్
వితరణ మెవ్వఁ గుణమగుఁ, జతురుఁడు శూరుఁడు నతఁడె జన్మలందెల్లన్.
- గీ. విక్రమార్చుబాహువిక్రమం బుర్విలో, నరులచేతనెల్ల నరులుగొనఁగఁ
గీర్తనీయ మైన కీర్తిఁ గీర్తించుచు, నర్థు లర్థములఁ గృతార్థు లైరి. ౮౬
- సీ. ఆదివసములవర్షారత్యయోచితముగా దలమైన వానలు వెలుచునంతఁ
దెల్లవాఁతినయట్టితెఱఁగున నావేళఁ దనమేళనం బెల్లజనులు పొగడ
హంసనాదములు కాహళలుగాఁదత్పక్షులఘటాదనములుతాళములుగాఁగ
మదములఁ గ్రాలు తుమ్మెదలర్చుంకారమ్ము లమరినవీణాస్వరములొయనఁగ
యోగనిద్రఁజెందియున్నవిష్ణునిమేలు, కొలుపఁగడఁగు గాయకుం డనంగ
బంధుజీవహర్షపరమాచుఁ దద్రాగ,మయముగా శరత్సమయమొనర్చె. ౮౭
- క. శరదాగమమున సంభో,ధరపటలము విచ్చి చనినఁ దపనుండు మహా
కరి తెరవెల్పడుక్రియఁ బుష్కరవిలసన మలరఁ జెలఁగెఁ గరసత్త్విమునన్.
- క. పంకంబులాతె నేఱుల,పొంకంబులు డిగ్గె తెల్లు పూచెను ఘవి ని
శృంకముగ నంచపిండు కొ,లంకుల విహరించె నట జలములుదేతన్. ౮౮
- ఉ. దీ ప్రముఖంబులొచు నలుదిక్కులు నేర్పడ దుగ్ధసింధుపూ
రప్రథ నొప్పువెన్నెలలు రాత్రి దివాకృతిఁ దేజరిల్ల లో
కప్రియుఁ డైనచంద్రు సమకక్ష్యలఁ జుక్కలు నిక్కఁగాఁ దఱి
యప్రతిబింబలీలఁ గుముడావళి వొల్చె సరోవరంబులన్.
- ఉ. తెల్లనిరాజహంసలను దెల్లనికల్పలఁ దెల్లఁదమ్ములం
దెల్లని తెల్లుఁబువ్వులను దెల్లనిశీతమతీదివోచులం
దెల్లనిచుక్కలన్ జగము తెల్లనయై యమృతార్థమిహితిసం
దెల్లనికన్నుదోయిగల వేవర వచ్చు శత్రు చూడఁగన్.

క. జడి గాక పెట్ట గాకయు, వడ గాకయుఁ జలియుఁ గాక వఱపిది యనియే
ర్పడక యిలఁ బసిమివండఁగ, బడుగులు ప్రియమందిరవఁగఁ బ్రభులకుఁదగదే.

చ. అవని నవంతిఘామివరుఁ డాదిగఁ బాఠివు లెల్ల లక్ష్మీ యు
త్సవములు మున్నుగాఁ గడుఁ బ్రశస్తములౌ నమయంబులందు న
త్సవలను బాఠకోత్తముల గాయకుల న్నటుల నివ్వీర్ణివై
భవములఁ దప్పఁజొచ్చిరి ప్రభావసమృద్ధుల నిండు పుట్టఁగన్. ౯3

ఉ. అట్టిదినంబుల స్పృహకులౌ గ్రహిదానసమృద్ధి యొక్కెడన్
జ్ఞు నుతిఁపఁగాఁ బరస్పరాలకు లచ్చెరువంది మెచ్చ నా
యత్తిమహిమఁ డధులఁ గృతార్థులఁ జేయుచుఁ గ్రిరచేకుటం
బెట్టెడునట్టిసగ్గుణముపెంపున నాతని మీఱినోపఁడా. ౯౪

క. అని యడిగిన నాబట్టి, య్యన నపుచు నోనృపాల హరుని ప్రసాదం
బున సిద్ధపురుషుఁ డగు నా, జననాథుఁడు గుణములందు సామాన్యంఁడే. ౯5

క. దానతౌ త్రంబులు నా, మానవపతియందకాని మఱి యొండుదెసం
గానము విను మాతని సరి, పూనెద మనఁ దరమె తరణిపుత్రునకైనన్. ౯౬

మ. అనినం జ్ఞోములోన లజ్జయు వృథాహంకారముం బుట్టఁగాఁ
దనలోఁ దాన యడంచుకొంచు మృదువత్ప్రర్పణ భూమాదు లా
తని కింపొందఁగ నిచ్చి పుచ్చి పిదపన్ దానంబున నివ్వ మా
ర్చునిసాదృశ్యము నొందఁగోరుమతి నాతోఁజీశ్వరుం డుండఁగన్. ౯౭

సీ. ఒకనాడుకొల్వులోనికి సిద్ధుఁ డొకరుండు చనుదెంచిసుఖిగోష్ఠిజరపునపుడు
తాపసోత్తమ నాకు దానగుణంబున విక్రమార్హుని మీఱ వెరపు గలదె
యనవుడు సాహసహవనంబు చేసిన సిద్ధించు నందుల చేత వినుము
యోగినీచక్రంబు నొందుకుండములోన నొకలక్షగోఘృతాహుతులఁ బోసి
పొదలఁజేసి మేను పూర్ణాహుతిగ వేల్చి, వెనుకఁదర్పిసాదమున నెట్రికి
దాన విభవమునకుఁదగినంత వేడుము, మెఱసి సాహసాంకుమీఱవచ్చు. ౯౮

చ. అశవుఁడు నుత్సహించి నృపుఁ డాతని వీడ్చిని రాత్రి సర్వయో
గినులఁ దలంచుచుం జని సకీలకమంత్రజహులతోఁ దడి
యనిలయవహ్నికుండమున నాహుతు లన్నియుఁ బోసి తెంపునం
దనువును వేల్చె నిత్యమగు దానము దేహముకంటెఁ దీసిగాన్. ౯౯

- క. ఆయెడ యోగిను లాజన, నాయకు బ్రదికించి నిలిపి నరనాథ మము
 స్నీయత్నంబునకుం దగ, నేయిష్టంబైన నడుగు మిచ్చెద మనుకున్. ౧౦౦
- క. దండాకృతిగా జనపా,లుండును ధరఁ జాఁగి నిచ్చలును ధనములు నా
 భాండాగారము లేడును, నిండం గరుణింపుఁ డనిన నేర్పున వారున్. ౧౦౧
- క. నిచ్చలు నీలిటు చేసిన, నిచ్చెద మీకొలఁది నిండు లేడును నిండ
 న్వచ్చించుకొచ్చు నావుడు,నచ్చట నృపుఁ డియ్యకొని గృహంబునకరిగెన్. ౧౦౨
- ఉ. ప్రొద్దున లేచి యిండ్లు ధనపూర్ణము లాట యెఱింగి యాత్మలోఁ
 దద్దయు సంతస్లి వసుధావరుఁ డుజ్జయినీశు మీఱుచుం
 బెన్దల నంధులక హితులఁ బేదల నందఱఁ గూర్చి యగ్గముల్
 దొడ్దలు చేసె దాననిగతుం డనఁ బైకము చిక్కుండఁగెన్. ౧౦౩
- క. ఈగతి ననుదినముచు భాం,డాగారములెల్ల రిక్షలైనం దనువ
 యోగినులకు నాహుతిగని, యోగించుచునిచ్చధనములొనఁగుచునుండున్
- ఉ. ఈక్రియఁబర్వక్షీర్తి నుతియించుచు యాచకు లెల్లఁ జెప్పఁగా
 నాక్రమ మేర్పడ నివి ప్రియంబును జోద్యము నగ్గలింపఁగా
 విక్రమభూషణుండు మునివేషముతో నటకేగి యోగిని
 చక్రగృహంబులో నలని సత్త్వముఁ జూడఁ దలంచి యుండఁగెన్. ౧౦౪
- ఉ. ఆనగరంబులోని నృపుఁ డల్లన రే యరుడెంచి మంత్రని
 స్థానిరతాత్మఁ డై జపము నల్పి ఘృతాహుతులిచ్చి యగ్నిలో
 మేనును వేల్చి యోగినులమెచ్చునఁ దొల్లిటిరూపుదాల్చి యా
 పూనిక నగ్గము ల్వడసి పోయి భజించె విత్తీఁగ గడ్డఁడై. ౧౦౫
- క. మఱునాఁటిరాత్రి మునుకడఁ,దటి యెఱింగి యవంతి విభుఁడు దయదైవాటం
 గొఱఁతపడకుండ వెరవుగ, నెఱుమంటలకుండ మున్నయెడ కరుదెంచెన్.
- క. ఆహలోమకుండమునఁ దన,దేహమువేల్వంగ నచటి దేవత లెలమి
 న్నాహసము మానుపుచు నీ,యీహిత మేదేని వేఁడు మిచ్చెద మనినన్.
- గీ. ఇచటి భూమిపాలుఁ డీక్రియ నిచ్చలు, మిడుకునగ్నిలోనఁ బడకమున్న
 యతనియిండు లెపుడు నగ్గంబుచేనిండి, యుడునల్లుగ వర మిండు చాలు.
- క. అనవుడుఁ గొనియాడుచు న, స్థానరించెద మనుచుఁ బలికి యోగినులంతం
 జనిరి నిగూఢుడై నృపుఁడు నవంతికి మగిడ్డ నొక్కఁడును బెంపైకెన్.

సీ. తదనంతరంబ యాతడుతోంటిక్రియవచ్చియూగంబు సేయఁగాయోగమాత
లరుదెంచి నృపుని ప్రయాసంబునకు నడ్ల మై విక్రమాశ్చర్యాశ్రీవిభుండు
తనమేనువేల్వఁ గైకొని ముచ్చు మెచ్చించి నీయిండ్లు ధనమున నిండఁజేసె
నిచ్చలుఁ జాచక విచ్చలవిడి ధన మెంతైన నధుల కిచ్చికొమ్ము
నావుడు నతండు దురభిమానంబు విడిచి, విస్తయంబును లజ్జయు విస్తరిల్లి
మీఱఁజూచటు తనుమీఱిమెఱసి నట్టి, యతనిఁబొగడుచునగరికినరిగెఁగాన.

క. నీవును నాక్రియ నింటికిఁ, బోవుట మే లనుచుఁ గనకపుత్రిక వలుకం
గా విని యాతడు నుజ్జే, నీనల్లభుకృపయుఁ దెపు నేర్పునఁ బొగడె.

క. లగ్నము దప్పినచొప్పుల, భగ్నంబగు యత్నమునకుఁ జారులు మది ను
ద్విగ్న లయి చనఁగ లజ్జ, మగ్నంజై భోజరాజ మగుడం జనియె.

—పదు నెనిమిదవబాహుళిక—

వ. తదనంతరంబ యొకదినంబున నస్తాదశద్వారంబునం బువేల్పులుండై.

క. వెలివట్టును బులితోలును, మలయజమును బూదిపూత మణులుఁ ఫణులుం
దిలకము నెఱగన్నుం గల, వెలఁదియు మగవాఁడునైన వేల్పుఁ దలఁతు.

మ. అని భోజక్షి తినాయకుం డమరపీఠారోహణవ్యగ్రం జై
చనుదేరం గని బాహు నల్లై ధరణీశా విక్రమాదిత్యు చా
డ్చున వేళ్లఁ ఘనధైర్యము నివృతణంబు న్లేక నీతీమహా
నన మెళ్లం దర మానె యాతని మహోత్సాహంబు సామాన్యమే. ౧౧౬

క. జనవర నిర్వచనముగా, విను ముజ్జయిసీవిభుండు విష్ణునిక్రియఁ బా
లనశక్తి మెఱసి మనుజుల, మన మలరంగ మనుపుచుండి మహియేలంగ.

ఉ. క్రూరుండు నీరసాత్ముండును గుచ్చిత బుద్ధియు దూషకుండు నా
చారవిహీనుఁడుఁ ఖలుండు సత్యవిదూరుండు దుర్మయాఘ్యుండు
జోరుండు నస్థిరుండు నలసుండును దుర్బలుండు స్తనాంధుండు
స్తూరవికారకష్టుండును మందుండు మందునకైన లేఁ డిల.

క. ఆదివసంబులలో నొక, వైదేశికుఁ డరుగుదెంచి వసుధాపతిచే
నాదృతుఁ జై యతనికి నా, నాదేశస్థితులు నేర్పునం జెప్పంగ.

గీ. మాటలందె యతని మహిమెల్లఁ దిరిగిన, ఘనుని సిద్ధపురుషుఁగా నెఱింగి
మిగుల నాదరించి జగతీవరుండు త, శ్రేణులు వినుచు మఱియుఁ గౌతుకమున.

- క. నిశ్చయముగ భువి దీర్ఘపు, రశ్మరణాస్తక్తి నుత్తరము దక్షిణముం
బశ్చయముఁ దూర్పుఁ దిరిగితి, వాశ్చర్యం బేమిగంటి పానతి యిమ్మా. ౧౨౧
- క. నావుడు నాతఁడు నేఁ బృథ్వీవలయం బెల్లఁ గలయఁ దిరిగితి నుదయ
గ్రావసమీపంబున నా, నావిధమణిరమ్య మైన నగరము గంటి. ౧౨౨
- క. కనకాహ్వయ మగునగరము, కనకాచలతట మనంగఁ గాంతిం బొలుచున్
ఘనమండల మందుచు న, స్థునిమండల మనంగఁ బసిండిగుడి గల దచటన్. ౧౨౩
- క. సూర్యప్రభయను నది త, త్పర్యంతమునలమనుండి పాటంగ నతిగాం
భీర్యంబు గలిగి నడుకొని, మర్యాదన నీరు నిలిచి మడుఁగై యుండున్. ౧౨౪
- గీ. అచటఁ జంద్రకాంతఖచితసాపానమై, నాల్గుదెసలఁ గాంచనంబులైన
హర్షముల భజించు నఘనాశనం బనఁ, గలదు తీర్థము కడ గానరాదు. ౧౨౫
- మ. విను మావింధ్యమునందుఁ బ్రాప్తన శిరోవిన్యస్తపీఠాంక మై
కనకస్తంభము పుట్టి పుట్టి యినుఁడాకాశంబు న్రాఁకంగఁ దా
నును నాచొప్పునఁ జక్కఁగాఁ బెరింగి భానుం జేరి మధ్యందినం
బునఁ దద్భింబము ముట్టి క్రన్తులు నదిం బ్రాప్తన్ దిగం బాటంగన్. ౧౨౬
- గీ. ఇనుఁడు గ్రంకువేళ నిక్షడఁ దాఁ గ్రంకుఁ, బాడుచువేళ నట్ల పొడిచిపెరుంగుఁ
జిత్ర మిద్ది రాజశేఖర సృష్టిలో, నలువనేర్పు చెప్ప నలవి యగునె. ౧౨౭
- క. ఎన్నఁడు నిట్టి విచిత్రము, కన్నది విన్నదియు లేదు కడపట గుణసం
పన్నుని నజ్ఞనమిస్ర జ, గన్నత నినుఁగంటి ననినఁ గడుమోదమునన్. ౧౨౮
- శా. తఞ్చాలోచితగోష్ఠి దీర్చి యతనిం దాంబూలపూర్వంబులౌ
నఞ్చారంబుల నాదరించి కొలువుం జాలించి యారాత్రి యు
ద్యతైతూహలుఁ డౌచు ఖిన్దసహితుం డై యొక్కఁడు న్భావరుం
డుఞ్చోచంబుననేగె నాదెసకు నాయుగ్రాటపు ట్టాటుచున్. ౧౨౯
- మ. ఘనుఁ డ ధ్లేగుచుఁ గాంచెఁ గాంచనమయాగారప్రకీర్ణాఘనా
శనతీర్థాంతసమున్నమన్నిజవపుస్సంభూతిహేతుప్రచా
లనలీలాకృతడంబరాంబరతలాలంబోష్ణరుగ్భింబచుం
బనవిస్రంభవిజృంభితాద్భుతరసస్థారంభమున్ స్తంభమున్. ౧౩౦
- సీ. కని విస్థితుం డౌచుఁ జని హేమగృహముల రత్నగోపురముల రమ్యమైన
పురముఁ డగ్గఱి దాని టాంత సూర్యప్రభ నానొప్పు నేటితో. స్వావమాది

- గుడిలోని యాదిత్యుఁ గడుభక్తిఁ బూజించి యిష్టదైవముఁ బరమేశుఁ గొల్చి
యుపవాస ముండి సముత్సుకుఁ డై దేవతాయతనమున నారేయిగడిపి
రేవకడన లేచి పాపవినాశన, తీర్థమునకు నేగి పార్థివుండు
జలకమాడి యచట సంధ్యనారాధించి, జలజమిత్రు నాత్మఁ దలఁచునపుడు.
గీ. తెలిపవడఁగ మొదలి దిక్పతికెత్తిన, గొడుగుమీఁది పసిఁడిగుబ్బ యనఁగఁ
దూర్పుకొండమీఁదఁ దోచె మూర్తాండుని, మండలంబుభువనమండనంబు.
గీ. తీర్థమధ్యమమున దివ్యపీఠాంకమై, జిగి దొలంక బుగ్గ లెగయుచుండ
సవ్యమైనక్షనకనాశంబు గలమహా, కమల మనఁగఁ బుట్టెఁ గంబ మపుడు.
క. కడుచోద్యమంది యీఁదినఁ, దడ వగు నని యాతఁ డద్భుత స్తంభముపైఁ
బడనుటికి పీఠమీఁదను, జడియక కూర్చుండి యోగిచందము దోఁపఁ.
క. *ధరణీశుండెక్కిన మొగ, తిరుగక కంబంబు తొంటితెఱఁగున నాభా
స్థరుగతికొలంది జంకక, పెరిఁగఁగపటవామనుండు పెరిఁగినకరణి. ౧౩గి
శా. †కంబం బీక్రియ నిక్కుచుఁ బిలుసుగల్గె బెద్దయు నిక్షిక్తఁగా
గంభీరుం డగురాజు కైకొనఁడ యాకాశంబు ముట్టంగన
య్యంభోజాపుండు చేరినిచ్చు టది హౌన్యంబంచు మధ్యాహ్నసం
రంభంబేర్పడ నెండ చిచ్చు గొని పర్వంజేసె గర్వంబునఁ. ౧౩ఁ
ఉ. చేసిన నెండపెల్లునకుఁ జిక్కికె స్తుక్తక నిక్షిమిక్తిలిఁ
డాసినఁ గ్రమ్మట ప్రవి దృఢంబుగ రశ్మినవాసమెల్లఁ బై
నీసునఁ గిప్పినంతఁ జలియింపక నిల్చినవానిఁ జూచి యు
ల్లాసముతోడ నిల్చనియె లావును దాల్చియుఁ దెంపు మెచ్చుచుఁ. ౧౩౭
గీ. లక్ష యోజనంబులను నిల్చి యైన నా, యెండ మానవులు సహింపలేరు
నన్నుఁ జేరనోపునా యన్యుఁ డట్లేని, గాలి నేలపాలు గాకయున్న. ౧౩౮
క. సరనాయక నీ వీయెడఁ, బరమేశ్వరుకరుణఁజేసి బ్రతికితి నిజసు
స్థిరభావము సాహసమును, బరికించి మనంబు వార్షభరితం బయ్యె. ౧౩౯
క. నీవును నేనును నొక్కటి, గావున నాకుండలములు కైకొను మివి సుం
భావనతో నిత్యమును మహిమర సౌవర్ణభావ మిచ్చుచునుండు. ౧౪౦
గీ. ఎన్న నాల్పమాడ లె తొకకర్నంబు
నాల్పకర్త తన నగుఁ జలంబు

వలము లొక్కనూలు తుల యగుఁ దుల లొక్క

యిరువది మితి భార మిది మతంబు.

౧౮౧

క. అని యిచ్చినఁ గైకొని యా, తనిపదములకెఱఁగి మగుడుతఱిఁ గంబంబా
య్యనఁ గ్రుంకఁగఁ దీర్థమునకు, మనుజేంద్రుఁడు చేరవచ్చె మాపటివేళఁ.

గీ. కంబ మచట మునుఁగఁగా గంతుగొని తీర, భూమి నిలిచి తగిన నేమమెల్లఁ
దీర్చి భక్తితోడ దేవతాలయములో, నుండిరేయి గడపి యొక్కరుండు. ౧౮౩

శా. ప్రాతఃకాలమునందు లేచి ధరణీపాలుండు తీర్థంబులో

స్నాతుండై నియమంబుతోడ శివపూజాకృత్యముం దీర్చి నెం

ప్రీతింగ్రమ్మటి వచ్చుచోఁ దెరువునం బృథ్వీసురుం డొక్కరుం

డతెంచెం గడుదీనుఁ డై యతిని సింపెపార దీవించుచుఁ.

౧౮౪

క. చేరఁ జనుదెంచి యతఁడో, వీరోత్తమ పదవాఁడి విప్రుఁడ నేనా

హారంబు వేడి వచ్చితిఁ, గారుణ్యము మెఱసి యిచటఁ గావుము నన్నుఁ.

మ. అనినం జూచి కృపారసం బెనయ నాహారార్థి యివిప్రుఁ డీ

తని కిచ్చి నశనంబు లే దితినిచేతః ప్రీతి గావింప నే

ధనము న్లేదు ప్రదాతకుం దగిన పాత్రం బబ్బినం బ్రాణమై

నను వంచింపక యిచ్చు టొప్పు నని పుణ్యశ్రీకుఁ డుద్యుక్తుఁ డై. ౧౮౬

క. మితిలేని మహిమ నీకిది, ప్రతిదివసము నొకసువర్ణభార మొసంగుఁ

మఱిఁ జింతింపక పొమ్మని, యతిముదమునఁ గుండలము లాతిని కిచ్చుఁ.

శా. దానం బీక్రియఁజేసి యొక్కయెడఁ దీర్థస్వార్థము లేసకుట

న్నానాచోద్యములెల్లఁ జూచితి జగన్నాథు న్రవిం గంటి న

న్తానం బచ్చట నొందితిఁ ద్విజుని దైన్యం బంతయుం బాపితిఁ

దీనం బుణ్యుఁడ నైతి నంచుఁ బురికేతెంచెం బ్రమోదంబునఁ.

౧౮౭

గీ. నీకు నీగుణములు లేక యీగద్దయ, యెక్కఁదగదు మగుడనేగు మనిన

మనములోననతనిఁగొనియాడుచునుభోజ, మనుజుఁభుండు భవనమునకునరిగె.

శా. సంసారాబుధ్విపార్జమగ్నజననిస్తారాంఘ్రిపంకేరుహఁ

హింసావర్జితభావభవ్యమతి యోగీంద్రాత్మపద్మావళి

హంసాకారు వికారమూరుని విమోహధ్వంస నోత్తంసునిం

గంసారాతిఁ బురారిమిత్రుఁ ద్రిజగత్తత్త్వాణసంధాయకుఁ.

౧౮౮

ఉ. కంజభవార్చనీయపదకంజ నిరంజనునిం బురత్రయీ
భంజను నంజనాచలనిభద్విపదైత్యఘనప్రభంజనున్
సంజనితప్రమోదగిరిజాతనుమంజుల నామభాగు మృ
త్యుంజయు నాంజనేయవిహితోన్నతగీతకృతాత్మరంజనున్.

౧౫౧

మాలిని. గిరివిరచితచాపా కృష్ణమేఘాభిరూపా
సురసరిదవతంసా యుణ్ణదైతేయహింసా
గరళగిళనదతౌ కంజపత్రాయతాతౌ
పురహరహృదిరూపా పుణ్యగణ్యస్వరూపా.

౧౫౨

గద్యము. ఇది రాయగజగంధవారణ వైరిమండలీకభేకఘణీంద్ర వీరఘోష్టవి
భాళ కళింగదేశనిర్ధూమధామ త్యాగనాగార్జున కర్ణాటద్రవిలాంధ్రమహా
రాష్ట్రభూపాలరూప నూపురసుందరచరణారవింద సనదస్రోలిపురవరాధీశ్వర
వెలనాటిపృథివీశ్వరరాజ్యసముద్ధరణ శ్రీకొఱవి వెన్నయామాత్యపౌత్ర
హరితసగోత్రపవిత్ర సకలసుకవిమిత్ర కసువరాజతనూజ గోపరాజప్రణీతం
బైన సింహాసనద్వాత్రింశిక యనుకావ్యంబునందు విక్రమార్జునిదానమ
హోపకారసాహసాదార్యప్రశంసనం బన్నది సప్తమాశ్వాసము.

శ్రీరస్తు.

సింహాసనద్వాత్రింశిక.

అష్టమాశ్వాసము.

- క. శ్రీలలనాతనురుచిశం, పాలతికాచిరవిలాసపరికీర్ణవపు
 శ్రీలాతిశయవిడంబిత, నీలాంబుదవర్ణః ద్రిభువనీపరిపూర్ణః. ౧
- పందొమ్మిదవబాష్పకథ—
- మ. మతిలో నిల్చి యతండు సజ్జనుల సంభావించి దైవజ్ఞస
 మృతమా వేళఁ గడంగి యెక్తఁజనుచో మాన్పించి యేకోనవిం
 శతిమద్వారముపొంతబాష్ప వలికెక్ త్నోపాలకా మూర్ఖ భా
 రతపర్వంబు పతింఁక బూనుట చుమీ రాగిల్లు నీయత్నముల్. ౨
- క. భారానాయక భారుణి, నారూఢుం డైన విక్రమార్కునికరణి
 శూరుండును ధీరుండు ను, దారుండును గాక యెక్తఁ దగ దెవ్వరికిఁ. ౩
- మ. అజి యెట్లన్న నెఱుంగఁజెప్పెదఁ దదీయం బైనచారిత్రము
 న్నదవైదిద్విశసంహ మర్థిజనతామండార మాభూవరుం
 డుదయాస్తాచలమధ్యభూమి దనకై నొప్పారు నుజ్జేని సం
 పదలం బొంపిరివోవ రాజ్యము నయప్రాజ్యంబుగా నేలఁగెన్. ౪
- ఉ. ఆజననాథుఁ గొల్చి కనకాభరణంబులఁ దెజరిల్లుకాం
 తాజనుల నివ్విచిత్రవసనంబుల బంటుల నందలంబులం
 దేజులఁ జామరంబులను *దెల్లని యెల్లుల నేపు సూపుచున్
 రాజులు మంత్రులు న్సుకవిరాజులు నుండుదు రొక్కకైవడికి. ౫
- గీ. అట్టిదివసముత సమస్తభూపాలురు, భటులుఁ గవులు హితులు బలసి కొలువ
 సురగణంబులోని సురరాజుభంగి న, య్యవనిపాలుఁ డున్నయవసరమున.
- క. ముకుళితకరుండై దౌవా, రికుఁ డెదుర న్నిలువఁబడి ధరిత్రీశ్వర కా
 నికగా సాళువముం గొని, యొకనల్లనిచెంచు వచ్చియున్నాఁ డనుడున్.
- క. తత్తరణంబు దెలియ నె, ముత్తతికుండై నిజాభిముఖమానవసం
 పత్తరదర్శనుఁ డగు భూ, భృత్యులతెలకుండు వానిఁ బిలువం బంచెన్. ౬

*దెఱుయి నీటయి నేటు జూపుచున్ - ప్రముత్తంతుండై—

మత్తకోకిల, నమ్మి బచ్చని కుప్పసంబును నీలిచీరయుఁ బీలియుం
దమ్మిపూసలపేరు నెఱ్ఱనిభాతుబాట్టును జూడ నం
గమ్ముపైఁ దగు సొమ్ముగాఁ బిడికత్తి కాసె నమర్చి పా
ఱ్ఱముల నివ్విలుఁ గేలఁ బూన్చెని యంతఁ జెం చరుదెందులకా.

క. దూరంబున నుడుగణపరి, వారుండై వెలుంగు రజనివల్లభుక్రియ ను
ర్వీరమణులలో నొప్పెడు, నారాజంజూచి న్రొక్కె-యతివినయమునకాం
గీ. నీవు దాడివెట్టి నెగడిన నటుయక, యీఁకఁగిరిగి గొందు లీఁగునృపుల
పగిదిఁ బులుంగులెల్లఁ బఱవ వేఁటాడనీ, సాళువంబు గొనుము మాళవేంద్ర.

క. అని చూపి కొలువులోపలఁ, దనచేతి విహంగమును ధరణీశుని కొ
ప్పన చేసి తాను వచ్చిన, పనిఁ జెప్పఁ గడంగి యతఁడు పతి కిట్లనియెకా.
గీ. నృపులు గానలేని నీయహావసరంబు, నేఁడు గంటి దొడ్లవాడ నైతి
. మానవేంద్ర యేను మందరగిరినుండి, యరుగుదెంచినాడ నవధరింపు.

శా. ఓరాజన్యకులావతంసక తదీయోపాంత భాగమునకా
భేరుండాదిమహామృగేంద్రనివహాభివ్యాప్తమై యున్నత
స్సారానేకమహీరుహ ప్రకరవిస్తారావరుద్ధార్థసం
చారం బైనయరణ్య మున్నది తమస్సిదోహసందప్త మై. ౧౪

సీ. అదివరాహ మాయదవి యేకలములు మన్నించి విడిచిన గున్నయొక్కొ
ద్దిక్కరు లక్కడ నక్తు నేనుఁగులచేఁ దోలుకువడి చన్న దున్నలొక్కొ
చండికసింహ మచటఁ బేర్చుపింగంపుఁగమపులోఁ దప్పిన కొదమయొక్కొ
కాలునిపో తందుఁ గల కారుపోతులఁ గూడిరాలేకున్న దూడయొక్కొ
మారకమ్మపులి యచట మలయచున్న, పెద్దమెకములు పెంచిన పిల్లయొక్కొ
యనఁగ వాలుమృగంబుల కదియ మెపుడు, నాటపట్టగుజాడలు తేటపడఁగ.

సీ. అదులపందుల దందంబు క్రమమ న లీలావరాహంబు నేలఁగలసె
నచ్చోటిమదలులాయములతో బెనగి మాయెనుపోతుయనులోకమునకుఁజనియె
నక్కడి కృష్ణమృగౌఘంబుచేఁ జాలఁ దూలి సారంగంబు గాలిఁబోయె
నటకొండగొఱియలయకుటుననొచ్చి మహామేష మగ్నిపాలయ్యె ననఁగ
నొప్పు నితరజంతువులను జెప్పనేల, *దువ్వులెలుఁగులుఁ దోడ్జేర్లు దుప్ప లిర్లు
†కొరనువులు మెడినాగులుగుఱ్ఱుఁబిల్లుఁ, గణఁజు తీదులుఁగుండేల్లఁగలవు పెక్కు.

*దువ్వులెలుఁగులు వ్యాఘ్రంబు లుప్పతిల్ల-†వరలు దురువాతులున్న కపతులుగల్గి- కొఱను
వులు ఘరినాగులు గుఱ్ఱుండు.

- ఉ. అన్యైష నొక్తయేకల మహాకృతితో గుహనుండి నిచ్చులున్
దయ్యము కైవడి న్వేడలి దాడులు గొట్టుచు బెట్టు రొప్పుచుం
జయ్యనఁ జొచ్చి యేర్చిన గజబులు మున్నగు నన్యుగంబులన్
ప్రయ్యలుగాఁ బడం బూడిచి వారకచంపుచు నుండు గండునన్. ౧౨
- గీ. ఎదిరిపండులు దానిపైఁ గదిసిపాలియుఁ, బందెగాఁజొక్క వేటుగఁబంతమాడి
యోలి నిలిపి యడిదమునఁ ద్రోలివేయ, ఖండితములగు గుచ్చడికాయలట్లు.
- క. ఆకొమ్ముకాఁడు తొల్లిటి, యేకలమో కాక యముఁడొ యిట్టివిచిత్రం
బేకడఁ గానము విను మది, నీకెఱిగింపంగఁ బూని నేఁ బఠివింటిన్. ౧౩
- మ. వసుధానాయక వేటకుం గదలు సత్త్వం బెత్తు మేనంతకున్
సుసరం బౌ లఘు వౌ జయం బగు రిపుక్షోభం బగు న్నగ్గుణ
ప్రసరం బేర్పడుఁ జేతి సూటి మెఱయింపం జో టగు న్వేట దు
ర్వ్యసనం బంపు ధర్మిణ్ని స్థిగతి సౌఖ్యం బొందుచోఁ గల్గునే. ౨౦
- క. అంచుంజెప్పినఁ బ్రియపడి, చెంచు గనకాంబరములఁ జెలువారఁగ మ
న్నించి వరాహముఁ గ్రంథఁద, లంచి మృగవృక్షప్రయాణలాలసమతి యె.
సీ. దీమంపువేటలు దామెనవేటలు తెరవేటలును నేర్పు తెరలికలును
బందెమాడినభంగిఁ బండులనొప్పింపఁ బూటకాం ద్రనఁదగు వేటకాంధ్రు
సారమేయంబు లౌ సారమేయంబుల పట్టెడగొలుసులు పట్టినదువ
భేరుండగండగంభీరత్వ ముడిగించు భేరీరవంబులు బోరుకొనఁగ
వారువము నెక్కి మితపరివారుఁడగుచుఁ, బోటుకాంధ్రునవడిగలయేటుకాంధ్రు
వాటపడ వెన్నెరుదేర వేట గదలె, మందరంబున కవనిపురందరుండు. ౨౨
- వ. అట్లు గదలి కతిపయదింబులకు దుశ్చరంబగు నగ్గిరిపశ్చిమతటంబున గండ
భేరుండాదిప్రచండమృగాండజప్రకాండపరిగణ్యం బగునరణ్యంబు దరియం
జొచ్చి యచ్చటి శిలోచ్చయంబులం బ్రతిధ్వనలను నముదంచితంబుగం
బెంచు చెంచులయూర్పులును శునకకోలాహలంబులుఁ గాహళాదివాద్యర
వంబులు దిక్కులు చెవుడుపడ సమీపించి. ౨౩
- క. మెలఁకువ లగుచోటుల మను, కులకందువులను జలంబు గొనునెడలను మేఁ
తలపట్లు మృగములకును, వల లొడ్డుచు వేటకాంధ్రు వలఁకులఁ జనఁగన్.
- క. పులియొడిగియెగసియశ్వము, తలదొడుకఁగన్మృచ్చుఁడునురియఁదలద్రెంచినమే
నిలఁబడఁగఁ బడక యూతల, లలితాశ్వంబునకుఁ బులితటాటము చేసెన్.

- చ. అటఁ జరునంతలోపల నవాంబుధరాసుము భంగి ముందటం
గిటకిటఁ గోటలఁ ధరణి గీటుచు రొప్పుచుఁ గొప్పరించుచుం
గిటిగణ మేగుదేరఁ గని క్రేవలఁబట్టిన వేటకుక్క లొ
క్కట గొలుసు ల్వడి నివ్విడువఁగాఁ బఱచె బహమానవేగులై. ౨౬
- చ. పఱచుచుఁ గొంకులు దొడలుఁ బట్టి విదుర్పుచు మాతెగట్టిన
న్తోటుగుచుఁ గ్రుచ్చుటా దొడికి మోటలఁ ద్రిప్పినఁ జోటు దప్పఁ క్రే
ళ్లుటుసుచు సింగము ల్గరుల నొక్కటఁ బట్టెను భంగి దాటుచు
గఱచుచుఁ జాగనీక యరికట్టుచు బెట్టుగ నేచె బాదులఁ. ౨౭
- క. కినిసి వరహము వొడిచిన, శునకములల ద్రెల్లి యెగసి చొప్పేర్పడ నొం
డు నెలవునఁ బడియెఁ గవ్వడి, తునుమాసిన యాజయద్రథునితలవోలెఁ.
- ప. అంతట వేటకాంపును నొండుపులఁ గడపం బాటి గంటిలేని కుటుగం
ట్లం గలిగి మెఱుఁగారెడి సూటిగల పందిపోట్ల దృఢంబుగా నత్తుకొని
యొత్తిలి పోయి మొగము దప్పమాటున బలుమాటునం గదిసి పెద్దగున్న
లను, జిటుగున్నలను, బిడిపందులను, నెడమల్లరంబులను, గొమ్ముకాండ్రను,
నొక్తున్నడిం గ్రమ్మనప్పును. ౨౮
- క. గంధగజలీలఁ బంది మ,దాంధంబై యొకని జీరినట్లుగఁ బాదువ
సంధింపం బడిన జరా,సంధునిక్రియ వ్రయ్య లొక్కసరనం బడియెఁ. ౩౦.
- గీ. లట్టి వేళ నృపుఁడు కట్టెరురను*నారి బెట్టుపొడమ, నమ్ము వెట్టి తిగిచి
బొట్టు వెట్టినగతిఁ బట్టెలనం దేసెఁ, దిట్టినట్లు పంది మిట్టి పడఁగ.
- ప. ఆసమయంబున బెట్టులిం గని పఱచుపశువులపగిది నవ్వనమదగజంబులు
మొదలుగాఁగల మృగంబులును వేటకాంపునునొక్కదిక్కునకుం బఱతెంచిన
సంతం దత్పశ్చిమభాగంబున. ౩౨
- సీ. పాతాళ మీఁగినపందిఁ బోడికిఁ బిల్చు కైవడి నందంద కాలు ద్రవ్వఁ
గనుసన్నఁ బ్రాణులఁగాల్పఁబూనినమాడ్డిఁగన్నులమెఱుఁగుఱ్ఱుగ్గుఱ్ఱఁజూచు
దిగ్గజంబులు మది బెగ్గిలి న్నగ్గఁగా జుకించుగతి వెక్కిసముగ రొప్పు
నర్జునిహయముల నరికట్లఁ జరురీతిఁ గొనవెంపుకలు నిక్క గొప్పరించుఁ
దిరుగుచోనడ్లమగుకులగిరులఁదునుమ,వాఁడియిడుభంగిఁగోటలుతీఁడికొంచుఁ
గాలమృత్యువు రేఁగిన కరణిలోక, మాకులంబుగఁ గనిసె నయ్యేకలంబు.
- ప. అట్లు దవ్వుల మలయుచున్నం జూచి యచ్చెరువంది యిచ్చ మెచ్చుచుఁ
జిత్తంబున నుత్తలపడక యత్తలం బందుకొని. ౩౪

*నారి, జిట్టపొడమిచ్చు వెట్టినగతి పందివొట్టుచ్చి పట్టెతిదదైసం—

ఉ. వాహముఁ దోలి రాజకులవర్కుఁడు చేరెఁ గృతోల్లసన్తుగ

ద్రోహము నిత్యవీరరసదోహము సంజనితాంజనాద్రిసం

దేహము నత్యుదగ్రఘనదేహము నుద్ధతకాననాంబుధి

గ్రాహము సర్వభీతికరగర్వనిరాహము నవ్వరాహముఁ.

39

క. చేరిన నది మది బెదరక, యారసమునఁ గడచి యెత్ని నెదిరించెను భ

ద్రావమణుని జెనయఁగ భూదారాకృతివచ్చు మూకదానపుమాఝి.

క. అత్తటిఁ దనచిత్తంబునఁ, దత్తటపాటొండు లేక ధరణీరమణు

డత్తలము వైవ నది గని, తుత్తుమురుగఁ బూడిచె లేతతుందిలముక్తియఁ.

క. పొడిచినఁ దడయక పిడికిట, నడిదము బెడిదముగ నెగడ నతఁ డశ్వమున

య్యెడ కడరించినఁ గ్రోధము, వడి మగుడఁగమగిడఁబుడమివడవడ వడఁకఁ.

గీ. అట్లుదిరిగి చనిననయ్యేకలమువెంట, హయముఁదోలుకొనుచునరిగెన్పుండు

పందిరూప మైన పాతాళకేతువు, నంటనెయిదుకువలయాశ్వు పగిది. 39

గీ. తిన్నకొవ్వలోన నున్నది నీరుగాఁ, గన్ను లగ్నిమెఱపుగములు గాఁగ

రొప్పటులుముగాఁగఁగప్పచొప్పడఁబుది, గాలిఁబఱచుమొగులుకరఁగిఁబాటె.

వ. ఇట్లు పాటిన ఘోరం బగు కాటడవిలో దూరంబగు నీరంబులందూటి.

క. పందివెరువెంటఁ నరుగుచు, ముందట నరలోకపాలముఖ్యుఁడు గనియెఁ

మందరముఁ బురందరరిపు, మందిరకందరము నిందుమణిసుందరముఁ.

క. కని డగ్గఱునెడ నూకర, మనువుగ గుహ సొచ్చె నంత నచటితిమిర మా

తనిదృష్టిఁ గప్పె భయపడి, తమఁజొచ్చిన వానిఁ గావఁ దగు ననుకరణి,

గీ. ధడణిపాలుఁ డంతఁ దురగంబు నచ్చోటఁ, గట్టి వాలుఁ గేలఁ బట్టికొనుచు

లొంక సొచ్చె నాత్తఁ గొంకక కాలుండు, కదిసి దివియ వట్టి బెదకుపగిది.

ఉ. చొచ్చి మహామృగం బరుగుచొ వ్పటఁ గావక కందరాంతని

ర్యచ్చటులాంశుకూట మగు రత్నకపాటము గాంచి యిచ్చలో

నచ్చెరువంది యందుఁ జని యావల నిండిన చివ్వుచీకటిం

గొచ్చుచు నేగె వాలు కడకొమ్మెటుఁగు ల్నిగుడంగఁ గ్రిందికిఁ.

40

ఉ. ఆదెసఁ గొంతదవ్వల మహారజతాంచితసాలమండల

శ్రీగణరార రత్నకలశీపరిచిహితతుంగశృంగసా

ధాదినికేతనప్రసర మైన మహానగరంబు దోఁచెఁ జం

ద్రోదయలీలఁ గన్నులకు నుత్సవమై దిరురం బడంచుచుఁ.

41

ఉ. అందులపణ్యాపీఠుల నహర్నిశముం దిమిరంబు లీను సం
క్రందనరత్న గేహముల కాంతుల నేగఁగరా దటంచు న
మ్మందరసీమలందు గరిమంబున దాచిన పద్మరాగముల్
క్రందుకొనుం బ్రదీపములకైవడి దివ్యైలపండుగో యనన్. ౪౭

క. అందు బలిచక్రవర్తి ము, కుందుఁడు దన ద్వారపాలకుఁడుగా రక్షో
భృందములు గొలువఁగా నా,నందంబున నుండు నురగనాథులతోడన్.

క. అందులఫణికుల ముపవన, చందనసంవేష్టజభుజంగీవదనా
నందనస్మందరతరమగు, మందానిల మానుచుండు స్త్రాన్గన్నిడుచున్.

క. చెలువారెడు నాపురిలో, పలి రక్షసు లొందుగడలభయ మెఱుంగక తీ
పులవింటికి జడియుచు మరు, నిలువేలుపుగా భజితు రింతులుఁ దారున్.

ఉ. ఆపురిఁ గాంచి సమృదము నచ్చెరువు న్నదిఁ బిచ్చలింపఁగా
భూపవరుండు పంది యెటువోయె బలంబెటు వోయె దివ్యమా
నీపుర మెట్లు తోచె నది యెవ్వని రాజ్యమొ చూత మంచు ని
చ్చాపర తంత్రుడై గవనిచక్రటి డగ్గఱ వచ్చె నమ్యుడన్. ౫౦

ఉ. చేతఁ బసిండిబద్ద విలసిల్లఁగ నొక్కఁడు వచ్చి మ్రొక్కి పు
ఢ్వీతలనాథ నాథుఁ డగు విష్ణునిచే నెలవంది దానవ
త్రాత బలీంద్రుఁ డిప్పు డనురాగమున న్నినుఁ బిల్వఁ బంచె ర ౫౧
మ్మా తడయంగ నేల యనుమానము సేయక నీవు నావుడున్.

సీ. ఘనుని సందర్శింపఁ గలిగె నిక్కడ నని యానంద మందుచు వానిఁ జూచి
పురిచొచ్చి రత్నమందిరములసాం పెల్లఁ గోరి చూచుచుఁ బైడికోట దాటి
చని యవ్వటారుమోసలఁదూఱిమణిమండపంబులోదైత్యులుబలసికొలువఁ
గంకణంబులమ్రోత గల్గనఁగాఁ బాఁపజోటులు వసిడి వీచోపు లిడఁగ
మెఱుంగుముత్రియముల పేరులఱుత మెఱయ, నలరుచుక్కులలోని రేపెలుఁగువోలె
మానికంబులగద్దయపైనిదీర్చి, యున్నబలిఁజూచి మ్రొక్తె నమ్మన్నుఁజేడు.

క. అతనిఁ గనుంగొని దానవ, పతి ప్రియమునఁ గాఁగిలించి భద్రాననసు
స్థితుఁ జేసి మిత్రకృత్యో, చిత్రసత్తారము లొనర్చి సేమం బడిగెన్. ౫౪

కా. ధర్మం బెల్లెడఁ జెల్లునా ద్విజులవిద్యాగోష్ఠి రాజిల్లునా
దుత్తార్గంబు లడంగునా ప్రజలు సంతోషింతురా సత్ప్రియా
మర్తం బేర్పడ జన్నముల్ జరుగునా మర్యాద వర్తిల్లుసా
నిర్మలంబుగ శత్రులం గెడపుదా నీలక్ష్మి సాంపెక్కఁగాన్. ౫౫

- శా. హర్షంబొంది పురందరుండు ధర్మమై నందందుఁ గాలంబుల
 న్వర్ణంబు ల్గురియించునా తగిలి విద్వాంసుల్ ప్రశంసించురా
 ఘర్షింపంగల రీతి నీతి దెలియంగా విందురా క్షీరియు
 త్తర్ణం బందునె దీనులంగడపుడే దానం బనూనంబుగఁ. ౧౬
- వ. అనినం గృతాంజలి యై మానవేంద్రుండు దానవేంద్ర నేనెంతవాడ నన్నిం
 తకుశలం బడిగితిని నీవు మహానుభావుండవు. ౧౭
- సీ. కశ్యపసుతుఁడు రక్తసులమేటి హిరణ్యకశిపుండు నీవంశకర్త యనఁగఁ
 బరమవైష్ణవుడైన ప్రహ్లాదుఁ డద్భుతఖ్యాతచరిత్రుండు తాత యనఁగ .
 వీరమాహేశ్వరుం డై రూఢి కెక్కిన బాణాసురుఁడు కూర్చి పట్టి యనఁగ
 దానవరక్షణజ్ఞానవిజ్ఞానాదిగురుఁ డైనశుక్రుండు గురు వనంగ
 నమరలోక మేలుట పరాక్రమ యనంగ, భువనమతయువితరణాభోగ మనఁగ
 దేవదేవుండు హరి యిష్టదైవ మనఁగ, నీహహత్వంబు నాకు వర్ణింపఁదరమె.
- మ. ఘనుడౌ విష్ణుఁడు జన్మిదఁబు శిఖయుఁ గాయత్రిపల్లుల్ మృగా
 జనము న్గోచియు దర్భలు న్గొడుగు మాంజీబంధము న్గోపించం
 దనము న్వేలిమిబొట్టుఁ గుండలములుఁ దండంబు నందంబుగా
 నిను వంచింపఁ గడంగి తాఁ గుఱుచయై నీచేత వర్ణిల్లఁడే. ౧౮
- క. వెడమాయలవడు గడిగినఁ, దడయక మూడడుగు లిచ్చి ధర్మం బిలనా
 ల్గుడుగులుగా నిల్పిన నీ, కడిమి వొగడ నలవి యానె కమలజ్ఞకైన్.
- క. ఆలాగు కపటియైనను, వేలుపె యని యొసఁగు నీదు వితరణగుణముం
 దాలిమియు మెచ్చి త్రిభువన, పాలకుడచ్యుతుఁడుద్వారపాలకుడయ్యెఁ.
- క. పాత్రత్యాగి యనంగ జగత్రయమునఁ బరఁగునట్టి ఘనుడవు నను నీ
 మిత్రునిక్రియఁ గనుఁగొంటి పవిత్ర చరిత్రుండ నైతి పిశ్వములోనఁ. ౧౯
- సీ. అనవుడు దనుజేంద్రుఁ డతి సమృద్ధంబున నుద్వీశ యీకలియుగమునందు
 నీకుండు శూరుం డుదారుండు మఱి లేఁడు నీవె కా కని యని నిన్నుఁ జూడ
 వేడుకపడి యేను విష్ణుని యాజ్ఞచే వెడలి రాలేక యీ వెరవు పూని
 నిన్నిటు రప్పించి కన్నులారఁగఁ గంటి నధికలాభం బయ్యె నంచుఁ బలికి
 యిదిసువర్ణదాఁలు యిదిజరామృత్యుని, ర్హరణ మనుచు రసరసాయనములు
 జేర్చి నిచ్చి యనిపె బిలమార్గ మెఱిగింప, నవ్వరాహమైనయసురఁబనియె.

ఉ. పఁచిన, వాఁడు చేరి జనపాలక యీమొగసాలఁ గాచి న
క్రంచరవైరి యన్యులకుఁ గానఁగరాక వనించు, నట్టిరా
త్రించరనాయకుండు నినుఁ దెచ్చుని పుచ్చిన నేకలంబనై
వంచనఁ దెచ్చి యిన్ని దురవస్థలఁ బెట్టితిఁ దప్పనైఁపుమీ. ౬౪

ఉ. దానవనాథుఁ జూచితి సదాతనమకా రససిద్ధిఁ గంటి వో
మానవనాథ నాపని క్రమంబున నీహిత మయ్యె నంచు స
న్యాసముతోడఁ గొల్చి బిలమార్గము సూపఁగ వచ్చి వెల్వడ
న్వాని నత్తుండు వీడ్చొలిపి వార్వము నెక్కె నుదాతచిత్తుఁ డై. ౬౫

చ. మగిడి మహామృగౌఘము సమానుషభూములు నిర్వర్ణంబులు
న్నగములుఁ గంటకద్రుమవనంబులు దాటుచు వచ్చి యాత్మభృ
త్యగణము రోయుచుక జనపదంబును గానక కానలోన నా
మృగయునిఁ గాంచి యొయ్యన సమూహముఁ జేరఁగ వాఁడు మెచ్చుచుక.

క. మనుజేంద్ర నీవు క్రోడము, వెనువెంటం జనిన నిన్ను వెదక బలంబుల్
గనుకని చనియె న్నెనొక, యనువునఁ దురగంబు జాడయరసెద నిచటక.

క. కంటిఁ బని చెల్లె ననుచుం, గంటకములుఁ గండ్లు దప్పఁగాఁ దోడ్చొని రా
జొంటిపడకుండమృగయుఁడు, బంటుతనము మెఱసియొక్క బయలికిఁ దెచ్చుక.

గీ. అచటన్మృపుడుసిల్చియిసహాయశూరుండఁ, దోడువలదుహయముఁదోలువాఁ
డ | నీవు గూడ తల్చి నిలువు నీవనిచెల్లె, ననుచు వేటకాని నాదరించి. ౬౬

క. రసఘటికలుగట్టిన మృదు, వసనంబులు వారువంబు వాలుం దక్తం
బుదనము రత్నపథికా,ది సమస్తభూషణములు దిగ్గన నిచ్చుక. ౬౭

వ. ఇట్లెచ్చి యసిపి తదనంతరంబున జోడన యు, జంగనడక యు, దురికినడి
యు రవగాలునడయుం గల వారువము నదలించి వాగె వదలి రాగసంజ్ఞం
గదలించి త్రోలిన. ౬౮

క. వలకుం జల్లెడె లాదిం, గలతైక్తలకరణి నెగయఁగా నశ్వము ని
శ్చలగతి నాదిత్యునిహయ,ములనుం దనకాలిధూళి బోవంబాటెక. ౬౯

వ. తదనంతరంబ ఘేనిలరక్తరక్తాననం బై ఖలీనచర్వణంబగు గంధర్వంబు నాఁగి
నాగంబుల నమలునాగాంతకుపై నున్న ముకుందునిచందంబునఁ గండ
మప్పళించుచుఁ గలంకడీర్చునప్పుడు. ౭౦

- మ. ధరణీనిర్జరుఁ డొక్కఁ డాత్మసుతుఁడుం దానుం బుభుక్షుజరా
పరితాపంబున మేను దూలి పడఁగాఁ బ్రాణంబు లుద్వేగముం
బారయంగాఁ జనుదెంచి మూఁడుదినము లోవ్వయె న్నిరాహారతా
పరిభిన్నాత్ముల మేము నేఁడు దయతోఁ బాలింప వే నాపుడన్. 28
- గీ. అన్న మిచటఁ బట్టెఁడై నను దొరకదు, తనియనిత్తు నన్న ధనము లేదు
మేనితోడవు లెల్ల మృగయుని కిచ్చితి, నిప్పు డిద్దఱికిని నేమి యిత్తు. 29
- క. ఆతురుఁడు దానపాత్రము, చేతం గలయదియె దానసిద్ధి యగుట ధా
త్రితలపతి దలఁచి కృపా, స్వీతుండై యొక్క ఘటిక నిచ్చెదననుచున్. 2౯
- వ. రెండు ఘటికలు రెండుచేతుల నిక కొని రసమిది సర్వలోహకాంచనీకర
ణంబు రసాయనం బిది జరామృత్యుహరణంబు వీనిలో నొకటి మీ రిద్ద
ఱుం బుచ్చుకొనుం డనినం దండ్రి జరాజీర్ణు డగుటం జేసి (రసాయనం బి
చ్చునిన.) 22
- గీ. ఇతనిమాట పాసఁగ దెల్లలోహంబుల, నూనినంతఁ బసిఁడిగా నొనర్చు
రసమెయిప్పునాకు రాజనయ్యెదనన్న, దండ్రి వచ్చి కొడుకుఁదలఁగఁద్రోచె.
- వ. ఇట్లు శరస్పరభిన్నమనోరథం బగు దుర్వాదంబున శిఖి లూడ దోవతులు
వదలఁ దమఛాదసోక్తుల నేన మున్నాశ్రయించినవాఁడ నిక నీ వడుగకు
మనుచుం ద్రోపుత్రోపులాడంగ నెడసాచ్చి. 2౯
- క. ఇటు మీలోపల నూరక, చిటిపాటి వల దె న మీకుఁ జితప్రియసం
ఘటనముసేసెద సని రస, ఘటికలు నృపుఁ డిద్దఱకును గొంకక యిచ్చెన్.
- శా. ఇష్టార్థప్రతీపాదనన్ ద్విజులఁ దా నీరీతి సత్యతనం
తుష్టస్వాంతులఁ జేసి వీడుకొని ప్రత్యుద్యోతమా సేన సం
వప్తంబై నలుదిక్కులం గొలువఁగాఁ దా నేకసిద్ధక్రియా
హృష్టాత్ముం డగుచు న్నహీవరవయం జేతెంచె నుజ్జేనికన్. ౩౦
- ఉ. వింటి వై భోజ్యరాజ పలువెంటలఁ బూనియు వానిఁ బోలలే
వంటిఁ బ్రయత్నము ల్వలవదంటి విచారము లుజ్జగించి నీ
కింటికిఁ బోవు టొప్పు నన నిట్టి గుణశ్రవణోత్సవంబునం
గంటకితాంకుడై యత్తెడు క్రమ్మల నేగె గృహంతసీమకున్. ౩౧
- త్వ తదనంతరంబ కొన్ని దివసంబులఁగివ నిరుపదియగువాకిట నెక్కఁబూనుకొని.

— ఇరువదియవబాహుకథ —

- క. నాగారిగమనమిత్తుని, నాగాననజనకు ననఘు నాగాభరణు
నాగాసురహరుని సువ, స్థాగధనుర్ధరుని సందనాగవిహారిక. ౮౪
- ఉ. నిష్ఠఁ దలంచి సర్వధరణీసురసమ్మత మైన వేళ భూ
యిష్టము లైన వాద్యము లనేకవిధంబుల మ్రోయ నానన
శ్రేష్ఠము పొంతఁ జేరఁగఁ బసిండి నొనర్చిన బాహు న్యాయవా
క్షిప్తురవృత్తి దోఁపఁ బలికెం బృథవీపతి నడ్డపెట్టుచుకా. ౮౫
- ఉ. పొందొకయ్యుం తెలుంగక ప్రభుత్వము సూపెద వట్టభోగసం
క్రందనుఁ డా నవంతిపత్తికైవడి నీగియుఁ దెంపు లేక యె
క్తందర మానె నీవు నినుఁ గానవు గాక తలంచి చూడఁగా
నందని ప్రానికుండులకు నట్టులు సాఁచుట గాదె భూవరా. ౮౬
- ఉ. ఆతనివ ర్తనంబు దెలియన్వినుకోరికి వచ్చినాడె వా
నీతలఁ పిల్లుగంటి ధరణీశ్వర చెప్పెద నాటదాన నా
చాతురి లెక్కకెక్కుదు ప్రసాదముపెంపున నాదరింపు సం
ప్రీతి యొనర్చుదాన నిఁక మిన్నక మాటలు వేయునేటికికా. ౮౭
- గీ. అయ్యవంతినాథుఁ డప్టదిక్కులఁ గీర్తి, నిక్త నచటనచట నేర్పుమెఱసి
యాఱునెలలు రాజ్య మర్థవర్షము ప్రవా,నంబు నియతిగాఁగ జరపుచుండు. ౮౮
- మ. దిననాథ ప్రతిమానరూపుఁ డెలమిఁ దేశాంతరాస్తక్తిమైఁ
జని యాశ్చర్యకరంబుగాఁ బురములుకా శైలంబులు న్వాఁగులు
న్వనమధ్యంబులుఁ జూచుచుం దిరిగి దివ్యస్ఫూర్తిఁ బద్మాలయం
బన సార్థం బగుపట్టణంబు గనియెకా హర్షంబు రెట్టింపఁగకా. ౮౯
- చ. అట చని కణ్యావీధిఁ గలయం బరికించుచు న్మోక్షచోట ను
త్తటశశిదీధిత్రిపుకరధౌతములైన గతి నివేశంకట
స్ఫటికమయంబు లైనగృహపంక్తులలోపల హేమరత్నసం
ఘటనమునం దనర్చు గుడిఁ గన్గొని డగ్గఱ నేఁగునయ్యెడకా. ౯౦
- ఉ. అర్చుఁడు గ్రుంకెఁ జీఁకటి దిగంతముల న్నిగిడెం బ్రియాంగసం
పర్శము లేని మానినులమానముదూల మరుండు మిక్కిలిం
గర్భశుఁడై చెలంగె నిలఁ గల్వలచెల్వము చూచి పానితోఁ
ద్వర్తము పెట్టఁబూనినవిధంబున నెక్కున నికై జుక్కులుకా. ౯౧

- క. ఆశయముబురచబతి నం, ధానముచితవిధులు దీర్చి యాగుడిలోఁ నై
 లాసనివాసునిఁ గోరి ను, ఖాసీనుండైన నలుపు రటఁ దమబోనక. ౯౨
- సీ. మనము నేర్పున నిన్నిదివములు భూలోక మంతయుఁ దిగుగుట వ్యవమయ్యె
 సిద్ధయోగిం, గ్రహసిద్ధచారిత్రునిఁ గాలచంచకునిఁ క్రికాలనాథుఁ
 జూకలే సెతిమి చూడంగఁ గన్నులు గలిగియు నిచట నిష్ఫలములయ్యెఁ
 బ్రాతేయగిరిపాంతఁ బన్నగాటని నాతఁ డున్నతతపమున నున్నవాఁడు
 తెరువులహిమలానీరదు పురములచుచు, బోవలే సైతిమిని తలపోసికొనఁగ
 విని మనంబున నతనిదర్శనముగోరి, రాజశేఖరుఁ డచట న్నాత్రి గడపి.
- క. అరుణు డుదయింపఁగ న, త్వరగతి ను పురము గదలి తఱచైనమహా
 తరులును గిరులును దాఁచుచు, దెరు వెడలకనడిచికొన్నిదివసంబులకుఁ.
- క. దుర్వారశరభగండక, దర్శికరసింహదంతిదంష్ట్రులనెల నై
 శర్వాణిజనకుఁ డగు నా, పర్వతపతిపాంతఁ జేరె భయరహితుం డై. ౯౩
- మ. హిమవత్పాంతము చేరి శీతశము తొనీరంబులు నిస్థనం
 యమిస స్తంబులు దేవచారుమయ దివ్యశ్రీ కుటీరంబులుఁ
 భ్రమరానందమరందబిందువిలసత్పద్మాకరశ్రేణులుం
 గుముదప్రోజ్జ్వలకుంజకుంజరమహాకుంజంబులం జూచుచుఁ. ౯౪
- క. చల్లనికొండ నయంబున, నల్లున కింపయినయ్యి యాధరణగణం
 బెల్ల నమకూర్చి దాఁచిన, యిల్లనఁ దగు సర్పవనము నెదురం గనియెఁ.
- సీ. కన్నులమిఁగుఱుల్ గ్రమ్మంగ మ్రొక్కచు బున్నచుచో వేడిపొగలునిగుడఁ
 బల్లఁదంబున మల్లు నల్లనాగులు నాగపెంజెరలును బెంటిపెంజెరలును
 శంఖపాలకులును జాతినాగులు నుల్లఁబెంజెరలును నెట్టఁబెంజెరలును
 గూఁక వేటులుఁ జెల్లుగులియలుఁద్రాఁచులుఁబెరజలుగుట్టుపుఁబెరజలచటఁ
 గలపు తక్కినజెఱ్ఱిపోతులునుదుంప, నాగులునుగొంటిగాఁడులునరియకొక్కు
 లేనవాలములైడుగులు? నిరుమొగముల, పాములునుబెప్పు తద్వనభూమినుండు.
- క. ఇవిధమున ఘోరంబగు, నవ్విపినాంతంబు సొచ్చి యరుగఁగఁ బాముల్
 క్రొవ్వున న్రొగుచు నాతని, నెవ్వెంటలఁ దామెయగుచు* నెగురుచుఁబట్టెఁ.
- గీ. పట్టి పరుణనాగపాశంబులట్లు మైఁ, జట్టుకొనిన నతఁడు పట్టుపడక
 యట్టివేళ జలగ లంటినకరి వోలె, దిట్టతనము మెఱసి తిరుగఁ డయ్యె.

వ. అల్లు దిరుగక యుగగభూషణులకులతోలె చుత్తుప్రకడ నిశ్చకుం డై
ముదటఁ జని. ౧౦౦

సీ. పులితోలు కచ్చకూబుగ మొలఁ గాసింది సర్వాంగములకు భ స్తంబుపూసి
శిరముఁగెఱచెడ వెకవార బిగియింది విచిత్రముల హస్తమునఁ దాల్చి
యాసనశక్తి నాధార మగుయోగదండబుసెఁ బాశితలమునేర్చి
వట్లు గల్గిన యోగవట్టె పూనిన మేరు స్వస్తికాసనమునఁ జక్రనిలిపి
కంధరము వంచి నాసికాగ్రమునదృష్టి, గదియఁ గదలకముక్తన్ను గానరాని
మూలిపోషిక నున్న స్త్రికాలనాథుఁ, జూచిపాష్టాంగమెఁగెనామోఁగిరకుఁడు.

వ. ఇల్లు పాష్టాంగదండంబు గావించిన. ౧౦౩

క. అప్పరమయోగి యోగం, బప్పుడు వారింది లేచి యాతనిఁ గరుణం
దప్పక చూచిన మేనం, గప్పినసర్పములు విడిచి కనుకనిఁబటచెఁ. ౧౦౪

శా. దృష్టిం బాములఁ గ్రోలి యాతఁడు ధరిత్రీనాథు మన్నించి సం
తుష్టుండై పలికెఁ జకోత్తమ జగద్ధర్వారదర్శికరా
జ్లిప్తసాంతరమా మహాటవి మది న్నెక్కింప కీమంచులో
నిష్టాద్యోగముపూని వచ్చితివి నీయూ డెవ్వరిం జెప్పుదుఁ. ౧౦౫

గీ. ధరణిలోనఁ బాముశలగాము లుండునం, ద్రిట్టిపాములుమెయిఁజుట్టుకొనఁగ
సీవు శంక లేక నేనున్నచోటికి, వచ్చినాడ వెద్దివాంఛితంబు. ౧౦౬

క. వినిపింపుము సురలకునై, నను బడయఁగరాని ప్రార్థనలు నీకిత్తుఁ
ఘనుఁ డని చేరినచోఁ గై, కొని యతనికి నొక్కమేలు గూర్పం దగదే.

మ అనిన న్సంతసమంది సాంజలిపుటుం డై విక్రమాదిత్యుఁ డి
ట్లనియె నిన్దయతీంద్ర విష్ణుక్రియ నిత్యానందవారాశిఁ జూ
క్కినచిత్తంబున నాత్మయోగవశము క్తిశ్రీనమేతుండ వై
యనువేలంబుగఁ దేలియాడు నిను డాయంగంటి నేఁ జాలదే. ౧౦౭

క. నినుఁ జూచినయవి కన్నులు, నినుఁ బొగడినయదియ జహ్వా నీగుణగణము
ల్వినినయవి చెవులు నీకుం, బనిచేసినయవియ పాణిపద్మము లనఘ. ౧౦౮

శా. నిత్యానందపదప్రతీతచరితా నీదర్శనం బైనచోఁ
బ్రత్యక్షంబుగ మేననున్న ఫణభృద్బృందంబు లి ట్లూడె న
ప్రత్యక్షంబుగఁ గర్తృబంధములు నీధంగి న్వనం బాసె నా
దిత్యోగదుర్మతి పర్వినం దిమిరముఁ దిగ్భూముల నిల్చునే. ౧౦౯

చ. కమలవనైకమిత్రుని ప్రకాశ ముకించుక పర్వ సూర్యకాం
తమునకు దీప్తు లిచ్చినవిధంబున నీకరుణార్ద్రదృష్టి సం
యమివర వాపముం బాలసినంత నె పాపమువాసి యెల్ల పు
ణ్యములును గల్గె జేతె నినుఁ బ్రార్థన చేయఁగ నేల నాకింక. ౧౧౧
క. అనినఁ దనయిచ్చ నిష్ఠం, బానరింపఁ గడంగి యోగి యొక నిమజలపం
బును లాతము బొంతయు గ్ర, క్తున నాతనికిచ్చి వాని గుణములు చెప్పె. ౧౧౨
ప. ఈబలపపుఁగొడుపున వలసినయన్ని లెకలొడ్డి న్రాసి యాలాతపుఁగోల నవ్య
హస్తంబునఁబట్టిముట్టించిన నన్నియు నీవుదలంచిన ప్రాణులై నిల్చి నీవు నెప్పిన
దని నేము; నవి యుడుకవలసిన నెడమచేత నావ్రాతలు క్రమంబునం దుడి
చిన నడంగు; నెచట నైన నీబొంత దులిపినఁ గోరిన యంతధనంబు నీకిచ్చు
నరుగు మని వీడుకొల్పిన. ౧౧౩

ఉ. మ్రొక్కి విసీతుఁడై మగిడి ముందట ఘోరము లైన పాములం
ద్రొక్కుచుఁ గ్రంప లీరములుఁ దూఱుచుఁ గాఱడవి స్తనంబులో
స్రక్తక మార్గము ల్గడచుచుం గడు దూరము వచ్చి భూవరుం
డొక్కడఁ గావ్రము ల్విఱుచుచున్న మనుష్యుని గాంచె ఖన్నుని. ౧౧౪
గీ. వానిఁ జూచి యేల వగచెను కట్టెల, కింతదవ్వరాఁగ నేమికతము
నాపుఁ డేను హూణనరపతిబంటఁ ద, తృప్తుతోడఁ జావఁ బూనినాడ.
గీ. ఆకుమారుఁ డగ్ని నదె పడుచున్నాడు, చూడు మనినఁ గెలన సొదయొనర్చి
చిచ్చు వెట్టి కూల నిచ్చుగించెడువానిఁ, జేర నేగి రాజశేఖరుండు. ౧౧౫
క. నరవరసుత నీ కీచు, ర్గణమునకుఁ బూననేల మదిలోపల నే
పరిభేదము గల దది యె, వ్యరిమూలము చెప్ప మనిన వాఁ డనుమతుఁడై.
నీ. ఏ మని చెప్పదు నిటక్రింద హూణదేశాధీశుఁడైన మాయయ్య తీతె
నాయెడనున వచ్చి దాయాదు లందఱు రాజ్యంబు చేకొని ప్రాభవమున
వెడలఁ ద్రోపించినఁ గడు దుఃఖతుండనై యొకహితుం డైన సేవకుని గూడి
యేతెంచి యిచట నాజ్ఞాతులచేనైన యభిషంగ మోహ్యంగ నలవి గాక
యొంటి నడవి నిట్టిమంటఁ జాఁ గడఁగితిఁ, జరిభవంబునొంది బ్రదుకుకంటె
నిదియ మేలఁగాఁగ మది నిశ్చయించితి, ననిన నాతఁ డతిదయాళుఁడగుచు.
క. పగవా రొత్తినయప్పుడు, జగ మెఱుంగెం దెగుట యొడై శైరణయొండెం
దగుఁ గాక మేగుల నొగులుచు, చుగవాఁడై మగువపగిది మడియుట తగునే,

చ. ఇటు విను చేటులేని బ్రతు కేనొనరించెద నీకు వైరిసం
కట మడంగుం బదాతి తురగద్విరదంబులు గల్లు సర్థము
తల్ల మగు వీని గొ మ్మని విధానము లేగ్పడఁ జెప్పి చేతియా
ఖటికయు యోగదండమును గంధయు వానికి నిచ్చెఁ జెచ్చెరన్. ౧౨౦

శా. తత్సామర్థ్యమునం బదాతితురగ స్తంబేరమాఘంబు న
త్యు తేధంబగు సర్వముం గలిగినన్ హూణక్షితీశాత్తజం
డు తేకంబు మనంబునం బొదలఁగా నుత్సాహసంపన్నుఁ డై
మాత్సర్యంబున భూమిఁ గొన్నరిపుల స్పర్ధించ నేగె స్వసన్. ౧౨౧

వ. అట్లక్తుమారుం డరిగిన యనంతరంబున నిజాయుధధైర్యసహాయుండును నస
హాయశూరుండును నగు విక్రమాస్తుండు. ౧౨౨

ఉ. సజ్జన దర్శనంబును బ్రసాదముఁ గల్గెఁ బరాధవవ్యధా
లజ్జల నగ్నిలోఁ బడఁ దలంచిన చక్షునిరాజపుత్రునిన్
బుజ్జవ మేర్పడం గరుణఁ బ్రోవఁగఁ జేతుతె నంచుఁ బ్రీతుఁడై
యజ్జయిసీజనాధిపతి యొయ్యన వచ్చె నవంతిభూమికిన్. ౧౨౩

వ. ఇట్టి గుణాఘ్రిండు గావున. ౧౨౪

క. అవిక్రమాస్తుసరిగా, కెవ్విధముల నింటికేగు డిది తగ వనిన
న్నవ్వుచు నందుల కోర్తులు, దవ్వులుగా మగిడె భోజధరణీపతియున్. ౧౨౫

వ. మఱియుఁ గతిపయదినంబు లరిగిన. ౧౨౬

—: ఇరువదియొకటవబాహుకథ :—

క. సింధుపతివైరిహితు సుర, సింధుప్రభవాదిచరణు సింధువిహారిన్
సింధురూపాసురహరు, సింధుతనూజాత్మబంధు సింధురవరదున్. ౧౨౭

మ. హృదయాంభోజములోపలం దలఁచి భోజేంద్రుండు ధర్మార్థకో
విదులున్ జ్యోతిషు లాగమజ్ఞులును సేవింపంగ సొంపారు సం
పద పెంపొంద శుభగ్రహోద్ధరణలబ్ధు బైన లగ్నంబునం
ద్రిదివేంద్రాసన మ్మెక్తవచ్చినఁ బ్రియోక్తిన్ బొమ్మ ప్పలెం దగన్. ౧౨౮

చ. విను విటు భోజరాజ యొకవిన్నప మే నొనరింతు విక్రమా
ర్జునిక్రియఁ జెంపు నీగియును రూఢికి నైకక యొక్కఁ జెల్ల జే
మనఁ దగు నిన్ను నిచ్చులుఁ బ్రియంబున వచ్చెదు వచ్చి క్రమ్మఱు
జనియెద వాళ మానవు యశఁబును నేర్పును దీనఁ గల్గునే. ౧౨౯

క. అతనిచరిత్రము వివరగోరితివేని నృపాల యవధరింపుము నాకే
చతురతయు లేదు తెంపున, నతివకు నృపునభల మాటలాడం దరమే.

శా. నామాట ల్పిన నిచ్చుగింపు మతఁడా నాకేశుఁ డిష్టుండుగా
సామంతార్చితపాదపీఠుఁ డగుచున్ సామ్రాజ్యలక్ష్మీకళా
సీమం బౌ భుజసార మొప్పంగ నయశ్రీమంతుఁ డాభట్టి ము
ఖ్యామాత్యుండుగ నేలె నుజ్జయిని నిత్యం బైసస్థిర్నితోన్. ౧౩౧

ఉ. ఆదివసంబులందుఁ బ్రజలందఱు సంతతుల నసమ్మద్ధుల
న్తోదము నంది సత్రములు మున్నుగ ధర్మము లాచరించుచు
నేదన లేనియుం గనక వేడ్త మనంబుల నిండి యుండఁగాఁ
బేదలు మూర్ఖు లల్పులను పేరును లేదు పురంబులోఁజలన్. ౧౩౨

క. నిలుపు గలసితి భట్టికిఁ, జెలికాఁ డనఁ బొలిచి బుద్ధిసింధు వనంగా
వెలసినయమాత్యుఁడొక్కఁడు, గలఁడతనికిసుతుఁడొకండుగ్రహిలుఁడనంగన్.

ఉ. ఆగ్రహిలుండు బుద్ధియు నయంబును శీలముఁ దప్పఁగాఁ బిశా
చగ్రహదప్పుఁ డైన క్రియ సభ్యవిచారము పొందు మాని మి
థ్యాగ్రహవృత్తిఁ దిమ్మరుచు నాడఁగఁ జూడఁగ లేక యాత్మలో
నిగ్రహ మంది తండ్రి సుతునిం దెగి తిట్టుచుఁ జాల దూఱుచున్. ౧౩౩

గీ. ఓరిపాపకర్త యున్న *మంత్రి కుమారు, లవసిపాలుఁ గొలిచి యచట నచటఁ
బనులు సేయఁగఁ జడుఁ డనుచు నాకును దల,వంపు సేసితి సరివారిలోన.

క. అను వగుతనయుండు పుట్టిన, జనకుని కిహపరసుఖములు సమకూరు నన
న్తును వింటి నేను నినుఁగని, †మని మని నేఁడ్డిట్లు నరకమగ్నుఁడ నైతిన్.

క. బిడ్డును బొడవును రూపును, దొడ్డతనము గలిగి ప్రజతోఁ బొదలనియా
బిడ్డని గనుకంటెను సతి, గొడ్డయినను మే లనంగఁ గుందుటగలిగెన్. ౧౩౪

గీ. ఎట్లకేనియుఁ దగు పుట్టువు గల్గియు, గట్టియైన యెఱుకవట్టు లేక
యిట్టిభంగి వ్యథలఁ బెట్టుటకంటెను, బుట్టినపుడె యేల గిట్ట వైతి. ౧౩౫

చ. గృహమున నుండి నన్నుఁ గలఁగింకక యొండెడ కేగు మన్న నా
గ్రహిలుండు సిగ్గుదాల్చి యధికం బగు మానము పూనిలేచి యా
గ్రహమున శాస్త్రము ల్పదిపికా నిక నింటికి రా నటంచు నా
త్రిహితము గొరుచు న్పెడలి డక్షిణభువికి నేగెన్మొక్కఁడన్. ౧౩౬

* మంత్రికుమార కురుకాశిగారు సరియగావు-చెడ గుండులు నేయఁగడగి నాకిట దల.

† మనుషుడేనట్టివరక.

వ. ఇట్లేగుచు న్నొక్తనాఁడు *భవనగిరియొద్ద న్నొక్తయగ్రహారంబు డగ్గటి యందుఁ
గొందఱు సభ్యులు పురాణశ్రవణంబు సేయుచున్న నట తానును జేరి వి
నునెడ నప్పొరాణికుండు తీర్థఫలంబు లెఱింగించుచు. ౧౮౦

గీ. ఏకభుక్తములు ననేకదానములు న,యాచితములు జపము లనశనములు
†జరపి వెచ్చుకంటె సరగునఁ గాశిలో, బొంది విడిచి ముక్తిఁ బొందవచ్చు.

క. మెట్టక మెట్టక పట్టక, గిట్టక తీర్థముల ముక్తికిం జనరా దే
తొట్టాను బారయక మెయిమెయి, కట్టెదురన్ శ్రీనగంబు గనినంజాలుఁ.

క. తనవు దోఱంగక యిది యె, క్షనలవి గాదంచు శివుఁడు యైలాసము గ్ర
క్షనవిడిచి బొంది తోఁజనఁ,దనభక్తులకొఱకు నందుఁ దరలక యుండుఁ.

క. శిలలెల్లను లింగంబులు, సలిలంబులు దివ్యసింధుసారంబులు తీఁ
గలు సంజీవను లౌ ద్రుమ,ములు మందారములు చఱులు ముక్తిపడంబుల్.

మ. అని చెప్ప నిన్ని చిత్రకల్పము వాయంజేయ శ్రీపర్వతం
బునకే పోవుట మే లటంచు నతఁడా పుణ్యాత్మలం బాసి చ
య్యన నాదిక్తున కేగుచుఁ హృదయభృంగాఖ్యస్తగత్పూతమై†
ననగం బల్లన దాఁటి తీర్థసలిలస్నానార్థి యై ముందఱఁ. ౧౮౧

మహాస్థగ్ర. కనియెం గ్రీడద్విహంగఁ ఘనజలరవజాగ్రద్భుజంగ స్తహాపూ
రనిరూఢ పూర్ణదుర్వారభృతదుచితటీరంగభంగ తరంగఁగ్గీ
జనితశ్రేయానుషంగఁ జలధిహితపరిష్కంగ నార్ద్రాంతరంగఁ
జననిర్ధూతాభిషంగఁ క్షతగిరికటకోత్సంగఁ బాతాళగంగఁ. ౧౮౨

వ. కని యందుఁ గల దక్షిణావర్తంబునఁ గృతస్నానం డై మల్లికాకుండంబు
ను, ఘటికేశ్వరంబును, బ్రమరికాశ్రయంబును, గాలప్రదంబును, దేవప్రా
దంబును, సంధ్యామానంబును, జారుకేశ్వరంబును, నందిమండలంబును ము
న్నుగాఁ ద్రింశద్యోజనాయతంబును ద్రింశద్యోజనవిస్తీర్ణంబును నగుటం
జేసి బహుకోటితీర్థమయంబు నగు నారమాక్షమాధరంబుమీఁదికిం జని
కనకమయప్రాసాదంబు సొత్తెంచి. ౧౮౩

క. ఆర్జవమున నచ్చటఁ బూ,ర్వార్జిత మగు పుణ్యసముదయమునం గనియె
న్నిర్జరగణసంసేవిత, నర్జునకిరణంకు మల్లికార్జున దేవుఁ. ౧౮౪

* శ్రీమహాజననంబున నొక్కయగ్రహారంబు-ప. హాసునగిరియొద్ద గొందఱుసభ్యులు. † జరపి చచ్చు
కంటె. ‡ హృదయభృంగాఖ్యఁ జగత్పూతమై- గీరంగడుత్కూలరంగఁ రంగస్పత్యస్తరంగఁ.

వ. కని సాష్టాంగం బెరంగి.

౧౪౯

క. గోపతివాహనునకు నల, కాపతిమిత్రునకుఁ ద్రిపురఖండసమయా

రోపితగిరిచాపునకును, శ్రీపర్వతవిభున కార్తవీర్యతామణికి.

౧౫౦

వ. అర్చన లిచ్చి తనఫలంబునఁ గేలుదోయి గీలించి.

౧౫౧

సీ. పెద్దమొకముతోలు నిద్దంబుగాఁ గట్టి గాలిగ్రోలడుసామ్ము లీలఁ దాల్చి

చలికొండకూతుకై సామేన నిమ్మిడి చదలేలు నెలయును జడలఁజెరివి

యేనికమోముతో నెలుక నెక్కిన చిన్ని బొజ్జపాపఁడు నీదుపజ్జ నడువ

ముజ్జోడు మొగముల ముద్దులకొమరుండు పురిగలపులుఁగువై నరుగుడేర

వెన్నుడునునలువయునుబల్కేలుపులును, గొలువ*గుబ్బలికొమ్మలగుజ్జునెక్కి

కలిమికొండకునేతెంచినిలిచితనుచు, వింటి ముక్కుంటి నినుఁగనుఁగొంటిమంటి.

క. అనుచు ననేకవిధంబులఁ, దననేర్చినకొలఁది సతఁడు తప్పనిభక్తి

వినుతించి పాపముల వీడ్చిని మగిడెం జిత్రశుద్ధి కొనసాగంగన్.

౧౫౩

ఉ. ఆదెసనుండి సర్వజగదాశ్రయు వేదపురాణవేద్యుఁ బ్ర

హ్లాదమనోవిధేయు నసురాంతకు శ్రీసరసింహమూర్తిఁ గా

కోదరరాజతల్పుని నహోబలనాథునిఁ జూడనేగి త

త్పాదసరోరుహంబులకు భక్తిఁ దగం బ్రణమిల్లి ధన్యుడై.

౧౫౪

చ. హరిహరసేవనాసుమతు లైన జను క్షేలసింహ సంపదా

కరమగుసాంపుపెంపు గల కన్నడభూమికి నేగి యొక్కభూ

సురవరునాశ్రయించి తగు సుస్థితి నక్కడనుండి యాస్థతో

సురగురుసీతాశ్రమమును శుక్రనయక్రమముం బఠించుచున్.

౧౫౫

ఉ. ఆకడ సీతాశ్రమమందుఁ గురు వీడ్చిని యేగ వేడ్చితోఁ

గాకితమూలశక్తి గనిగా నొనరించిన వైడిచట్టునా

నేకశిలాభిధానమున నెన్నిక కెక్కి ధరిత్రిలోన నే

పోకలఁ బోయిట్టి సిరిపుట్టినయింటికి నోరుగంటికి.

౧౫౬

క. పసిండియు రత్నము మున్నుగ, నిసుముక్తియం బెక్కుధనము లీనఁగ నిలకు

న్వసుమతియు రత్నగర్భయు, వసుధయు ననుజేల్లు నిక్తువము తొనచటన్.

ఉ. చందనగంధులు నిట్టలు జాణలు దానవినోదులుం బ్రభా

సుందరమూర్తులుం గవులు శూరులుఁ బెద్దలు నుల్లసిల్ల సం

క్రందనవైభవాఘ్నః డగు కాకతిభూపతి రాజ్యలక్ష్మీః బెం

పొందెడు నప్పురంబున మహాత్మన లీలల నుండె నేర్పునన్. ౧౧౮

వ. అట్లు కొన్ని దినంబు లుండి తత్పురజనపరిచయంబున సకలకళాప్రవీణుండై
మగుడు గడంగి మహాతీర్థవిలోకనార్థియై యట చని దూరంబున. ౧౧౯

క. ఆతఁడు త్ర్యంబకశిఖరో, ద్భూతను విఖ్యాతఁ బరమపూతఁ ద్రిలోకీ
మాత మహాపాతకసం, ఘాతవిఘాతానుయాతఁ గనియెన్ గంగన్. ౧౨౦

క. ఆనదికి మ్రొక్కి ముఖ్య, స్నానం బొనరింప డిగ్గి చని యుదకం బా
లోనం దెకతెక నుడుకం, గా నమ్మతమైన మడుగుఁ గని వెరంగందెన్. ౧౨౧

క. పిట్టలు దివిఁ బాఱఁగ నా, కట్టావుల నెఱక లెల్లఁ గమరిన నచటన్
మట్టుపడి కూలుఁ దొడిమల, పట్టాడినయట్టి మేడిపండులభంగిన్. ౧౨౨

గీ. అట్లుఁగూరమైన యయ్యుష్ణతీర్థంబు, చేర వెఱచి శిశిరవారిలోనఁ
గెలన జలక మాడి వెలి కేగి యట గుడి, లోన నున్నశివునిఁ గానఁబోయి.

వ. అద్దేవు నుదితోపచారంబుల నారాధించి యచట నొక రాత్రి గడపం గ
డంగి యుండె. ౧౨౪

క. ఆయెడ నాకాశంబున, నాయుష్ణాంబువుల యావు లంటినఁ దప్తం
డై యపరాంబుధి మునుఁగఁ, బోయెనొకో యీతఁ డన నభోమణి గ్రుంకన్. ౧౨౫

మ. చదలం జుక్కులు పిక్కుటిల్లఁగఁ దమస్సందోహము ల్భూమిభా
గదిగంతంబుల నిండ రేయి నిగుడంగా నుష్ణతీర్థంబులో
నుదకం బుబ్బఁగ గొబ్బున న్వేడలి సాంగోపాంగసంగీతులం*
జదురాం ద్రా నెనమంతు నచ్చి రట కాసర్వేశ్వరుం గొల్వఁగన్. ౧౨౬

ఉ. మోహనదివ్యమూర్తు లగుముద్దియ లాశశిమాళికి న్నహా
తానహముతోడ హేమజలజంబులఁ బూజ లొనర్చి నాట్యస
న్నాహము సేయుచో నొకతె నాదవిశోధన† చేయుచుండె నాఁ
గాహళ వట్టె గానగరుకశ్రుతితానవిధాన మానఁగన్. ౧౨౭

గీ. గానభిక్ష వేడ హీనస్వరంబున, వదరుకాయ లంది వచ్చినట్టి
వీణీయలకు లయలు విప్పిచెప్పెడు భంగి, నందు ముగురువాడి రందముగను.

క. ‡ సాశాదిగీతములును సు, తాళము ద్రువ గురువు లఘుయుతంబులుఁ దమలో
మేళనమునఁ జెడకుండఁగఁ, దాళము వాయించె నొకతె తద్గతికొలఁదిన్.

గీ. గళరవంబు లమర గమకంబుతోఁ బేర్పు, రాగమున మనంబు రంజిలంగఁ
బ్రయుండు వోలె నధరబింబంబుచుంబించు, వాసెగ్రోలువట్టె పనితయోర్తు.

గీ. మూఢునైన బట్టి ముఖరునిఁ జేయుదు, ననినభంగి సతి మృదంగ మంది
కంకణములుతాళగతిమ్రోయవాయింఁచె, *దొయ్యలులకు నెద్దిదుష్టరంబు.

చ. తతఘనమర్దకాదినదంబులు నర్వదినాల్గు హస్తవి

గ్రతులును దృగ్విలాసములుఁ గన్నులపండుగ గాఁగఁ దాళనం

గతులు చెలంగఁ బాదకటకంబులు మ్రోయఁగ నాట్యమాడె నొ

క్లతె తోలుకారుక్రొవ్వులుఁగు కైవడిఁ దద్రసభావపుష్పిగఁ.† ౧౭౨

క. ఎలనాఁగలు మఱి తమలో, పల నృత్తాంగములు వీడుపడ నాడుచుఁ గ్రొ

న్నెలతాల్పువేల్పు నీక్రియఁ, గొలిచి మగిడి యేగునపుడు గుడిలోమూలఁ.

శా. విస్తేరాకృతినున్న మంత్రితనయు న్వీక్షించి ప్రోయాంధ్ర మం

దస్తీరానన లొచు నీకు సుఖమందం గోరుకు ల్గలెనే

నస్తద్భామికి రమ్మటంచుఁ జనఁగా నయ్యుష్ణతీర్థోష్ణల

స్ఫస్థం బయ్యెద నంచు భీతి నతఁ డాప్రాంతంబున నిల్చినఁ. ౧౭౩

క. పాతాళంబున కేగిన, యాతరుణులదీప్తి భూతలాంతంబున ను

ద్యోతించునోయనఁదూర్పున, నాతతమగు కెంపుదోఁపనరుణుఁడువొడిచెఁ.

మ. దిననాథుం డుదయింపఁగా వెడలి భక్తి గౌతమీతీరకా

ననము బ్రాటుచు నొక్కనాఁడు కడుఁ బుణ్యంబైనకాళేశ్వరం

బున కేతెంచి మహాోపచారకరుఁడై ముక్తిశ్వరుం గొల్చి నె

మ్మక ముప్పొంగఁగ ధన్యుఁడై మగుడఁ దన్మార్గంబున న్వచ్చుచుఁ. ౧౭౪

క. హరిహరు లేకం బనియెడు, పురాణవచనంబు దృష్టముగ నొకచోటఁ

నరసింహుండును రామే, శ్వరుండును గలధర్మపురికి వచ్చెఁగడంకఁ. ౧౭౫

చ. అట చని గంగలో జలకమాడుచుఁ గొందఱచే నెఱిగి మి

క్లుటముగ నింపుతో యముని కుండము దూఱి కడంక బ్రహ్మకూఁ†

కటియును ముట్టి వెల్పడి జగత్పతి యా నరసింహమూర్తి ముం

దటి కరుదెంచి మ్రొక్కి యుచితంబుగఁ బూజ యొనర్చి భక్తితోఁ. ౧౭౬

*దొయ్యలులకు శిష్టతొంగలింప. †ఈచంపకమాలకు, ప్రత్యంతరములో- గీ. కంకణములు, తాళగతి చెలంగఁగఁ బాద, కటకములును మ్రోయ నటనమావె, దరుణి యొకతె క్రొత్తమె
కపుకైవడి నిండి, రసము భావపుష్పిఁబొసగుచుండ. ‡భూకటి యను శేల్పుగొల్పుచు.

- ఉ. స్వర్గద తుంగభద్ర యమునానది జాహ్నువి కృష్ణ గౌతమిం
గర్జము వాయ నెన్ని జలకంబులు దీర్చితిన్ దయామతీ
ధర్మము లెన్ని చేసితిన్ దానము లెన్ని యొనర్చినాడన్
ధర్మపురీసృసింహ నిజదైవమవౌ విభు నిన్నుఁ జూచితిన్. ౧౭౯
- వ. అనుచుఁ బునఃపునఃప్రణతుండై వెడలి తదాసన్నం బగు దేవాలయాబున
కుం జనుచు నద్దేవు నుద్దేశించి. ౧౮౦
- ఉ. శాశ్వత మాకృపారసముచాక్షున ముందట గంగ వాటఁగా
విశ్వజనీనవృత్తిఁ బృథినిం దగురూపున నిచ్చి సంతతా
నశ్వరభుక్తిముక్తిసదనం బగు ధర్మపురీసుఁ డైన రా
మేశ్వరుఁ డెల్లకాలమును నీవుల మాకు నభీష్టసంపదలే. ౧౮౧
- చ. అని గుడి సొచ్చి యీశ్వరున కర్చన లెల్ల నొనర్చి మ్రొక్కి యిం
పున మగుడం గడంగి భునిఁ బుణ్యపదంబులు చూచుచుం గ్రమం
బున నొకయేడు వుచ్చి తలఁపు ల్గుచుకూసిన నిర్వికారుఁడై
జనకునిఁ జూడవచ్చె నయశాస్త్రునిశారదుఁ డయ్యవంతికిన్. ౧౮౨
- సీ. వచ్చితండ్రికి శారవముదోఁప మ్రొక్కుచుఁ బ్రియవాక్యములఁగడునయముసూప
బుద్ధిసింధువుఁ దనపుత్రుఁ గాఁగిటఁ జేర్చి న న్నుద్ధరించి తే యన్నయనుచు
సంతసం బందుచు జననాథు దర్శింపఁ జని వాఁడు పోయి వచ్చిన తెఱంగు
చెప్పి మ్రొక్కించిన క్షితిపాలకుండును మోదంబుతో వాని నాదరించి
రాజసీతులుమంత్రి కార్యక్రమాబు, లడుగుచును గొంతతడవున కట విదేశ
మేగిచోద్యంబులచ్చట నేమిగంటి, చెప్పుచునవుడు గ్రహిలుండు చెప్పెనదియు.
- గీ. కడిమి సంధభూమి గౌతమిగో జల, ముడుకుచూడ నుండు నొక్కమడుపు
లోననుండిరాత్రిలోలాటు *లెనమంపు, వెడలివత్తురచటిమృదుఁ గొలువ.
- క. వచ్చి తమయాటపాటల, నచ్చంద్రాధరణుఁ గొలిచి యరుగుచు నను వా
రచ్చటికిఁ బిలువ నుదకపుఁ, జిచ్చు సొర న్వెఱచి పోక చిక్కితి గుడిలోన్.
- చ. అనవుడు వేడ్ల వానిఁ గనకాభరణాదుల నాదరించి వీ
ఛ్చొని నృపుఁ డొక్కఁడు న్వెడలి కొన్నిదిసంబుల కంధభూమి కా
ననములు దాఁటి పాపహిమనాశనసార్థము నుష్ణతీర్థముం
గని వెఱఁగంది పొంత నుదకంబులఁ గ్రుంకి శివార్చనామతిన్. ౧౮౩

- క. ఆగుడికిం జని హరు నను, రాగంబునఁ గొలుచు నంత రవిగ్రంథ నను
 ద్వేగంబునఁ జీకటి ది, గ్భాగంబుల నిండె మేఘపటలము భంగి. ౧౮౭
- క. గుడగుడ నుడికెడి యుదకము, ముడివడ గర్జితములల్లు మ్రోయఁగ దెసల
 స్వేదఁ గడర మెఱపుఁదీవల, వడువున నమ్మడువు వెడలి వచ్చిరి పడఁతుల్.
- గీ. అట్లు వచ్చి పంచమాదిస్వరంబుల, శ్రుతుల లయలఁ దాళగతుల యతుల
 గానగోయగీతగాంధర్వభేదంబు, లలవరించి పాడి యాడునపుడు. ౧౮౮
- క. నరలోకము నహిలోకము, సురలోకముఁ జూచినాఁడఁ జూచినసతు తె
 వ్వరుఁ గారు వీర లని భూ, వరుఁ డచ్చెరువంది యుత్సవముతో నుండె.
- క. ఆలోన నాటపాటలు, సాలించి యొకింత మగిడి జనవతిఁ గని నీ
 వాలోకమునకు రమ్మని, లోలాత్తులు పిలిచి మడుఁగులోనికిఁ జనినె.
- క. కడుఁదెంపరియై భూవరుఁడు, డికికె పు వెడమడుఁగునడుమనుటికెను మును గ్రాఁ
 గెడునూనియొకొప్పెరలోఁ, బడి వెడలినవాఁడు నీశ్వః*బడు టచ్చెరువే.
- క. ఉఱికి తదభ్యంతరమున, నెఱమంటలు దాఁటి వెనుక నేతేరఁగ న
 త్రైటఁగెఱిగినిలిచి ప్రియమునఁ, దెఱవలుచెయి వట్టిభూపతిందోకొనుచు.
- గీ. రజతసాధములును రత్నగేహంబులుఁ, గనకమండపములుఁ గలుగుపురము
 సొచ్చి నైభవములు సూపుచు మాక్రికా, ననముమీఁద నతని నునిచి రంత.
- క. కనకకలశోదకంబుల, జనపతిచరణములు తోడసి సత్తారము లిం
 పునఁ జేసి సఖులు లోచన, వనజంబుల దీపముల నివాళింపంగ. ౧౮౯
- వ. అందు నొకసఖిశిరోమణి నృపశిఖామణికి నయ్యెనమండ్రను జూపుచు.
- సీ. అవసింద్ర యష్టమహాసిద్ధు లీరామ లాఖ్యానగుణము లిం దమరీ యుండు
 నతిసూక్ష్మరూపమీయః*మచేజేకులు మహిఁబెద్దగాత్రమీమహిమనొదవు
 †జలమున మింటను జలక నయ్యెడునట్టి లాఘవం బొనరు నీలఘ్నిమచేత
 బరువైనభావ మీగరిమచే నగపడు నీప్రాప్తిచే నగు నిష్పగతులు
 నేనయుదలఁపులీప్రాకామ్యమునఫలించు, మనుపఁజెఱుపసీమూశత్వముననకల్లు
 ‡నమరవరులైన నీవశిత్వమునఁజిక్కి, మాఱువల్లరుకైకొమ్ముమమ్ముఁగూడ.
- వ. ఈయష్టసిద్ధులకు మేము పరకాయప్ర వేశాద్యుపసిద్ధులము. తత్పరిచారికా
 సహస్రసహితంబుగా నీరాజ్యంబు నైకొని యందఱ నేలుకొమ్మనిన నతి
 విస్మితం డై యతండు నయవినయంబుల నిట్లనియె. ౧౯౦

*దీనఁబడు టచ్చెరువే- †జలముల మనుగఁగఁ జలకగానయ్యెడు. ‡అమరవరు లెడు
 రీతిశిత్వమునఁ గాన, మాఱువల్లక కైకొమ్ముమమ్ముఁగూడ.

క. మీరలు దేవత లన్యులఁ, గోరం దగ దేను దీర్ఘగుణమెఱుంగఁగ నా
 పీఠంబుల మునిఁగితి మీ, కారుణ్యవిలోకనంబు గలిగినఁ*జాలున్. ౧౯౯

క. అని మ్రొక్కి తేచి చనఁజూచిన నాతలఁ పెఱిఁగి యష్టసిద్ధులు నగుఁ గై
 కొను మని యెనిమిదిరత్నము, లనిమిషసతు లిచ్చి పెడల ననిపిరి నృపతిన్.

మ. అకలంకుం డగు నమ్మహివరవరుం డానందసంస్కృ ర్తిచే
 వికసన్తానసుఁ డై ప్రసిద్ధవనము లీక్షించుచు నింధ్యభూ
 మికి గోదావరి దాటి కాఱడనిఁ బేర్చిం బోవుచో నొక్కవి
 * ప్రకుమారుం గనియె నిరంతరగళద్యాష్టాకులప్రేక్షణున్. ౨౦౧

చ. కని యిది యేల యేడ్చెదపు కాసలఁ గ్రుమ్మర నేటికన్న నో
 మనుజవరేణ్య నాజనని మజ్జనకుం గడు దూతె దూటిన
 • స్తనమునఁ గంది యాతఁ డభిమానముతో వనభూమికేగె నా
 తని నరయంగఁ ద్రిమ్మరుచు దవ్వుగ వచ్చితిఁ గాన నావుడన్. ౨౦౨

క. మాతకడనుండు పొమ్మిదె, నీతండ్రిం బొపువాడ నిజమని యతిదుః†
 ఖాతురుని మగుడననిపి మ, హీతలఁగతి రత్నగుణము లెఱుంగం దలఁచెన్.

గీ. ఇతనితండ్రి యున్నయెడకు నిప్పుడయేగ, వలయు నతనిఁ బోవవలయు ననుచు
 రత్నసిద్ధి నంబరంబునఁ జల్లనై, యర్థుమాడ్చి విక్రమార్కుఁ డేగ. ౨౦౪

క. అవ్వొప్పుఁజేరి తెలియఁగ, నెవ్వఁడ వీవనుడు నాతఁ డిట్లనియె ధనం
 బెవ్వెంట లేక బ్రతుకుట, నెవ్వ యనుచు నింటితగులు నీఁగినవాడన్.

ఉ. కాశ్యపిలోఁ బ్రసిద్ధమగు కంచిని నుండుదు విష్ణుశర్మఁడం
 గశ్యపగోత్రజాతుఁడ వికారవిదూరమనస్తుఁడన్ జగ
 ద్వశ్యకళావిశారదుఁడ దైవము చెల్లు దరిద్రభావనా
 కార్యము నొంది భార్య గడుఁ గష్టపుఁబల్లులు వల్ల నోర్చితిన్. ౨౦౬

క. పడఁ గుక్కి లేదు నేలం, బడి పొరలఁగ †రొండులూడఁ బడితిని దల దా
 జడగట్టెఁ గట్టఁ గోకయుఁ, గుడువం గూడును నెఱుంగఁ గుందుట దక్షన్.

సీ. కుండలముందఁజ్యోగూర్చుండి పడుచులు గంజికి నేడ్చుచుగదలలేరు
 మోఁకాశ్యం దల లిడి ముడిఁగి నిద్రింతు రేకాలంబునను మేనఁ గప్పులేక .

*గలిగెం జాలున్. †యాత్యుద్యోతకునిమగుడననిపి. ‡లొండులూడ, —కన్నులూడఁ
 బడవెండుకలు—గ్రిగుంటలముందఱు- గంజి కేడ్చుచునదిగానలేరు.

యతిదరిద్రునకు నిల్లాతాటకంఠెను జచ్చుట గడుమేలు సతుల కెల్లఁ
బావకర్తునిఁ జెట్టవట్టుట మొదలుగా నిడుమలేకాని యొం డెఱుంగననుచు
మగువ తెగివల్త నవ్వగ మాన్పలేక

జీర్ణదేహుండ ధనము లార్జింపలేక

యూతకోలయుఁ దోడుగా నొయ్య పెడలి

దూర మరుదెంచి *యడవిలోఁ జేరినాడ.

౨౦౮

చ. అనవుడుఁ జింత నొంద కది యట్టిద యెమ్ములు బూదిపూత ను

న్నని పసరంబుఁ దోలు మసనంబుల యున్నియుఁ జూచి నిర్ధనుం

డని శివుఁ బాసి రత్ననిధి యైన సముద్రునిఁ గూడ గంగ భా

మినులు ధనంబు లేనివతి మెచ్చరు లేమియె కీడు గావునఁ.

౨౦౯

క. ధన మొకటి యేల తలఁచిన, పను లన్నియు వీనిచేత ఫలియించుం గై

శొను మని మహిమలు చెప్పచు, నెనిమిదిరత్నములు నతని కిచ్చుంగరుణఁ.

శా. అవిప్రుండు మణిప్ర భావమున దివ్యంబైనదేహంబు న

దాభివంబుఁ ధనలబ్ధియుం బడసి యుత్సాహంబుతోఁ గంచికిం

బోవగ గోరి నభోగతిం జనియె, నాభూపాలుఁడుఁ దానవి

ద్యావైచిత్రి నటించి వచ్చె నతిమోదం బైన యుజ్జేనికఁ.

౨౧౦

శా. తత్సామాన్యగుణంబు లిట్లాదవినఁ ధారాపురాధీశ నీ

యుత్సాహంబు ఫలించు నిట్టిగతి నీ పూహింపుమా నావుడు

న్యాతస్యంబున నెక్కుఁజెల్ల దని యాత్తం జూచి భోజుండు వి

ద్యత్సంఘంబులు గొల్వఁగా మగిడ నాథాత్రిశు నగ్గించుచుఁ.

౨౧౧

శా. దుష్టాంభోనిధికన్యకారమణు నస్తోక ప్ర భామండల

స్నిగ్ధశ్యామలదివ్యదేహు నుచిత శ్రీగోపవేషక్రియా

ముగ్ధస్త్రీహృదయాపహారిఁ గరుణాంభోరాశిఁ దేజఃకళా

దగ్ధానేకమహాసురుఁ సురహితుం ద్రైలోక్యరక్షామణిఁ.

౨౧౨

శా. గీర్వాణాచలయాపచాపశిఖరాంగీకారదీప్తోరుస

న్తావ్యభూతఫణింద్రసంయుతమహానారాయణాస్త్రుఁ జగ

ద్ధుర్వారాకృతికాలకూటగిళనాస్తోకాసితగ్రీవు గం

భశేష్టేంద్రాద్భుతపాదపీఠ నిజభక్తవ్రాతచింతామణిఁ.

౨౧౩

మాలిని. దివిజసరిదుచేతా దేవదేవానుజాతా

ప్రవిమలనిజగోత్రా పాండుపుత్రైకమిత్రా

వివిధకుధరచారీ విశ్వరక్షావిహారి

శివమధురిపురూపా సిద్ధబుద్ధస్వరూపా.

అంగి

గద్యము. ఇది రాయగజగంధనారణ వైరిమంజలీకభేకఫణీంద్ర వీరఘోష్టవి
భాళ కలింగదేశనిధూమధామ త్యాగనాగార్జున కర్ణాటద్రవిళాంధ్రమహారా
ష్ట్రభూపాలరూప నూపురసుందరచరణారవింద సనదప్రోలి పురవరాధీశ్వర
జెలనాటిపృథివీశ్వరరాజ్యసముద్ధరణ శ్రీకొఱవి వెన్నయామాత్యపాత్ర
హరితసగోత్రపవిత్ర సకలసుకవిమిత్ర కసువరాజ తనూజ గోపరాజ ప్రణీతం
జైన సింహాసనద్వాత్రింశిక యనుకావ్యంబునందు సాహసాంకువీరసాహ
సమహోదారత్వప్రశంసనం బన్నది యష్టమాశ్వాసము.

శ్రీరస్తు. సింహాసనద్వాత్రింశిక.

నవమశ్వాసము.

—ఇరువది రెండవ బాష్పకథ.—

- క. శ్రీరామావిహరణగృహి, నారాయణు నలినవికసనగ్రహరాజా
కారాయమానదివ్యశ, రీరాధ్యు న్నుతినసాధుః* ద్రిజగన్నాథుః. ౧
- శా. భక్తిం గోరి తలంచి భోజనపుట డాభద్రాననంబెక్కు ను
ద్యుక్తుం డై యిరుదిక్కుల నైఱపుల ట్లాప్పారుపుణ్యాంగనల్ . .
ముక్తాశేషలు మాళిపై నిడంగ నమ్మోదంబుతోఁ జేరఁగా
వ్యక్తాలాపము బాష్ప పేర్చి పలికె న్నారించుచుం బెంపునఁ. ౨
- క. ఓరాజ యాస విడువఁగ, నేరపు మావిక్రమార్చనపుమాఘి మహా
దారత్వముఁ దెగువయు నుప, కారంబును లేక యెక్కుఁగాఁ దర మానే.†
- వ. అది యె ట్లన్నఁ దద్గుణంబు లాకర్ణింపుము. ౪
- సీ. అష్టభోగంబుల నైశ్వర్యమునఁ గళ బలవైరిఁ బురవైరిఁ బద్మవైరి
నతిశక్తి నిలుకడ వితరణగుణమున నహిరాజు నగరాజ్య నంగరాజు
నాహవోత్సవమున నభిమానమునఁ గీర్తిఁ గపికేతు ఘణికేతు గరుడకేతు
దృఢముష్టిఁ జేసూటి దివ్యాస్త్రసామగ్రిబలరామరఘురాముఁబరశురాముఁ
‡బావనత్వమున ఘనసంపత్తి దీప్తి, ననిలమిత్రుని హరమిత్రు నబ్జమిత్రుఁ
బోలు నితఁడనిజనులెల్లఁబొగడుచుండ, నవనితలమేలెనావిక్రమార్చవిభుఁడు.
- ఉ. వాసపుమీటి నిత్యవిభవంబునఁ బేదలఁ బ్రోచి వైరిసం
త్రాసవిహీనుఁ డౌ నతఁడు రాజ్యము మంత్రుల కప్పగించి వ
త్సాసముల నిద్దేశగమనంబు చరించుచు నుండ నొక్కెడఁ
వేసవి వచ్చెఁ బాంథులకు వేసట వుట్టఁగ పెట్ట గొట్టఁగఁ. § ౬
- ఉ. ఎండకు లావు గల్గఁగ మహీరుహశాఖల నాకు లెల్లఁ బె
ల్లెండల వేఁగ నెందు జల మింకఁగ స్రుక్తఁగఁ బద్మవండము
ద్దండముగాఁగ లోకులు యథావిధి నీడలు గోరుచుండఁగా
రెండవసూర్యునట్లు ప్రసరించె నిదాఘము తద్గుణంబులఁ. ౭

*దివ్యశరీరార్ధసతీససాధు-శరీరార్ధససాధుశర్యో-†లిచ్చి-గాఁగ-‡యొక్క-దరమేసికుఁ
ర్గ నిహిరాజు- చాపనైపుణి సంపద సారశక్తి సమ్యక్కునిమిత్ర- § పెట్టలంటగన్.

- క. విరహులమనముల దినమును, బరితాపం బినుమడింపఁ బరిమళములచే
దిరిసెంబులఁ గలిగొట్టం, బరువం బేర్పడఁగ నుష్ణకవనము వీచెన్. ౮
- క. మండెడుమార్తాండద్యుతి, నెండను నొండొండ నెఱియలేర్పడఁగా భూ
మండలము పూర్వమున నవ,ఖండము లయ్యును ననేకఖండము లయ్యెన్.
- క. ఉదకముఁ గనవును సీదలు, మొదలఱుఱఁగఁదలఁకుమృగసమూహంబులయా
శుద లెఱిఁగి యిట్టి యమృతా,స్పదమై కడుఁ జల్లనైన చంద్రునిఁ జేరెన్.
- గీ. కార్య మయ్యెడు నెడ గర్వంబు పూసక, కాలమహిమఁ దన్నుఁగాచికొనుట
• యుచితమనుచు వెట్ట కోర్వక చలువకై, యత్తవారిఁ జేరె నచ్యుతుండు.
- క. తొడిగినపాముల విసమును, మెడవిసమును నొసలిచిచ్చు మెట్టులవడయున్
ముడివడఁగా వడకాలము, గడపుట కడుఁ గడిఁది యయ్యె గరకంఠునకున్.
- క. చల్లనిగంగాజలమును, జల్లనిచందురుని గూడ జడలం దిడి తాఁ
జల్లనికొండకు నాశివుఁ, డల్లుండై కొంత బ్రదికె నావేసనిలోన్. ౧౩
- గీ. అమృతశీతలాంశు వగువార్ధిలోనున్న, పద్మనాభనాభిపద్మగృహము
లోనఁ బుష్పాడియును దేనెయుఁ జల్లఁగా, నెండకన్నెఱుంగకుండెనజఁడు.
- సీ. విసనకట్టలు వట్టివేళ్లచప్పరములుఁ జందనంబులు ఘనసారములును
జల్లనినీళ్లు నిచ్చాభోజనంబులు గలవారి కిష్టసౌఖ్యంబు జరుగఁ
బనిచేసి గంజి యైనను సంబలైనను నెడ చల్లఁగాఁ ద్రాగి యెచటనైనఁ
జడియుండి వెన్నెలగుడిపాట* వాడఁగా బేదల కాత్మసంప్రీతి గలుగు
మంచురొంపిముసురు లేకమార్గికులకుఁ, జల్లపాటునఁ బయనంబు సాగుచుండు
నచ్చవెన్నెల సుఖనిద్ర యంబుకేలి, యమరు వేసవి కితర కాలములు సరియె.
- క. అమృతము రసమ్ముక్తియ వేఁడిమి నెగసి జలంబు కడకు డిగజాతిన చం
దముగా నవ్వేసని జల, మమృతంబై జీవములకు నది చవికెక్తెన్. ౧౪
- వ. అట్టి దివసంబుల. ౧౫
- శా. గూఢంబౌ నిజవర్తనం బమర నాక్షోణీవరుం డంత నా
రూఢుం డై కరభూములందుఁ గడపెం గ్రూరప్రవృద్ధాతపో
ద్ధాఢాంభోరుహమిత్రదీప్తివిదళతస్పర్శసహామండల
ప్రూఢారణ్యవిదాహిదావసముదగ్రోష్ణంబునన్ గ్రీష్మమున్. ౧౬

* గడుబొట్టవాడగా. † చల్లబూటల్లి.

- ఉ. అంత విదర్భభూమిఁ బ్రియమంది చరించి యవంతిరాజు వి
శ్రాంతి యొనర్పఁ గుడినపురంబున కేగి యనంతరంబ య
త్యంత మనోహరం బగు నుపాంతవనాంతము సొచ్చి రుక్మిణీ
కాంతకుఁ దొల్లి తాపి యనఁగాఁ దగు దుర్గగృహంబుఁ జూచుచున్. ౧౯
- క. రుక్మి యనుమతము లేకయు, రుక్మాంగదవరదుఁ* డగు వసుం డాగుడిలో
రుక్తాభరణాంచిత యగు, రుక్మిణిఁ గొని చనియెఁ దొల్లి రూఢికి నెక్కన్.
- గీ. అట్టిదేవతాలయము పొంతఁ గొలనిలో, జలకమాడి పెడలి జలజములను
భూవరుండు దుర్గఁ బూజించి ముందట, విశ్రమించియున్నవేళ్ల నొక్కఁడు.
- శా. మార్గశ్రాంతి నొకింత డస్సి విలసన్నాకందసౌరభ్య మా
దుర్గారామము చొచ్చి వచ్చి నరనాథుం జేరి విప్రుండు దా
స్వర్గాచార్యుఁడు నోలె నావిభునిభావం బెల్ల సీక్కించి సం
సర్గప్రస్తుతి వాక్యవృత్తి నెఱవన్ సంప్రీతితో నిట్లనున్. ౨౨
- క. ఆజానుబాహుఁడవు రవి, తేజుఁడ వబ్బాదిచిహ్నాధృతచరణుఁడ వం
భోజేక్షణుఁడవు భిక్షు, వ్యాజంబున నున్న చక్రవర్తి చుమ్మి. ౨౩
- చ. కరుణఁ దురంగమంబులును గాలుబలంబులు నెవ్వీ ఛత్రచా
మరములవారు లెంకలును మంత్రులు నయ్యడపంబువాండ్లు నెం
దరిగిరి రాజ్య మొల్లక మృషాకృతిఁ ద్రిమృరులేమి నామతి
స్ఫురణము దప్పకుండ నిక బొంకక చెప్పము నీవు నావుడున్. ౨౪
- ఉ. సత్యము నీమతిస్ఫురణ త్ప్రియవంశకరుండ విక్రమా
దిత్యుఁడ నే నవంతిన్మృతతిం బరదేశ విశేషదర్శనం
బత్యనురక్తిఁ జేయఁగ నయంబునఁ ద్రిమృరుచుండుదు న్నుభా
చిత్యగుణంబు నా కిదియ చెప్పెడి దే మిఁక భూసురోత్తమా. ౨౫
- సీ. అనవుడు నాశ్చర్యహర్షంబు లొందుచు భూసురోత్తముఁ డాత్మబుద్ధి మెఱసి
మృదులాంబరంబులు మేనఁ బూనక జోగితైవడి నీకంథ క్కగప్పనేల
హంసతూలికశయ్యయందు నిద్రింపక బూడిదలోఁ బడి పొరలనేల
ఘనమైనరాజ్య మేకచ్ఛత్రముగఁ గల్గఁ దిరిపెమై యూహారుఁ దిరుగనేల
అష్టభోగములకు నాలయం బయ్యు నీ, వష్టకష్టములను నలయనేల
కుడువఁ గల్గి నీకుఁ గుడువ లేకుండుట, యల్పతరముగాదె యవనినాథ.

*రుక్మాంబరధారి. †సద్భర్తం బ్రస్తుతవాక్యవృత్తి విలసింపజే న్నేర్పుతో నిట్లనున్.
సర్వపంక్తి....., విలసింపజే. ‡నీగంత-నీభాంభ;

- క. *ననుబోటి పేదయైనను, ధనమించుక కలిగె నేనిఁ దనమది ప్రకృం
దనవనితాదినుఖంబుల, మనఁ గోరుం బసర మైన మరగ దె నుఖముల్. ౨౭
- క. వికటం బగుదారిద్ర్యము, నకుఁ గడపల లేక జీవనము బహుళకుటుం
బకుండం గావున జరగక, యొకచో రససిద్ధి వడయ నూహించి మదిన్. ౨౮
- మ. అలసత్వంబునఁ బ్రొద్దుపుచ్చక నిరాహారుండనై కంచిలో
కులఁ గామాక్షి గుఱించి యుగ్రతప మేఁ బాడ్రెండుసంవత్సరం
బులు సేయఁగఁ బ్రసన్న గామి పిదపన్ భూపాల నాయాత్మలోఁ
గలఁగంతాఱుచు దేవి దూఱుచుచు భిక్షావృత్తిమై వచ్చితిన్. ౨౯
- ఉ. నాకు మహాదరిద్రున కనాథునకు న్భునిఁ ద్రిమృరం దగుం
గాక ధనంబు రాజ్యమును గల్గఁగ జోగి క్రియం జరింపఁగా
లోకులు నవ్వరే నృపులలో నినుఁ బోలెడు నట్టివాని నే
నేకడఁ గానఁ జాలు నిఁక నేగుము నీపురికి న్సుఖాపఁగన్. 30
- ఉ. నావుడు లేచి యొండువచనమ్ములు †నోవఁగనిమ్ము కంచిలో
దేవత సీతపంబునకుఁ దేరకొనం గరుఁగింప దంటి భూ
దేవకులగ్రగణ్య యరుదెంచి భవత్ప్రియ మాచరింపఁ ద
తేవ యొనర్చి యేను రససిద్ధి ప్రసిద్ధికి నెక్కఁ గాంచెదన్. 31
- మ. పొద మాదేవత యున్నభూమి కని యాభూదేవునిం గూడి స
మృదలీలం జని రత్నహర్ష్యముల రమ్యంబౌచు సొంపారు సం
కుదలం బొంపివోవుకంచి నయమొప్పుం జూచి యచ్చోటఁ జ
క్రదమాభావనఁ జేగనేగె నృపుఁ డాకామాక్షి నీక్షింపఁగన్. 32
- మ. అచటం దీర్ఘములాడి శంభునకు దైత్యారాతికిన్ మ్రొక్కి పు
ణ్యచరిత్రం డొకఁడేయిఁ బుచ్చి మఱునాఁ డారాధనారక్తి మై
నచలంబౌ మతి మూఁడురాత్రులు నిరాహార వ్రతుం డైనచో
నుచితస్వప్నమునందు దేవి వలికన్ యోగప్రసన్నాత్మ యై. 33
- చ. కల యిది నిక్కువం బనుచుఁ గైకొని ముక్కుదిరెండులక్షణం
బులఁ జెలువారునట్టి నరపుంగవుకుత్తుక నెత్తు రిచ్చి ది
గ్బలి యొనరించినన్ ద్రవిణకారణమా రససిద్ధి చేకుఱు
న్వలవదు నీకు నీయనశనవ్రతఫేదము మేదినిశ్వరా. 34

- చ. అనవుడు మేలుకాంచి కడు నద్భుత మందుచు విక్రమార్కుఁ డా
గొనములవాని నింక సమకూర్పంగ నొండెడ కేగనేల నా
కని మతిఁ దా నె సర్వసుగుణాఘ్నుఁడు గావునఁ దెవుతోడఁ గ్ర
క్తున నడిదంబు డుస్సి తనకుత్తుక నొత్తె* నుదాత్తచిత్తుఁ డై. 39
- క. ఒత్తఁగఁ బ్రసన్నమతి యై, యత్తటి నడిదంబు వట్టి యాదేవత లో
కోత్తమ నీతెంపున నా, చిత్తం బిగురొత్తై నిష్టసిద్ధి యొనర్తుక. 3౭
- క. అడుగుమ యనవుడు మది నా, యెడఁ గడుఁ గరుణించి తేని నీవిప్రుఁడు దా
నిడుమలఁ బడి పొరలెడిఁ గృప, యెడపక రససిద్ధి యితని కిచ్చునిమ్రొక్కై. 3౮
- ఉ. మ్రొక్కిన నద్భుతంబును బ్రమోదము నొందుచు యోగమాత దా
నక్తఱ దీర్చునట్టి రస మాతని కిచ్చి యవంతినాయకుఁ
మిక్కిలి యింపునం బరిణమించి యదృశ్యత నొందె విప్రుఁ డిం
పెక్కి తదీయవరన మనేకవిధంబులఁ బ్రస్తుతింపఁగఁక. 3౮
- ఉ. ఆనరనాథుఁ డంత వసుధామరు పీఠాని వేడ్కతోడ ను
జ్జేనికి వచ్చెఁ గావునఁ బ్రసిద్ధగుణాఘ్నని వానిఁ బోలలే
వీనగుఁబాటుచేత లింక నేటికిఁ గ్రమ్ము మన్న నాత్మభా
రానరనాయకుం డతనిఁ బ్రస్తుతిసేయుచు నేగె నింటికి. 3౯

— 1 ఇరువదిమూడవబాష్పకథ 1 —

- ప. మతియుం ద్రయోవింశద్వారప్రవేశోన్ముఖుండై. ౪౦
- క. ఏవేళనైనఁ బొక్కిటి, †యా వెల్లిని తప్పి మొగ్గ యరవిరి గాఁగఁక
రేవెలుగుఁ బ్రొద్దుఁ గన్నులు, గా వెలిగెడివేల్పుకరుణఁ గావుత మమ్ముక.
- మ. అనుచు నోభజవసుంధరాధిపుఁడు పుణ్యాహంబునం జందనా
ద్యనులేపాంబరమాలికాకనకభూషాలంకృతుండై మహా
సన మెక్కుం జనుచోట బొమ్మ వలికెక్ త్తొనాథ యావిక్రమా
ర్థునిచందంబున దానవైభవము నీకుం బాలదక్లుండుమా. ౪౧
- ఉ. ఆతనిదాన వైభవమహత్త్వముఁ జెప్పెద భాస్రరాంశసరి
గీజాతుఁడువాఁడు విక్రమవిశాలభూజాయుగదుర్బదాహిత

* నొత్తెను సంతలోపలక † సాత్తలో, నానరనాయకుండతని సద్గత్యుత్తము.

† యావెలిసేత్తప్పి మొగ్గ గీ జాతుఁడని కమోర్తుఁడు విశాఖ.

వ్రాతవిఘాతదక్షిణఁ డవంతిమహీశుండు తొల్లి చన్న యా
దాతలలోనఁ గర్ణునికీఁ దండ్రిసుమీ తలపోసి చూచినఁ.

౪౩

శా. ఆరాజన్యనిపట్టణంబు విబుధేంద్రాకల్పితం బై సుధ
ర్పారూఢంబును భాస్వదీశ్వరవసువ్యాప్తంబునై పుణ్యవి
స్తారంబై యమరావతీపురవిలాసం బంది నిత్యోత్సవా
భారంబై పరఁగుఁ దురంతదురితోదారవ్యథాదూర మై.

౪౪

సీ. లట్టిపట్టణ మేలు నమ్మహీకాంతుండు దేశాంతరాస్త్రకీ దిరుగుచుండు
నెలమితో. వజ్రాసములు పుచ్చి మగిడిన నప్పుడు మంత్రులు నాప్తజనులుఁ
బారు లుదారులుం బరివారమును గూడి పీలికూటంబులు మేలికట్లు
తలిరుందోరణములు నలరుపందిరులును మొకరతోరణములుమున్నుగాఁగఁ
బురి యలంకరించి కరిరాజు మున్నిడి, కదలి పంచవాద్యఘనరవముల
ననఁగు దర్శనంబు లిచ్చి యెదుర్కొని, తెచ్చి రుత్నవంబు పిచ్చులింప.

౪౫

ఉ. ఆజననాయకుండు జననాశ్వము లెక్కి చెలంగి ముందటఁ
రాజులు భృత్యులై కొలువ రత్నవిభూషితమూర్తులైన యం
భోజదళాక్షు లారతులు మున్నుగఁ దన్నుఁ బురస్కరింపఁగా
రాజగృహంబు సాచ్చెఁ గవిరాజనవామరరాజభూజ మై.

౪౬

ఉ. ఈపగిదిగ్ గృహంబునకు నేగిన యాతఁడు తొల్లి యోగని
ద్రాపరిశీలియయ్య నుచితంబుగ రాజ్యము చేసి నేర్పనం
జాపనవేషియై జనపదంబులు గ్రుమ్మరి క్రమ్మటఁ ధరి
శ్రీపరిపాలనాభిరతిఁ దేకువకెక్కిన రాముకైవడిఁ.

౪౭

ఉ. పెక్కుదినంబు లక్ష్మడ నభీష్టవధూజనమందిరంబులం
దొక్కికనాఁడు రేయి మదనోత్సవలీలలఁ దేలుచు న్విభుం
డక్రమ దీఱఁ దొంటి విరహవ్యథ నెక్కుడు స్రుక్తి విక్తిలి
న్నక్తువకెక్కువైన సమగనాలి గృహంబున రాత్రిపుచ్చుచుఁ.

౪౮

శా. అంతగ్రేహములందుఁ గ్రొవ్విరులపర్యంకంబుపై వేడ్డతోఁ
గాంతారత్నముతోడఁ గూడి పిదపం గందర్పకేలీపరి
శ్రాంతుండై శయనంబు రెండుదెసలఁ రత్నంపుదీపంబు ల
త్యంతంబు న్నెలుఁగొందఁ గామసుఖనిద్రాసక్తుడై యుండుచుఁ.

౪౯

- చ. బలబలఁ దెల్లవాఱునెడఁ బార్థివశేఖరుఁ డత్యరిష్టమా
కలఁగని మేలుకాంచి యధికం బగువిస్తయ మంది లేచి తా
జలకము దీర్చి సంధ్యపరిచర్య యొనర్చి యనేకభూషణో
జ్వలనిజమూర్తి యై కొలువుసాలకు వచ్చి కవు ల్నుతింపఁగన్. ౧౦
- గీ. వచ్చి దొరలు గొలువ వజ్రసింహాసనా, రూఢుడై ముఖాబ్జరుచి యెలర్పఁ
దన్నుఁ గొలుచువారిఁ దగురీతి మన్నించి, తేరకొనఁగ హితులదిక్కుచూచి.
- క. వినుఁ డేను రక్తచందన,మున నంగము దోఁగ మేఘమున కెనయగు కా
రెనుబోతు నెక్కి యామ్యము, *చనుచుఁటినొకండ నంచు స్వప్నముగంటిన్.
- క. ఈకల శుభమో యశుభమో, నా కనవుడు నందఱు న్ననంబుల భీతి
వ్యాకులులై వదనము లా,లోకింపఁగ దృష్టకౌశలుం డొకఁ డనియెన్.
- క. ధాతుగుణంబులఁ గల లుప,జాతము లా వినికిఁజూడ్చి సంస్థరణమునన్
రీతి యెఱిగి కల విఱుచుట, నీతి చుమీ విఱుపుకొలఁది నిజమానదియున్.
- గీ. వినుము ధరాశీనాథ విన్నప మియ్యెడఁ, దొల్లి యొక్క మనుజవల్లభుండు
దేవుఁ డుదయమైనయావేళఁ గలగని, లేచి యొద్ది వనితఁ జూచిపలికె. ౧౧
- క. సన్నపుగట్టుననుండి స,మున్నత మగుకొండమీఁది కుఱికితి నని నేఁ
జిన్నకలఁగంటి నీఫల, మెన్నఁగ నీమదికిఁ జూడ నెట్లగుఁ జెప్పుమా. ౧౨
- వ. †నావుడు నది ప్రేమపాత్రం బగుభోగస్త్రి గావునఁ బరిహాసరూపంబుగా
నగుచు దిబ్బనుండి కొండ కుఱుకంబోయిన నడుముం గాలు విఱుగంబడి
యెద వనిన. ౧౩
- క. నగుచుం గేహము వెలువడి, జగతీవతి జలకమాడి సంధ్యార్చన యొ
ప్పగఁ దీర్చి యేగి కొలువునఁ, దగువారలవంకఁజూచి తనకలఁ జెప్పెన్.
- క. చెప్పిన గ్రీనతనికిఁ గలలో, నప్పర్వత మెక్కుడిది మహాశుభ మగు నే
చొప్పున ఫల మొనగూడునొ, తప్పక వినిపింతుమనుచుఁదలపోసి యటన్.
- క. నీరాజ్య మల్ప మిది యింక, నేరీతులఁ జూడ నీకునింకన్నధిక
శ్రీరమ్య మైనరాజ్యము, చేరం గల దనుచు వారు చెప్పిరి పతికిన్. ౧౪

*చనియెద నేనొకఁడ. †జాతంబులు. ‡క. నావుడునది భోగస్త్రి, గావునఁబరియాచకం
బుగా గుబ్బులినుం, డావలికొండకు నఱుకం, బోవుట యటఁ గాలు విఱుగఁబారింబడి దనినన్.
(ఓక్కప్రతి) గ్రీనందఱు.

- ఉ. అత్తటి వచ్చి యొక్కఁడు రయంబున మ్రొక్కి నృపాలశేఖరా
యుత్తరదేశ మేలెడు నృపొత్తముఁ డీల్లిన మంత్రు లన్యలం
జిత్తములందు మెచ్చక విశిష్టగుణాఘృడ వంచు రాజ్యము
న్వొత్తముఁ గూడ నీ కొనఁగువేడుకఁ *బుచ్చినఁ గానవచ్చితి. ౬౧
- చ. అనవుడుఁ జోద్యమంది యతఁ డాపులమాటలు నిక్కమైన నె
మ్మనమునఁ బొంగి వారికిఁ గ్రమంబునఁ గోరిన వాని నెల్ల మె
చ్చున కొనఁగూడ నిచ్చి తగుశూరులు వీరులుఁ గొల్వ నుత్తరం
బున కధికప్రతాపమునఁ బోయె నరాతికులంబు బెగ్గిల. ౬౨
- వ. అంత నద్దేశంబుఁ బ్రవేశించుచు మనోల్లాసంబున. ౬౩
- క. తఱచైన మంది ముందఱఁ, †బరువడిఁ జని తలఁగ ధరణిపతి తురగంబుం
బఱపుచు‡ముందలఁదనకల, విడిదినక్రియ గ్రుంతఁ గాలువిఱుగంబడియె. ౬౪
- వ. అప్పు డందఱును హాహాకారంబుల గుంపులుగూడుకొని పలువరింపంగవా
రిలో స్త్రీసద్యస్సంధాననిపుణుం డగుజెట్టి పట్టి దట్టి గట్టిగాఁ గట్టి మంత్రించి
ఽసుఖతుం జేసిన సుఖాననంబుపై నాసీనుండై చనంగ. ౬౫
- శా. ఆదేశంబున మూలదుర్గ మగుప్రో లావానమై యున్న ధా
త్రిదేవప్రకరంబుఁ దత్ప్రజలు మంత్రిస్తోమముం బూజితం
బాదంతావళముం బురస్సరముగా నంకించి యేతెంచి యా
హ్లాదం బొప్పుఁగ రాజుఁ గూడుకొని వాద్యంబు ల్వడిఁ మ్రోయఁగ.
- ఉ. వచ్చినవారికెల్లఁ బతి వైభవ మేర్పడ నల్లపట్టులుం
బచ్చనిపట్టు కెంపు గల పట్టులు సొమ్ములు నాదరంబుతో
నిచ్చి గజంబునైక్తి తరశేక్షణ లాడుచుఁ బాడ వీటిలోఁ
జొచ్చి యమాత్యు లొననఁగ సుస్థిరుండై ధరయేలఁ గావున. ౬౬
- క. తెలియక పలుకుట యుచితమె, జలజభవుం బోలునట్టి సచివుని భట్టిం
బిలిపింపు మాతఁ డెఱుంగని, కల లెవ్వియు లేవు పొందుగా నది చెప్ప. ౬౭
- చ. అనునెడ భట్టి వచ్చినఁ గృతాదరుఁ డై తన పొంత నాసనం
బునఁ దగ నుంచి విక్రమవిభూషణుఁ డాకలఁ జెప్పి యేవిధం
బున నిది యున్న దీవు తలపోసి నిజంబుగ నాకుఁ జెప్పుమా
యనవుడు నయ్యమాత్యవరుఁ డాత్తఁ గలంగి కలంగ కి ట్లను. ౬౮

*బంచిరి- †బరిపిరి- ‡పాదల. స్త్రీసద్యస్సంధాననిపుణు. ఽసుఖతుంజేసి.

మ. ధరణీనాయక వీరైఱుంగరె నిషేధం బంచుఁ జెప్ప న్భయా
 తురచిత్తంబుల నున్నవార లిచటన్ దోషంబు నిర్దోషము
 స్వైరవారం దలపోసి చెప్పఁదగు నుర్వీభర్తకు న్నేలుగాఁ
 బరిశీలించు నిజాప్తవర్గమున కీభంగి స్థయం బేటికొన్.

20

గీ. కలకు మొదలిజాము ఫలమొకయేటిలో, నందుకొనుద్వితీయయామఫలము
 అప్తమాసములకు నబ్బుమూఁడవజాము, ఫలమఁచూడమూఁడు నెలలఁగలుగు.

క. తొలివేకువగాఁ దూర్పునఁ, దెలుపెక్తఁగఁ గన్నకలలు దినదశకమునన్
 ఫలియించు*బసులవిడువం, దలఁకొనుకల సిద్ధిఁ బొందుఁదద్దివసమునన్ 21

క. ఏనుఁగు గుఱ్ఱముఁ బచ్చని, మ్రానును మేడయును మెట్టు మగపసరంబుం
 బూని కలలోన న్నైతన, మానవునకు సుఖము రాజ్యమహిమయుఁగలుగున్.

క. కలలోఁ బాములుఁ దేళ్ళును, జెలగలుగఁజుటయుఁ బావుఁ జెప్పెడుఁబారిమై
 మలమంటుట పొందందగు, లలనలఁ బొందుట సుతార్థలాభము చుమ్మి.

క. †తలఁ బేను దినటయును బ్రే
 వులఁ జుట్టఁగఁబడుట మానవుల నెత్తురుఁ గం
 డలుఁ బెరుఁగుఁ బాలు మద్యం

బులు ¹నెయ్యిని ద్రావుటయును ముదమగుఁ గలలన్.

22

గీ. నీరు నెత్తురుఁ గనిన ²నిడుదగు నాయువు, మంట గంట పసిఁడిపంట గంట
 తెలుపు లెల్ల మేలు కలలోన వెలిమిడి, యెముక ప్రత్తి లవణ ముముకదక్ష.

క. వినుమిఁక ³మొద్దును గాడిద, నెనుపోతును లొట్టపిట్ట న్నైతన నన్నం
 బును బిండియు నువ్వలు గలఁ, ⁴దినఁగన నగుఁ గీడువసుమతీవరతిలకా.

క. సూనెయుఁ గలియును గ్రొవ్వను, దేనెయుఁ గలఁ ద్రావెనేనతివ్యాధియగున్
 వానరముఁ బొగయుఁ గాకియుఁ, గానంబడెనేని గీడు గానఁగవచ్చున్. 23

క. మదగజము దేవరయు మృగ, మదమను గోపురము నీలమణులు న్నవనీ
 రదమఁలుధరణియు యమునయు, నుదకుంభము దక్షఁసలుపులొప్పవుగలలన్.

చ. జనవర నల్పులఁదు మహిషం బరినింద్యము దాని న్నైతన్
 ఘనమగుకీడు గాన నధికం బగుశాంతి యొనర్చి యాకృతాం

* బసులఁ బిడుకఁదలకొను- † పావుచేటొకవునుమై, † తలపేన తీట, ¹ నెయ్యిద్రావుట-
² నిడికగు, నిడుద నా. ³ మొద్దును, మోడను, ⁴ దినగోరంగుదా.

- తునకు మహాపచారములఁ దుష్టి జనింపఁగఁ జేయ మేలగు
న్నినుఁ బనివంప నిట్లొరులు నేర్తురె రాజపు నీవు నావును. ౮౦
- మ. ధరణీశుఁ డిది యెంతకార్య మని యుత్సాహంబుతో శాంతి చె
చ్చురఁ గావించి కృతాంతుఁ బూజల సతిక్షేమంకరుం జేసి న
ద్గురులం బేదల విప్రుల న్వరుసతో గోభూతిలార్థంబులం
బరమస్త్రీతులఁగా నొనర్చి పిదప స్పృహరితో ని ట్లను. ౮౧
- క. భాండాగారములందుఁ బసిండియు రత్నములుఁ బట్టుఁజేరలు ధనము
న్నిండ నిడి తలుపు లెవ్వయు, నుండఁగనీయకుము నీవు నుండకు మచట. ౮౨
- వ. నీ విప్పుడు పెద్దతలవరికి రాజు బండ్డారంబు చూపిడిచె నేడు మొదలుగా
నేడుదినంబులుదాఁక జను లెల్ల నిచ్చకు వచ్చువానిం గొనిపొం డని చా
టించి దేశంబువారి నెల్లఁ జూఱకు రండని యీస్త్రాద్వై బంట్లనూహారికి బంచు
మని చెప్పు మనవుడు భాండాగారికుం డతివిస్త్రీతుండయి ధనకనకాదివస్తువు
లం గోశగృహంబులు నించి విఘటితకవాటంబులుగఁ జేసి తలవరికిం దత్త్ర
మం బెఱింగించిన. ౮౩
- క. జనపతి యేడుదినంబులు, తనబండ్డారంబు వస్తుతతి చూపలుగా
నొనరించు వలయునది కొని, చనరో యని యతఁడు వీటఁజాటఁగఁబంచె. ౮౪
- క. ఊహారికిఁ జెప్పఁగఁ దన, వారిని బనుచుటయు నెల్లవారును గుంత
న్వారింపఁబడక చేరెను, వారిక్రియ న్వచ్చి రయ్యవంతీపురికి. ౮౫
- గీ. వచ్చి వీరువారుఁ జొచ్చి విచ్చలవిడి, బుడమతోట వీటిఁబుచ్చునట్లు
నేడుదినము లం దనేకవస్తువులను, గొనుచు నేగి రింపు గొనలుకఁగ. ౮౬
- క. తనిసి ప్రజ చనిన నష్టమ, దినమున బండ్డారి వసుమతీరమణునకు
వినిపించెఁ బూని చూచిన, ధనసంఖ్య త్రయోదశార్బుదము లయ్యెఁజుమీ. ౮౭
- ఉ. ఈగతిఁ జన్న యీగి ధరణీశ్వర నీకడలేదు గావున
వేగమె క్రమ్యుఁ జనుము వీటిఁడిచేతలు మాను మన్న నా
త్యాగనిరూఢికి నిగ్గుల నచ్చెరు వంచుచు భోజుఁ డత్త ని
త్యాగమనంబు రోసి తనయంతిపురంబున కేగె సిగ్గున. ౮౮
- ఇరువది నాలుగవ బొమ్మకథ —
- వ. మఱియు నొక్కదినరెండునఁ జతుర్వింశద్వారంబునం గడంగి. ౮౯
- క. శీతగిరిబంధు*నూతన, శీతక రాధరణు సింధుశీతలమూళిం
జేతోజాతవిఘాతి, న్భూతివిభూషణుని సర్వభూతాధ్యక్షు. ౯౦

* దినమణి, శీతకరాంబకుని గగనసింధుశశిధరు.

- చ. తలఁపుచు విక్రమాస్త్రుని కథాశ్రవణంబున కిచ్చుగించి యు
జ్జ్వలముణికిలితం బగు దివస్పతియాసన మైక్తవచ్చుచోఁ
బలికెఁ బసిండిబొమ్మ జనపాలక నీదుతలం పెఱింగితి
న్వల దననేల మేలు వివచ్చినవారల మాన్పవచ్చునే. ౯౧
- కా. ఓభోజక్షితిపాల నిల్చి వినుమా యుర్విశుఁ డీశార్చనా
లాభానక్తుఁడు శక్తుఁ డింద్ర సమలీలాచారి యాచారి యా
శాభాగప్రవిక్తీర్ణమాయశమున న్నర్వార్థిదారిన్యము
ద్రాభంగక్షమదృష్టదృష్టి కరుణోదారుండు ధీరుం డిలక. ౯౨
- కా. ఆరాజన్యండు నేల యేలునెడ నత్యాశ్చర్యమా నేఱు లై
క్షీరంబు ల్ప్రవహించు ప్రాకుల మధుశ్రేణు ల్మహావృష్టి సం
ధారాపాతములై స్రవించు ధరణిఁ ధాన్యంబులుం బర్వతా
కారత్వంబునఁ బండుచుండు నరలోకం బొప్పుఁ దత్సంపదక. ౯౩
- గీ. అట్టి దివసముల జనాధీశ్వరుండు దే, శాంతరములు చూడ నరుగువేళఁ
*బ్రజలవలనఁ దమవిభాగముల్ దీఱక, వైశ్యసుతులు కోరి వచ్చి రటకు.
- గీ. వచ్చి సాగి మ్రొక్కివసుమతీనాయక, నలుపురమును సోదరులము మేము
విన్నవించు మొకట వినుము పురందర, పుర మనంగ న్నొక్తపురము గలదు.
- క. సుందరులు మేనకాదులఁ, గ్రించుపటుపఁ బురుషు లమరకిన్నరులను లీ
లం దెగడఁగ నాపురికిఁ బురందరపుర మనఁగఁ బేరు రమణీయ మగుక.
- ఉ. ఆపురమధ్యమంబున మహాఽరజతాంచితకుంభదీప్తి సం
దీపిత మైన మేడ హిమదీధితి బింబము మీఱు నందు సుప్త
స్థాపితవైభవుండు ధనదత్తుండు మజ్జనకుండు వైశ్యము
ద్రాపరిపాలకుండు ధనదప్రతిహాసకుఁ డుండుఁ బౌపునక. ౯౪
- చ. సదమలచిత్తుఁ డానతని సద్వమునక ఘటనన్నిభంబు తా
పొదుగులపాలు క్రిక్కిఱిసి భూమి తదీయయశస్వరూపమై
చెదరఁగ మందయానములఁ జెన్ను వహించుచు వేల సంఖ్యల
న్మోదపులు కామధేనునిజమూర్తు లన నివలసిల్లె నయ్యెడక. ౯౫

*ప్రబలమైన ధనవిభాగముల్ — ప్రజలవలఁభర్యభాగముల్,

†సంప్రాపితవైభవుండు ధనవంతుఁడు

క. కలలో నై నను గజప్రను, దలయెత్తగనీక బహువిధంబులభాన్యం
బులరాసులుతద్గ్రహములఁ, గొలఁదియెఱుంగ రాకయుండుఁగొండలభంగిన్.

క. అనిలునితోడివివాదం, బున డొల్లిన మేరుశిఖరముల కెన యనఁగా
దినకరున కెమరు * వెలుఁగుచుఁ, గనకంబులప్రోవు లతనిగాదెలనొప్పన్.

క. ఓమనుజాధిప యతనికిఁ, దూమెం డల్లినను బుల్లు తొంబది పండం
గామెఱయు పొలముగల స, ద్రామంబులు నూఱుగలవు కంచీకి నెనయె.

ఉ. ఈగతిఁ బెక్కుసంపదల నెన్నిక కైకిన మధురుండు నీ
రోగశరీరం దై బ్రదికి రుద్రసఖుం డనఁ గీర్తి దాల్చుచుం
ద్యాగము భోగమున్ జరపి దైవగతిం గడకాల మైన ఖ
ట్యాగతుఁడై తనూభవుల వద్దికి నల్వరఁ బిల్చి యిట్లనెన్. ౧౦౨

సీ. ధరణిపై నిడుండు ముందటిక్రియ సాగించు డర్థంబునకుఁ గాటులాడవలదు
క్రమమున నాల్గుమంచముకోశ్మక్రిందనే బాతినయవిమీకుఁ బాల్గుగాఁగఁ
గై కొనుం డాప్తవర్గంబును బెద్దల వైశ్యధర్మంబుల వదలవలదు
సంతసంబును బుద్ధిమంతు లై పిద్దలఁ బోలి బ్రతుకుఁ డంచు బుద్ధిసెప్పి
మిగుల నడలి నేము దిగువకు డించిన, యంత గురుఁడుశివునియందుఁగలిసె
నాత్మజాతికుచితమైన సంస్కారంబు, నడపి తద్దినములు గడపి పిదప. ౧౦౩

క. సుముహూర్తంబున నామఁ, సముకోశులక్రిందఁ ద్రవ్వి చరువులలోఁ జి
ట్టముకయుమన్నునుబొగ్గులు, నెముకలు వేర్వేఱఁజూచిహృదయములులికెన్.

మ. భువిలో డాగఁగఁ జేసి రాగిచరువు ల్పూరించి యీతుచ్చన
స్తువు లేలా మనయయ్య డాచె ధన మిచ్చోఁ బెట్టఁడో కాక బు
ద్ధివినాశం బతఁ డొందె నొక్కొ మనలో దృష్టించి యెవ్వఁడో దొం
గవిధం బచ్చుగఁ ద్రవ్వి చేకొనియెనో కా కంచుఁ దర్లించుచున్. ౧౦౪

* * * * *

క. అయ్యపనిగాదు దాసులు, నియ్యెడ దృష్టింపనేర రెవరుం జొరలే
దయ్యముగా నాకెంపులు, దయ్యముగొఱయించెననుచుఁ దలపోతలతోన్.

క. మూలోనమ్మకయును నొక, పాలుం దేలకయు బహుసభాస్థలముల నీ
మూలములు చెప్పి విసిగితి, మేలాగున నైన నిర్ణయించు నృపాలా. ౧౦౫

ప. అని విన్నవించిన సుముహూర్తమాత్రప్రయాణోన్ముఖుండు గావున ధర్మా

* వెలుఁగుచు పిద్దల బ్రోది- ***వచ్చోట రెండు పద్యములర్థముకావచ్చువి.

- ధికారులను మంత్రులను బిలిపించి దీని నిర్ణయింపుఁ డని యప్పగించి విక్ర
మార్తుండు కొన్ని పయనంబులు భట్టిసహాయుండుగాఁ జనిన. ౧౦౮
- శా. ధర్మాధ్యక్షులు మంత్రులుం బిదపఁ దద్వాదంబు దీర్ప న్వః
జ్ఞర్థం బేమియుఁ గాన లేక నగుచు న్నాకేల కల్లాడ నం
తర్తాయావరుఁ డైన మీజనకుఁ డర్థం బుండఁగాఁ బాళ్లుగా
నిర్మించె న్నును బొగ్గు లాది యగువానిం బంచికొం డిమ్ములన్. ౧౦౯
- ను. అని హాస్యంబుగఁ జేసి పుచ్చినను నర్థాసక్తులై *వైశ్యనం
దను లూహారికి నేగి చెప్పికొనుచున్ ధాత్రిం బ్రతిష్ఠాననా
మనిరూఢం బగు వీడు చొచ్చి చని తస్థధ్యంబునన్ శాలివా
హనునిం గాంచిరి దివ్య తేజః డయి బాల్యకీడ్రఁ గ్రీ డింపఁగన్. ౧౧౦
- చ. కనుఁ గొని దివ్యముత్తరి యని గౌరవ మెంతయుఁ దోఁప మ్రొక్తి యో
దినకర తేజ మాతగవు దీర్పుము ధారుణి నెల్లచోటులం
గనికని చెప్పి నిర్ణయము గానక వచ్చితి మంచుఁ దండ్రి చే
సిన నియమంబు మున్నగ నశేషముఁ జెప్పిన నక్తుమారుఁడున్. ౧౧౧
- క. మీతండ్రియ పాళ్ళులు నిర్ణీతములుగఁ జేసి చనియె నేరక మీరీ
భూతలమునఁ దిరుగఁగ నొక, చాతుర్యము గలుగునట్టి జనుఁడును లేఁడే.†
- వ. అయిన నేమి యయ్యెఁ దెలియ వినుండు. ౧౧౩
- గీ. ఉముక ధాన్యరాసులెముకలుపశువులు, మన్నుపాలముగలిగియున్న యూళ్ళు
బొగ్గులును బసిండి ప్రోవులు పాళ్లుగా, నిచ్చివాఁడు వానిఁ బుచ్చికొనుండు.
- గీ. పాదధనము పనులు పసిండి యర్థధనంబు, పావుగొఱఁత ధనము పండుభూమి
ధరణి నధికధనము ధాన్యంబుగావున, వానిఁగొనుండు పెద్దవానివరుస.‡
- చ. అనవుడుఁ జోద్యమంది కొనియాడుచుఁ గ్రమ్మట మ్రొక్తి వైశ్యనం
దనులు కృతార్థులై మగిడి తాడ్రిగృహంబున నున్న సొమ్ము లా
తనివచనస్థితిం గొని ముదంబున నుండఁగ విక్రమార్తుఁ డొ
య్యనఁ బరదేశము ద్విరిగి యాత్మపురంబున కేగి యిమ్ములన్. ౧౧౬
- చ. వలనుగ నొక్క బాలకుండు వైశ్యులపాళులఁ దీర్చెనంచు మం
త్రులు వినిపించిన న్విని విరుద్ధము బాలున కివ్వితేషకా

*ననర్థాయాసులై, †నినఁడే. ‡గీ. పాదధనము పనులు పసిండిపాదధనంబు, పాదధనము పా
లముపంటయూళ్ళు. ధరణిపాదధనము ధాన్యంబుగావున, వాని గొనుడు పెద్దవానివరుస.

- శల మని చోద్యమంది నిజశత్రునిగా మది నిశ్చయించి భృ
త్వలదెసఁ జూచి వాని నిట దోడ్చొనిరం డని పంచెఁ బంచినన్. ౧౧౭
- ఉ. ఆనరనాథుభృత్యులు మహాబలులేగి రయంబునం బ్రతి
ష్ఠానపురంబు సొచ్చి శిశుసంగతి నాడెడు శాలివాహను ను
జ్ఞేనికి విక్రమార్కుని భజిపంగ రమ్మని పల్లునంత వై
శ్వానరుమీఁద నెయ్యెలుకుచందము గానఁగనెయ్యె నయ్యెడన్. ౧౧౮
- గీ. వెట్టిజోగిఁ జూపి విక్రమార్కుం డని, వెఱపువెట్టి విజ్ఞప్తిగవలదు
మీనృపాలకుండు తా నె రాజౌనేని, నిటకువచ్చి బ్రతికి యేగు మనుఁడు.
- క. మీరుం బాలియక పొం డని, వీరుండై పలికె నంత వీరుం దమయు
రీరమణునకుం జెప్పఁగ, వైరం బింకఁ బుట్టు ననుచు వచ్చిరి మగుడన్.
- వ. అంతకుము న్నొకదినాధికవర్ష యగు కన్యకకుం బుట్టినవాని నరయం బో
యిన బేతాళుండు నతనియునికి వినిపింపంగ నతని భృత్యులుం జని యో
మహారాజ నీయాజ్ఞతోడంగూడ మమ్ముఁ బాఱఁ ద్రోపించె నబ్బాలుండు బా
లాఝలీలం గ్రాలుచుండు నని చెప్పి *తద్దీరోక్తు లెఱింగించిన. ౧౨౦
- క. కలఁగియుఁ గలఁగక యాతఁడు, బలములు గొలువంగనేగి వై రాణము ద
వృలవిడిసినఁ గొందఱు భృత్యులు ముందఱఁబాటిగవనిదూటిరిపెలుచన్.
- సీ. తూటి తోరణములు ద్రుంపఁగాఁ బ్రజ లెల్ల నడలిన వారిభయంబు లుడిపి
తండ్రియానాగేంద్రుఁడలఁచితచ్చక్తిఁగృత్రిమరూపములకుఁబ్రాణములువడసి
కదలుచో నిండ్లు చృక్షంబులుఁ గోటలు జంగమత్వము నొంది సరస నడచె
నొక శాల నెక్కి బాలకుఁ డది యాదిగా శాలివాహనుఁ డను సంజ్ఞఁ దాల్చె
సేన లట్లు వెడలి భూనాథుభృత్యులఁ, బఱపి మొదలిదండుడైఁ గడంగి
పోరునప్పు డురగములు కేళుపంపున, వచ్చి విక్రమార్కువారి నడఁచె. ౧౨౩
- మ. తన సైన్యంబులు ఘోరసర్పవిషనిర్దగ్ధంబు లైన న్ననం
బునఁ జింతించి యతండు వాసుకి మహాభోగేంద్రు సేవించి యా
లనిచేత నునిగఁ దెచ్చి సేనలకుఁ జైతన్యంబు రప్పింతు నే
నని యేగె న్నిజభృత్యరక్షణగుణాయత్తుండు మంథాద్రికిన్. ౧౨౪
- క. ఆమఁదరగిరితటమున, భూమీశుండు భక్తినిష్ఠ భుజగేంద్రకుల
సామికిఁ దపమొనరింపఁగ, నామహానీయుండు ప్రసన్నుడై వేడు మనన్.

- క. నీరూపం బన్పుతోద్భవ, కారణ మటుగాన నీవె కర్తవు నాసే
నారక్షణమునకు సుధా, పూరిత మగుకలశ మిచ్చి పుచ్చు మహీంద్రా.
- చ. అని ప్రణమిల్లిన స్ఫటికులాధిపుఁ డయ్యమృతంబు కుండలో
నినిచి ప్రియంబుతో నొసఁగి నీనిక నేగుము నావుడు న్రయం
బునఁ దమతల్లి దాస్యము విముక్తము సేయ సుధారసంబు నే
ర్పునఁ గొని వచ్చుపక్షి పతిపోలికతో నృపుఁ డేగుదేరఁగాఁ. ౧౨౭
- ఉ. దీప్తముఖప్రసన్నుతు లతిప్రమదప్రకృతిప్రశస్తలౌ
కప్రియవాదు లప్రకటకార్యులు సుప్రభలందు సూర్యచంద్ర
ప్రతిమాను లప్రతిహతప్రతిభాగతి నప్రమేయులౌ
విప్రుమారు లంతఁ బృథివీపతిఁ జేరి నుతిప్రవీణులై. ౧౨౮
- నీ. శివుఁ డిచ్చ మెచ్చి యిచ్చిన దివ్యఫలముఁ గారుణ్యంబుతోఁ గృష్ణరోగి కిచ్చి
యవధూతుఁ డిచ్చిన యాసిగ్ధలింగంబు నాహార మడిగిన యతని కిచ్చి
కంబ మెక్కిననాఁడు కమలాచ్చుఁ డిచ్చిన కుండలంబులు యాచకునకు నిచ్చి
యసురేంద్రుఁ డిచ్చిన రసరసాయనములు కలహించునిద్ద జగ్గులకు నిచ్చి
నయముతోఁ ద్రికాలనాథుఁ డిచ్చినబొంత, యాదిగాఁగ రాచపేద కిచ్చి
వీరవిక్రమార్చ భారుణిఁ జరియించు, పారిజాత మనఁగఁ బరఁగి తీవు.
- క. భేదరపతిశిబికర్ణద, ధీచుల నినుఁ బోల్పరాదు దీనుల కర్థం
జేచోట నిచ్చి రుర్విని, నీచాగము సర్వవస్తునివహము గాదే. ౧౩౦
- క. అర్థం బన్యుల నడిగిన, యర్థులు వ్యర్థులను గడు నిర్థులు నట యౌ
పార్థివ నినుఁ బ్రార్థించిన, యర్థులు సార్థులుఁ గృతార్థు లధికసమర్థుల్.
- మ. అనుచుఁ బెక్కువిధంబులం బొడఁగా నా బాలవిప్రద్యయం
బును వారించుచు నింత యేల హృదయాంభోజంబులో నున్న ప్రా
ర్థన మీకే మది వేడుఁ డిత్తు ననినన్ ధాత్రీశ్వరా నీవు ద
ప్పనిరాజేంద్రుఁడ వేని యాయమృతకుంభంబిమ్ము మాకింపగున్. ౧౩౧
- క. అనుచు న్వాలాయంబుగఁ, దను వేడిన మనములోనఁ దత్తటపడ* కే
మనవచ్చు మీరు నావ, ర్తనమెఱుంగుదు రెవ్వరోక్తౌ దైవతమూర్తుల్.
- క. తెలిసెద నని నృపుఁడవి, పుల సఁబోధించి యచటఁ బొంకకుఁ డధికో
జ్జ్వలము లగునర్థిరూపంబులమీ రెవ్వరు సమస్తముం జెప్పఁ డనన్.

- గీ. *శాలివాహను నట్లు చంపఁ గడంగు నీ, బలము ఫణులచేతఁ బాలిసినంత
వాసుకికిఁ దపంబు సేసి నీ వమృతము, వడయుటెఱిగి మమ్ముఁబనిచె నతఁడు.
- క. వడుగు లయి విక్రమార్కుని, కడకుం జని వేడి యమృతకలశము మీచే
పడఁ జేసికొనుఁడు యాచకు, లడిగిన వంచినప కిచ్చు నతఁ డని చెప్పెన్.
- క. తప్పక చెప్పితి మేమును, దప్పక నీవును యథోచితము సేయుము నీ
చొప్పు వొగడ వేజిహ్వల, యప్పన్నగవిభున కైన నలవియె భూపా. ౧౩౭
- వ. అని నిజరూపంబులు చూపినం గొంత చింతించి విక్రమార్కుం డర్థు లడిగి
పం దనకు మోచినపని గాన నీక తలంగె నను నపకీర్తి వచ్చు దీని మీఁద
నఖిలజగదాధార స్తంభం బగుకుంభీనసేంద్రుండును దన్నింతవానిఁగా దలం
చి వీరలం బంచినచోట వృథపుచ్చుట నాదౌడ్డతనంబునకు మిగులం గొఱం
త గావున వైరిమనోరథంబులతోడం గూడ నాయశంబు వర్ధిల్లుంగాక యను
చు నిశ్చయించి. ౧౩౮
- క. కుండలిబాలకులకు నధి,కుం డగు భుజగేంద్రనాయకుం డటు మెచ్చం
గుండ యమృతంబు నేఁ డీ,కుండఁగఁ దగ దనుచుఁ దప్పకుండఁగ నిచ్చెన్.
- ఉ. ఈవెరవొప్ప నర్థులకు నిచ్చి యతం డరుదెంచెఁ గ్రమ్మటం
గావున నీకు నీగుణము గల్గిన గ్రక్తున దీనినెక్తుమా
నావుడుఁ దద్గుణశ్రవణ నందితచిత్త సరోజుఁడైన భో
జావనివల్లభుండును గృహంబున కేగి మతి న్ముతంపుచున్. ౧౪౦
- శా. సారాచారవిచారచారుచరిత్రానిర్ణరవ్రాతచే
తోరాజీవనిరంతరోల్లసిత విద్యోతప్ర భాధామునిం
బారావారపయోవిహారభువనప్రారంభనిద్రాఖ్యమా
యారామాహతకైటభాది ఘనదైత్యస్తోము దామోదరున్. ౧౪౧
- శా. శర్వాణీహృదయాంబుజాహిమరుచి సురస్వంసహాభృద్ధను
ర్త్వాఙ్మీభూతమహాభుజంగమపతిన్ మందాకినీజాటునిన్
సర్వజ్ఞా సృక తేశ్వరు న్భువనరత్నదక్షిణప్రాభవున్
గీర్వాణవ్రజసంతతాభిలషితక్షేమంకరు స్కంకరున్. ౧౪౨
- మాలిని. విధురజనశరణ్యా వేదశాస్త్రాద్యగణ్యా
బుధహిత సరవేషా భూషణీభూతశేషా

* శాలివాహనుమీరునాలంబుసేయునీ-బలము.

మధుకరనిభ తేజా మక్తాక్తికాళీసమాజా

మధురిపుహరిరూపా మర్తకర్తస్వరూపా.

౧౮౩

గద్యము. ఇది రాయగజగంధవారణవైరిమండలిక భేకఫణీంద్రపీఠఘోటవిభాళ
కళింగదేశనిర్దామధామ త్యాగనాగాజున కర్ణాటద్రశిలాంద్రమహారాష్ట్ర
భూపాలరూప నూపురసుందరి చరణారవింద సనదప్రోలి పురవరాధీశ్వర వెల
నాటిపృథ్వీశ్వరరాజ్యసముద్ధరణ కొఱవి వెన్నయామాత్యపౌత్ర హరితస
గోత్రపవిత్ర సకలసుకవిమిత్ర కసువరాజతనూజ గోపరాజప్రణీతం బైన
సింహాసనద్వాత్రింశిక యనుకావ్యంబునందు విక్రమార్చసాహస పరోషకార
స్వప్న శాంతివైభవ దానశూరత్వ ప్రశంసనం బన్నది నవమాశ్వాసము.

శ్రీరస్తు.
సింహాసనద్వాత్రింశిక.

దశమాశ్వాసము.

—१ ఇరువదియైదవబాష్పకథ. १—

- క. శ్రీదయితావదనచ్ఛా, యాదర్శభూతకాస్తుభారుణతేజో
మేదురవక్షఃస్థలు దా, మోదరుఁ గాకోదరేంద్రయోజితల్పుఁ. ౧
- క. నెమ్మనమ్మనఁ దలఁపుచు మో, హమ్మన సింహాసనమున కరుదెంచినఁ జో
ద్యమ్మగ నిరువదియేసవ, బొమ్మ వలికె *నడ్డపెట్టి భోజనృపాలుఁ. ౨
- క. ఏమని చెప్పదు నుజ్జయి, నీమనుజాధిపునిధంగి నియతంబుగ నో
భూమిశ్వర దివ్యంబగు, సామర్థ్యము లేక యెక్కుఁ జన దెవ్వరికిఁ. ౩
- మ. అది యెట్లన్న నెఱుంగఁ జెప్పెద నరిన్యాసాదనాపాదనో
స్తదబాహాయుగళుం డనంతధనదానప్రీతితత్త్వతల
త్రిదశస్తామ నిరంతరస్తుతిలస త్రీర్తిప్రియుం డంగనా
మదనాకారుఁ డవంతినాయకుఁడు సామ్రాజ్యంబుతో నొప్పుచుఁ. ౪
- కా. ప్రాతఃకాలమునందుఁ గొల్విన నయప్రఖ్యాతు లౌరాజులు
న్నీతిన్యస్తమనస్తు లౌసచిరలు నిద్వాంసులుం గొల్వఁగా
జ్యోతిర్నధ్యమున నెవలింగెడు హిమాంశుంబోలి సాంపాండుచో
జ్యోతిశ్శాస్త్రవిదుం డొకండు ధరణీశుం గాంచి దీచించుచుఁ. ౫
- క. సర్వశుభంబులు నీకడ, నిర్వాహము గలిగి యుండు నీకేమని యా
శీర్వాదం బాసఁగుదు †నా, యుర్వృద్ధి దలంప నవియ యునికికిఁ గోరుఁ.
- గీ. ధరణిమీఁద నధిక దానధర్మక్రియా, పరున కాయు వది యపార మగుట
తెల్లమనుచుఁ బలికి తిథివారనక్షత్ర, యోగకరణములను నొప్పఁజెప్పె. ‡
- సీ. విదింటఁ దానొప్పఁ డట నెన్నిదింటఁ దొమ్మిదియింటఁ బండ్రైంట మేలు శుక్రుఁ
డిందుఁ డాటింటను నేడింట మూటను బదిటఁ జేకొన్న శుభప్రదుండు
శనిరాహుకేతుభూతనయసూర్యులు మూటనాటింట మేలర్చు డట్ల పదిట
రెంట నైదింట నేడింటఁ దొమ్మిదిటను గురుం డున్న నెల్లకోర్టులు ఫలించు

* నడ్డపెట్టి—१ జెప్పెదను న్యాపారకారోద్ధయోస్తద, † నాయుర్వృద్ధిన మదియె తనకు నునికిం గోరుఁ- నాయుర్వృద్ధి దలంప నని యున్నది మిఠక. ‡ సర్వశుభః జెప్పె.

బుధుఁడు బేసిగానిపొందుల నిప్పుఁ డా, వీనికెల్ల దుష్ట వేధ లేమి.

ఫలములొప్పుజననభవనంబు మొదలుగాఁ, బదునొకంటుచున్న బరమచుఖము.
గీ. అందు*రవితనుజాది మహాగ్రహంబు, లిప్పు డాటింటనునికి నీయిష్ట మొనరు
గురుఁడుబుధుఁడును బైవయికొనుటమేలు, శుక్రచంద్రులుమూఁటనిల్చుటశుభంబు
వ. అనుచు శుభస్థానంబులు నతని గ్రహంబులును జెప్పి. ౧౦

క. “ధర్మే తిష్ఠతు తే బుద్ధి ర్మనుజాధీశ” యనుచు దీవించినఁ ద
స్మర్తం బెఱింగి నృపుఁడా, ధర్మముచొ ప్పెట్టి దనిన దైవజ్ఞుఁడు. ౧౧

క. నీవది యెఱుంగవె ధర్మము, త్రోవం జనువాఁడు భక్తితోఁ దనశక్తి
దేవబ్రాహ్మణపూజలు, గావింపఁగవలయు విగతకల్మషుఁ డగుచు. ౧౨

క. గురువును దేవరగా న, త్పురుషుని గురువుగ నిజాశ్రీతునిఁ బ్రాణముగాఁ
బరవనితఁ గన్నతల్లిగఁ, బరధనము విషంబుగాఁగ భావింపఁడగు. ౧౩

గీ. అన్నదానము దుర్భిక్ష మైనయప్పు, డంబుదానంబు నిర్జలం బైనచోట
నభయదానంబుశరణార్థియైనవేళఁ, జేయుటచింతంబుఘనదయాశీలమలర.

క. కృత్యాకృత్యనిచారము, నిత్యోచితదాన మాత్మనియమము బుధసాం
గత్యము పరోపకారము, సత్యము వినయంబు నయము జరపఁగవలయు.

ఉ. ఈకొలఁదిం దదంగము లనేకవిధంబుల నుండు నన్నియు
న్నీకడ నొప్పుచున్న వననీవర నావుడు విద్యలందుఁ బ్ర
త్యేకసమర్థుడైన నృపుఁ డిప్పుటియేటి ఫలంబుఁ జెప్పమా
నాకని యానతిచ్చిన మనంబున నాద్విజుఁ డుత్పసించుచు. ౧౬

మ. మహిమాఖండలుఁ డుచు భూజనులు సంభావింప నీ వింపుతో
మహిఁ బాలించుచుఁ బుణ్యకృత్యముల ధర్మద్రవ్యమార్జింపఁగా
గ్రహదోషంబులు పుట్ట వట్లయిన నోగాజేంద్ర యాయేట దు
స్సహపాపగ్రహసంధవం బగునతితౌమంబు వర్తిలెడి. ౧౭

ఉ. అక్రమ మాచరించి విను మర్హతనూజుఁడు తొల్లి యున్న యా
†శుక్రునిరాశిఁ దా విడుచుచు నృకటాకృతి నున్నరోహిణీ
చక్రము దూటి మంగళుని స్థధము చేరఁ గడంగి యేటిలో
వక్రగతిం జరింపఁగ నవ్వర్ణమై చనుఁ గొన్నివర్ణముల్. ౧౮

క. పటిపటి నిల పటియలుగా, ‡నెఱిసిన వనపంక్తులెండ నిరుపమమగునా
పటపునఁ బండ్రెండేడులు, కఱవిక నతిదుస్తరంబు గాఁగల దధిపా. ౧౯

* అందురవిదనుజమృతిముఖ్యగ్రహము. † శుక్రునిడాసి. ‡ నిరిసిన భవపంక్తు లెండనడ
త్రెవ్వని- (నెడతప్పని)

చ. అనవుడు దీనికడ్డపడునట్టి యుపాయము గల్గెనేని నా
యను వెఱింగింపు మన్న వసుధామరతృప్తియె కారణంబుగా
నొనరిన దేవతార్చనల హోమములన్ గ్రహపూజ*మున్నుగా
జనవర †శక్తికిం దగిన శాంతియొనర్చుము వర్షణంబగున్. ౨౦

క. ఇనుమున నాశనియాపగ, బొనరించి విసీలవస్త్రయుక్తంబుగ న
ర్చనము రచియించి ఖదిరేం,ధనమున హోమంబుసేయఁ దత్ప్రీతియగున్.

చ. అనినఁ ద్రివిక్రముండు మొదలై న పురోహితులన్ గ్రహాదిపూ
జనముల సేయఁ బంచి మృదుశాలిమయాన్నముఁ బాయసంబులున్
మునుముగఁ బిండివంటలు సమూహముగా నొనగూర్చి యిష్టభో
జనముల ‡భూసురు ల్లనియ శాంతి దలంబుగఁ జేసి శక్తితోన్. ౨౧

క. దేశాధీశ్వరుఁ డథ్థల, కాశాపరిపూర్తి సేయ నారాధిత యా
నాశాపురమున దేవిని, వేశాంగణసీమ హోమవిధి గావించెన్. ౨౩

ఉ. ఈగతిఁ బెక్కుహోమములు ‡సీగులుఁ బూజలుఁ జేసిచేసి వ
ర్షాగమ మేమియుం గనక యుక్తట యాగము మీఱు నాశుభో
ద్యోగము వ్యర్థమయ్యె శివయోగినియుం గరుణింపఁ దంచుఁ జిం
తాగతుఁ డైనవేళ గ్రిగగనస్థలి నయ్యశరీరి యిట్లనున్. ౨౪

ఉ. భూపకులేంద్ర యింత దలపోయఁగ నేటికి యోగమాత యా
¹శాపురి సంతసిల్లి యతిసత్త్వము నీకొనఁగెం బ్రభావసం
దీపితదివ్యశస్త్రనిహతిన్ దిననాథతనూజవక్రమా
గ్రాపఘనోహరోధ మథయంబునఁ జేయుము వృష్టి గల్గెడున్. ౨౫

ఉ. పంటలు పెక్కుగల్గు నని ప్పల్లిన నానృపుఁ డాత్మలోన ము
క్తంటి రఘూద్వహు నివిజయుఁ గైకొని మ్రొక్కుచు దివ్యబాణము
ల్వీంట నమర్చి పంక్తిరథులీలఁ గడంగి ప్రతాపశక్తి మి
న్నంటి గ్రహంబు లెల్ల విరియంగ శనైశ్చరు నడ్డకట్టినన్. ౨౬

ఉ. ఆశని నిల్చి నీబలమహత్త్వము మెచ్చితిఁ దొల్లి నీపు గా
రీశునిచేఁ దపంబున నభీష్టము లందితి, నేడు శక్తి నా

*మున్నొనర్చు- †శక్తికిం దగిన శాంతి యొనర్చు వర్షణంబగున్. యొనర్చుచుత్తరణంబులన్.

‡ భూజనుల్లనియ- ‡ నింపుగఁబూజలు- సీగులుశాంతిఁజేసి- గ్రిగగనాంతమునందశరీరి-

¹ శాపురిశక్తిసంతసిల్లి సత్త్వము-

*కాశము గట్టి నాదగు ప్రకాశము ద్రుంచితి నేటినుండి నీ
దేశములోపలం గఱపు దీఱఁ బ్రజ లుఖయింపఁ జేసెదన్. ౨౭

శా. హర్షం బయ్యె భవత్ప్రతంబున నృపాలాగ్రే సరా కోరిన
న్వర్ణంబు ల్లురియింతు నెప్పుడయిన న్వర్థిల్లు పొమ్మన్న ను
త్తర్ణంబుటిన శౌర్యమొప్పుగ సుభిక్షం బుర్విఁ దోఁపంగ దు
ర్ధర్షుండై చనుదెంచి భక్తిఁ గొలిచెన్ ధాత్రీశుఁ డాశాపురిన్. ౨౮

వ. అది గావున. ౨౯

క. ఈసామర్థ్యము †నీకడ, వీసంబును లేదు మగిడి వెనఁ జను మనిన్
వేసరినభంగి భోజం, డాసింహాసనము డిగి గృహంబున కరిగెన్. 30

వ. తదనంతరంబ కతివయదినంబు లరిగిన వడ్వింశతితమద్వారంబునఁబోవుచు.

—| ఇరువదియాఱవబాష్పకథ |—

క. తెల్లనికొండయు గుఱ్ఱును, దెల్లనిపూతయును మేను దెల్లనిపాముం
దెల్లని చుక్కలతేడును, దెల్లనిచదలేఱు గలుగు తెల్లనివేల్పున్. 3౨

శా. చేతఃపద్మమునం దలంచి విహితాశీర్వాదభూమిసుర
వ్రాతంబున్ హితవర్గముం = గొలువ సావర్ణోజ్జ్వలదూభవణా
స్వీతుండై సుదినంబునం గడఁగి దేవేంద్రాసనాసక్తితో
నేతరం గని బొమ్మ వల్లె వసుధాధీశు నివారించుచున్. 33

క. కార్యంబుగానిచేతలు, మర్యాదలుగా వవంతిమనుజేంద్రక్రియన్
ధైర్యమును సత్యమును నా, దార్యంబును లేకయెక్కడగదన్యులకున్. 3౪

ఉ. ఆతనిధర్మవర్తనకథామృతపానముఁ గోరుదేని పృ
థ్వీతలనాథ నిల్చి విను ధీరుఁ డుదారుఁడు శూరుఁ డాతఁ డ
త్యాగతత్కీర్తికాముఁడు స్థిరదామితదానవినోది సాహస
ఖ్యాతచరిత్రుఁ డార్హితకారణశీలుఁడు నేల యేలఁగన్. 3౫

మ. గజవాజిప్రముఖంబులౌ బలములన్ గర్వంబు రెట్టింప న
క్రజమా రాజ్యము సేయురాజులు మదిం గంపించి సేవింపఁగాఁ

*కాశమునుట్టి నాకడఁ బ్రకాశభజించితి. †చనుదెంచె వేగ నెలమిన్ ధాత్రీశుఁ డుజ్జేనిన్.

†నీకరిసంబునులేదు. విహితాశీర్వాదమా భూసుర. = గొలువ నాస్వర్ణోజ్జ్వలదూభవణా
స్థిరదామితదానవినోది. సుదారసదానవినోది.

- బ్రజలెల్ల ధనధాన్యపుత్రవనితాభాగ్యంబులం బొందియు
న్నిజధర్మంబులు దప్పకుండిరి ¹మహానిర్వాహులై యందఱుక. 3౬
- శా. ఆకాలంబున విక్రమార్కుఁడు విధేయం బైన దేశాంతరా
లోకాస్తకి మహిం జరింపఁ జని వాలుఁ జోగివేషంబు ని
త్యాకల్పంబుగ నంతటం దిరిగి ప్రత్యావృత్తుఁడై వచ్చుచో
నాకర్ణించె నతండు కాటడవిలో ²హంభాయనుక ధేనువుక. 3౭
- చ. అట విని యిట్టి కాటడవి నద్భుతమైనది ధేనుఘోష ము
• త్తటమదపుండరీకహరిగండకసంకుల మైనచోటి క
క్రట పసు లెట్లు వచ్చె విధికల్పన చూచెద నంచు నేగి ముం
దట గిరిపాంతఁ గొంతయెడ దవ్వుల రేగడవంచలోపలక. 3౮
- గీ. నాల్గుకాళ్ళు రొంపి నాటిన నుంకించి, వెడలి రాఁగడంగి వెడలలేక
దీనవదన మైనధేనువుఁబాడఁగని, యతిదయాళుఁ డయ్యె నవనివిభుఁడు. 3౯
- చ. అనువగవేళ డగ్గఱిన యాయతిథిం, జెఱునున్న భూమిదే
వునిఁ, గడురొంపిఁ బడ్డ పశువుక, వ్యసనాతురుఁ డైన యేలికం,
దన పగవారు గొన్న బిరుదంబున దుఃఖతుఁడైన మిత్రునిక,
ఘనబలుఁ డయ్యెఁ గైకొననికష్టునిఁ జూడఁగనోడుఁ గాలుఁడుక. ౪౦
- గీ. అనుచు వెంచ సొచ్చి తనకాళ్ళ గట్టిగాఁ, బెట్టి తోఁకమట్ట పట్టి యెత్తఁ
జట్టుభంగి రొంపి పట్టును వీడక, మొదవు కొంతయైనఁ గదలకుండు. ౪౧
- క. *ఆయవసరమున ఘన మగు, నాయావు నటెత్తలేక యలసగతుండు
నాయకుని జగము గని నగు, నోయని వెలుఁగుడిగె నన నినుండటఁగ్రుంకెక. ౪౨
- గీ. మెట్టు గట్టుఁ జెట్టు మిఱును బల్లము, బయలు ననుచు నేరుపఱువరాక
మిన్ను వచ్చి నేలమీఁద వ్రాలిన యట్లు, దెసలఁ జీకువాలు దీటుకొనియె.
క. పగలు బయలనుండక కొండగుహలలోఁ జొచ్చుకొని యడంగి దిసాంతం
బగుదడవె వెడలె గూబలు, నిగుడం పీఠికట్లు పోలె నీలాకృతులై. ౪౪
- సీ. అవ్వడు చీకట్ల కుప్పలచొప్పన ఖుమఘుమధ్వనుల మేఘములు నొడమె
నందుల మెఱపు లయ్యంజనాచలభూమి దావాగ్నిశిఖలచందమున మెఱసెఁ
బెల్లుగాఁ బెల్లులు పెరిల్లునమ్రాయుచుఁ బిడుగులు తొడితొడిఁబడియొగడల

¹మహానిర్వాహులై యర్చుక ²నంభారవంభారక. *ఆయవసరమున నాఘనుఁ, దా
యావును—ఘనుఁడై యయావును, పీఠికట్లయట్లు.

రువ్వున వడినెడత్రెవ్వనిగాలితో గవుకులంతలు చిన్లు లవనిఁ దొరఁగెఁ
బిదప నెత్తుగ బోరునఁ బెద్దవాన, కడవలను గ్రుమ్మరించిన వడువు దోఁపఁ
గురియుచుండంగ వఱదలు గ్రుంత మిట్ట, లొక్కకొలఁదిగఁబాతె నీళ్లక్తజముగ.

కా. ధారాపాతజలాతిశీతఘనవాతక్లిష్టమా వృష్టిలో

నారాజన్యఁడు *గోవుడించి చన నన్యాయం బటంచు స్వహా

ధీరుండై తనబొంత గప్పె నిజశస్త్రీదత్తసాహాయ్యుడై

యా రే యెల్లను దానె మాటగుచు ధర్మాసక్తితో నిల్చుగఁ. ర౬

గీ. మిత్రుఁ డరిగిన యెడ శత్రువునై యిట్లు, గాసి వెట్టిన మదిఁ గలగఁగఁ డితఁడు
ధర్మశీలు నెదురఁ దామసగుణములు, నిలువ వనుచు రజని తలఁగిపోయె. ర౭

కా. ప్రత్యూషం బగునంత వాన వెలిచెం బ్రవృత్తమై దిక్కులం

దత్యాభాసము గల్గె జక్రవకవల్ హర్షించె జీఁకట్లు దే

శత్యాగంబుగఁ బాసెఁ దమ్ములు వికాసం బొందఁ బూర్వాద్రి నా

దిత్యుం డుద్ధతుఁ డయ్యెఁ గుంకుమగతిం దేజంబు రాజిల్లగఁ. ర౮

క. పక్షులు వలుకుచుఁ దమతమ, పక్షము లగువానిఁ గూడి బాలార్తురుచిం
బక్షంబులుకెంపడరగఁ, బక్షీంద్రుని పిల్ల లనగఁ బాటం దొడఁగె. ర౯

ఉ. అప్పుడు విక్రమార్కుఁడు ప్రయాసము పుట్టఁగఁ దోఁకవట్టి తా

నెప్పటి యట్ల పూనికొని యెత్తఁగ ధేనువు లేవకున్న నే

చొప్పు నెఱుంగ లేక యిది చూడఁగ సన్నము చాలవ్రేగు నా

కప్పరమేళుఁ డిచ్చిన మహాబల †షెక్తడ స్రుక్తై నక్రటా. ౧౦

ఉ. కొమ్ములు పట్టి యెత్తఁ బధికుం డొకఁ డైనను గల్గఁ డిట్టి ఘో

రమ్మగుకానలోపల నరప్రసరం బది యెట్లు గల్గు నా

యిమ్ముల యత్న మేల ఫలియించుఁ బురాకృతవృత్తి నైన భా

గ్యమ్మునఁ గాక యంచు మదిఁ గందుచు ముందఱఁ బాటఁ జూచినఁ. ౧౧

సీ. ‡గజములం తేసి మృగంబులఁ జెండాడుగోరు లఁకుశముల కొలఁదిమీఱఁ

జాటలు తనచేతఁ జచ్చినజీవుల లైకబాట్టులక్రియ సక్తజముగఁ

న్మోక్షపెట్టనఁ బ్రజ నుర్విఁ గూలఁగఁజేయు కాలదఁడాకృతి వాల మెసఁగ

మదిఁ గ్రోధవహ్నికి మొదలైన నివ్వలపెంపునఁ గన్నుల †కెంపు గదుర

*కట్టిడించి, ధేనుడించి. †మిక్తడ. ‡గజములయంతమ్ముగ. †కెంపు జేర.

బ్రహ్మతపీరసము పట్టినకడవనాఁ, దవరు రాద్రసము ధాన యగుచు
 నవని ¹ప్రింగుమాడ్చి నాపులించెనుమహా, వ్యాఘ్రమొకటి కానవచ్చె నెదుట.
 క. కని దీని సత్త దోడ్పడు, మరుజుని దలఁపంగఁ బనులమారియె వచ్చె
 న్నును గండమాలమీఁదను, మొనకురుపుం బుట్టె నన్నమోసంబాయె.
 చ. ఇది కడు దుస్తరం బనుచు నెంతయు నాతురుఁ డైన సంతలోఁ
 డైదరక బంటుమీఁదఁ బరజించుచు డగ్గలుశూరుకై వడిం
 బదములచప్పు డేర్పడని బాగునఁ బొంచి చలించి వాలమున్
 వదనమ్ము చేయి నెత్తుకొని వ్యాఘ్రము వైఁబడియె గడిదిగన్. గీర
 క. పడు నెడ నడ్డముసొచ్చిన, పుడమివిభు గదిమి మెడమభుజ మడిచెఁ దనుం
 బాడగనియఁబాడుచుఁజెరిగియు, జడియఁదనుచుఁబాగడిచేతఁజఱచినమ్మాడ్చి.
 గీ. పెడమరించి యతనిఁ దొడరక యాపులి, మిత్తిధంగిఁ గుట్టిమీఁది కుటికి
 మును దిలీపుఁ డిష్టముగఁ గాచునందిని, నెగసిపట్టు నామ్మగేద్రుకరణి. గీ.౬
 క. ఉటికిన నాపులితల దెగ, నఱకినఁ బులి మాయ మైన నభమున సుర ల
 త్తటి మెచ్చి పుష్పవర్షము, తఱచుగఁ గురియించి రథయ దాయకుమీఁదన్.
 చ. అవనివరుండు నెమ్మనమునం దలివిస్తయ మంద న్నొక్క లా
 భువమున లేచి పల్వలము గ్రక్కున వెల్వడి కుట్టి లోచనో
 త్సవమగు దివ్యభావమున సన్నిధి గైకొని యేచు గామధే
 నువ నిను మెచ్చితి న్నడికి నూల్చానునిష్టము వేడు నాపుడున్. గీ.౭
 క. తద్భావణమున మదిఁ గడు, నద్భుతముఁ బ్రియంబునిగుడ నాతఁడుసురసం
 పద్యోగభాగ్యనిధి యని, సద్భావముతోడ మిగుల సన్నతుఁ డగుచున్.
 క. అమృతాహారలు నసురులు, నమృతంబువకై మహాప్రయాసముతో న
 య్యమృతాంభోనిధి దరుచఁగ, వమృతము నీయాద కలుగ నటఁ బుట్టితివే.
 క. పుట్టినయి ల్లంబుధి తోఁ, బుట్టువు లమృతేంద్రు²కల్పభూజము లనియ
 పుట్టున నూరక మనఁగా, నిట్టి విరోధాబు నీకు నేలా కలిగెన్. గీ.౮
 గీ. తల్లి యింతకును గతం బేమి తెలియఁగా, నానతీయవలయు ననుచు మ్రొక్కి
 నిలిచి యున్న సుధభి నృపవర్యుఁ దనపుత్రు, రీతి మిగుల నాదరించి పలికె.
 సీ. పురుహూతుఁ డొకనాఁడు గురువాదిగాఁగల విబుధసంఘంబు సేవింపుచుండ
 నూర్వశియునురంభయునుమంజు ఘోషయు నాతిలో త్తమయును నామ్మతాచి

¹నవని బీటకట్టి యాపులించెను. ²గురియంజేసి రథయ దాయకునిపై శక్తన్. ³కల్ప
 భూజులచే, పట్టుకురలోకమనఁగా.

ప్రియదర్శనయు సుకేశీయును మేనకయునా నెనమండ్రుచివ్యనాయికలుగొలువ
గరుడగంధర్వకిన్నరపన్నగేంద్రులు తమనియమంబులు తగభజింప
వసువులును దుద్రులు భయపార్శ్వముల నుండ
సిద్ధులెనిమిది తనపొంతఁ జేరి నిలువఁ
దుంబురుఁడు నారదుఁడును బ్రస్తుతులు సేయ
నధికసంపదఁ గొలుపున్నయవసరమున.

• ౬౩

శా. పర్యాయప్రకృతప్రసంగముల సంభాషించుచో దేవతా
చార్యుం డోసకలజ్ఞ నారదమునీశా నేటికాలంబునం
గార్యాకార్యనిచారముం గృపణరక్షాదక్షతత్వంబు నొ
దార్యంబుఁ ఘనధైర్యముం గలిగి యేధాత్రీశుఁ డొప్పుక భువి.

౬౪

మ. అనిన న్నారదుఁ డోసుపర్వకులవంద్యా యిప్పు డుర్వీస్థలి
న్మజాధీశులు లెక్కమీఱఁ గల రేక్షాపాలురుఁ దీనపా
లనధైర్యంబున లావున నివృతరణోత్సాహంబున నిష్క్రమా
ర్థునిసాదృశ్యము నొందలే రతనిఁ బేర్చొన్న నృభోదర్శముల్.

౬౫

చ. అని పలుకంగఁ దావిని మహాసనసంస్థితుఁ డైన పాకశా
సనుఁ డతివిస్తయంబుఁ గడుసంతసముం బొడమంగ సమ్ముఖం
బున నిలుచున్న నన్నుఁ గని పూని ధరిత్రికిఁ బొమ్ము విక్రమా
ర్థునిసుగుణమ్ము లేర్పటుచూపము గైకొనుమంచుఁ బంచినక.

౬౬

ఉ నే నిట వచ్చి యిచ్చటికి నీవును రాఁగల వంచు దుర్బలం
బైన గవాకృతిన్నిలుచునంతట వచ్చితి వింద్రమాయ న
వ్యానయు గాలియుం గలిగె వ్యాప్తము వైబడుటయ్యె నన్నియు
*స్తానవనాథ యిన్నిటికి మానుగ నోర్చితి గాన మెచ్చితి.

౬౭

ఉ. నావును సమ్మదం బతిఘనంబుగఁ బొంగి యవంతినాథుఁ డో
దేవి భవద్విలోకనము దివ్యపదస్థితికారణంబు నా
దైవము గల్గెఁ జాలు వివిధుబగుసంపద నీశుభానుకం
పావిభవంబునం గలదు భవ్యుడ నైతి నటంచు మ్రొక్కినక.

౬౮

శా. ఊరేణినాయక నేటి మెచ్చునకు నీ సాష్టాతిఁ గైకొమ్ము గీ
ర్వాణాధీశుఁడుఁ బొందలేని శుభము ల్పొపించు నీకంచు న

- క్షీణోల్లాసముతోడ వచ్చు సురభిం జేపట్టి దీనాతుర
త్రాణానక్తుఁ డతండు క్రమ్మటి మహాతానిహంబుతో వచ్చుచున్. ౬౯
- ఉ. అంపెలు గట్టి చేత నొకయప్పి ధరించుచు నెత్తిపెండ్రుక
త్పంపల వ్రేలఁగా ముదిమి జీవనరంబులు తక్కినుక్కి యా
కంపిత మైనవక్ష మనుకంపకు హేతువుగాఁగఁ బ్రార్థనా
లంపటఁ డయ్య మేనికి బలం బొడఁగూడమిఁ గుందువిపునిన్. ౭౦
- చ. కనుఁగొని యేల కుందెదపు కారణ మే మిది చెప్పు మన్న నో
యనఘ మహాదరిద్రుఁడ ననల్పకుటుంబికుఁడ నివసప్తజీ
వనుఁడను జావఁగోరి యిట వచ్చితి దేమని చెప్పు నావుఁడు
స్థనమున నిట్టితెం పుడుగుమా యని రాజు కృపార్ద్రచిత్తుఁడై. ౭౧
- క. నేవేడినకోరుకు లివి, గా వనఁగారాదు గానఁ గారుణ్యముతో
నీవిపుని రక్షింపను, దేవీ పొమ్మనుచుఁ గామధేనువు నిచ్చున్. ౭౨
- ఉ. ఇచ్చి నభిఃస్థలంబున సురేశ్వరుఁ డాదిగ దేవసంఘము
త్తైచ్చుఁగఁ దొంటిమార్గమున మ్మికిలి వేడుకతో నవంతికి
న్వచ్చె నృపాలుఁ డిట్టి గుణవైభవ మింకిటఁ గల్గెనేని నీ
విచ్చట వచ్చు టొప్పు మనుజేశ్వర యుక్తము నీ వెఱుంగవే. ౭౩
- క. నావుడు విని యజ్ఞయినీ, భూవల్లభునద్గుణములు పొగడుచు హితులన్
సేవకుల వీడుకొని భో, జావనివల్లభుఁడు నిజగృహంబున కరిగెన్. ౭౪
- వ. మఱియును గతిపయదినంబులు జరిగిన. ౭౫

— ౧ ఇరువదియేడవభావకథ —

- క. అక్రూరవరదు రణరంగక్రీ డాశమితవిమతుఁ గమలారమణుం
జక్రీశ్వరవర్యంకుని, జక్రాయుధభరణు దుగ్ధసాగరశాయిన్. ౭౬
- మ. అతితాత్పర్యమునం దలంచుచు నిలింపాధీశభద్రాసన
స్థితకై సంపద పెంపుమీఱఁగఁ గృతాశీర్వాదభూనిర్జరా
న్వితుఁడై భోజవిభుండు డగ్గఱునెడ నీవ్రించుచు న్నప్తవిం
శతమద్వారము నొద్ద బొమ్మ సుజనాశ్చర్యంబుగా నిట్లనున్. ౭౭
- ఉ. పూతచరిత్ర సాహసవిభూషణు బోలఁ జరించుచోట దుః
ఖాతురుఁ డైనవాఁడు తనకబ్బినయీగికిఁ బాత్రుఁ డంచు నే
జాతివిభేదము స్థణవిచారము సేయక యిచ్చునట్టి యా
దాతృగుణంబులేక వసుధావర నీ కిది యెక్కుశక్యమే. ౭౮

- కా. పాత్రాపాత్రవివేక మంచు ధనలోభం బెక్కుడంజేయు నీ
 ధాత్రి న్నీతులు గల్గుగాక ఘనచింతాఖిన్నుఁ డౌవాఁడె న
 త్పాత్రం డంచు నెఱుంగుటొప్పు ననుచుం దత్తాలదానంబుల
 స్థిత్రత్వంబు వహించు సర్వజనులు నైచ్చుంగ వాఁ డెల్లెడఁగ. ౭౯
- మ. వివరింతు న్విను తద్గుణంబు లఖిలోర్వినాథసంసేవునఁ డ
 య్యవసీపాలకుఁ డ్చొక్కరుండ పరదేశాలోకనాసక్తి యు
 త్సవమై సొంపు నటంపఁ గ్రుమ్మరుచుఁ బ్రాసాదోజ్జ్వలం బైన చం
 ద్రవతీమర్గము గాంచెఁ *గాంచి కెనయై రాజిల్లుచు న్నుండఁగఁగ. ౮౦
- ఉ. ఆపుర మద్రిమిఁద వివిధావరణంబు ననేకలోకసం
 దీపితమధ్యమం బనుగతిప్రకటికృతసోమసూర్యవీ
 థీపరిణాహరమ్యము నతిస్థిరభూభృదుపాశ్రయంబునై
 శ్రీపతియాజ్ఞానుండు నది రెండవయబ్జభవాండమోయనఁగ. ౮౧
- ఉ. ఆనగరంబు సొచ్చి నవహర్త్యనిరంతరమ్యవాటికం
 బై నవణిక్పథంబున ననంతసువస్తుసమూహదర్శనే
 చ్ఛానిరతిం జరించి మణిసంఘటితంబగు న్నొక్కదేవతా
 స్థానముఁ జేరి భిక్షుకువిధంబున నచ్చట విశ్రమింపఁగఁగ. ౮౨
- సీ. చెంగావి వలివెంబుఁ జెలువార ధరియించి దలముగామేన గంధంబుఁ బూసి
 తిలకంబు కస్తూరిఁ దీర్చి బాదులఁ గలిగొట్టలఁ బొడవుగాఁ గొప్పువెట్టి
 కందుదుప్పటిగప్పి యందియ డాకాలఁ గీలించి పువ్వులకోల వట్టి
 నిద్దమా కుచ్చుల †యుద్దాలు కిఱ్ఱిని మ్రోయఁగా నల్లాసమునఁ జెలంగి
 వలువు రేవురుసంగడీలెలవి తోడఁ, బోఁకలాకులు ‡నొడిలోనఁబోసికొనుచు
 బాణతనముననట్టహాసముఁలనొలయఁ, బెచ్చురేగుచుఁగొలువఁగావచ్చెనొకఁడు.
- క. వచ్చి గుడిసొచ్చి యందఱు, దిచ్చులు తనలిండికొఱకు ¹దీపులువెట్టఁ
 మెచ్చుచు వేడకయాటల, నచ్చోటం బ్రొద్దువుచ్చి యల్లన మగిడఁగ. ౮౪
- క. మఱునాఁడు పెదవు లెండఁగ, నెటిచెడి వడనంబు వాడ ²నిస్సత్వముతో
 గుఱుగోచి గట్టకొని క్రమ్ముట వచ్చెన్వాడు దుఃఖమలినాకృతి మ్రో. ౮౫

* గాంచికి గమత్వంబై వెలుంగొడఁగఁగ - గాంచికి సమానంబై వెలుం - † ఉద్దాలు -
 చెప్పులు. ఉద్దాలు మ్రోయఁగా నల్లాసమున జొక్కి యొయ్యి జేరి - ‡ నోటిలోబోసికొనుచు.
¹దీపులువెట్టన్. ²సీచత్వముతో.

- గీ. వచ్చి వెచ్చనూర్చి యచ్చోటఁ గూర్చున్న, వానిఁ జూచి మనుజవల్లభుండు
నీవు నిన్న రమ్య మావేషమున వచ్చి, నేఁ డి లేల వచ్చినాడె వనిన.౮౬
- సీ. చెప్పిన దీన నే సిద్ధియా న ట్లయ్యు నడిగిన నాకిది యడఁపనేల
మేటి జూదరి యన వాటమా తివుటమై నాడుచుండుదు నే నహర్నిశంబు
దృష్టియేమటక ¹నందియు జోగరంబును దిగయును గాళనాఁ దేటపడిన
యచ్చులలోన నే యచ్చెనఁ గైకొని మాటలాడిన యట్ల వేటుగలుగఁ
దలఁపుగతి వచ్చుఁగోరినదాయమనఁగ ², శకునిజూదముపీయిచ్చొకటియనఁగ
గెలుపునాదిగ నొడ్డుదు గిలుబనేర్చి, యెల్లపిడికిళ్ళు విడిపించియేనకొందు.
- క. ధనము గలుగఁ జూచి తమకంబు పుట్టించి, మొదల గెల్వనిచ్చి పిదపగెలిచి
నలుపు రాననంగ బలవంతు నైనను, నిలువనాఁగికొందు ³ నిమిషమునను.
- క. చతురంగంబున నే నతి, చతురుడఁ గరితురగమంత్రిశకటభటప్ర
⁴స్థితి పరహస్తము సేయుదు, క్షితి మెచ్చఁగ రాజ బంటుచేఁ గట్టింతుఁ.
- క. ఎక్కడఁ గోరిన దాయము, లెక్కువతక్కువలు గాక యేతేరంగా
నైకటి నెత్తమ్మున గొ, మైకటియును నాడ నేన యైకటిఁ జమ్మా. ౯౦
- క. తగులు విరి యైనఁ గడుమెచ్చుగ నాడుదుఁ బులుల మూటజూదంబులలో
మిగులఁగ నేర్పరిబాగిడి, తిగుటఁసాగటాల నే నతిప్రాధుండఁ. ౯౧
- ఉ. మేదిని నిట్లు జాణలకు మెచ్చగు నాటలు నేర్పువారికే
నాది యనంగ నొప్పుచు నహంకృతి నిప్పుడు దక్కునాడి యా
జూదమునందుఁ జిక్కి విరసు ల్నును నవ్వఁగ మేనివజ్రభూ
షాదిసువస్తువు లైలిచినాతని కిచ్చి వివర్ణ మొందితిఁ. ౯౨
- ఉ. దైవబలంబు లేమి గతి దప్పిన సర్థము గోలుపోయితి
న్నావుడు బుద్ధిగా దని మనంబున కింపు జనింపఁ జేయ ను
రీతివరుఁ డిట్లను నివనుము వీటేడిచేతలు మాను మేదినిఁ
దేవతల నృజింపు సుగతిస్థితులొక్కట నీకుఁ జేకులు. ౯౩
- క. †ధనమును సత్యము శౌచం, బును నాదిగఁ గోలుపోవు భువిదుర్వ్యసనం
బని యెన్నఁబడ్డ జూదమ్మున బ్రంగుడు వంగుడౌటఁ బొందిది యగునే. ౯౪

¹నందియు జాగరంబును దిగయునుగరయునా-నంటయు జాగరంబును దిగయుగరము నై
దింటపడిన. ²దాయమేసి. ³నాచికొందు ⁴స్థితిపరహస్తము- †ధనము యశమును సత్యంబును...
బ్రంగుడుబ్రంగుడౌట-బ్రంగుడు మగ్గుడౌట.

క. జూదమున నలుండుచెడియెను, జూదంబున నట్టిధర్మజుండును జెడియెన్
*జూదమున ధాతువాదము, వాదంబునఁ దొడరఁ జేటవశ్యము గలుగున్.

ఉ. హితుని తెలుంగునన్ హితము నిష్ప్రమఁ జేకుట బుద్ధి చెప్పితి
న్నతిఁ బరికించి దుర్వ్యసనమగుండవై చెడకుంటి వేని ను
స్థితి యొనగూడు లోకమునఁ దేకువయుం జెడకుండు నన్న నా
†కితవవరుండు నవ్వి యదిగేలిగఁ జేయుచు బల్లఁ బ్రాధుండై. ౯౬

గీ. ద్యూతకేళిరసము త్రోవ యెటుంగక, పలికె దీవు పెడఁగుభావమునను
‡వలనుగల్గి వాడఁ జెలమనీరునుమ్మాడి, దీన నర్థ మొదవుతెరువు పుట్టు.

క. ధనలాభంబుఁ బురాణము, వినికియు వాద్యంబు యోగఃపద్యయు శాస్త్రం
బును సంగీతముఁ గావ్యం, బును నాటకములును జూదమున కెనయగునే.

క. గెలుపుతమకమునఁ జిత్తం, బలరంగఁ గపటజూద మాడక యెవ్వం
డలసుఁ డయి చనియె భువి ని, స్ఫులజన్ముండు వాఁడెకాఁడె పసరముభంగిన్.

క. †ఒకరూక వట్టి పదివే, లకు నొడ్డుచు నాడినట్టిలాభము గరద
ప్పకయిత్తురుఁ గొంద్రనువరు, లకటా జూదంబులోన ననృతము గలదే. ౧౦౦

ఉ. ఆట జయంబుఁజేకొనిన నర్థము చేకుట దాన మేటిగా²
నోటమిఁ జిక్కి ద్రవ్య మిడనోపని పేదల కడ్డమాచు మా
తాట భజింప ధర్మ మగు నంతన మోక్షము గల్గుఁ గావునం
దోటికిఁ జూచువార లిది దుర్వ్యసనం బన నత్తువచ్చునే. ౧౦౧

ఉ. హితభావంబున బుద్ధి చెప్పితివి నాకిష్టంబుగా చాట సం
తతము న్సంతసమందఁ జేయు నొకచో దైవంబు దప్పించినన్
మతి వేటొండుల కెప్పునే ధనము సంపాదించె బూర్వంబున
న్నతిమంతుం డనురాజు బుద్ధిఁ జని సన్మానంబుతో నుండెనే. ౧౦౨

ఉ. నావుడుఁ ద త్రావివరణంబునకుం జెవి యాని భూవరుం
డావిధ మేర్పడం దెలుపు మన్న దురోదరశీలుఁ డిట్లున్
దేవసమానుడైన జయదేవుండు నా ధరయేలుచుండె ర
త్నావళిసంజ్ఞ నొప్పిన మహానగరంబున ధర్మశాలి యై. ౧౦౩

* జూదమునం బాఠబూసడవాదంబున- † కితివరుండల్లనవ్వి- ‡ వలనుగల్గియాడ- 1 ఒక
మాడఁట్టి... సెరదప్పక- గొండ్రెండలు, గాండ్రెండలు- 2 దానగామమా- దానదానగాడు
పేరోటమి.

- చ. అతనికిఁ గాంతిరేఖ యనునంగనకుం బ్రథమాంశగణ్యుఁ డౌ
 సుతుఁ డుదయించి బాలుఁ డగుచు న్నయశాస్త్రము లాగమంబులుం
 గృతులుఁ బఠించి యోగములకీ లొకయింత యెఱింగి సర్వస
 మ్మతమగు నేర్పుకల్గి మతియంతుఁడునాఁ బరఁగెం బురంబునన్. ౧౦౮
- మ. అతికాలంబునఁ బెద్దయై నృపుఁడు పుణ్యారణ్యవాసంబు ప్ర
 స్తుతమైన న్నయభూషణుఁ డను నమాత్యుం బిల్చి తత్సమ్మతి
 న్సుతునిం బట్టము గట్టి యేగె నట నస్తోక ప్రభావాఘ్యుఁ డౌ
 . మతిమంతుఁ డిల యేలుచుండెఁ దనసామ్రాజ్యంబు పూజ్యంబుగన్. ౧౦౯
- క. రత్నాకరమేఖలఁ దన, పత్నిగఁ జేపట్టి సుగుణబంధురఁ డనఁగా
 రత్నావళిలో నాయక, రత్నంబై తేజరిల్లెఁ బ్రజ రంజిల్లన్. ౧౧౦
- క. రేలు నిగూఢాకృతితో, వాలు సహాయముగ లోకవార్తలుఁ గీడు
 న్నేలుచు నరయుచుఁ దిరుగఁగ, బాలుని నొకనాఁడు నుంత్రిప్రార్థనచేసెన్. ౧౧౧
- క. మేదినిలో నీనడవడి, యాదిన్మపాలకులచరిత మైనది నాకుం
 గాదనరా దొకగతి నిది, గాదనియెద న్నా నొండుగాఁ దలఁచకుమీ. ౧౧౨
- గీ. నేఁడు చెప్పనలసి నృపుడు నీజాతక, మడుగునాఁడు బుధుల కడను వింటి
 వినుము మొదలియంశమునఁ బుట్టినాఁడవు, చోరశిక్ష నిన్ను సోకుననిరి. ౧౧౩
- క. రజనిసమయములఁదిరుగకు, సుజనులతోఁ బొత్తునేయు సోమక శాంకు
 నృజియింపుము హితులను మముఁ, బ్రజలను జేపట్టమిదియ ప్రార్థనమాకున్. ౧౧౪
- గీ. అనుడు బాలన్మపతి యాఁగాకయనియొండు, బుద్ధిఁజూచి బ్రదుకుపొందుగాదు
 గామకోపలోభగర్వమత్సరమోహ, ములనెకాని *రాజ్యబలముగొనదు. ౧౧౫
- క. కామక్రోధాదులు ని, స్సీమయుగా విడువకున్నఁ జేబగు నొకచో
 నే మునినై యుండఁగ మఱి, నామీఁదను జోరదండనం బేల యగున్. ౧౧౬
- మ. ఇది తప్పంజను టొప్పనంచు నడురే యేకాకియై యేగి భూ
 తదయాభుం డనుమానిచేత శుభతత్వజ్ఞానుఁడై యంబికా
 స్పదమధ్యంబునఁ బెక్కునాళ్లు పవనాభ్యాసంబుతో నుండె ను
 స్పదసారంగకురంగసంఘపరిగణ్యంజానరణ్యం బులోన్. ౧౧౭
- క. పోడిమి చెడియును దనమది, వాఁడిమి చెడనీక లబ్ధవై రాగ్యుండై
 వాఁడతినియమంబునఁబదు, †మూఁడేడులదాఁక ధ్యానముననుండంగన్. ౧౧౮

- మ. ఒకనాఁ డేగురుదొంగ లంతిరమునం దొప్పారు మందారనా
మకమా దుర్గము లీల నేలుచు మహాత్మ్యాపాలుఁడౌ జీవర
క్షకుకన్యానదనంబు కన్న మిడువాంఛన్ వచ్చి యద్దేవి క
త్యకల కం బగుభక్తిభావమున సాష్టాంగంబుగా మ్రొక్కుచున్. ౧౧౧
- క. లోకేశ్వరి నీకృప నీ, య్దాకాతుని కూతురుగ ప్రకాశినిసాము
ల్లాకబ్బిన నాదలరెఱు, నాకల్పము నీకు నిచ్చి యిరెదము చుమీ. ౧౧౨
- క. అని కానికె మైకొని చన, దిననాఘండు గ్రుక్కె దరుము దిక్కుల నిండెన్
జనులు పరులుషిగి రారెకు, లరువరులై తిరుగఁ జొచ్చి రానగరములోన్.
- మత్తకోకిల. గాలిచీరయు నొల్లిబూడిద గ్రద్దగోరుచు గొంకియు
గోలయు న్వెలుగాచ్చుపురులక్రోవి మూడులబాతియున్
మైలమందుల కొయ్య కత్తెర మాటుగన్నపుంగ త్రియు
న్నీదిండులు నల్లపూతయు నేర్పుతోడుగ న్నుచ్చులు. ౧౧౪
- క. చప్పల్లాంచుచుఁ దను, చప్పల్లేడఁచుచుచు జొచ్చి సందులలోనం
జొప్పెఱుంగకుండ * నేగుచు, తెప్పలుచూటైనదాఁగురింపుచుఁబురిలోన్
- గీ. ఊలుకు వ్రుగ్గునంత నొకచోట మ్రొద్దుల, యల్లుమెదలకుండి † యన్నకదువు
కొదవియంతనంత గొదుగుచు లోపలి, మెలఁకు వగసి ‡ కోటచులుకదాటి.
- గీ. పాలె మున్నవారిపై నొల్లిబూడిద, మందు చల్లి పెద్ద మగులు కొంత
కూలఁ ద్రవ్వి రాచకూతురుండెడిమేడ, కత్తిరించినట్లు గంటువెట్టి. ౧౨౧
- క. తొడిదొడిఁ గ్రోవులపువ్వుల, విడిచి దివియ లార్చి గంటి వెలుఁ గాలోనం
బడకుండఁ జెలులుమాటఁగ, నొడయని క్రియచులుకు లేకయొకరుఁడుసాచ్చెన్.
- గీ. అచట నూర్పులరసి యాబాల నిద్రించు, తెఱిఁగియొయ్య దాయనేగి వాఁగు
మీలఁ బుడికివట్టు జాలరికై వడిఁ, బుడికి పుచ్చుకొనియెఁ దొడవులెల్ల. ౧౨౩
- సీ. అన్నియు నొలకు నందిచ్చునప్పుడు ముచు స్వయంవరమున కనుచు దాచి
దండియపై నిడ్ల తపనీయమాలిక భుజము సోకిన దానిఁ బుచ్చుకొనుచుఁ
గన్నంబు వెడలి సంగడికాండ్రఁ గూడిన నందఱు నుల్లాస మతిశయిల్లి
దుర్గంబు వెలువడి దూరస్థలంబున సొమ్ముల తరబడి చూచునపుడు
వెనుకఁబురములోనఘనముగాఁతయ్యె, నారెకులునుదివియ లందికొనుచుఁ
గల్గవుటె ననుచు నెల్లదిక్కుల జాడ, లరయఁ జొచ్చి రెరివిహస్తులగుచు.

* నీగుచు † యన్నకరపుగదిలి- యంకశేచి- ‡ కోటచులుకదాటి- 1 కాలమాటుగ- చెయ్యి
మాటిడి 2 రతిభయార్తులగుచు.

క. ఆకలకలమున నిలువక, యాకులులై వసిడిపేరె యధికం బరుచున్
లోకేశ్వరికై గుడియా, వాకిటఁ బాటుచును లోనవైచిరి మ్రుచ్చుల్.

క. ఆవసిడిపేరు గుడిలోఁ, దాపసుఁడై నిష్ఠ నున్న ధగణీపతికం
లోపాంతంబునఁ దగిలె, బాపంగారానికర్తబుధముభంగిన్.

౧౨౬

చ. తలవరు లంతలోఁ బ్రతిపదంబుచు జాడలు వట్టి వచ్చుచున్
బలబలఁ దెల్లవాట గుడిప్రాంతము డగ్గటి యుతలోన ని
*శ్వలనిజగాత్రుఁడై నియమసంస్థితుఁడౌ మతిమూతుఁడేరి త
ద్గళమున ప్రేలుచున్న నవకాంచనమాలికఁ గాంచి యుగ్రులై.

౧౨౭

ఉ. మ్రుచ్చిలి రాచసొమ్ములిది ముచ్చుగ నన్నియుఁ దెచ్చి మానివై
యిచ్చట నున్నఁ బోవిడుతుమే వెనఁ జెప్పయు లోడిదొంగ లిం
కెచ్చట నున్నవార లని యిడిచి చేతులు గట్టి మోఁడుచుం
దెచ్చి కడంకతో వసుమతీపతిమందఱఁ జెట్టి రాతనిన్.

౧౨౮

సీ. జీవరక్షకుఁడను నీవు జీవంబు వోనాడక చెప్పురా లోడివారి
నెక్కడనుంచితి తక్కినసొమ్ములు తెచ్చుని కొట్టించి ధృతి యడంచి
యొకయు తరంబు నీయకయున్నఁజంపింపఁగడఁగియుఁ దనపేరికడిమిదలఁచి
†కోపించి కాల్పేయిగోయించి వెడలింపె నాలోననొకవైశ్యుఁడతని బ్రోవఁ
గరుణ నుడుకునూనె గాపించి వగయార్చి, కూడునీళ్లు నొసఁగి వాడుఁడేర్చి
పాటిగుడిసెయొక్కచోటఁ గట్టించి యం, మనిచి దినమునరయుచున్నవతఁడు.

క. †తనజన్మఫలము దప్పునె, తను వెడలినరొండైననఁ దప్పుదు నేఁడీ
యనుభవమునఁ దీర్చెదనని, మనమునఁ దలపోసి యాత్మమరణంబుడిగెన్.

శా. ఆవైశ్యోత్తము ప్రోపునన్ బ్రదికి పుష్టాకారుఁడై రాత్రి నా
నావైచిత్రి ననేకరాగముల గానం బింపుగాఁ జేయఁగా
దేవశ్రీక్రియ మేడనున్న నృపపుత్రీరత్న మాలించి కా
మావేకంబు భజించి దాది నటకుం బ్రార్థింపఁ బుత్రైందినన్.

౧౩౦

సీ. అది వచ్చి యాతని యాకార మీక్షించి మది రోసి క్రమ్మట నుదతిఁజేరి
యిలఁగల రాజపుత్రుల నెల్ల మెచ్చకయుండి నీ విప్పు డామొండివానిఁ

* శ్వలమునవేమయోగమున సంస్థితు † గొంచుచు నతనికాలంజేయు గోయించ—
రోజుచునతనికాలంజేయి. ‡ జననఫలముదప్పునె యీ- †బ్రార్థించి—న్నర్థించి.

దెప్పుని పుచ్చితి కొమ్మ నీ వెటుంగవు నగుంబాటు గాకున్న జగములోన
ననవుడు నమ్మక యాబాల తానభిసారికాకృతి గూఢచారి యగుచు
వచ్చి చూచి దుఃఖవహ్నిచే గ్రాగుచు, దెలిసి సెడక దేహదీప్తి మెఱచు
నటకంబడిన పసిడితెఱంగున నున్నయా, ధీరచిత్తుని జయదేవసుతుని.

క. చూచి తను మఱచి వైఁబడఁ, జూచిర నాదాది నిలిపి ఖోణీపతికిఁ
నీచందము చెప్పి తదా, శ్లోచితగతి నితనిఁ గూఢ టాప్పఁ గృతాంగి.

ప. అదియునుం గాక. ౧౩౪

క. మును నీవు స్వయంవరమున, కని డాచిన కనకమాలికాభరణం బీ
తని ముట్టి వచ్చెఁ గావున, నొనరినపతి యిరండె కాంగ నొప్పుం బడమా.

చ. అని మగిడించినం దిరిగి యంతిపురంబునకేగి మీనకే
తనుఁ డభిమానముం దగవుఁ దాల్చియు సిగ్గు నడంపఁ దెంపునకా
జనకుని వేడి నీవు ననుఁ జూపిపాపము నొందువాడ వీ
పని కెడచేసితే ననుచుఁ *బ్రాశ్నన యేర్పడఁ జేసి మ్రొక్కినకా. ౧౩౫

మ. లకటా పేరును బెంపు సొంపు నతిరమ్యాకారముం గల్గువా
నికి నే నిచ్చెద నంచు గారవముతో నిన్నుంప నీ విట్లు పం
శకశంకం బొనరించి తీర్చ మొద లెంచం గోర వీమొడివా
నికి మోహించితి మాకుఁ జిచ్చిడితివో నీవేల మేమేటికికా. ౧౩౬

క. అని పదరు టియ్యుకోలుగఁ, జని సఖులును దాను వెఱపు నమయించి ప్రకా
శిని మతిమృతుని దోడ్చొని, తనమేడకుఁ †దెచ్చెఁ బ్రజలు దను నవ్వంగకా.

గీ. తెచ్చి జలకమార్చి దివ్యాంబరంబులు, గట్టనిచ్చి మంచిగండ మలఁది
యిష్టభోజనమునఁ దుప్పి గావించి యా, కొమ్మ తన్ను నతనిసొమ్ముఁ జేసె.

ప. అంత. ౧౪౦

క. వెఱ పుడిగి యతఁడురతికళ, లెఱుకపడంబాదలుతివుటహృదయముగరంగకా
నటకంబడియును జనిగల, చెఱకుక్రియం దీపులుట్టఁ జెలువం గలసెన్.

ప. ఇట్లు కలసి సతిపతు లుండునంత. ౧౪౧

క. ఒకనాటిరాత్రి తేజః, ప్రకటాకృతు లిద్ద అనిలపథమున డిగి మే
డకు వచ్చి నిలిచి రాబా, లికవతి పానుపుననుండి లేచి తలంగన్. ౧౪౩

సీ. నిలిచిన వారి యుజ్జ్వల దివ్యతేజంబు చూచి దిగ్గనఁ దాను లేచి యచట
నిద్దఱఁ గూర్చుండ నిడి యర్చనము లిచ్చి యేల విచ్చేసితి *రెవ్వ రనుడుఁ
గార్థంబు నాచేతఘటియించు విఘటించు నీ పెంతతా నెంతనిబుపుమనుచుఁ
గలహంబు బుద్ధికిఁ గర్తృంబునకు నైన నింద్రుండు మాన్పించియిటకుఁబుచ్చె
నీవు నిర్ణయింపు దేవేంద్రనానతిం, ద్రోవరాదు శిక్షితుండ వీవు
బుద్ధిఘనమొ కర్తృము ఘనంబొ చెప్పమా, యేను బుద్ధిఁ గర్తృమీతఁ డనిన.
వ. అతఁడు విని బుద్ధికర్తృంబుల కిట్లనియె. ౧౦౪

ఉ. ఎంతటివాడ నేను దివిజేంద్రనియానతి నన్నుఁగూర్చి మీ
యంతటివారువచ్చినఁ గృతార్థుడ నైతి ఫలానువృత్తి మీ
పంతము మీరెఱుంగరె శుభం బశుభంబును గూడి చేయుచోఁ
గొంతయుఁ గీడు లే దుభయకూటము గాదె ఫలంబు పట్టునఁ. ౧౦౫

గీ. బుద్ధిదేవి నీవు పొందుగా నిలువక, కర్తృఫలము లెట్లు గదియు నైనఁ
దండ్రి కర్తృ మీవు తనయవు మీతండ్రి, యెక్కుడైన నీకు నేమికోఱత.

క. దుర్మార్గునకును బుద్ధి స, ధర్మనకును విధికృతంబు తప్పదు “బుద్ధిః
కర్తానుసారిణీ” యను, మర్తము చెప్పదురు నీకు మఱియొక తెరువా !

క. మును బుద్ధి ద్రోవఁజాలని, నను దృష్టాంతముగ నమర నాయకుఁ డిటకుం
బనిచె ననుఁ జూడ జగడము, పనిలే దని యొడఁబడంగఁ బలికి వినతుఁ డై.

ఉ. చే టటుదప్ప లక్ష్మి నిరసించి వనంబున మానినైనచో
నాటునఁ గాలుఁ జేయఁ జనునాపదఁ బ్రాణము తీపినుంట నీ
జోటియు పెంట వచ్చుటయుఁ జూడ నయుక్తము లైన వింక నే
పాటులఁ బెట్టఁ జూచెదవొ బాపు, విధి ! నిను మీఱ వచ్చునే. ౧౦౬

చ. అని వినయొకిగాఁ బలికినంతనె కర్తృము బుద్ధియుం గడం
కను చెరువేది మాకనుచుఁ గైకొని యొక్కటి యాచు నిర్ణయం
బునకుఁ బణంబుగాఁ గడుఁ బ్ర మోదముతో నమృతంబు దెచ్చి పో
సిన సతికాంతిగా నతని చేయును గాలును వచ్చెఁ జెచ్చెరన్. ౧౦౭

ఉ. ఈగతిఁ బ్రోచి వారు సన నీవల బాలిక యేగి హస్తపా
దాగమన ప్రకారము ప్రియంబుగఁ దండ్రికిఁ జెప్పె నాతఁడు

*రెవ్వరేమి, కార్థంబు నాచేత ఘటించుపగా మదిఁ దలంచి వచ్చితిరది తెలుపు మనిన,
నిద్దఱ, నిద్దఱ.

- శ్వేగమ వచ్చి యల్లుని నవీనరతిప్రియుఁ జూచి యాత్మపు
శ్రీగుణభాగ్యసంపద నుతించుచుఁ గాఁగిటఁ *జేర్చె నాతనిక. ౧౧౨
- చ. అతనిచరిత్రముం దెలిసి యత్యనురాగముతో నతండు దా
సుతరహితుండు గానఁ దనఁజోకి నాతని రాజుఁ జేసిన
స్తతి నతిహృష్టుఁ డౌచు మతిమంతుఁడు తత్పురి యేలుచు నిజ
క్షితి కరుదెంచి మంత్రికుల సేవితుండై సిరు లొందెఁ గావునక. ౧౧౩
- క. నీవెరవును నావెరవును, దైవగతిం గాని కొనదు దయ గలిగిన నా
త్రోవల నాడుచు నుండఁగ, నీ వర్థముప్రాపు గమ్ము హితభావమువక. ౧౧౪
- సీ. నావుడు నట్లకాఁ గావించు నూజు మని వాని ననిపిన యవసరమునఁ
బరదేశు లిద్దఱు భాషించుచో నొకఁ డిల యెల్లఁ గ్రుమ్మరి యింద్రకీల
నగముపై నున్న మనస్సిద్ధి యనుదేవిఁ జూడ మైతిమి విశస్తులము మనము
అప్పదిక్కుల నున్న యవ్వభైరవులకు నష్టాంగరుధిరంబు లర్చనముగఁ
జేసి కంఠరక్తసిక్తంబు బలియిచ్చు, జనులకోర్కు లెల్ల శక్తి యిచ్చు
నమ్ముఁడనుచుశాసనమువ్రాసియున్నది, † యచటియాత్ర సేయ నరుగమకట.
- క. అని పలుకఁగ వృత్తాంతము, విని విక్రమభూషణుండు వి స్మితుండై వా
లును మగతనముం దోడుగఁ, జనియె స్తునుచనిన సవ్యసాచికి నెనయె.
- చ. అట చని కాంచె భూమివరుఁ డర్జునసిద్ధిరపోనకూలముం
గుటిలకిటిద్విపారిమదకుంజర సేవితసానుమూలముం
జటులగుణచ్చటారటితనంయమిరక్షణపుణ్యశీలముం
గటకమణిద్యుతిప్రకటకందరకూలము నింద్రకీలముక. ౧౧౫
- చ. కని గిరిమీఁద నున్న గుడికందువకుం జని యందుఁ దీర్థమ
జ్జన మొనరించి వచ్చి కొనసాగఁగ దేవికి భైరవాదికం
బునకుఁ బ్రియంబు సేయఁ దనమూర్తి వధింపను వేడ్తఖడ్గమే
త్తినఁ గరుణాప్రసన్నయియి దేవత యాతని నడ్డపెట్టుచుక. ౧౧౬
- ఉ. ఇచ్చకువచ్చినట్టివర మేమట వేఁడుము కా దనాక నీ
కిచ్చెద నన్న భూమివరుఁ డీవు ననుం గరుణించితేనీ యే
యొచ్చెముఁ జూడ కాడుచును నోడుచు నిర్ధనుఁ డౌచునున్న యా
దిచ్చున కెల్లకాలము నతిద్రవిణం బొసఁగం దలంపుమా. ౧౧౭

*జేర్చె జేచ్చెన. †యచటఁజూడఁబోదమనుచున్నట్లు. ‡నాకవలయేళ్ళరుండుం గరుణించితేనీ.

క. అని వేడి యతని కర్ణము, తనియంగ నిప్పించి నమ్మదంబునఁ బురికిం
జనుదెంచె విక్రమార్కుఁడు, తనతిరుగుడు సర్వజనహితంబై నెగడక.

ఉ. పెంచలఁ జెరువుల బయల వెన్నెల రేగటఁ జొట నైన వం
చించక యొక్క చందమునఁ జిన్తులు మున్నడఁ బంచినట్లు వ
ర్షించు నవాంబుదంబుక్రియ జీవనకారణ మాచు లక్ష్మి ప్రా
పించిన నెల్లవారలకుఁ బెట్టినయాతఁడె దాన గావునక. ౧౬౧

క. నీ కింత దానచతురత, లేకునికిని దీని నెక్కులే వనవుడు న
ట్లాకర్ణించి యతఁడు హిత,లోకము గొల్పంగ మగిడి లోనికిఁ జనియెక.

శా. దుర్గానాయక మానసాంబురుహసంతోషక్రియాహంసు సం
తర్కాధస్థితమైరిదానవవిభేదకీడనాప్రాధు న
న్యారూఢమునీంద్ర చింత్యనిజనామస్తోముని స్రక్షిత
స్వర్గాకాశపతి నిందిరారమణుఁ గంసధ్వంసిఁ దార్మ్యధ్వజక. ౧౬౩

శా. హస్తస్యస్తనువర్ణభూధరధనుర్జ్వాపన్నగాకర్షణో
దస్తాంభోనిధికన్యకారమణబాణాగ్రానలాప్లుప్తదై
త్యస్తోమా శ్రయదుర్గనిర్గతకురంగాక్షిగణగణ్యచ
క్షుస్తీర్ణోదకశాంతకోపదహనుక సోమార్చవహ్నిక్షణుక. ౧౬౪

మాలిని. దురితహరచరిత్రా తోషి తాత్త్వియమిత్రా
పరుషజనవిదూరా భక్తరక్షావిహారా
స్థితరనిజకీర్తి దేవతాచక్రవర్తి
పురహరహరియాపా బుద్ధసిద్ధస్వయాపా.

గద్యము. ఇది రాయగజగంధవారణ మైరిమండలిక భేకఫణీంద్ర వీరఘోటవి
భాళ కళింగదేశనిధుమధామ త్యాగనాగార్జున కర్ణాట ద్రవి శాంధ్ర
మహారాష్ట్రభూపాల రూపనూపురసుందరచరణారవింద సనదప్రాలిపుర
వరాధీశ్వర వెలనాటి పృథ్వీశ్వర రాజ్యసముద్ధరణ కొఱవి వెన్నయా
మాత్యపాత్ర హరితశగోత్ర పవిత్ర సకలసుకవిమిత్ర కసువరాజతనూజ
గోపరాజ ప్రణీతం బైన సింహాసనద్వాత్రింశిక యనుకావ్యంబునందు
విక్రమార్కునిదివ్యసామర్థ్యంబును సర్వదాతృత్వంబును మతిమంతోపాఖ్యా
నమును సాచుచుండు సుగోపకాగదరింబు ననుది గతమాతాగదము.

శ్రీరస్తు.

సింహాసనద్వాత్రింశిక.

— 1 ఏ కాదశాశ్వాసము —

క. శ్రీసహితకంఠభూషణ, వాసుకిఫణరత్నరుచిరవపురద్ధకృతా
* వాసనిజతోషమయ గౌరీసఖ్యవినోది నిందు రేఖాధారిణి.

— 2 ఇరువదియెనిమిదవబాహుకథ —

మ. కడుభక్తి న్నదిలోన నిల్పుకొని లగ్నం బొప్పగాఁ గూర్చి పెం
పడర న్విపులు తన్నుఁ జేరి కొలువక వాహ్నానుకర్షణు లే
ర్పడ నాభోజమహీవరుండు మతియు నభద్రాసనం బెత్తున
య్యెడఁ బాంచాలిక యడ్డపెట్టి మతి నభ్యేష్టంబుగా నిట్లనుక.

చ. ప్రియమున నిల్వరింపక గిభీరగుణం బిటు లుజ్జగించి నం
శయ మగునుద్యమంబునకుఁ జాగిన నేల ఫలించు నీకు ను
జ్జయినన్వపాలుధంగి నతిసాహసము న్నకలోపకారముక
దయయును లేక యిచ్చటఁ బదం బిడవచ్చునె భోజభూవరా.

చ. అతనిగుణంబు తెట్టివని యానతి యిచ్చెదవేని నిల్చి నీ
మతి నిక నాదరించి వినుమా పినిపించెదఁ గొంతకొంత యు
ద్ధతపరిపంథికుంజరవిదారణసింహపరాక్రము స్మృత
క్రతుసుఖసఖ్యు నార్తహితకారణు నెట్లు నుతింప నేరుతుక.

ఉ. యాచకపారిజాత మని యర్థులు దన్ను నుతింపఁ ద్రాగభో
గాచరణంబునం బరఁగి యబ్బులు మేరగ నుర్వియెల్ల సం
కోచము లేక యేలుచు నకుంతితవిక్రముఁ డై విదేశముల్
చూచుమనంబుతో నతఁడు జోగివిధంబున నేగి యొక్కఁడున్.

గీ. గురిజపేరు లఱుతఁ గొమరారధరియించి, యడవి మొల్లలఁ గురులందుఁ జెరివి
పాటుటాకులు మొలబాగుగాఁగట్టి యే, తెంచు చెంచునతులఁగాంచికాంచి.

క. మాకందములును రక్తాశోకములును జంపకములు సురపొన్నలు నా
లోకించుచుఁ బ్రియపడి నరఁ, లోకేశుం డొక్కవనములోఁ దిరుగంగక.

సీ. అతని ప్రతాపాగ్ని నవమానితం బైన పగిది బింబమునఁ దావంబు వొడల
నంభోజహితుఁడు మధ్యాహ్న కాలంబున నిప్పులు వర్షించుచొప్పు దోఁచ
సర్వజంతువుల కసహ్యంబుగా మహానగము లె డఁగ నెండ నిగుడఁజేయఁ
బలుచనయ్యను జెటిప్పట్టులు వేడిమిఁ గసపులు మొదలారఁగమరఁజొచ్చె
విహగకులము తాము విహరించుతరువుల, శేగ కీరములను నీఁగఁదొడఁగె
వడి ఘనంబు గాఁగ వాయువు వీ తేర, జగము శూన్యమైన చుద మొదె.

క. ఆవేశఁ బేదచెంచుల, కావానా బైనపల్లె పూతుంబున ఛా
యావిరతము లగు *సురుగుల, క్రేవఁ బరిశ్రమము దీర్ప ష్టితిపతి నిలిచెన్.

చ. అట పరదేశికు ల్గులుపు రధ్వపరిశ్రమభేదము లై
నిటలములందుఁ బెంజెనుట †నిల్వక చెప్పులు జాతి నెడవేఁ

• గటముల రక్తకాంతి నధికంబుగ జొత్తిల దప్పి నోష్కరం
పుటములు వాడఁగా వగరుప్రుట్టఁగ వచ్చిరి వెచ్చుచూర్పుచున్. ౧౦

క. వారిం గైకొని శీతల, వారిం దృఢ దీర్చి గారవముతోడ ఫలా
హారంబు లొసఁగి యుత్పరి, హారం బొసరించి ములత యంతయుఁ దీర్చెన్.

క. సమనంతరంబ మీ కీ, క్రమమున బెట్టలయనేల ఘర్జాంతపరి
భ్రమణమున నింత పుష్పనా, విమతులు వధియుపగడఁగి వెనుదగిలిరాకో.

క. నావుడు నొక్కరుఁ డాతని, భావజ్ఞుం డనుచు మిగులఁ బ్రాణుతించి నిజా
బీన యెఱిగితి వట్లా, నావిధ మేర్పడఁగ విను భయకర మరయన్. ౧౩

క. ఈతల మూఁడామడలం, దాతతముగ మాల్యవంత మనుగిరి మెఱయున్
వేతాళనగర మనఁగఁ గి, రాతేశ్వరుఁ డేలునొకపురం బున్న దటన్. ౧౪

చ. దయ యొకయింత లే దచట ధర్మము పేర్చినరామ ప్రాణసం
శయము విదేశి కయ్యెడ రసాలవనాంతమునందు శోణిత

ప్రియ యను నొక్కదేవత యభీష్టవిధాయిని భీషణోన్నతా
లయమున నుండుఁ గొండరికులంబున కెప్పుడు నింటివేలు పై. ౧౫

ఉ. ఏము విదూరయానమున నెంతయుఁ జిక్కి యనంతరంబ వి
శ్రామపదంబు గోరుచు రసాలసుశీతలమైన దేవతా

ధామము చొచ్చి చండికకు దండనమస్త్రుతు లాచరించి యా
సీమనె యుంటి మొక్కవలచేరినపక్షులభంగి నజ్ఞతన్. ౧౬

* రృతువిశేషము. † నీకులు మేనులజాతి.

- క. ఆయోధ నగరము దేశ న, న్యాయతః బోధిక వ్యుః డరికః పుంశుః నే
దాయుః మేడగట్టుం డని, కూయుకః బేరు ఆతు పుట్ట గుడి ముదరః.
- చ. చందనకుంకుమార్ద్రాఘనసారన వాక్షతపాత్రహస్తయై
సుందరి యోర్తు భూషణుచుల్లెఱయ న్వనలక్ష్మి పోలిక
న్తుందఱ నేగుడెంచి గుడిమోసలఁదూఱుచు మమ్ముఁ గాంచి చూ
క్షిం దయ దొంగలింపఁ బలికె బలుకు ల్లది కింపుప్రట్టఁగఁ. ౧౮
- చ. వెఱవక యున్నవార లిట వెఱ్ఱితనం బిది గాదె కొండరుల్
చుఱు కొకయింత లేక *మనుజుం దమదేవత కిందు నిత్యముం
జెఱు పొనరింతు రిప్పు డది †సీగి విదేశులఁ బల్లుచున్నవా
రెఱుఁగఁగ జెప్పితి న్నడలి యేగుఁడు ప్రాణము నడ్ల గల్గినఁ. ౧౯
- చ. అనవుడు నేము నాత్మహృదయంబులు మ్మిల్లి తల్లడింపఁ జ
య్యన వెలి కేగి వాకిట భయంకర మైనఁ దదీయపశ్చిమం
బునఁ గలుకొట యెక్కి సురపొన్నలు నేవెలు నున్నతోటలోఁ
గనుకనిఁ బాటి వచ్చితిమి క్రస్తుఁటి చూచుచు బస్తురించుచుఁ. ౨౦
- మ. నడుచు నిల్వఁగనోడి యారములలోన న్తుండ గండ్లం దడం
బడుచు న్నేడుచు రెండుయోజనములుం బ్రాణాపదందాఁటి కా
ఆడవి స్తీరముపట్టు గానక నిరాహారవృథం జిక్కి యి
క్లడఁ బుణ్యాత్మని నిన్నుఁ గాంచితిమి సౌఖ్యం బయ్యె భాగ్యంబునఁ. ౨౧
- క. పోయెద మిఁక నీవా, కోయిల నగరంబు పొంతకు జనవల ద
న్యాయులు వాండ్రని చెప్పుచుఁ, బోయిరి కుతుకమున జనవిధుం డిటకదలెఁ
- ఉ. అంతటఁ గాంచె నాతఁడు నిరంతరపల్లఫలప్రసూనని
శ్చింతము రామపాదసరసీరుహాచిహ్ననితాంతరమ్యప
ర్యంతము భూర్జపత్ర లిఖితోపగతోత్సుకకిన్నరీప్రియో
దంతము పుండరీకహరిదంతదురంతము మాల్యవంతముఁ. ౨౩
- క. ఆవర్చితంబు చేరువఁ, బాపాత్ములకెల్ల నునికిప ట్టగుపుర మా
భూపాలుఁడు గాంచి తదీ, యోపాంతవనంబులోని కొయ్యననేగఁ. ౨౪
- సీ. అచ్చట నొకసరోజాకరంబునఁ గృతస్నానఁడై దేవతార్చనకు నేగి
నిచ్చులఁ గ్రొత్తయో నెత్తుట జొత్తిల్లు రంగంబు గల గుడి రాజచొచ్చి

- భుద్గంబు మాతులుంగఫలంబు నభయంబుఁ బునుకయు నంకుశమును వరంబు
సురియును సూత్రంబుఁ గరములధరియించిశోణిత ప్రియయున్నసొంపుచూచి
యుగదేవత యని యూహించి తలఁచక, రక్తపుష్పము లనురక్తితోడ
నొసరఁ బూజచేసి వినుతించి ప్రణమిల్లి, యచటఁగొలిచియున్న యవసరమున.
- వ. ఆనగరంబుదెసనుండి దిమ్ము రేఁగినయట్లు *తూఁగొమ్ములుఁ బువ్వనం
గ్రోవులునుం దప్పెటలును డక్కులును బెక్కువిధంబుల దిక్కులు చెవుడువటు
పుచు మ్రోయ నవ్వాద్యరనంబునకు బాసట యై తమ యార్పులుం బెడ
బొబ్బలును గిరిగహ్వరంబుల నుపబృంహితంబులుగా గంధపుష్పార్చితం
డగు నొక్కదీనుని నడుమ నిడుకొని కుఱుచ †కాసకోటలు మెఱయించుచు
బరికెతలల కఱకుఁగొండరులు సనుదెంచిన నప్పరమకారుణికుండు. ౨౩
- ఉ. దీనుని నేటి కిచ్చటికిఁ దెచ్చితి రింతట దేవి మెచ్చునే
హీనుఁడు దుర్బలుండు జడుఁ డేడ్చెడి వీఁ డవలక్షణుండు మీ
రినరుఁ దెచ్చి చూపి జగదీశ్వరి ని ట్లడికింపఁ జూతురే
యేనుఁగు చిక్తనేని మఱి ‡యెంపలిచెట్టునఁ గట్టవచ్చునే. ౨౪
- క. వీనిం బోవఁగనిం డిదె, నే నుత్తమకులుండ మాంసనిబిడుండఁ బ్రియస
న్తానసుండ నన్ను నరబలి, గా నిచ్చిన దేవి మెచ్చుఁ గరుణం బ్రోచుక. ౨౫
- వ. అని యద్దేవికి నుద్రేకంబు పుట్ట వాని నిరసించి తాను మెయికోనిన నాబో
యలు నీకొండినినే చంపించుట మే లని వానిని విడిచిపుచ్చి యతనికి నట్ల
గంధపుష్పక్షతాదు లిచ్చి దేవితేరువ గ మ్మని యతని ముందట నిడి
తలంగిన. ౨౬
- గీ. మెచ్చుగాఁగ నిట్టి మెకము సాళించెద, ననుచుఁజండిమం త్రమొనరఁజెప్పి
పూజకుం డొకండు భూమిశుతల ద్రుంప, బెడిద మైనవాడియడిద మెత్తె.
- క. అతని ప్రభావమునఁ బరాహతయై తద్గుణము మెచ్చి యయ్యెడ నాదే
వత యడిదము గొని మఱినా, తత మగురోషమున చానితల దెగ నడిచెక.
- శా. ఆపాపాత్ముని నట్లు ద్రుంచి నవరక్తాస్వాదనశ్రీతయై
భూపాలోత్రముధర్తముం దయయుఁ దెంపు నైచ్చుచుం బ్రేరభా

* తూగొమ్ములునుం బువ్వనగ్రోవులునుం దప్పెట్లుం దింట్లును ధక్కులును (దిట్లును అనుటకు, నుంట్లును అనియు) † కాసలతోగొజకలు మెఱయిం- ‡ యెంపలిచెట్టు అని వాడుక, యెంపలి యని యిందు ప్రయోగము. సాళించెద.

తోపేతంబుగ డాకినీసమదయం బుప్పొంగుచు న్నర్తన

వ్యాపారంబులఁ దోడునూపఁ జెలఁగెన్ వ్యక్తస్వరూపంబునన్. 32

ఉ. అంతఁ బ్రసన్న యె నిలిచి యార్తశరణ్యుని నిన్ను మెచ్చితిం
జఃతిత మైన కార్య *మిదె చేకుట నిచ్చెద వేఁడు మన్న భూ
కాంతుఁడు మ్రొక్కి నీకుకృప గల్గిన నేమి కొఱంత నేఁడు నా
కింతియ చాలు మర్త్యబలి యెన్నఁడుఁ గోరక పూజ లొందుమా. 33

మ. అని ప్రార్థింపఁగఁ బూజకుండు నట దివ్యాకారుఁడై యంబరం
బున భాసిల్లుచు నిల్చి భేదరుఁడఁ గర్పూరాంగుఁడ న్నేఁ గుబే .
రుని శాపంబున స్రుక్తి యీగతి నతిక్రూరుండ నై యిప్పు డో
జననాథా భవదాగమంబు కలిమి న్నాపానధిం బొందితిన్. 34

క. నావును వెఱఁ గందుచు నీ, కేఁధమున శాప క్షమయ్యె నీకథ తెలియ్
గా విఁపింపుము మాకని, భూవల్లభుఁ డనుగ దివ్యపురుషుఁడునల్లెన్. 35

గీ. ధనదు దేవపూజ కనువగుక్రొవ్విరు, లెచట నైనఁ గోసి యేన తెత్తుఁ
X దెల్లవాట విరులు దే నొకనాఁ డేగి, మధువనమున న్నృక్షమగువఁ గంటి.

క. అన్నెలఁతుక యెదురను సుర, పొన్నలు గోయంగవచ్చి పుష్పాయుధుచే
నున్న నెఱవాదియమ్ములఁ, గన్నుల నగుచున్న చెలియకడకుం జనియెన్.

క. అట చని మదిసమ్మద ము, త్తటముగ నఖం గొంగిలింబి కానఁగరా వో
విటవంచని యిన్నిదినము, లెట పోయితి వనిన నదియు నిట్లని పలికెన్.

క. రతిలంపటుఁడును శృంగార, రతిలకుఁడు ననఁగ విటులు రసికత్వమునన్
క్షీతిఁ దిరుగుచు గ్రీనావేర వ, హృతముగవినినన్నుఁ గలువఁబూనికడంకన్.

క. నాయంటికి నరుదెంచిన, నాయిద్దఱ కేను జందనాగురుకస్తూ
రీయుతముగ నుపచారము, సేయించితిఁ దెక్కిరముగఁ జిత్తము లలరన్. ౪౦

వ. తదనంతరంబ వారలు కుసుమంబులుం దాఁబూలంబులుం బుచ్చుకొనియో
విటవంచనీ నీపేరు నిజంబుగ నెటువంటిఁ టుల నైన మోసపుత్తు వట నిక్కు
వంటే యని యడిగిన. ౪౦

క. కల్లునిజములు ధర్మము, మొల్లంబును బ్రియము మోహమును నలుకయు న
య్యుల్లసము నయఁబునో గాఁ, జెల్లుచు వె మూర్ఖ డయందుక్షితివతులంపున్.

* * * * *

*మిటు. †కర్పూర ఖ్యుండఁగ ‡శాపముచే శాపమునవ X కానకరిగి విరులు దేనొకనాఁ
దిచ్చు- యిన్నాశీ- గ్రీనావే- హృత- 1 కేఁధముగ-

సీ. మఱియు నొక్కండు బ్రాహ్మణవిటు డనువరి ననుగోరి చనుదెంచి నాకు నైన
తగులెల్ల విని నన్ను దర్శింప మఱి యుపాయము లేక సురపొన్న లమరంగట్టి
మూఁ డెత్తులుగఁ జేసి మును మాలకరి వోలె నేతెంచి నాచేతి కిచ్చినంత
నిరుదెసలా దున్న యిద్దఱ కొసఁగి యం దొక్కటి నేఁ గొన నుత్సహించి
యందుఁ దేనె గ్రోలు నళిఁ జూచి యిదియును
క్షణము సౌఖ్యమొందుఁగాక యంచు
ముడిచికొనక దండఁ దొడలూఁద నిడుకొంటిఁ

గ్రొత్తవాని కియ్యకోలు గాఁగ.

౪౭

వ. తేరువాత వానికిఁ బసిండిటంకం బిప్పించి సుచిలోఁ బడినయప్పుడు గాని
యిది దక్షదని పలికి యీతఁడు మైద ప్రియము చెడకుండు మూగవనియొద్దిను
రహస్యమీఁద విడిచిపొన్నని వీడుకొలిపిన వాఁడును నట్లు చేయుచుంజని
మత్సరమూగమంబునకుఁ జెప్పుచిచారంబులు సేయుచు నెఱుఁగెను గుటం జేసి.

ఉ. నిష్ఠము సంచిలోఁ బడుట నీరజమిత్రుఁడు గ్రుంకువేళఁగాఁ

బుష్కరనేత్ర చెప్పె నళి పొన్నపయి నిష్ఠమంట లోనికిఁ

దుష్కరవృత్తి గా దదియు త్రోవ చుమీ యని చూపుటయ్యె నే

శుష్కవిచారము ల్వలను సూర్యుఁడు గ్రుంకిన నంద యేగెదన్.

౪౯

క. అని నిశ్చయించుకొనునెడ, వనజాపుండు నికృష్టాక్షి వారిధిలోన

న్తునుఁగఁగ నెగసిన పొగక్రియ, ఘనముగఁ దిమిరఁబుదిశలఁగ నుకనిప ర్వెన్.

గీ. అంతఁ బ్రాప్తు పుచ్చి యంధకారంబుగో, బొన్నయెక్కివచ్చి పొంచిపొంచి

జగతిమీఁద నొక్కశయ్యవైఁ బురుషుల, నడుమ నిద్రవోపు నన్ను లేపె.గి

* * * * *

వ. పిదపనయ్యిద్దఱం గదలించి యిప్పుడు నాతోడఁ గ్రీడనల్పినవాఁ డెవ్వండు

చెప్పఁడా యనిన వాండ్రు నొండొరులఁ జెప్పకొని తారు గాకుండుట దెలి

సికొని *కళవళపడి యిది యేమి చోద్య మని విచారించుచు నుండఁగ,

నేను, బగలు వచ్చిన మాలకరి యప్పుడు దెచ్చిన మూఁడెత్తులలో నిరు

దెసలనున్న మీకు రెంటి నిచ్చికడను నాకొసంగిన దండయందుఁ దుమ్మెద

సుఖయింపని మృని తోడమీఁద నిడుకొనినభావంబు మీ రెఱుంగరైతిరి.

క. ఆరసికుఁ డెఱిఁగి వచ్చిన, నీరీతుల నడుమఁ గలిసి యెఱుకపడఁగ మా

†చీరలువీడ్వటిచితిమి వి,చారింపఁగ నేల నాదు జయ మాఁ గాదో. గి

- క. నాపుడు వనితల నెవ్వఁడు, గావంగా నోపు మాప్రకార మొరులకు
 న్ని వెఱిగింపకు మని లజ్జావనతముఖాబ్జులగుచు నరిగిరి చెలియా. ౧౭
- ఉ. నిన్నటిరాత్రి యాతగులు నీగతి నిచ్చట విశ్రమించుచు
 బొన్నలు గోయవచ్చితి సపూర్వపుఁబంతము వింటివే యనం
 బ్రన్నన నవ్వి యీకొలఁది పంతము లెవ్వరుఁ జేయ రుద్విగో
 నిన్నిఁకఁ గాముకు లైలువనేస్తురె యంచు నుతించె బోటియున్. ౧౮
- గీ. ఇట్టిగోష్ఠివినుచు నేను గూఢంబుగాఁ, దరువుమీఁదఁ జెద్దతడవు నిలిచి
 విరులుగోసికొంచునరిగెనునంతగో, విభునిదేవపూజ వేళ దప్పె. ౧౯
- చ. అలుకుచు నేగ నాతఁడు శివార్చననంచక మాల్యవత్తటి
 నిలిచి దినంబు మానవుల నెత్తురుద్రానెడి శోణితప్రియం
 గొలిచి మరువ్యహంత వయి కో విలలోపల నుండుమాచు న
 న్నిలిగి శపించె నీశ్వరనిరాకరణం బిది రిత్తహాపునే. ౨౦
- వ. అపుడు వడవడ వడంకుచు నే నపరాధి నైతిని బుర్య కార్యంబు నడలి దుగ్ధో
 ప్తి విన్నదానికి ఫలం బిపు డిట్లయ్యె దేవరయానతి తప్పునా నాకెన్నండు
 శాపావధి యాన తిమ్మని మ్రొక్కిన భవసఖుండు గొంత ప్రసన్నుండై నీ
 వాదేవతం గొలిచి తల్లియి నుండంగ నప్పుడే నొకవీరుండు నరబలి
 మానిపింపం దాఁ జేరువయ్యెడి నప్పుడాదేవిచేత శస్త్రుచాతిని శాపముక్తుం
 డవు గమ్ము పొమ్మనిన- ౨౧
- క. భేదరభావం బుడిగి వ, నేచర భావమున నిల్లు నిచ్చలు జనుల
 న్నిచుఁడ నై నధియించుచు, నీచేతం బూర్వపదము నేడిదె కంటిగ. ౨౨
- మ. అనుచుం జెప్పి కు బేరకింకరుఁడు దా నాకాశిమార్గంబునం
 జనియెం గ్రమ్ముట శోణితప్రియయు నాత్మైపాలు నగ్గించి నీ
 మనమార న్నుచు గోంనట్టికొలఁది స్వర్వోపహారంబు గై
 కొనుటే మానితి నూరి కేగు మని వీట్లాల్పం బ్రసన్నాత్మయై. ౨౩
- వ. తదనంతరంబ- ౨౪
- ఉ. దేవతఁ జూచితిగ జరులఁ గింటయు మాన్పితి యక్షభృత్యు న
 ద్భావము నొండఁ జేసితి ముదం బిట చేకుతె నంచు వీటి కు
 ర్వీవరుఁ డేగుదెంచె నిక వింటివె వేగమ నీపు నింటికిం
 బోవుట మే లనంగ విని భోజనృపాలుండు క్రమ్ముతె న్వసగ. ౨౫

—1 ఇరువదితొమ్మిదవ బాహుళ్యకథ—

- క. అంభోధిశయరు గమలా, సంభోగప్రపాథు నబ్జసంభవగురుని
జంభారివినుతగుణసం, రంభాటోపాంధురకరాశజ్ఞాల్ని. ౬౬
- మ. తనచిత్తాబ్జములోఁ దలంచి మఱియుఁ ధాత్రిశుఁ డాపాకళా
సనుసింహాసన మెక్లవచ్చిన సముత్సాహంబు వారింది కాం
చనపాంచాలిక వల్లె దానగుణనిస్తారంబున న్నాహసాం
కుని సాదృశ్యము నొంద లేక యిది నీకుం జెల్లునే పార్థివా. ౬౭
- క. ఆతనిదానము భవన, భ్యాతము సకలోపకారకారణము దయా
చాతుర్య*తుర్యవిధమ, త్యాతతధనకనకసముదయాకరము భువి. ౬౮
- క. త్యాగంబున సత్తీర్తియు, యోగంబున ముక్తిసతియు నుచితం బగును
. ద్యోగంబున సంపదయును, భోగంబున సుందరియును బొందినఁగూడు. ౬౯
- క. అనుచును ద్యాగము యోగం, బును నుద్యోగంబు నిష్ఠభోగంబును బెం
పొనగూడఁ దగినకాలం, బున జరపుచు నవ్విభుండు భువి యేలంగ. ౭౦
- చ. ఉరగము లెల్ల శేషులు పయోనిధు లెల్ల సుధాబ్ధి లీలు లం
బరనదు లద్రు లారజతపర్వతముల్ గ్రహము లుధాకరు
ల్లరువులు కల్పవృక్షములు దైవతసంఘము లన్నియు స్తహే
శ్వరు లనఁ జెల్లె నెల్లెడల †సాహసభూషణకీర్తివర్తన. ౭౧
- ఉ. అట్టిదినంబుల స్మృతులు నాశ్రితులుం గవితారసజ్ఞులుం
జుట్టలు మంత్రులుం దొరలు శూరులు వీరులుఁ గొల్పియుండఁగా
దిట్టతనంపుఁబ్రాణోక యనఁ దేకువక్కై విదేశవర్తియా
బట్టోకఁ డేగుదెంచి జనపాలశిఖామణిఁ గాంచి వెల్లుగ. ౭౨
- సీ. బ్రహ్మాయు వని రాజుఁ బ్రస్తుతిచేసి తదాజ్ఞ సుఖాసీనుఁ డై భజించి
కవితయు సర్వలక్షణపరిజ్ఞానంబు సత్యవాదమును ధీచాతురియును
జాగంబు శౌర్యంబు సరసోక్తియును నాఁగ నియ్యేడుగుణముల నెన్నఁబడ్డ
చండపుత్రుండఁ బ్రచండవాచాలుండఁ జండపురాణదీప్తిగురుండ
నవనిపాలు రెల్ల నరిగాఁపులట్ల నా, కిచ్చుధనము లెల్ల నియ్యకొనుచు
నుత్సవమునఁదిరుగుచుండియీజగములో, నినుచుహాప్ర దాతయనఁగవింటి.

- సీ. సత్తీర్తిచరికిని సత్తుక్కిలోపల భువనత్రయంబును బాదలుచుండు
గావున నింతకు నీ వి తాడివి నీదుధనము యాచకులకుఁ దల్లి సుమ్ము
తమపితృధనము లేతటి నైనఁగై కొన్న నిది భాగ మని భువి నెన్నఁబడునె
తనకుటుంబముఁ బ్రోవఁదా నెంతప్రియపడ్డనతఁడు మహాదారుఁడనఁగఁదగునె
తగదుగానినీయుదారత్వమేనుని, పొగడవచ్చుఁ*దొంటిరంతుపొంటుఁదలఁచ
శమితకుజనత్తగ జయరమానంపుగ, విమతకెరవాగ్గ క్రమాగ్గ. ౧౪
- క. జలములు పైఁబడక మహానల నూతరు శౌర్యభూషణా నీకోపా
నలము రిపునతులకన్నుల, జలములు గనియాటు నెంతసత్త్విం బిచట. ౧౫
- క. కావున యశముఁ బ్రతాపము, నేవెరవునఁ బొగడఁజెల్లు నెవ్వరి సరిగాఁ
గావింపవచ్చు దీనులఁ, గావం బ్రోవంగ నీవె శారణ మగుట. ౧౬
- ఉ. దేవసమాన నిన్ను వినుతించుట వాంఛితసిద్ధి భూమిలో
నేపనుధేసు నీయెదుట నెన్నఁగవచ్చు మదీయజిహ్వల
జ్జావళ యై చలింప దింక నన్దణముందట నన్దణాశ్వుఁ బ్ర
స్తావన చేయనేరనియతం డతిమూఢుఁడు గానఁ జెప్పెద. ౧౭
- గీ. విపులదుర్గ మైన వింధ్యపర్వతసీమఁ, జంద్రకాంతసాధజాలరుచుల
రాజపురమతోడ రాయుచు గుంచిన, రత్నపురమునాఁబురంబు గలదు ౧౮
- క. ఒకటొకటికంటె బాడవనఁ, బ్రకటముగా నచటిహస్త్యవంతులు దివియు
ట్టికలక భవుచేరింధ్యా, ద్రికిఁగృతముననైన కొఱఁతఁ దీర్చుచుండు. ౧౯
- క. అందు జయసేనుఁ డనఁగఁ బు, రందరవై భవుఁడు †రాజరాజసాధ్యుం
డొందుధరభక్తినిరతుఁడు, వదిజవప్రియుఁడు మనుజులభుండుండు. ౨౦
- క. ఆనరనాయకు వేడిన, దీనులు ధనవంతు లగుదు దేశములోన
న్యావనాథులక్రియ నతి,దానంబులఁ బరఁగడుదు ప్రదాత లనంగ. ౨౧
- సీ. లట్టివిజయసేనుఁ డధికసంపత్తితో నొకనాఁడు నవవసంతోత్సవంబు
సేయ నుద్యోగించె నాయవసరమునఁ గవులును బట్టును గాయకులును
నర్తకులును నిజకీర్తి నుతించుచు సరసభావంబున సరస నడువఁ
జెలువార వారకాంతలు సుగంధద్రవ్యహస్తలై శిలఁకుల నరుగుదేర
దొరలులెంకలుహితులుమంత్రులునుగొలువ,నశ్వరత్నము నెక్కియుద్వాసభూమి
కేగి యచ్చటకొకపొదరింటికేవ, సురుచిరంబుగ మాకందతరువుక్రింద. ౨౨

- శా. అగ్నింపందగు పూజలెల్లఁ దగుమర్యాద స్పృహన్పించి కం
దర్పం దత్ప్రియమిత్రుని స్పృముచితోత్సాహంబునం గొల్పి యే
కార్పణ్యంబుచు లేక యింపెనయఁగాఁ గాశ్చీరకస్తూరికా
కర్పూరాదివసంతభేలనములుం గావించె చుల్లాసి యై. ౮౩
- క. జనవరుఁ డయ్యుత్సవమున, మనమలరఁగ యాచకులకు మాడలు పదివే
లును దొమ్మిదిలక్షలు గ్ర, ప్తుననిచ్చు గీర్తి దిశలఁ గొనసాఁగంగఁ. ౮౪
- వ. ఆసమయంబున- ౮౫
- ఉ. యాచకకల్పపూజ మగు వానరవాఘ మహావదాన్యునిం
జూచితి వానిచేత నిలు చూఱులు గొన్నగతి స్ఫురస్తువు
ల్నాచతురత్వచిహ్నములునాఁ గయికొంటి సతండు ధాత్రిలో
రాచగొనంబులం బగఁగురా జపుఁ గావున నెన్న నొప్పగుఁ. ౮౬
- ఉ. అంచు నతండు రత్నపురియందలి మండలనాథచంద్రు వ
ర్ణించిన నయ్యవంతిధరణీధరుఁ డాతని చాగ మాత్మలోఁ
గొంచెమకాఁ దలంచి *నిజకోశగృహాధిపుఁ డైన లెంక నీ
క్షించి యనంతదానగుణశీలసమగ్రత ినత్యుదారుఁడై. ౮౭
- చ. ఇతని కనర్థరత్నములయిండులుఁ గాంచనమందిగంబులుం
జతురతురంగసద్దములు సామజశాలలు నూపురాద్యలా
కృతిసదనంబులు స్వస్థనగేహములుం బరిపాటిఁజూపు స
మృత మేగువస్తుజాతము సమస్తమునుం గొనిపోవని మృతఁ. ౮౮
- క. అనవుఁడు భాండాగారికుఁ, డాను విస్తయమందుచుం గడుంబ్రియ మడరం
దనలోన వెఱుఁగుపడ నా, తనిఁదోడ్చొని యరిగి వరుసఁ దర్కహములలోన్. ౮౯
- వ. మదశుకానుకృతంబు లగు మరకతంబులు ను, బరిపుష్పరాగంబు లగు
పుష్పరాగంబులు ను, ధామాధికంబు లగు గోమేధికంబులు ను, బ్రభాసఫ
లంబు లగు ముక్తాఫలంబులును, విడంబితబాలప్రవాళంబు లగు ప్రవాళం
బులును, నదృష్టవైదూర్యంబు లగు వైదూర్యంబులును, యమునానీరసీం
బు లగు నీలంబులును, రుచిఁజితవజ్రంబు లగు వజ్రంబులును, గల్పితపద్మ
రాగంబులును, పద్మరాగంబులును, నవధీరిత మేరుశిఖరంబు లగు కనకశిఖ
రంబులును, సధర్మతార్థవాజు లగు తేజలు ను, నుపమితదిగ్గజంబు లగు

మత్తగజంబులు ను, గర్జి కారసువర్ణాకారంబు లగు సువర్ణాలంకారంబులును,
నానాంశుకంబు లగు చీనాంశుకంబులు ను, గనుపట్టం జూపిన నవ్వందివ
రుండు నివ్వెఱంగంది తత్త్వాగ్రసంపదలకుం గంపితశిరస్సుం డై యందుందన
కావటం బగువానిం గొనిపోవం దలంచి. ౯౦

క. అనుచరులచేత మణులును, గనకము మూటలుగఁ దృష్టఁ గట్టించి నృపా
లుని గర్జుని మీఱితి వని, కొనియాడుచు నర్థ మట్లు గొనుచుం జనియెన్.

ఉ. ఆతఁడు చన్నపిమ్మటఁ దదర్థగృహస్థితఁ డైన లెంక సం
ప్రీతమనస్థఁ డై నృపుని పెంపు మనంబున సన్నతించుచు
స్నీతియు భీతియుం గలుగ నేరుపు చొప్పుడ విన్నవించె న
త్యాతత మైన యాజ్ఞ వినియంబునఁ జేతులు మోడ్చి నమ్మఁడై ౯౧

క. తనియంగఁ బట్టుకొనిపో, యినయర్థము కొలఁది మీకు నెఱుంగఁగవలయు
నివినిపించెద ననవుడు నమ్మనుజేండ్రుండు చులుకఁ జూచి మందస్థితఁడై.

క. చనువాఁ డని నే నిచ్చిన, చనవునఁ గొని చన్నధనము సంఖ్య యెఱుంగం
బనిలే దిఁక నాయర్థము, కొనియేగినవాఁడె యెఱిఁగికొన్నం జాలుక. ౯౨

సీ. అనుడు నాలెంకయు నాశ్చర్యమందుచు ధరణీశ నీకు నుదారమతికి
నిప్పటియాసతి యొప్పు నట్లయ్యును బలికెద నాఁన్నవంబు వినుము
పయిలెక్కఁకాండ్రను గయికొల్పి నెఱపించి లెంక విశ్వాసంబు బొంకుచేసి
ధన మెంత గల్గినఁ దాఁ జల్లఁజూడక యాయవ్యయంబుల నగుగవలయు
వాని వివరమెల్ల వర్ణవుగాఁ గూర్చి, నెఱయఁదెలుపులెక్క లెఱుంగుకొనుచు
వ్యయముపుచ్చి నిలువ వ్రాయించికైకొంట, ప్రభుల కిదియ నీతివిధవమంద్ర.

గీ. వ్రాతకాని నమ్మరా దర్థగృహముల, నుంచకున్న నేమి యొక్కనాఁడె
వెరసు గూడుమనినఁగరణము పండిత, న్యాయునినఁగనర్థమచటఁదెచ్చు.

క. ఒకదెసఁ దెచ్చిన యాయం, బొకదిక్కునఁ జెల్లువ్రాసి యొకదెసవ్యయ మ
ట్లాకదిక్కునఁ జనవ్రాసినఁ, బ్రకటంబుగ వాఁడు మిగులఁ బాపాత్ముడగుక.

క. పహి వారణాసి యనఁగా, మహిఁబరఁగిన దిందుఁ గఁకటమార్గంబుగ నా
గ్రహమున వ్రాసినవానికి, నివాసములు లేవు నరక మెదురై యుండుక.

గీ. రానిపైఁడి చెల్లువ్రాయట యాయంబు, తక్కువై వ్యయం బదెక్కుడౌట
లెక్క తుడుపువడుట లిపి సందియం పౌట, చెల్లు మఱచుటయును గల్గకనులు.

- క. కరణము తనయేలిక కుప, కరణము నిర్ణయగుణాధికరణము ప్రజను
 న్వరణము పగవారలకుచు, మరణము నాఁ జెల్లు నీతిమంతుం జైనకా. ౧౦౮
- ఉ. వ్రాలకు సందియంబువడ న్రాయక మోసము పుట్టినీక గ
 ర్వాలనుఁ డై సునిం బడక యప్పటికప్పటి కిష్టబుద్ధితో
 నేలికచిత్తవృత్తిఁ జరియించుచు నుండియు నెద్దియొకఁ డ
 త్తాల మెఱింగి చేయునది కార్యము రాజసాతాధికారికిన్. ౧౦౯
- క. అధికారము నైకొని బహు, విధముల నాయమును వ్యయము వినిపింపక యే
 యధికారి యడఁచె మఱివాఁ, డధికారియకాక పతికి నాపుఁ డగువా. ౧౧౦
- క. కాపున నియ్యెడ నను హిత, సేవకునిగాఁ గలంది చిత్తముతోన్
 భావించినయట్లునను, నామన్నప మవధరింపు నరలో కేంద్రా ౧౧౧
- ప. అట్లు కా దేని యెత్తువెరసైన నవధరింపు మని మ్రొక్కి యోవనాన్యశిరో
 మణి బట్టు పట్టుకొని చచ్చు రత్నధనస్వర్ణచంభు యూచిన నేఁబడికోట్లు నలు
 వదిలక్ష లయ్యె ననిన నుల్లంబున సంతసిల్లి. ౧౧౨
- క. తెలియఁగల దొకటి విను నా, సెలవున నతఁ డగ్గ ముట్లు చేకొని చనియె
 న్వల దనుచు నడ్డపెట్టక, నిలుపక పంపినదిచాలు నీపని యొప్పుకా. ౧౧౩
- మ. అనిసం గ్రమ్మఱ మ్రొక్కి వాఁడు నరలోకాధీశ నీయాజ్ఞఁ గాం
 చనరత్నాంచితశేఖరింబు కరణి సర్వక్షమాధీశులు
 నివనయానమ్రశిరస్సులై శిరముల స్విభ్యాతిగాఁ దాల్చి నీ
 పనివారై నెగడంగ నీ సెలవుఁ దప్పజేయ నే నెన్నడెక్కా. ౧౧౪
- క. ఎత్తినైనను బతి దన, చిత్తగతిం దగవు మీఱి చేప్పిన కని మా
 టుత్తర మీయక చేసిన, నుత్తమసేవకుఁడు వాఁడె యర్విరమణా. ౧౧౫
- చ. పనిచినఁ *బోనివాఁ డొకఁడు పంచినఁ దా నొరుఁ బంచు నొక్కరుం
 †డను విది గా దటంచు నెదురాడు నొకం డొకఁ డొంటిఁ బోవరా
 దను నొకఁ డప్పు రోగినను నాపని గాదను నొక్కరుండు పొ
 మ్మనఁగఁ జలించు నొక్కఁడు జనాధిప ‡యేడ్వరుఁగల్గనీవకుల్. ౧౧౬
- గీ. ఆజ్ఞదప్పట పతి యాయువు దరపుట, కాన నర్థమెంత యైన నేఁడు
 వోవుఁగాక యేను దేవరయానతి, దప్పజేయుదు నె హితత్వ మేది. ౧౧౭

*బోయరాడొకఁడు. †డనునిదిగాదటంచు. ‡యూర్వరు. అని మా.

వ. దేవ నీయానతి కనుగుణంబుగ నమూల్వరత్నాది సువస్తువు లెల్లను దాం
పురంబు యక చూపిన నతంబు తన యిచ్చకొలుది నె యవారితంబుగా
నింతధనంబు గొని చనియె ననిన మిక్కిలి సంతస్సి నవ్వుచు నాలెకకు
లక్షధనంబు కనదనం బొసంగె గావున ౧౦౮

క. నీకంత యీవి గలుగక, యీకడ నడు గివఁ దరంబె యేగు మనిన నా
భూకాంతునిగుణము లుప, శ్లోకించుచు నృపుఁడు మగిడి లోనికిఁ జనియెన్.

— ౧ ముప్పదియవబొమ్మకథ —

వ. మఱియు నొక్క శుభావసరంబున. ౧౦౯

క. నెఱయ మగతనము గలిగియు, నొకపుగ జగములకు దల్లియుం దగ్గడియునా
నెఱుకపడనొప్ప మేనను, దెఱవయు చుగ వాఁడు నెన దేవరఁ దలఁతున్.

మ. అనుచు నభీజన రేళ్వసుండు మఱియు న్యత్నంబున స్రత్నకి
లనరమ్యం బగు నమృహాసనముపై లక్ష్మీకళాసుందరా
ననుఁ జై పాదసరోరుహం బిడు నెడ న్వారించి యాపొంతకాం
చనపాంచాలిక యిట్లను స్మరనవాచాలత్య మేపారఁగన్. ౧౧౩

ఉ. భీజనరేళ్వరా మగిడి పోయెద వెప్పటి యట్ల శ్రన్ముతా
* రాజసవృత్తి నెక్క ననురాగము గైకొని వచ్చె దింతటం
దేజముగల్గునే పసుమతిం బ్రతిఁజిని వదాన్యవృత్తి మా
రా జగు విక్రమార్కు సరిగాక పదం బిడఁ జెల్ల చేరికిన్. ౧౧౪

క. అతని వదాన్యత్వము విన, మఱిఁ బ్రియ మగునేని వినుము * మందారమునం
తతదానశాలియనఁ దగు, నతనికి సరిరాక వెలుక నై తలవాంచెన్. ౧౧౫

ఉ. దండితశత్రుమండలుఁడు దానగుణార్చసుతుండు వైభవా
ఖండలుఁ డార్తరక్షణని కామసముద్యతమానసుండు మా
ర్తాండసమాన తేజుఁడు ప్రతాపసమగ్రభుజుండు మేదిని
మండల మెల్ల నేలె గరిమంబున నబ్బులు నాల్గు మేరగన్. ౧౧౬

క. సాహసభూషణుఁ డొకనాఁ, డీహితమునఁ దలఁచి నిశ్చయించి కలిమిచే
నైహికసుఖమగు ధర్మో, త్సాహమునఁ బరోక్షసుఖము సమకూరఁదగున్.

క. ఈరాజ్యంబున కిటుసం, పారసుఖం బొదవె జన్మసాఫల్యముగా
నేరితినైన ధర్మా,చారంబున నొందవలయు న్వర్తసుఖంబున్. ౧౧౭

* మందారము నం, తతమును సంతానముఁ దా, నతనికి,

మ. అనుచుం గల్పిత నిశ్చయుం డగు న కేంద్రాధీశు విత్తంబు వ
ర్తన మూహించి తదీయసమ్మతికి నుత్సాహంబు రెట్టింప నొ
య్యనఁ దన్మంత్రివరుండు నల్లై నిరసాయ ప్యర్థసౌఖ్యంబు నీ
కనుమానం బగునే యనంతసుకృత వ్యాపారసాచారిక. ౧౧౯

సీ. అతిథిసత్తారంబు నార్తరక్షణముచు బానంబు దయయు సశ్యవ తంబు
తఱిచుగాఁజేసినధర్మంబు తనతోడి నీడయై చనుదెంచుఁ దోడుగాఁగఁ
జిత్తంబు నానాటి చింతగూరకమున్న యాత్మసౌఖ్యదాని మెఘఱకమున్న
ముదిమివే సంఘులు వదలకమున్న గోగ-బున నొకకీడుఁ గాకమున్న
పుణ్యమార్జింపుఁ డవసరంబునకు మొదల
గట్టియాధనములు గూడఁబెట్టి టండ్లు
జీవ మెడలంగ సుకృత మార్జింపఁజరుట

• నిల్లు గాలంగ నుయి న్నన్యనేగు టండ్లు. ౧౨౦

క. ఈవచనం చితరులకొఱ, కై వినిపింపంగవలయు నది నీకడ స్వా
భావిక మైనది గావున, నీవెఱుంగనియ్యి ధర్మనిరతులు గలవే. ౧౨౧

క. నావుడుఁ గడు మదినుత్సుకుఁ, జై విప్రులయిండ్లుఁగృతులునర్థమువనముల్
బావులు నూతులుఁ జెఱుపులు, దేవస్థానములునిలిపెఁదేకువకైక. ౧౨౨

ఉ. ఎక్కడఁ జూచినన్ సుకృత మెన్నిక కైకఁగఁ గీర్తింపద
తైత్తినిధంబులన్ ధరణిఁ బెంపు నాంకఁగ నానకేశ్వరుం
డొక్కఁడై తీర్థ సేవనసముత్సుకుఁడై పరివార మెల్ల న
త్తిక్తులయందుఁ గొల్చి చనుదేరఁగ నర్చద కేగె సొంపుగ. ౧౨౩

చ. కరితురగాది నై న్యపరికల్పితమార్గనివేశుఁ డౌచు ద
వ్వరిగి యవంతినాథుండు నిరంతరపారివిహారశీలసుం
దరతరరాజహంససముదాయ సమాహితశర్మద న్నిజ
స్థరానివారితోన్మదభుజుగ మదర్శదఁ గా. చె నర్మద. ౧౨౪

క. కనుఁగొనికడుఁ బ్రియమున నెఱ్ఱునమునఁ బ్రణమిల్లియచటిమాంభాత్మపురం
బునవిడిసియనుచరులుఁదా, నునునదికింజనియెనిజచునోరథమలర. ౧౨౫

మ. చనియాతీర్థములో సచేలముగ సుస్నానంబు గావించి నూ
తనవస్త్రాభరణానులేపముల గాత్రం బుజ్జ్వలస్ఫూర్తి గై
కొని రాజిల్లఁగ నిల్చి విప్రువరులన్ గోఘాతీలాఢ్యాది దా
ననిరూఢిం దనిపె న్నవిగ్రహాభిషేకంబై నకాలంబున. ౧౨౬

- గానింపం గని నన్ను హీనపదునిం గాఁజేసిన న్వచ్చినా
 *నీచామేక్షణ నాదుభార్య యిట నా కిష్టంబుగా వచ్చితిక. ౧౩౧
- క. క్రమ్ము నిండుఁడు రిపు నై, న్యమ్ములు పోరాడ వచ్చువవసర మని యు
 ధ్దమ్మునకుఁ దోడుపడ నను, రమ్ముని పుత్రైంచె నిపుడు రాజవరేణ్య. ౧౩౨
- క. నే నరుగఁగ నక్కడ నా, దానవయుద్ధమున సుదతి దలఁకెను నిట నే
 చూసవుఁడు హితుఁడు లేఁ డటు, గాన సతికి నీవె ప్రాపుగాఁ దగుదధిపా.
- గీ. †పాలనంబు నేయుప్రభుఁడవు నీకంటె, నొండుచోట నుంచు టురపుగాను
 దిక్కులేనిప్రజకు దిక్కునీ వటుగానఁ, దగుళి నరసికొమ్ము తృప్తికరణి. ౧౩౩
- క. అని యప్పగించి నభిలో, చినువారలుఁ జూచుచారు విస్తయమందక
 మానుమంతునొడ్డనముతో, మానుచుతుని పగిలి నెగసె నాకళమునకుక.
- క. మిన్నంట నెగసి నరులకుఁ, గన్పట్టిన యాతదవ్యుఁ గానంబడియ
 త్యున్నతగతిఁ గనువట్లక, చన్నం గని చోద్య మందె జనపాలుండుక.
- సీ. ఆమీఁద దేవాసురామావం బైనట్లు కంచమహావాద్యధీతు లెనఁగె
 బొడువుఁడు తలద్రెంచుడడువుఁడు నాన్ని పెడబొబ్బలార్పులుముడులువడియె
 నంతలోపల మానుమంతునొడ్డనముతోఁ గూడ నాతని చేయిగూలె ధరణిఁ
 దరువార పాలుతో దక్షిణమా నుంబు నందియతోఁ గాలునట్లు వడియె
 దోడికాలునుదెగితితోఁగెఁజెగులపాగ, చొల్లియంబుతోనంద్రెల్వెదలయుఁ
 ద్రిండుతోడఁగూడ † మొ డెరుదిగదొరై, గొలుపులోనఁజూడ మోరమయ్యె.
- ఉ. ఎక్కడినుండిఁజచ్చె నితఁ జెప్పఁడొ యిగ్రునిబాట నంచుఁ దా
 నిక్రమలాక్షి నుంచి దివి కేగి సురాసురసంగరఁబురం
 గ్రక్కున న్నొక్కఁ డిట్లు కడికండలునయ్యె నటంచుఁ గొల్వొగ్గఁ
 బెప్పుకథంబుల న్భటునిఁ బేర్పొని విస్తయమంది రాదటక. ౧౪౧
- గీ. మీఁది ముసుఁగువుచ్చి మెలఁతుక యలకలు, చ్చక్రమన్వియప్పు డక్రజముగ
 నధిపువయవంబు లాయెడ్డనంబుతోఁ, గూడఁ దిరిచి బెగడుగొనకవలి కె.
- క. ఓనరనాయక యింటి, నేనుండుట తగదు సమరనిహతుని వీరు
 న్నానాథుఁగూడ నేగెద, నాసతి యీవలయు నాకు నగ్గిసారంగక. ౧౪౨

* ఈచామేక్షణభార్యగా క్షితితలం బిష్టంబుగా వచ్చితిక † భారమెల్లమాన్పుప్రభుఁడవు-
 నొండుచోటఁగార్య మొండుపుట్టు. పాతమెల్లమాన్పు- † గుండములుద్రెల్వె- పెడమకాలునుదెగి
 పుడమివడియె. గుండలములుద్రెల్వె.

క. నానిని మొదలనె యాతని, చావున కతిభయ్యఁడైన జరవతి కృపతో

నో వీరవత్తి జరకుని, కైవడి నియఁ బ్రోతు నిన్ గడంగకు మనియె. ౧౮౧

క. ఇది చాగెడుకొఱకై నీ, వదములకడ నుంచె నిన్లు పతిపోయిన న

త్పదమున కేగెద ననుపుట, మదిఁ జూడంగ నిదియె శండ్రిమన్నన గాదే.

ఉ. ఆకులపాటుతోడ నశుభాకృతియై యొక వేళ నైనఁ బోఁ

కాకురు లేక సొమ్ములకు నట్లులు పాఁపక పేరఁటలుబులం

బోక తొఱుగి పూతలును బువ్వలు దూరముగాఁగ మూడయై

యేకడఁ జేరిన నిధివ శివులె కాక తరింపవచ్చునే. ౧౮౨

క. చచ్చియుఁ జాపక తనలో, వెచ్చుచు నియనుముల నిక నిధవాత్సయున

న్నిచ్చలు మాఁడుటకంటెచు, జిచ్చుఱుకుట మేలు సతికి క్షితి మెచ్చంగ.

క. పతి దుఃఖతుఁ డైనచు దా, నతిదుఃఖత యగుచు చూక తనఁ డరిగిరఁ బీ

డిత యగుచు నతఁడు నచ్చిన, ధృతితోడన నచ్చునది పతివ్రత చున్న్ది. ౧౮౩

గీ. పుట్టలోనిపాముఁ బ్లు గారడికుండు, బలిమి వెడలఁ దిగియు పగిది నింతి

తోడఁ జచ్చి పతి యథోగతుఁ డైనఁ దా, నుద్ధరించి సౌఖ్య మొందుచుండు.

గీ. అతని కేదికొఱత పతి హితంబునఁ బ్రాణ, మిచ్చినాఁడు దివికినేగినాఁడు

రమణుండగుచునచట శ్రంభాదిసతులఁగూ, స్థానకమాన్యనన్యఁగూడ ననుపు.

గీ. ఉరక మాన్వి తేని మరెవ్వఁకొనియొడ, గూకు గట్టి నీళ్ళఁ గూలి యొండ

విషముద్రావి యొండ విషతుఁప్రాణంబు లా, తగనిచాపుకీకుదగులునిన్ను.

సీ. అటుగాక పూర్వమా నన్నిప్రవేశంబు చేయిపు మాకీమచెంద దిందు

నెన్న ముక్తోటియు నేఁబదిలక్షలు మానవు మేన రోనుంబు లుండు

నన్నియేఁకులు స్వర్గ చూర్త వాయకుతోడ ననుగతయా సతి యనుభవించు

వీరునియాల నై విధవ నై యుండుట ననుచితం బదిగాదు చాగనిమ్ము

తడయనేల యరుచుఁ దగునే ప్రార్థించిన, చూతు నలుక లేక మరుజనిభుండు

కొంత యరుచుతింప నాతఁడొడ నజ్ఞు, లాయితాబు చేసి రాత్తు లగుచు.

చ. ధృతి మతిఁ బొంగి రాజునకు దీవన లిచ్చి నిజాధినాథు మే

నితునుకలుం దదస్త్రములు నించి ఘృతపుతచందనేంధనా

న్విత మగు నన్నికుండమున నింతి వెన న్నవసితపుత్రికా

కృతిఁ బడి యంతఁగోనఁ గరఁగెఁ జనులం దఱుఁ బ్రస్తుతింపఁగా. ౧౮౪

* ఆవీరభటుని చావునకై † తరింపవచ్చునే, భరింపవచ్చునే, భరింపవచ్చునే.
‡ శ్రంభాదిసతులను గూడకుండ- శ్రంభాదులను గూడుకొనక మన్న- అటుగాన యుక్తమా,

గీ. అనుకు వెఱుగు పడుచు నవనీశుఁ డంతయు, నిద్రచాల నుగుట యెఱింగియతని
గారించి యెన్నికళ లభ్యపించితి, నన్ని నాకుఁ జెప్ప మనుచు నతఁడు.

గీ. పెక్కుకద్యతెఱుంగఁ బృథ్వీశ నినుఁ గొల్వ, కేర్తుఁ గొన్నికళలు నేర్తుఁదొల్లి
నానిపేల్లు వినఁగ వలయును జెప్పెను, దాన్వనైన నచుఁ దన్వెఱుండనరె.

వ. కావున నవధరింపుము నాలుగు వేదంబులు ను శిష్యాదివడంగఁబులు ను
స్త్రుతులు ను బురాణంబులు ను బూర్వోత్తరవిశాఖాంశలును న్నాయవి
స్తారంబులు ను నితిహాసంబులు ను కాన్తుశాస్త్రంబు ను శ్రేతతంత్రంబును
నాయుర్వేదంబును ధనుర్వేదంబును విషప్రతీకారంబును హంత్రవతీకారం
బును గణితంబును మాంత్రికత్వంబును జలసూత్రంబును సంగీతరీతును సాహి
త్యంబును నుచితకృత్యంబును నాటకంబులు గావ్యంబులు నలంకారం
బులు నానాదేశభాషలును సకల విపిపాచయంబును దూరగమనంబును
దూరశ్రవణంబును ధురంధరత్వంబును, వశ్యార్థగూడి వట్టర్థంబులును
వాహనారోహణ చాతురియు జలస్తంభన, శిలాస్తంభన, స్థలస్తంభన, అగ్ని
స్తంభన, ఖడ్గస్తంభన, వాయుస్తంభన, రసస్తంభన, శుక్లస్తంభన, రక్తస్తం
భనాదులును మహేంద్రజాలంబును, నష్టసముద్రసముద్రాణంబును, జాతితార్థ
దానముష్టికరణంబును బ్రయభాషణంబును నదృశ్యకరణంబును నదృశ్యా
కర్షణంబును గృహిణాణిజ్యాదులును భక్తిత్రయంబును రత్నగర్భాది పరీక్ష
ణంబును మనుష్యాది జీవహరిక్షణంబును ద్యూతాదిభేదంబును యమనియ
మాద్యప్రాంగయోగంబును అస్తానధానంబును వైదికంబును లోకాచా
రంబును రతిరహస్యంబును వాద్యకౌశలంబును నాట్యంబును బరకాయ
ప్రవేశంబును బరవంచనంబును, ఉచాయాపాయవివేకంబును వీరత్వంబును
వాచకంబును గండుక కుక్కుటాండ జలపూర్ణభాండ చక్రభ్రమణంబును
బహురూపనటనత్వంబును వేణుదండభ్రమణంబును రాజముఖ మృగముఖ
స్త్రీముఖ చోరముఖ సింహుఖబంధనంబును హాలిక ప్రయోగంబు నాకారగుప్తి
యు భావజ్ఞానంబును గ్రామణికత్వంబును శేఖరత్వంబును బరిహాసంబును వా
చాలకత్వంబును నిష్పంపవృత్తియు సర్వజాతి శిల్పపరిశీలనంబును నానీచ
తుష్టష్టికళలయందును దేవరనాన్నిధ్యంబునం గొంత పరిచితుండ ననిన.*

క. భూవల్లభుఁ డాతని వి,ద్యావిజ్ఞానంబు మెచ్చి తనలోపల నం

భావింపఁ దలంచునెడక, దావారికుఁ డేగుదెంచి తగ నిట్లనియె.

* ఈ పంచనటనా నతుష్టష్టికళలను ఒరటికొక విధముగా మార్చబడినవి, సంఖ్యపెచ్చినది.

- క. ఓనరనాయక తమకుం, బూనిక ఫలియింపఁ బాండ్యభూపతిమంత్రుల్
కానుకలు గొంచు దేవరఁ, గానం జనుదెంచివారు కడు వినయమునన్. ౧౨౦
- గీ. అనిన వారిఁ దోడికొనిరమ్మ నావుడు, మగిడి యేగి యచటిమంత్రివరుల
వాఁడదోడ కొనుచువచ్చిదర్శించెఁ, గనకరత్నచయమునునుముగాఁగ.
- సీ. ఆమంత్రి వరులు సాష్టాంగంబుగా మ్రొక్కి నిలిచి ముందరఁ గరంబులు మొగిడ్చి
జనలోకనాయక యెనిమిదిక్కిట్లు దీనారముల్ *నూర్వురు వారసతులు
తొంబదిమూడు మత్వంబుల కావట్లు నేఁబదిమత్తకీర్తనములును
మున్నూట జవనాశ్వములును గప్పంబుగా బాండ్యభూపాలుండు పంపెనీకు
సవధరించి దండయాత్ర యుక్తమాని, యతని గావవలయు ననుచు మ్రొక్కి
†యన్నఁ గరుణజూచి యుర్విశ్వరుండును, మోద మడర వారి నాదరించి.
- ఉ. అరులు గోష్ఠిఁ చేయు సమయంబున వచ్చిన ద రైసంబు న
• య్యర్థుల కిచ్చెనేని ప్రభు వాతఁడె కావున విద్యవాని కా
యర్థము ముత్రియంబులు నవాంగనలుం గరుణన్ హయంబులుం
బార్ధివుఁ డిచ్చి పుచ్చెఁ దను బాండ్యనిమంత్రులు ప్రస్తుతింపఁగన్. ౧౨౩
- క. ట్టిమహాదారుండు తన, పట్టణమున కేగి రాయబారులఁ గృపఁ జే
పట్టి సిరి నెగఁడె గావున, సిట్టిగుణము లేక యెక్కు నితరులతరమే. ౧౨౪
- క. అనవుడు భోజుండును నె, మనమున నవ్వీక మార్పు మహనీయము లా
గొనములు గొనయాడుచు నె, గైనయఁగ నాసౌపుదక్కి యింటికిఁ బోయెన్.
- శా. శృంగారాధిపతిత్వసంజనితలక్ష్మీసంగతాఁగు నివ్వయ
ద్దంగాకారణపాదపద్మనిఁ ద్రిలోకవ్యాపకుం గోపరూ
పాంగీకారకృతార్థిత ప్రజకురంగాక్షిమనోరంగునిన్
సంగీతప్రియు సామజేదిమయుఁ గంసధ్వంసి విశ్వంధరున్. ౧౨౬
- శా. గంగాతుంగతరంగసంగతజటాకల్పాయమానాకృతిం
ద్వంగదోభగభుజంగరాజఫణరత్నజ్యోతిరుద్గీప్త సా
రంగాంకద్యుతిధౌతరాజతగిరిం ద్రస్థానరంగస్థలీ
రంగదృష్టంగిరిటి ప్రసంగసుఖపారంపర్యధుర్యుక్ శివున్. ౧౨౭
- మాలిని. శతధరశకలాంకా సననోనిష్కళంకా
విశదగిరినివాసీ ¹విశ్వబాధానిరాసీ

*యవతులు నూలుపురుసు +కొర్రులు - †విన్నవించుటయును విని యవనీపతి చేయు
సేదలందున - చేయునెడ నప్పని ¹విశ్వబాధానురాశి.

దశముఖవరదాతా దైత్యహింసావిధాతా

పశుపతిహరిరూపా ప్రాజ్యపూజ్యస్విరూపా !

౧౭౮

గద్యము. ఇదిరాయగజగంధవారణాప్రేరిమండలిక భేకఫణీంద్ర వీరఘోష్టవిభాశ
కళింగదేశనిర్ధామధామ త్యాగనాగార్జున కణ్ణాటద్రవిళాంధ్రమహారాష్ట్ర
భూపాలరూప నూపురసుందరచరణారవింద సనదస్థిలిపురవరాధీశ్వర వెల
నాటికృష్ణీశ్వరరాజ్యసమర్థరణశ్రీకొఱి వెన్నయామాత్య పౌత్రహరి
తనగోత్రపవిత్ర సకలసుకమిత్ర కసువరాజతనూజ గోపరాజప్రణీతంబైన
సింహాసనద్వాత్రింశికయను కావ్యబునందు సాహసాంకుని సోహసోపకా
రంబులును విటవంచని వంచకత్వంబును గర్భూరాంగుని శాపమోక్షణంబు
నువిక్రమాల్లునాదార్యంబు నన్నది యేకాదశాశ్వాసము.

శ్రీరస్తు.

సింహాసనద్వాత్రింశిక.

—1 ద్వాదశాశ్వాసము. 1—

క. శ్రీపరిరంభానమయ, ప్రాపితనవకుంకుమాంక భాసురనిజదే
హాహమితసాంద్రనీరద, రూపు న్సురవిమతనిహితరోహతోపుక. ౧

చ. హృదయమునం దలంచి ధరణీశుండు క్రమ్మట నొక్క వేళ నా
త్రిదశవరాసనంబున కతి ప్రమదాస్పద మైన రాజ్యసం
పద నరుదేరగా నతని భావము గన్గొని యల్ల నవ్యయ
దదనుమతంబు మాన్చి విడితంబుగ నచ్చటిబొమ్మ యిట్లనుక. ౨

—2 ముప్పదియొకటవబొమ్మకథ 2—

క. ముప్పదిచూటులు క్రమ్మటి. యప్పడ చనుదెంచినాడ వాతనికథ లి
ట్లాప్పగదా యింకనొకకథ, చెప్పెద నీచేత నీకుం జెల్లదు చువ్వి. 3

ఉ. సజ్జనరక్షణోన్నతవిశాలభుజాయుగళుండు సర్వసం
పజ్జితకిన్న శేష్యుడు డపారభటోద్భటవైరిమేదిని
భృజ్జలజమృతాకరుండు భీమబలాఘ్నండు విక్రమాగ్రుండు డా
యుజ్జయిసీపురంబున గుణోర్జితుడై ధర యేలుచుండంగ. ౪

క. జననుత్కుడు తొంటిశీలుం, డనగా నొకభిక్షుకుండు హరిమూర్తికి దా
నెనయగు భూవల్లభునిం, గనుగొనఁ జనుదెంచి ఫలము కానుకయిచ్చెక.

క. ఇచ్చినఁ గైకొని నృపుఁ డిటు, విచ్చేయుం డనుచు గారవించుచు నతనిక
నచ్చరితుం డనుచు నాసన, మిచ్చి యుచితగోష్ఠి జరపి యెలమిని ననిపెక.

వ. ఇట్లనిపిన తదనంతరంబున- 2

గీ. ఆఫలంబు తనగృహోధ్యక్షుచేతికి, నిచ్చి శీచి లోనికేగ విభుండు
మఱియు నాతపస్విమఱునాఁడు గ్రొత్తగా, నొక్కపండుదెచ్చియొసఁగెఁబతికి. ౫

శా. ఆపండు స్మృపుఁ డట్లు పుచ్చుకొని భాండాగారిచే నిచ్చె ని
ఘోషార స్ఫలహస్తుఁడై యవసరం బీక్షించుచు నిభుతుకం
*డేప్రాద్దుం గవితావిలాసమున నశ్లేందు ప్రతీకాశుఁ డా
త్మపాలుం గొలువంగ నయ్యె దశవర్షంబు ల్వివోదంబుగక. ౬

* ధేపారం గనరానివేషమున లంకేశ్వరీకాశుఁడై.

- చ. అటు లొక నాఁడు కొత్తఘన మాతఁడు దెచ్చినఁ బెంచినట్టి మ
ర్తలమున కిచ్చె నాకపియుఁ గైకొని మూర్ఖుని చూచి మెచ్చుచుం
గటుకనఁ బాడులం గొఱుకఁగా నొకరత్నము గింజకూఁడ్డి ముం
దటఁ బడియె నిజప్రథలఁ దన్మహామండప మున్నవ న్నెగాఁ. ౧౦
- సీ. అరత్న మీక్షించి యాశ్చర్యమున విభుఁ డట గృహధ్యక్షుఁడై నట్టి లెంకఁ
బిలిపించి యిన్నాశ్శఫలములు దెచ్చున్న నరిగి మాణిక్యంబు లై ననాని
నన్నిటిఁదెచ్చిన *నాదాఁపురుకుమెచ్చి నానికి నది యిచ్చి వరుసఁ బిదప
తొంతిలీలుం డటు చనుదెంచుటయుఁ జూచి యనఘ సీనిట్టి యన్యమఁబలు
నాకు నిచ్చి యేమి నాయెడఁ గైకొనఁ, దలఁచినాఁడ విపుడు విలువఁ జూడ
నొక్కరత్నమునకు నుద్వీయంతయుఁ జాల, దిన్నిరత్నములకు నెద్దియిత్తు. ౧౧
- క. అనవుఁడు నాభిక్షుకుఁ డో, జననాయక దీవికగలె సమధిక గుణమా
పనిగలదు గాన వచ్చితి, ననఘుండ వభయుఁడవు సాహసాంకుఁడనగుటఁ.
- చ. క్షీతివర నాప్రియంబు విను కృష్ణచతుర్దశినాటిరాత్రి యు
న్నత మగుమట్టిక్రింద మననంబున నున్న పిశాచపంక్తి న
న్నతు లొనరించి హోమము మనోరథ సిద్ధికిఁ జేయువాఁడ నే
కతమున నీవు నచ్చటికిఁ గ్రక్కున ర వుటు నాకుఁ దోడ్పడఁ. ౧౩
- చ. అనవుడు నింతకాలము ప్రయాస మిదేటికి నాఁడ చెప్పినం
బనివిననే యడంచి యొక బ్రహ్మముఁ జేసితి నేడు నీవు చె
ప్పిన సమయంబు దప్పక యభీష్టము నీకొనగూర్చ వచ్చెదం
జనుమని వీడుకొల్పి నృపచంద్రుఁడు మానస ముత్సహింపఁగఁ. ౧౪
- వ. అంతఁ గృష్ణచతుర్దశి వచ్చినం దద్రాత్రి సమయంబున. ౧౫
- క. నీలాంకితభూషణములు, నీలాగురులేవనములు నీలాంబరముల్
నీలోత్పలములు నిజదే,హాలంకారములు గాఁగ నతఁ డొక్కఁడుఁ. ౧౬
- సీ. కరవాలహస్తుఁడై పురము వెల్వడి వీరభావంబుతోఁ బూర్వభాగమునను
డాకినీచండ తాండవసముద్బంధంబు ఘోరఘోరైర్దాహైరభద్రము
సంహృతశవదాహసమయసముజ్జ్వలచ్చట చలధ్వనిచహ్ని సంకులంబు
నకుటుంబవృద్ధజంబుకభీషణాక్రోశ సంతతబధిరితాశాంతగంబు

కర్పరాస్థిశూలకం కాశన్మకపాల, దారుణంబు భూతకారణంబు

నాగభయరసంబునకు నాన్నదం బైన, యాశ్లశానభూమి కరిగి యచట.

క. పటతరువుక్రింద ననలో, ప్లట మగు గుండంబుపొంత దపసి గని యే

మట పనివంపుము నావుడు, భటభావముఁ బొగడి కార్యపరుడైయతఁడు.

వ. ఇచటికిఁ గ్రోశమాత్రమున నొక్కశింశుచావుక్షం బున్నది యందు విలగ్నుం
డగు బేతాళుండున్నచాఁ డతని గొంచు ర మ్మతగు మానంబునం గాని
రాఁ డని పంచిన నట చని యనేగనిహాగభుజాగ పిశాచ బ్రహ్మరాక్షస
సతతనిచ్చాసం బగు నన్తుహామహీరుహంబు డగ్గటి తదీయ శాఖావస్తావన
తేచరణుడు నవలంబహానహస్తుండు ను నధోముఖుడు ను నగు నాభూత
ప్రముఖుఁ జూచి.

౧౯

సీ తరుణ్ణక్తి కాభుతగు లూక్కునంతలోఁ జేతులుపట్టినం జేతు లూడ్చి

• మఱియుఁ గాళ్ళం బట్టి మొఱవెట్టి నాతనిమెడమీఁదనిడుకొనిపుడమి కుఱికి
బంటున కుచిత మా పనికిఁ బంపక భిక్షుకుండు పీనుఁగుమోవఁగోరిపనిచె
ననిదూఱఁగాఁ బిశాచాగ్రేసరుండు మీఁదికెగసి యెప్పటియట్లతగిలియుండె
భూవరుండు మోసపోయితి నని తాను, మీఁది కేగి వీఁపుమీఁదఁ బెట్టి
కొనుచు డిగ్గి యేమియు ను బల్ల నోడుచుఁ, గడలివచ్చెఁగార్యకారవమున.

క. ఆయెడ బేతాళుండు జన, నాయకుఁ బరికించి వేడి నరవర భార

వ్యాయామము మఱచి సుఖో, పాయంబునఁ దెరువు జరుగునని కథఁజెప్పె.

వ. అది యెట్లనిన.

౨౦

గీ. అఖలలోకవిదిత మైన కాశీపురం, బునఁ బ్రతాపముకుటుం డనఁగ రాజు
కలఁడు వాని కిష్టకాంత సోమప్రభ, యనఁగఁ గలదు పేరు సార్థముగను.

క. ఆదంపతులకు సుతుండు ప్ర, మోదాకృతిఁ బుట్టి వజ్రముకుటుం డనంగా
మేదినిఁ బరఁగుచు నన్నఁగ, శ్రీదనరారంగ మరునిచెలుపు వహించె. ౨౪

క. ఆరాజసుతుండు బుద్ధిశ, రీరుండనుమంత్రిసుతుండుప్రియసఖుండుగ నా
నారూపవినోదముల వి, హారంబులు నలుపుచు స్వహావ్యసనం దై. ౨౫

ఉ. ఇష్టసఖుండుఁ దా నడవికేగి మృగంబుల పేటలాడుచుం

గ్నివళరీరుడై కొలని క్రేవ జలార్థము చేరి కన్యకా

స్పృష్టికి నాద్యలో యనెడు చెల్వలు*గొల్వఁగఁ దారకాంతర

స్పృష్టహిమాంశురేఖ కిది సాటియనం బూడఁగాంచె నొక్కతె.

౨౬

*గొల్వఁగ నొప్పుచుం గళా, స్పృష్టహిమాంశురేఖకిది సాటియనందగు కొమ్మఁ గన్గినె.

- చ. అనువుగ బాహుబోచనకుచాన్లకళ గ్లానివచ్చివాను శేం
 డని బినమీనద క్రనలినాఘము నీళ్ళు ముంచి వచ్చి శో
 ధన మొనరించి చేకొను విధంబున నంబుగహాకరంబు పొం
 *తను నిహరించు బాలికయు ధారుణివాధననూజుఁ జూచినన్. ౨౭
- క. ఇరువురచూపుల మనచుండు, కరములుగాఁజేరి పులకనముదయ మొదవన్
 సరి నయ్యగువురమనములం, గరఁగించె న్నీమరనము గడలుకొనంగన్.
- ఉ. అంబురహాక్షి యప్పుడు ప్రియంబున నొందలగల్వప్రాప్తం గ
 ర్ణంబునఁ జేర్చి, దంతశిఖరంబుల ముక్కువచేరి, పాదన
 ద్వంబునఁ బెట్టి, వక్షమున దాపి, మనోగతి లక్షణంబు న
 క్రమంబునఁ దోచుకుండఁ, జెలిక జెల్లు గొప్పంగ నేగ నూరికన్. ౨౯
- క. ఇటనాతురుండై నవ్వును, నుటుచు ప్రియమందు దన్నుఁ గొల్వఁగఁబురికా.
 డట నరుడెంచియు నొకచో, గట నుండె దెలియరాని కనుబేటమునన్.
- వ. ఇట్లాకన్నియ నామగ్రామ జన్మప్రేమాతిశయంబు లెఱుంగని మిగులఁ బొగు
 లుచు దాని తగులు వగల నొగులు చున్న రాజకుమారం దెలుపకుండుట
 బుద్ధిగా దని బుద్ధిశరీరుండు డగ్గటి నీ కింతచింతయేల విను మాకోమలి తల
 మీఁదిముత్యలంబు కన్గంబుచూ జేర్చుకొనుట కన్గోత్పలుం డచరాజగలఁ,
 డది దంతఘ్నైతంబు సేయుట దంతఘట్టకుం డను దన్నుత్తి, గలం, డది పద
 పద్మాంబు మోపుటం బేరు పద్మావతి యగు, నని హృదయాంబున నత్తుట
 నీవ హృదయేశ్వరుండ, నని నూచించె చక్రదే నిశ్చయించితి నాకన్గోత్ప
 లుండు కుంతలదేశం బేలుచుండు నని నిండుము. ౩౦
- ఉ. ఆతనిమంత్రికూతు ధవదంగనగా నొనరించువాడ ర
 మ్మా తలపోత తేల యని మానవనాథతనూజుఁ గొంచు న
 న్వితనిగూఢ వేషముల నేగుచుఁ గొంతలకంబు చేరి మా
 ిగ్రాతిథివృత్తి నొక్కతె గృహంబున నిల్చి యచక్రమంబునన్. ౩౧
- సీ. ఈపురం బేలురా జెవ్వఁ డాతని మంత్రియెవ్వఁ డాతనికూతు రెవ్వరొక్కొ
 యితయు నెఱుంగుదువే యని యడిగిన నురీశ్వరుండు కన్గోత్పలుండు
 తన్నుత్తివరుండు దంతఘట్టకుండు తత్తనయ పద్మావతి యనఁగఁ గలదు
 దానికి నే నిష్టదాసివై వర్తింతు నని యది చెప్పిన నాత్మఁ బొంగి

నిలిచియున్న బాలికయు. కనుజతమునన్ కుంతలదేశం గనెకలింగపుగంబుసొచ్చి
 క్షాతురవృత్తి.

మంత్రిపుత్రుడు తనమాట నిర్భవమైన, నతని నూటజించి యదియ యటకు
మాతిగాఁగ మొదలుదొరకొని తమరాక, చెప్పిపుచ్చి రపుడు చెలియకడకు.

క. అది చని యొక రాకొమరుడు, సుదతీ సీతలఁ పెరింగి † సుగుణత యొందం
గదియఁ జనుదెంచి సమ్మద, మొదవఁగ నాయిత విడిసి యున్నాఁ డనినఁ.

వ. అది విని గూఢభావం బేర్పడకుండ దానిని భర్జించి రోషమిడంబునం గర్హ
ర మలయజ సాంద్రంబు లగు రెండుచేతుల దాని రెండుచెక్కులం దనపది
వేళ్లు నంట వ్రేసిన నది ఖన్నవదనయై తిరిగి చనుదెంచి తత్త్వతాపమానంబు
సూపిన సారాకొమరుం డింక నాశ లే దని యుప్పు రనినం దత్సహచరుం
డగు బుద్ధిశరీరుం డిట్లనియె. 3౧

సీ. చింతింప కింక దీని చెక్కిళ్లఁ దెల్లని పదిరేఖలుగ వ్రేసి పంపు టరయ

• నిదిశుక్లపక్ష మీపదిదినంబులుఁ బుచ్చి ర మ్మని చెప్పుట నమ్ము మనుచుఁ
దెలిపి యాపదిదినంబులుఁ బుచ్చి యాదాసఁ బ్రార్థించి యెప్పటియట్లు పనుప
నది తొంటిక్రియ మాటలాడఁగాఁ గుంకుమనూతెడి సఖఁ బిల్చినోఁమిఁద
దీని నడువు మనుచుఁ దెగి మూఁడువేళ్లువ్రే, యించి వెడలనడిచెవంచనమున
మిగిడివచ్చి కుంకుమద్రవాంకితములౌ, పెట్టు నూపె నది యభీష్టమమర. 3౨

గీ. చూచి యాసలేమిఁ † హాకురుఁబొందుచు, చచ్చుటొప్పు ననుచు వెచ్చనూర్పు
వజ్రముకుటుఁ బొగల వెల దని తత్సఖుఁ, దాసగలుగఁ దెలిపి దాసఁ బిలిచి.

వ. ఆకన్నయ రజస్వల యై యిండంబోలుఁ గావున నెఱ్ఱగా నీమూఁడు వ్రేల్లు
వ్రేయించి త్రొలంచె నీమూఁడు దినంబులుం గడపి యింక నొక్కతోయంబె
యరుగవలయు నని వేడుకొసిన నది యుం గ్రమంబున నాలుగవనాఁడు
కన్యకాసౌధంబునకుం జని మిగిడి వచ్చి. 3౩

మ. సగుమో మొప్పఁగ నెఱిమాట పనుచు న్న న్నాదరింపంగ నే
నుఁగు తద్వేళ మదించి కంబము వెన న్నుగ్రాడి యెఱెంచిన
నొగనాల న్నెడలంగరా దనుచు సంభోజాక్షి పీఠంబుపై
డిగజాతి న్ననుఁ ద్రాటఁ గట్ట పడిచెఁ డెదంబు బిట్టల్లఁగాఁ. 3౪

క. అనవుడు తనార్ద్రంబునఁ, జనుదెమ్మను టయ్యె ననుచు జనపతిసుతునిం
గొనిచని యాపీఠముపై, సనిపె నతని మీఁదివార లటు చేదుకొనఁ. ౪౦

† సుందర మొదవఁ - సుగుణతనమునఁ. ‡ సుగ్రహుఁ బొక్కుచు.

శా. ఆసాధాతరసీమ రత్నమయవర్ణంకంబుపై నుండి త

ద్రాసీలోకకృతోపచారుఁ డగుచుం దాంబూల పుష్పగు లు

ల్లాసం బఁది చెలంగి కైకొనుచు బాల నిగ్గుదేఱు బరీ

హాసోక్తిం బఠికించి రాకొమరుఁ డేకాంతంబునం బ్రోడఁయె.

౪౧

క. తలఁపునకలలు గడు నగ్గల మగుతమకమాన బాలఁ గోఁగిట నిడి మైఁ

బులకలు మొలవగఁదలకొని, చులుకగరితిసుఖముచవులుచూపుచుఁగవేసెన్.

ఉ. ఈగతిఁ బెక్కునాళ్ళు సుఖయించుచు నుండి విదేశభూమిలో

నేగతి నున్నవాఁడో తన యిష్టసఖుం డని యిచ్చులోనఁ జిం .

తాగతుఁ డైన దీనికిఁ గతం బిట నేటిది చెప్పు మన్న నా

త్తాగమనంబుఁ దన్నతియు నాతని యున్నియుఁ జెప్పెనేర్పడన్.

౪౩

క. అది విని నీకాపుఁడు నా, వృద్ధయస్థితి యెఱుఁగు బాణఁ డీక్రియ దాసీ

సదనమున నొగులుచుండఁగ, నది యేలా చెప్ప వాతఁ డాపుఁడు గాఁడా.

క. ఆతనికి విం దొనరింపం, జతురుఁడు నను మెచ్చుఁ బాయసముఁ బశ్వాన్నా

న్వితముగఘృతముంగొనిచని, యతిముదమునఁ బెట్టియింటికిరుదెమ్మనుచున్.

సీ. ఆపదార్థములు రయమ్మున సమకూర్చి యాత్రాడువెంటనే యనుప నతఁడు

చనిదాసిగృహమునఁదనయిష్టసఖుఁగాంచి బాలిక యిదె విందువనిచె ననిన

నకట నాయ్యుస్సఁ జప్పకి యుండవైతివి తమమీఁద చిత్రంబు దరలుఁ గాన

సేతు లిష్టుచెలికాసి నైతురె నాకును విషము వేట్టిది దొడ్డు విందువనిచె

జూడుమనుచునతఁడు శునకంబునకుఁబెట్టె, నదియుఁదనుటతడ నెయవనిఁగూలె

నెదిరివారిచిత్ర మెఱిగి వర్తిం చెడు, వారికేల కీడు పచ్చునురక.

౪౬

వ. ఇట్లు దృష్టాంతంబు చూపి నీవింక గూఢంబున నేగి యతినికి భోజనంబు

వెట్టితి నని చెప్పి మధుపానమత్ర యగు నమత్రకాశినికి లోదొడ గోరు

నాట మూఁడు పోటులు పెరుసం బొడిచి పాదభూషణమ్ము గొని రమ్మిటఁ

గార్వంబు చూచుకొంద మని యసిపిన నతండు సని యాక్రమం బొనరించి

యందియఁ గొని వచ్చిన.

౪౭

ఉ. అక్ష్మడ మాని తత్పురి యుపాంతమున స్వసనంబులోన గో

రిక్తుఁడు మీననాథుఁడు ధరం జరియించుచు విశ్రమార్థ మై

య్యిక్ష్మడ నిల్చినారొ యన నిద్దఱు నుద్ధతి నిద్ధవేషు లై

య్యెక్కుమతంబు గట్టకొని యుండిరి శూలము కేలఁ గ్రాలఁగన్.

౪౮

- క. ఒకనాఁ డటు కర్ణోత్పలు,నికొడుకు మృతుఁడైన నెఱిగి నీతివిరుఁడుమం
త్రికుమారుఁడు నృపసుతుచే,తికి నూపుర మిచ్చి సంతఁ ద్రిప్పఁగఁబనిచెన్.
- క. అప్పెద నని చూపుము తెగ, నమ్మకు మఱి దీనిజాడ లడిగిన నీచి
త్రమ్మనఁ గలఁగక నాకీ, సొమ్మిచ్చెను గురుఁ డటంచుఁ జూపుము నన్నున్.
- సీ. అనవుడు నాఁగాక యని పురంబున కేగి యంగడి నమ్మఁజూపంగ నొకతె
మనసాప సొమ్మని మంత్రికిఁ జెప్పిన నాతఁడు సొమ్ముతో నతనిఁ బట్టి
వృధిపిశుముండఁజఁ బెట్టినఁ గలుషించి చెప్పరా యిది యెట్టు చేరె ననిన
నే మ్రుచ్చుఁగాను మీ కీజాడఁ జెప్పెద బంటుల నా వెంటఁ బనుపు మనుచుఁ
గొందతా రెకులన దోడ కొనుచువచ్చి, నాకుసొమ్మిచ్చి నీగురునాథుఁడనుచుఁ
జూప వారలుమదిఁ గడుఁజోద్యమంది,యట్టి వేషంబునకుఁ శయంబునొంది.
- క. ఓగురునాయక యీ సొ, మ్మేగతి నినుఁ జేరెఁ జెప్పనేతె మ్మనినఁ
జోగులము మేము మాకట, రాఁగూడదు గాన రాజు రమ్మనుఁ డిటకున్.
- క. అతనికిఁ జెప్పెద మనవుడు, నతివేగమ యేగి వార లటు వినిపించున్
క్షీతిపతియును మతి నతిని, స్తితుఁ డై చను దెంచి కపటసిద్ధనిమ్రోలన్.
- క. వినతుఁడై యున్న యాతని, గనుఁగొని నీవీట దంతఘట్టకుసుతఁడ
కిని యె యీమనములో, నను రాత్రులు దిరుగు నది దిగంబర యగుచున్.
- క. ఈరాత్రి నీకుమారుని, మారిమనఁగినట్లు చంపి మలయఁగ నేనా
ఘోరాతిఘోలనిహతిఁద, దూరుస్థలి నొంచి చరణ మొడియఁగ నెగసెన్.
- క. కాలు విదిర్చిన నందియ, కీలెడలిసఁ బుచ్చుకొంటి క్షీతినాయక యే
స్త్రీలను జంకరు గావున, నాలలనను వెడలననుపు మంతియ చాటున్.గీ.
- క. అనవుడు వెరఁగంది భయం,బున మంత్రి తనూజసాధమున కంగనలా
బనిచి తొడవైఁ ద్రిశూలం, బునఁ బొడిచిన యట్టులున్న*బోటులుదెలిసెన్.
- గీ. తెలిసి శోకరోషకలుషుఁడై యారాజు, మగిడి పురికి నేగి మంత్రి కూఁతు
దయ్యమనుచుఁ బ్రజలుదలఁకఁగా వెడలఁగొట్టింఁచెఁజూడనిదికడిందియనుచు.
- క. ఆకన్యామని దుఃఖమూలమునఁ బ్రాణాంత్యంబు చింతింపఁగా
నాకాశీపురరాజపుత్రకుఁడు వ్యక్తాకారుఁడై తనన
శ్లోకం బార్చుచు †వెడ్డుజోగిఁ దనయిష్టంఁగా నెఱింగించి య
స్తోకం బా నిజరాజ్యముం దెలుపుచుం దోడ్పొందు నేగెం బ్రియన్. గీ.

సంహాసన ద్వా త్రింశిక.

- క. తదనంతరంబ యొక నా,ల్లుదినములకు దంతఘట్టకుండు సతియును దా
మదిఁ *గూఁతుశోకదహనము, పొదివినఁబరశోకమునకుఁబోయెంబెలుచఁ.
- క. ఆపావము గడవటఁ గా, శీవతిపుత్రుండో యతనిచెలికాఁడో యీ
భూపాలుఁడో వీరలలో, నేపురుషుఁడోందుఁ జెప్ప మెఱిగినకొలఁదిఁ.
- సీ. ఎఱిగి చెప్పకయున్న నిప్పుడే నీతల పది వ్రక్కలై పడు నిది నిజంబు
కావునఁ జెప్పమా నావుడు నిక నూరకుంట మోసం బని యుర్విభిఁడు
కామాతురుం డాచుఁ బ్రేమరాకొమరుండు తనపనిఁగాఁజేసికొనుటతగవు
సచివసూనుండు నిజస్వని కార్యమునకు మర్తంబుసేయుట ధర్మపథము
తలవరులచేత వానివర్తనము లెల్ల, మొదలఁచెలియక యదినిజంబుగఁదలంచి
చేసెఁగావునదుఃతంబుచెందుఁ బ్రభుని, రాష్ట్రకృతమైనపాపంబురాజుఁబొందు.
- క. అనవుడు బేతాళుండు నె, మ్మనమునఁ గొనియాడి యతని మానత్యాగం
బున నిలువక యెగసి రయం, బునఁ జని తరుశాఖఁ దగిలెఁ బూర్వస్థితితోఁ.
- వ. ఇట్లు విడిపించుకొని పోయిన. ౬౪
- క. ఆనరవతి క్రమ్మఱఁ జని, పీరుఁగు క్రియ వీఁపురూఁడఁ బెట్టుకొని చనం
గా నొకకథనెవమున న, మ్మానము విడిపించి యతఁడు మగుడం బాతెఁ.
- వ. ఇట్లు మొదలికథంబోలె సారెసారెకుం గథలు చెప్పి మఱుంగులైన సదుత్త
రంబు లందుచుం బరికించుచు నిరువదియేనుమాటులుదాఁక రాకపోకలనల
యించి యతనివివేకంబునకు స్థిరోద్యోగంబునకుం బరిణమించి బేతాళుండు
మే లొనగూర్చుం దలంచి. ౬౬
- క. నరనాథ సర్వలక్షణ, పరిపూర్ణుండ వంచు నిన్ను బలిసేయ మదిం
బరికించి కపటభిక్షుకుఁ, డరుదుగ ననుఁ దోడి తేర ననుపుట గంటే. ౬౭
- గీ. నన్నుఁగొంచు నేగ నిన్నునుసాష్టాంగ, మెఱుంగుమనినమ్రొక్క నెఱుంగఁదొల్లి
నేఁడు నిన్నుఁ జూచి నేర్చెద నిప్పుడు, మ్రొక్కిచూపు ఘనుము మోసపోక.
- క. ఇట్లు మ్రొక్కుమనుచుఁ జాఁగినఁ, దటుకున నడిదమున వాని తల ద్రెంచి స్థము
త్తట మగు ననలములో నొ, క్కట వైపుము సిద్ధులెల్ల క్షగతివడునీళ్లుఁ.
- చ. అనవుడు నల్ల యియ్యకొని యాతని మూఁపునఁ బెట్టుకొంచు దె
చ్చిన మది మెచ్చి వాఁడు మున్ను జెప్పిన రీతిని మ్రొక్కుమన్న నే

రనిక్రియఁబల్లిన స్తతీ ధరం బ్రణమిల్లిన శానిమ స్తకం

జనువునఁ ద్రెంచి పావకున కాహుతిగా నొనరించి సిద్ధుఁడై. 20

గీ. ఆత్మరక్షణాధ్యుఁ డగువాని నటువేల్పు, నంత హుతవాధుఁ డతని మెచ్చి
యెప్పుడైనఁ దలఁపు మేనచ్చి నిల్పెద, సిద్ధు లెనిమిదియును జెందునదియె.

క. సుర లటు వేల్పొని విద్యాధరరాజ్యము గలుగనొనఁగి తద్గుణముల క
చ్చాసే వందుచు నేగిరి భూవరుఁడును బేతాళుననిపి వచ్చెం బురికిం.*

శా. ఈసామర్థ్యము నేర్చుఁ దెంపు నణిమాధీశత్వము న్లేక నీ
క్షీసింహాసున మెక్తు పాన మదిలో నీక్షిపు మా యన్న ను
ల్లాసం బెల్లఁ దొఱంగి తద్గుణగణాఘోషము డౌచు ల
జ్ఞానంగవ్యథఁ గ్రమ్మఱు జనియె భోజిత్వైభవం సిరికిం. 23

— ముప్పది రెండవబొమ్మకథ. —

క. తదనంతరంబ యా ముప్పది రెండవబొమ్మయైనఁ బద మిడు మని స
మ్మదమున నిఁకఁబల్లెడునని, చుదిలోవలఁదలఁచియతఁడుమఱునాఁడెలమిం.

క. సన్ననిహృదయా రాధితఁ, జన్మార్తిఁ గృపావిశేషు శేషభరణు
స్తన్నధమదగజశేనరి, జన్మజరామృత్యురహితు సర్వేశ్వరునిం. 24

క. డెందంబునఁ దలఁపుచు సం, క్రందనమణిపీఠమెక్కఁ గడఁగెడునెడ నా
కందువ నిలిచిన బొమ్మ వె, సం దిన్నని నగవుతోడ జనపతిఁ బలికెం. 25

చ. వలదననేల యిట్టి దురవస్థలఁ బొందఁగ నేల నీకు భూ
తలమున ఏక్రమార్థుగతి ధర్మము సత్యము సాహసంబు ని
శ్చలముగ నిల్ప లేని మనుజుప్రభుఁ డీదెస మెట్టఁజూచినం
దలఁపులు నిష్ఫలంబు లగుఁ దత్త్వ మెఱుంగని బుద్ధి నిన్నిట. 26

చ. అతని గుణక్రమం బెఱుంగు మయ్య భుజాబలభీమసేనుఁ డా
తతరణకౌశలాద్భుతఁడు ధర్మయధిష్ఠిరుఁ డార్తరక్షణ
చ్యుతుఁడు కృపాదిలీపుఁ డనిమోదనభార్యపుఁ డర్థబోధవా
క్యతి విభవామరేంద్రుఁ డనఁగా నతఁ డజ్జయిసీపురంబున. 27

చ. క్రతువు లనేకము ల్పడిపి గౌరవ మేర్పడ మర్వి సప్తసం
తతులును నిల్చి వేదనినదంబులు విప్రగృహంబులందు సం

* ఈకందమునకు మాఱుగా, వ. అనిన స్థల విక్రమార్థంబు సెంకల్పసిద్ధుండయ్యెగావున-
అని యొక ప్రతిలోఁ గలదు.

తతముఁ జెలంగ దీను లలిదానముల న్నగడంగ ధర్మసం

గతి మెఱయుచు రాజసవికారము లెవ్వముఁ జెందకుండఁగఁ. ౭౯

చ. కటవులపే రడంచి యుదకంబుల నెప్పుడు నర్జవాకృతిం

జెఱుపులు నిండియుండఁ దమసీనులఁ దప్పక నాల్గుజాతులుం

దటచుగ ధర్మము ల్మెఱపఁ*దస్త్రజాతుల నప్రమత్తత

న్మెఱయఁగనీక సజ్జనులు మెచ్చఁగ శాశ్వతకీర్తికాముఁ డై. ౮౦

ఉ. అంబుజమిత్రు నంశ మని యార్ద్రులు సన్నుతి సేయఁగా సము

ద్రంబులు నాల్గుమేర లగు ధారుణి యంతయు నేలుచుం బ్రా

పంబున రాజు లెల్లఁ దన పంపు చరింపుచుఁ గొల్వఁ గార్యఖ

ద్గంబుల వైరులం దునిమె గట్టిగ సత్యము నిల్పుకొఁకిక. ౮౧

సీ. సత్త్వంబుననె మహాశ్చర్యంబుగా గెల్చి వసుధేశులను వాత్సవశులఁ జేసి

వరరత్నకనకాది వస్తువు లన్నియుఁ దనసొమ్ముగాఁ జేసికొని యతండు

హయమేధములు మొదలైన యాగములందుఁగూడి దేవతలెల్లఁదోడుపడఁగ

బడుగులు వేడినఁ బ్రాణంబు లైనను వంచినప కొసఁగెడు వ్రతము వట్టి

సర్వదిక్కులందుఁ జాటించి యధులఁ, గూడఁ దిగిచి వారు గోఁదనట్ల

యూఘృ నర్థమును యథోచితంబుగ నిచ్చి, శాసనంబుగాఁగ శక మొనర్చె. ౮౨

ప. భువిలో నభూతపూర్వంబు నద్భుతంబు నగుకృత్యంబు శకం బనంబుఁ

దొల్లి జరుగు శ్రీరామశకంబు యుధిష్ఠిరశకంబు నాచి నిజశకంబు నిల్పిన

నందానందాది సంవత్సరాద్యమ్మున విక్రమార్కశకంబై చతుర్లక్షజ్యోతి

శ్శాస్త్రగతిప్రవర్తకం బయ్యె ౮౩

గీ. నడుమ శాలివాహనశకంబు గలిగియుఁ, జెడక యుత్తరమునఁ బుడమిలోన

నెన్నిచూడఁ బదియు నెనిమిదివేలేడు, లతనిశకము రూఢివలరఁగలదు. ౮౪

క. ఈపాటి మహిమ గుణములు, నీపాలం గలిగె నేని నేఁ డెక్కు వృథా

టోపంబులు వల దని యో, త్ప్రౌఢాలక నిన్ను మాన్పఁ జలమో ఫలమో

క. అని చెప్పి మఱియు నాతని, మన మలరఁగఁ బలికె నిన్నిమాటలు మానే

ర్చున సతనిమహిమకొలది, †న్వీరిపించితి మింతెకాక నీవల్పుడనా.

శ. నరనారాయణులనఁగాఁ, బరఁగెడు హరిమూర్తు లుర్వి ఫల్గునదామో

దర్శులై పుట్టిరి నాఁ డా, నరుఁ డతఁడై పుట్టివాఁడు నరవరతిలకా. ౮౫

* దస్త్రజాతుల † వినిపించినంతసేమ.

- క. ఈకలియుగమున విద్యల, కేకడఁ జేవట్లు లేమి యెఱిగి పలికి వా
ణీకామిని వినిపించిన, నాకమలభవుండు సెప్పె నచ్యుతుతోడ. ౮౮
- *గీ. అచ్యుతుండువిద్యలైశ్వర్యమునఁగాని, మెఱయవనుఁజెప్పి యెఱుగఁగలుగ
నరునిఁ బుట్టఁ బంచె నరపతిత్వము గోరి, యతఁడు నవని నీరయై జరించె.
- క. నరునకు నారాయణునకు, నరయఁగ భేదంబు లేకు హరి మొక్కఁడు న
య్యిరువురయూ పగుఁ గావున, వెరవుగఁ బరికింప నీవ విష్ణుఁడ ననఘా.
- క. ఈపుణ్యుని నినుఁ జూచిన, శాపావధి గలిగెఁ గల్గెమఁ బడఁగెఁ గుర్రో
స్త్రీపక ! “నావిష్ణుః పృథివీపతి” యనుకీర్తి నీకు విహితం బయ్యెన్. ౯౦
- చ. అన విని చోద్యమంది వసుధాధిపుఁ డప్పటి శాపకారణం
బానరఁగఁ జెప్ప మెవ్వ రని యుత్సుకుఁడై తను వేఁడినగ గ్రమం
బున నది క్రస్తుఁడం బలికె భోజనసౌలక ! పార్వతీసఖీ
జనులము నేము దేవి కనుసన్నల డగ్గటి కొల్లు మెప్పుడున్. ౯౨
- క. ఒకనాఁ డేమును నయ్యం, బికయును విశ్రాంతి కేగి శుకపికభృంగ
ప్రకరపరితోషకర మగు, నొకవనమున విరులు గోయుచున్నడ వేడ్చన్.
- సీ. కన్నుల విని గాలిఁ జెన్నొందు నందియ యడుగుఁడమ్మకి బెడఁగడరఁజేయ
నందిని నులికించు పెందోలు హఠాంబట్లుకైవడి నునుపారఁ గాసెనోసి
తలఁచినయంత నె వలపులఁ దలకొల్పు వెలిపూత మే నెల్లఁ గలయఁబూసి
జక్రవకవ శిషురెక్కుడౌ రే వెలుఁ గెలమితో జడలపై వెలుఁగుచుండ
విసముమెడనుండియునుదీప్తి వెలికిఁదోఁపఁ, గేలశూలంబుఘటిపతిలీల మెఱయ
మిండజంగ మైయామంచుఁగొండకూఁతు, నెదుటికరు దెంచెమ్ముక్తఁటిచదురులాఁడు
- క. ఆచందము గనుపట్టం, జూచిన యా వేళ మనసిజఁడు మమ్ముఁ దెగం
జూచి తనకమ్మఁదూపుల, మాచిత్తములెల్లఁ గరఁచె మానము లెడలన్.
- క. పులకించె జెక్తు లలికం, బుల లేఁజెమ రొత్తై నధరముల నద రొదవెన్
వలువల గనయము లూడెం, †బలుకమఱచియుఁటిమేము ప్రతిమలమ్మాశ్చిన్.
- క. ఆతటి నయ్యంబిక ఘా, చేతోగతు లెఱిగి కనలి చెలిమికి వెలిగా
భూతలమున †బుత్తభు లై, చైతన్యము లుడుగుఁ డనుచు శాపంబిచ్చెన్.

* అచ్యుతుండు విద్యలైశ్వర్యమునఁగాని, మెఱయవనుఁజెప్పి యెఱుగఁగలిగె.

యవనిబుట్టఁబంచె నాహరియపుడు నీ, వైజనించినాఁ డవనిసౌల.

† దీప్తి + బలుకఁగఁజుమఱిమేము † బుత్తికలై.

సింహాసనద్వాత్రింశిక.

౧౬. ఆక్రియ శాప మిచ్చిన భయంబున నందట మాత్త లజ్జర
 యోక్రియనన్ని సాత ముడుగంబు కైవడిఁ గామనిక్రియో
 కక్రమ మూనడం దెలిసి పార్వతికిం బ్రణమిల్లి తల్లి మా
 శక్రియ శాపమోక్ష మగు నింత దలంచుట మాతృకృత్యమే! ౧౮
౧౭. అనుచుం బ్రార్థన చేసిన న్విని కృపాయత్తాత్తయై మీరు కాం
 చనపాంచాలికలై జనించుఁ డొక ప్రస్తావంబునం బుణ్యవ
 ర్తనునిం జెప్పఁగ వాక్యసిద్ధి యగుఁ దత్తాలంబు మీశాపమో
 చనమాఁ బొందని వీడుకొల్పిన మనస్సాపంబునం బిష్టుల౯. ౧౯
౧౮. ఒక్కమాతే భూలోకంబునకు రానోడి, మానంప్రార్థన విశ్వకర్తనిర్మితం బగు
 నయ్యింద్రసింహాసనంబున నట్లుండి కదంపడి భూమికి వచ్చి యాశుత్తమ
 నాయకు గుణకథనార్థ మై నిన్నిన్నిమాటులు వారిందితిమి. నాపేరు శృం
 గారతిలక యనం బరంగు, వీరలు జయయు ను, విజయయు, మలయావ
 తియు, ననంగనంజీవనియు ను, గంధర్వసేన యుఁ, బ్రభావతియు, సుప్ర
 భయు, సంభోగనిధియు, సుభద్రయుఁ, జంద్రికయు, గురంగనయనయు,
 ననంగధ్వజయు, నిందువదనయు, విలాసరసీకయుఁ, గోమలియు, సౌందర్య
 వతియు, లావణ్యవతియు, లజ్జావతియు, నిందుమతియు, జనమోహినియును,
 విద్వాధరియు, హరిమధ్యయు, సుఖప్రదాయినియుఁ, బ్రభోధవతియు, మల
 యవతియు, హంసగమనయు, నంగసుందరియు, సుకేశియుఁ, జతురికయు,
 వామాంగియుఁ, దలోదరియు, *నను పేరులు గలవారని యెఱుంగు మిట్టి
 మేమును- ౧౦౦
౧౯. బొమ్మల మై యామణిపీఠమ్మున బహుకాలముండి డస్సితి మని చి
 త్తమ్ములఁ బొగులఁగ మాభాగ్యమ్మున నీతోడ మాట లాడంగలిగె౯.
౨౦. కష్టంబు వీడె నీకేయిష్టం బది వేడు మిప్పు డిచ్చెద మనిన౯
 సాష్టాంగ మెరఁగి భోజుఁడు, హృష్టుండై పలికె వారిహృదయము లలర౯.
౨౧. మీకృప సంపద లన్నియు, నా కుండగ నేమి ప్రార్థనము భవదీయా
 లోకము గలిగెను బుణ్యశ్లోకుండ నైయుండఁ గంటి గోకులు వొగడ౯.
౨౨. అని వినయోక్తులు వలికినఁ, గొనియాడుచు నిలిచి రాజకుంజర నీచే
 సిన యుపకారమునకు నే, మని ప్రత్యుపకృతి యొనర్ప న్నమ్ము మాకు౯.

* మనోహరియు, మానవతియు, పద్మపాణియు, నీలవేణి, శుకవాణియు, పులిన్ద్రాణియు,
 నిధిపయన నను పేరులు ప్రత్యంతరములలో నున్నవి. వీనింజేత్సిన ౩౨ స్తవ మించినవి.

చ. సకలకళాప్రవీణుడవు సజ్జనరక్షణదక్షిణుండ వం
ధకరిపుభక్తిశీలుడవు దానవిదాని సర్వభావభా
వకుడవు విష్ణుమూర్తివి దివానిశముం గనిపాతకార్థిగా
యకనుతిశాలి పుర్విపతి వల్పుడవా భువి భోజనూపరా! ౧౦౫

శా. నీ కేవాంఛయు లేకయున్న వినుమా ని న్నెవ్వఁ డీక్షించినా
మాకిష్టంబు సరస్వతీవిభవ మామర్త్యుండు వేపొందు, వా
క్పాఘంజై విలసిల్లఁ జేసెదము భూపాలాగ్రణీ నీయశం
బాకల్పంబుగ నొప్పుఁగాత జనలోకానంద మై సాంద్ర మై. ౧౦౬

సీ. కన్ను లయ్యును బండికన్నులయ్యును జంద్రసూర్యులెవ్వనికడసాంపుగనిరి
సుతుడయ్యురథముపై సూతుడయ్యును సురశ్రేష్ఠుడెవ్వనికడ శ్రేష్ఠుడయ్యుఁ
దల్పంబునయ్యు నాకల్పంబు నయ్యు నాగేంద్రుఁ డెవ్వనికడ నన్నఁబడియెఁ
బడమయ్యు మస్తకాస్పద మయ్యు నాకాశమధ్య మెవ్వనికడ మహిమకృత
నట్టి యుభయమూర్తి హరిహరనాథుండు, దేవదేవుఁ డిష్టదైవ మగుచు
నెరయఁ బ్రోచుఁగాత నీకొల్పివారల, భూజనేంద్రభూజభోజరాజ. ౧౦౭

క. పర్యాప్తంబుగఁ గథ లీ, మర్యాద నివన్నయట్టి మానవునకు నొ
దార్శ్యంబును దెగువయుగాం, భీర్యమును బ్రియమునయముఁ బెంపువహించు
మ. అని దీవించి యుమాసఖిజనులు దివ్యాకారసంపత్తి సాం
పున నాకాశమున నైఋంగులక్రియం బొల్పారునుల్లాసనం
జనితప్రాథవచోఽలాసముల నాశ్చర్యంబు రెట్టింప నా
జనులెల్లం దముఁ జూడఁగాఁ జనిరి భోజశ్రేష్ఠు నగ్గించుచుగా. ౧౦౮

శా. భోజేంద్రుండును నెక్తరామి హృదయాంభోజంబులోఁ గాంచి ని
ర్వాజం బైవిలసిల్లు యత్నమున విద్యల్పనిధిగా దానిపైఁ
దేజోమూర్తిఁ ద్రిలోకవంద్యుని *మహాదేవు న్నను న్నిల్పి త
త్పూజాలభి పరప్రసాదమహిమగా భూమండలం బేలఁగఁగా. ౧౦౯

శా. సద్యోవిర్జయ వాదులు సురసులు †సంగీతకావ్యక్రియా
విద్యావంతు లనుతశిల్పరచనావిజ్ఞానులు సుర్యసం
పద్యోగ ప్రథమానక్షిరియుతులు శృంగారమనోరంజనా
హృద్యాకారులుఁ బుణ్యవరనులు నై యేహిర రుద్రీజనుల్. ౧౧౦

* మహాదేవునివల్ల. మహాదేవుం దగన్నల్ప † సంగీతవాద్యక్రియా.

- మ. అనుచుం జెప్పిన నదిజాత మిగుల నాల్గించి యోదేవ యే
నును బూర్వబునఁ గొంత వింటిఁ బదప న్నూత్న ప్రసంగంబున
న్విననింపొగతి నేను విస్తరముగా వింటి న్నహావీరుఁ డా
తనిసామర్థ్యము నిప్రసాదమునఁ జేతం బయ్యె మృత్యుంజయూ. ౧౧౨
- క. *నాకోరిన కథలెల్లను, నేతిమునఁ దెలియ నానతిచ్చి దేవా
యీకలియుగవర్త్యంతం, వీకథలు పుట్టి కెక్కు పట నీరుణా. ౧౧౩
- మ. †అని యారీతి నుమామ హేనులకు సాంద్రనందనంధానమై
విననిం పై కవిసముత మృతి ము పద్వినవనది నీ
వన మై పావన మై మహాసనకథాద్వాత్రింశి కర్ణామృతం
బన నెల్లప్పుడుఁ జలుఁగాతి భుజిలో నాచందతారాగ్లా మై ౧౧౪
- శా. అంభోరాశిజలప్రపూర్ణివృత్తివ్యాసశివతృంబుజం
గుంభీసంభవముఖ్యసర్వమునివాగుంధసుతారంభుని
జంభారాశిసమీహితాయనమహా స్తంభాంతసంసృత సం
రంభాటోపవిదారితాచివరుఁ బ్రహ్లాదప్రతిష్ఠాపరుణ. ౧౧౫
- శా. బాణాగారముఖాభరక్షణగుణప్రార్థు యుద్ధశియా
క్షీణోపేంద్రసుహృత్వకృత్యుని దృఢాంగీకారసన్ననిగీ
ర్వాణాధీశసమర్చితాంఘ్రియుగళు న్వామాంగవ్యసశ
ర్వాణీమగ్నమనోఽబుజం శ్రీదిభవనావష్టంభుని శంభుని. ౧౧౬
- మాలిని. నవహేమకిరజాటా నందితామర్మకూటా
జవనవృషభవ హా శింఖచక్రాంకి దేహా
ధవళనిజశరీరా దానవధ్వంసకారా
శివమురిరిపురూపా శివదృష్టస్వరూపా. ౧౧౭
- గద్యము. ఇదిరాయగజగంధవారణ వేరిమండలిక భేక ఫణీంద్ర వీర ఘోటవిభాళ
కళింగ దేశసిర్హామథామ త్యాగనాగాద్ధున కర్ణాట ద్రవి శాంధ్ర మహారాష్ట్ర
భూపాలరూపనూపురసుందరచరితారండ సనదిశ్రోలిపురవరాధీశ్వర వెల
నాట్రపృథ్వీశ్వర రాజ్యసముదరణ శ్రీకౌటపి వెన్నయామాత్య పాత్ర హరి
తనిగోత్రి సకలసుకషమిత్రి కసవరాజలినూజ గోపరాజ విరచితం బయిన
సింహాసనద్వాత్రింశికయనుకావ్య బునందు జేతాళహరణంబును, బద్ధావతి
యితహాసంబును, పికమార్తుని యష్టప్రసిద్ధిసంసిద్ధియుఁడన్నహాసామర్థ్యంబును,
బొమ్మలశాసాగమనమోక్షప్రకారంబునుదదీయ నిజస్వరూప ప్రాప్తియునన్నది
సర్వంబును ద్వాదశాశ్వాసము.

* నాకోరినకథఁడనియీ, † అనుచుఁ బ్రార్థనచేసెఁ గావున నశేంద్రానందసంధానమై
శ్రీభువనస్వామిపారపూరింపింక.